

การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่
ของ“แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย

อุไร ไชยเสน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2560

**Myth Construction of the Motherhood of “Deveined Mother” and
“Parenting like Mother” in Thai Television Dramas**

Urai Chaisen

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Communication Arts
Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University**

2017

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิเทศศาสตรศาสตรบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ"แม่ที่เบี่ยงเบน" และ "ผู้เลี้ยงดู
ประหนึ่งแม่" ในละครโทรทัศน์ไทย"

เสนอโดย นางอุไร ไชยเสน

หลักสูตร นิเทศศาสตรศาสตรบัณฑิต

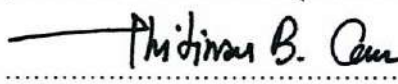
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิระโสภณ)

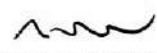

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. กัจจกร หลุยยะพงศ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จีรบุณย์ ทิศนบรจง)

คณะนิเทศศาสตร์รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(อาจารย์กอบกิจ ประดิษฐ์ผลพานิจ)

วันที่ ๒๕ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ“แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย
ชื่อผู้เขียน	อุไร ไชยเสน
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตินัน บุญภาพ คอมมอน
หลักสูตร	นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบทละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำระหว่างปี 2555-2558 ที่มีเค้าโครงเรื่องเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานกำหนดจำนวน 8 เรื่อง และตัวละครแม่จำนวน 10 ตัวละคร

ผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักของสังคมไทยคือ “แม่” คือผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู โดยมายาคติทำหน้าที่ 1) ซึ่งให้เห็นว่าการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวคือภาระใหญ่หลวง และทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า แม่ควรต้องเตรียมพร้อม ตั้งรับ และทำหน้าที่แม่เลี้ยงเดี่ยว อย่างสมบูรณ์แบบทั้งในบ้านและนอกบ้าน 2) ซึ่งให้เห็นว่า การเป็นแม่ที่ไม่พร้อม จะมีผลต่อความเป็นแม่ ทั้งการปฏิเสธการเป็นแม่ และการอบรมเลี้ยงดูที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมคาดหวัง และทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า ผู้หญิงควรมีความพร้อมหรือเตรียมพร้อมในการเป็นแม่ทั้งลักษณะทางจิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา และอาชีพ

มายาคติที่ต่อต้านคือ การปฏิเสธการเป็นแม่ โดยมายาคติทำหน้าที่ซึ่งให้เห็นว่า การเป็นแม่จะทำให้หมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นที่ดีกว่าในสังคม และทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า การปฏิเสธการเป็นแม่ แม้จะทำให้แม่มีโอกาสที่ดีขึ้นในสังคมมากกว่าบทบาทการเป็นแม่ แต่แม่ก็จะได้รับการลงโทษด้วยการมีชีวิตที่ไม่มีความสุข แต่เมื่อแม่ยอมรับและทำหน้าที่แม่ แม่ก็จะได้รับรางวัลจากการยอมรับของสังคม

มายาคติที่ท้าทายคือ แม่มีอำนาจในการกำหนดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูลูก โดยมายาคติ
ชี้ให้เห็นว่า ลูกเป็นสมบัติของแม่ แม่จึงมีอำนาจอบรมเลี้ยงดูลูกโดยไม่ต้องเป็นไปตามที่สังคม
คาดหวัง และทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า แม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกเบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนดและ
คาดหวัง แม่จะถูกลงโทษ

การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ แม้จะมาจากมุมมองที่
หลากหลาย แต่ละครโทรทัศน์ก็ยังคงทำหน้าที่หลักในการกล่อมเกลาให้แม่มีความเป็นแม่ตามที่
สังคมคาดหวัง

Thesis Title	Myth Construction of the Motherhood of “Deveined Mother” and “Parenting like Mother” Thai Television Dramas
Author	Urai Chaisen
Thesis Advisor	Assoc.Prof.Dr.Somsuk Hinviman
Co-Thesis Advisor	Assist.Prof.Dr.Thitinan Boonpap Common
Department	Doctor of Philosophy Program in Communication Arts
Academic Year	2016

ABSTRACT

This research, titled Myth Construction of the Motherhood in Thai Television Dramas, is a qualitative research. The purposes are 1) to study, analyze, and compare motherhood in television dramas and the myth of motherhood in Thai society, and 2) to study and analyze the role of parenthood in television dramas. The data was collected through the analysis of television plays, which aired after the evening news during 2012-2015 on channels 3, 5, and 7. The stories are about motherhood deviating from the customary, consisted of 8 stories and 10 mother characters.

The results evaluated that myth construction of the motherhood of television dramas that attributed to the myth of Thai society was “mother”, who was the originator or moderator. Consequently, it indicated that myth served to point out and impose its functions. Firstly, it acted to point out that being single stepmother was a huge burden and to impose that mother should be prepared, set up, and perfectly acted as a single stepmother both at home and outdoors. Secondly, it served to point out that being ineligible mother can cause effect on motherhood, both parental denial and parenting effect diverges from the expected society, and to impose that women should be ready or prepared for motherhood, both mental, characteristics, economic, education, and professional status.

Nevertheless, the counterintuitive myth was to reject motherhood. Myth pointed out that motherhood will cause the opportunity to play a better role in society. Although, myth imposed that rejecting being mother even gave her a better chance in society than a motherhood role, the mother will be punished by having an unhappy life. However, when mother accepted and acted mother role, she will receive the award of social acceptance.

Nevertheless, the stimulating myth is that mother has the power to define a child-raising pattern. Myth pointed out that mother gave birth to child; the child is the property of the mother, therefore, the mother has the power to raise child without the social expectations. Additionally, myth imposed that mother who nursed the child deviated from a determined and expected society, the mother will be punished.

Conclusion, even though myth construction of the motherhood in Thai television dramas came from a variety of perspectives, the television dramas still maintain the role of motherhood as the society expects.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ให้ความรู้ด้านวิชาการ และข้อคิดต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการแก้ไข นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการอันประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ ดร.จิรบุญย์ ทัศนบรรจง และรองศาสตราจารย์ ดร.กำจร หลุยยะพงศ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ที่มีส่วนทำให้งานวิจัยครั้งนี้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ขอบคุณละครโทรทัศน์ที่จำลองเรื่องราวของแม่ในมุมมองต่างๆ มาให้ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อได้ข้อสรุปเป็นองค์ความรู้ทางด้านนิเทศศาสตร์ สำหรับผู้สนใจที่จะนำไปศึกษาต่อยอดต่อไป

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา และผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนในการวางรากฐานการศึกษาให้แก่ผู้วิจัย และท้ายที่สุดขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจรวมทั้งให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีจนทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

อุไร ไชยเสน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
สารบัญตาราง.....	๑๑
สารบัญภาพ.....	๑๒
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	15
1.3 ปัญหาที่วิจัย.....	15
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	15
1.5 นิยามศัพท์.....	16
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์.....	18
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมายาคติ.....	24
2.3 ทฤษฎีโครงสร้างนิยมแห่งการเล่าเรื่องหรือศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง.....	34
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่.....	37
2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	88
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	89
3.1 ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	89
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	91

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	92
3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
3.5 การนำเสนอข้อมูล.....	93
3.6 ภาพรวมของระเบียบวิธีวิจัย.....	93
4. การประกอบสร้างมายาคติและหน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ของ“แม่ที่เลี้ยงเบน” ในละครโทรทัศน์.....	94
4.1 การประกอบสร้างความเป็นแม่ที่เลี้ยงเบนในละครโทรทัศน์.....	95
4.2 มายาคติความเป็นแม่ที่เลี้ยงเบนในละครโทรทัศน์.....	209
5. การประกอบสร้างมายาคติและหน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์.....	234
5.1 การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย.....	234
5.2 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์.....	249
6. สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	252
6.1 สรุปผล.....	252
6.2 อภิปราย.....	279
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	287
บรรณานุกรม.....	289
ภาคผนวก.....	294
ประวัติผู้เขียน.....	312

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ภาพรวมของระเบียบวิธีวิจัย.....	93
4.1 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์.....	97
4.2 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์.....	109
4.3 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์.....	126
4.4 แสดงการเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกับการอบรมเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์.....	138
4.5 แสดงพัฒนาการความเป็นแม่ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูก.....	150
4.6 แสดงความขัดแย้งและความความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์.....	162
4.7 แสดงลักษณะทางกายภาพ จิตใจ และลักษณะทางสังคม ของตัวละครแม่ที่รักลูกในทางที่ผิดในละครโทรทัศน์	170
4.8 การอบรมเลี้ยงดูของแม่ที่เลี้ยงลูกในทางที่ผิดในละครโทรทัศน์.....	174
4.9 แสดงพัฒนาการความเป็นแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด.....	179
4.10 แสดงความขัดแย้งและความความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิดในละครโทรทัศน์.....	182
4.11 แสดงลักษณะทางกายภาพของตัวละครแม่ที่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์.....	185
4.12 แสดงลักษณะทางสังคมของตัวละครแม่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์.....	186
4.13 แสดงลักษณะทางจิตใจของตัวละครแม่ที่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์.....	187
4.14 แสดงบทบาท หน้าที่และพฤติกรรมของตัวละครแม่ที่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์และผลที่เกิดกับลูก.....	190

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงพัฒนาการความเป็นแม่ที่รักลูกมากเกินไป.....	203
4.16 แสดงความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ที่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์.....	206
4.17 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ จากลักษณะทั่วไปของตัวละครทางด้านกายภาพ.....	210
4.18 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากลักษณะทั่วไปของตัวละครทางด้านสังคม.....	215
4.19 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากลักษณะทั่วไปของตัวละครทางด้านจิตใจ.....	223
4.20 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากการให้กำเนิด.....	225
4.21 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ จากการอบรมเลี้ยงดู.....	226
4.22 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ จากพัฒนาการความเป็นแม่.....	230
4.23 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ จากความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ.....	232
5.1 แสดงลักษณะทางกายภาพของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์.....	236
5.2 แสดงลักษณะทางสังคมของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์.....	238
5.3 แสดงลักษณะทางจิตใจของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์.....	239
5.4 การอบรมเลี้ยงดูของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์และผลที่เกิดกับลูก	240
5.5 แสดงพัฒนาการความเป็นแม่ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์.....	243

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.6 แสดงความขัดแย้งและความความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของผู้เลี้ยงดู ประหนึ่งแม่ในละคร โทรทัศน์.....	247
5.7 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ใน ละครโทรทัศน์.....	250

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงความคิดกับตัวหมาย	26
2.2 แสดงสรุปกระบวนการสร้างความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย	28
2.3 แสดง Form Content และ Myth.....	31
2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	88
3.1 กลุ่มตัวอย่างตัวละครแม่	90
4.1 แสดงการประกอบสร้างความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละคร โทรทัศน์	95
4.2 การประกอบสร้างการให้โอกาสแม่ที่มีอายุน้อยในการพัฒนาความเป็นแม่ จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”.....	98
4.3 การประกอบสร้างการผ่อนปรนการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ไม่ เหมาะสมของแม่ที่มีอายุน้อยจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	99
4.4 การประกอบสร้าง “ผู้หญิงต้องแต่งงานและมีลูก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”.....	100
4.5 การประกอบสร้าง “ผู้หญิงต้องแต่งงานและมีลูก” แม้จะมีอายุมากจากละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”.....	101
4.6 รูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการได้รับโอกาสในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสราวิช่วงโชติ”	103
4.7 รูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการได้รับโอกาสให้เป็นเมียและแม่ในละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” (1).....	104
4.8 รูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการได้รับโอกาสให้เป็นเมียและแม่ในละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” (2).....	105
4.9 การประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพด้านรูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการ นำไปใช้ประโยชน์ของผู้หญิงจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”.....	106
4.10 การถูกกำหนดการเป็นผู้ให้กำเนิด แต่ไม่มีโอกาสเป็นแม่ในการอบรม เลี้ยงดูลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสราวิช่วงโชติ”.....	109

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.11 การประกอบสร้างชนชั้นล่างกับการกำหนดความเป็นแม่จากชนชั้นสูง หรือจากผู้ชายในละคร โทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”	110
4.12 การประกอบสร้างฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างกับอุปสรรคใน การเป็นแม่ในละคร โทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”	111
4.13 การประกอบสร้างฐานะทางเศรษฐกิจยากจนกับการใช้การเป็นแม่ในการ เลื่อนฐานะในละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	112
4.14 การประกอบสร้างการปฏิเสธความเป็นแม่ของแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ ยากจนคือ โอกาสที่ดีขึ้นในละคร โทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”	113
4.15 การประกอบสร้างในลักษณะปฏิเสธการเป็นแม่ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้ เลี้ยงดูที่มี ฐานะร่ำรวยจากละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”	114
4.16 การประกอบสร้างการศึกษากับคุณสมบัติการเป็นแม่ที่ดีในละคร โทรทัศน์ เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”	116
4.17 การประกอบสร้างการไม่มีการศึกษากับอุปสรรคการเป็นแม่ในการอบรม เลี้ยงดูในละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	117
4.18 การประกอบสร้างการเป็นแม่กับการพลาดโอกาสทางการศึกษาในละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	118
4.19 การประกอบสร้างการศึกษาเป็นคุณค่าที่เพิ่มขึ้นของผู้หญิงที่จะเป็นภรรยา และแม่จากละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”	119
4.20 การประกอบสร้างการศึกษาเป็นคุณค่าที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้หญิงที่จะเป็น ภรรยาและแม่จากละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”	120
4.21 การประกอบสร้างการศึกษาคือคุณสมบัติการเป็นแม่ที่สำคัญในการอบรม เลี้ยงดูลูกในละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”	121
4.22 อำนาจของแม่ที่มีต่อลูกในการบริหารจัดการและ กำหนดว่าใครจะ เป็นผู้ อบรมเลี้ยงดูลูกในละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อ เก้า”	122

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.23 การประกอบสร้างอำนาจของแม่ที่มีต่อลูกในการกำหนดวิถีการอบรมเลี้ยงดูลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	123
4.24 การประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่มี บทบาทในการเลี้ยงดูลูกจากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”	124
4.25 ลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยาน โดยใช้การเป็นแม่เป็นแรงผลักดันในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”	127
4.26 จิตใจทะเยอทะยานในการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการใช้การเป็นแม่เป็นแรงผลักดันในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	127
4.27 ลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานในการเลื่อนชนชั้นด้วยการใช้การเป็นแม่เป็นเครื่องมือผลักดันในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”	128
4.28 การประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานในการต่อรองอำนาจจากการเป็นแม่ ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”	129
4.29 การประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานปฏิเสธการเป็นแม่ ในละครโทรทัศน์ เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”	130
4.30 การประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจไม่ต้องการลูก เพราะจะทำให้แม่หมดโอกาสอื่นในสังคมในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”	131
4.31 การประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ไม่ต้องการแต่งงาน เพราะต้องการปฏิเสธการเป็นแม่ทางชีวภาพในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ถาวรองพิภพ”	132
4.32 การให้กำเนิดที่มาจากการเผ่าหรือรอกอยของแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”	133
4.33 การให้กำเนิดคือการเสี่ยงต่อชีวิตของแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	134
4.34 การให้กำเนิดคือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิงในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ถาวรองพิภพ”	135

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.35 แม่ปฏิเสธเมื่อให้กำเนิดแล้ว ลูกไม่เป็นดั่งคาดหวังในละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	136
4.36 การประกอบสร้างการให้กำเนิดคือการการปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระในละคร โทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”	137
4.37 แม่ทำหายด้วยการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกเองจากละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	139
4.38 อำนาจของผู้หญิงในการให้กำเนิด ลูกจึงเป็นสมบัติของแม่และแม่จะกำหนดรูปแบบอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีใดก็ได้.....	139
4.39 การมองของสังคมกับการเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลยในละครโทรทัศน์ เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”.....	140
4.40 การทอดทิ้งคือการปฏิเสธการเป็นแม่ในละคร โทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”.....	141
4.41 การปฏิเสธการเป็นแม่ด้วยการทอดทิ้งจากละคร โทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”.....	142
4.42 การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่โดยที่แม่ไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดลูกจากละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ครองพิภพ”.....	144
4.43 การประกอบสร้างการอบรมดูแลแบบเอาใจใส่ลูก แม้ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดลูกแม่ก็สามารถทำได้ ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”.....	145
4.44 การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องจากสัจชาตญาณ.	147
4.45 การเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องจากละคร โทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” (1)	148
4.46 การเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องในละคร โทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” (2)	149
4.47 การประกอบสร้างการหวนกลับมาทำหน้าที่แม่คือสิ่งสวยงามในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”	153

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.48 การประกอบสร้างแม่คือความสวยงามของลูกเสมอในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	154
4.49 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกครอบครัว	163
4.50 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ของแม่กับสมาชิกครอบครัวใน ละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”.....	164
4.51 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกสังคม.....	165
4.52 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกในสังคม.....	166
4.53 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์เพื่อดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกครอบครัว	169
4.54 การประกอบสร้างแม่ที่มีฐานะยากจนในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	171
4.55 การประกอบสร้างพ่อไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกเท่าแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”.....	172
4.56 ลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ต้องการความสะดวกสบายในชีวิตในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	173
4.57 การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยวิธีการหาเงินมาได้โดยง่ายจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	177
4.58 การประกอบสร้างแม่ที่มีอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการสอนลูกให้กินเหล้าในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”.....	177

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.59 การประกอบสร้างแม่ที่มีอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการสอนลูกให้กิน เหล้าในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	177
4.58 การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการไม่ส่งเสริม การศึกษาให้กับลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	176
4.60 การประกอบสร้าง แม่ที่มีพฤติกรรมความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	178
4.61 การประกอบสร้างความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นจาก พฤติกรรมแม่ที่อบรมสั่งสอนลูกไม่ดีจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”	184
4.62 แม่ที่รักลูกมากจะมีลักษณะทางจิตใจที่มองลูกเป็นเด็กในละครโทรทัศน์ เรื่อง “ปีกมาร”	188
4.63 แม่ที่รักลูกมากจะมีลักษณะทางจิตใจที่มีอำนาจเหนือลูก จัดการชีวิตลูก ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”	189
4.64 แม่ที่รักลูกมากจะมีลักษณะทางจิตใจที่มีอำนาจเหนือลูก จัดการชีวิตลูก ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”	189
4.65 ความหมาย “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”	191
4.66 ความหมาย “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”	191
4.67 ความหมาย “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก” ที่สุดในละครโทรทัศน์ เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า”	192
4.68 แม่ต้องการจะอยู่กับลูกให้นานที่สุดในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า”	193
4.69 ความเป็นแม่ที่ต้องการจะอยู่กับลูกให้นานที่สุดในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”	193
4.70 ความเป็นแม่ที่ไม่มีใครรักลูกได้เท่าแม่รักในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”	194

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.71 ความหมาย “ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่ เพราะมีลูกแม่จึงเข้มแข็งและเป็นคนดีมากกว่าที่เคยเป็น” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บัวง”.....	196
4.72 ความหมาย “ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่ เพราะมีลูก แม่จึงไม่เคยมีชีวิตของตนเอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บัวง”.....	196
4.73 ความหมาย “ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่ ให้แม่เดินไปสู่ความดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บัวง”.....	196
4.74 ความเป็นแม่ที่คอยขจัดภัยอันตรายที่มากล้ำกรายลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “บัวง”.....	198
4.75 ความเป็นแม่ที่คอยคุ้มครองลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “บัวง”.....	198
4.76 ความเป็นแม่ที่คอยปกป้องในละครโทรทัศน์เรื่อง “บัวง”.....	199
4.77 ความเป็นแม่ที่จัดการอนาคตของลูกด้วยวิธีการเบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์เรื่อง “บัวง”	200
4.78 ความเป็นแม่ที่กำหนดวิถีชีวิตลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”.....	201
4.79 ความสัมพันธ์ตัวละครที่มีบทบาททำให้ความเป็นแม่เบี่ยงเบนกลับเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนดในละคร โทรทัศน์เรื่อง “บัวง”.....	207
5.1 ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก”.....	241
5.2 ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่เลี้ยงดูเอาใจใส่มากเกินไปในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก”	241
5.3 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการแย่งชิงเพื่อเลี้ยงดูในละคร โทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก”	248
5.4 การแย่งชิงและทวงคืนเพื่อเลี้ยงดูในละคร โทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ...	248
6.1 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางกายภาพจากอายุของแม่ในละคร โทรทัศน์.....	254

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
6.2 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไป ทางกายภาพจากรูปร่างหน้าตาของแม่.....	256
6.3 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไป ทางกายภาพจากฐานะ/ชนชั้นของแม่.....	258
6.4 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไป ทางกายภาพจากการศึกษาของแม่.....	259
6.5 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไป ทางด้านสังคมจากบทบาทของพ่อในการเลี้ยงดูลูก.....	261
6.6 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไป ทางจิตใจในละครโทรทัศน์.....	262
6.7 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการให้กำเนิด ในละครโทรทัศน์.....	263
6.8 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการอบรมเลี้ยง ดูในละครโทรทัศน์.....	264
6.9 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากพัฒนาการ ความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์.....	266
6.10 แสดงการสรุปหน้าที่มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์	278

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมไทยเรา คำว่า “แม่” เป็นคำที่มีความสำคัญมาแต่ไหนแต่ไร ในฐานะที่เป็นหญิงผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก ความสำคัญของแม่ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาเป็นการให้ความสำคัญที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย

เริ่มตั้งแต่สังคมไทยในอดีตที่เป็นสังคมเกษตรกรรม มีการจัดแบ่งหน้าที่ไว้ตามศักยภาพของเพศบุรุษและเพศสตรีไว้อย่างลงตัว พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน งานหนักที่ต้องใช้กำลังเป็นภาระหน้าที่ของบุรุษ งานที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนรอบคอบเป็นภาระหน้าที่ของสตรี ดังนั้นภาระงานที่เกี่ยวกับเหย้ากับเรือนส่วนมากจึงเป็นหน้าที่ของสตรี ทั้งการเลี้ยงดูและการอบรมสั่งสอนบุตร สังคมไทยในอดีตจึงยกย่องและให้เกียรติสตรีเพศ ผู้เป็นแม่ เพราะตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และบุญคุณของแม่ต่อชีวิตของลูก ๆ (รวีช ตาแก้ว, 2552, น. 10-14)

ความสำคัญของความเป็นแม่ในสังคมไทยในระดับนโยบายการสร้างชาติก็มีปรากฏให้เห็นในยุคสมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งมีการจัดระเบียบเพศสภาพในสังคมไทยที่ชัดเจน จอมพล ป.พิบูลสงครามให้ความสำคัญในเรื่อง “ความเป็นแม่” ในฐานะของการมีส่วนร่วมในการสร้างชาติด้วยการมีลูกและการเป็นแม่ที่ดีของลูก รวมทั้งกำหนดหน้าที่ในการเลี้ยงดูเป็นหน้าที่ของผู้หญิง และมีการจัดงาน “วันแม่แห่งชาติ” เพื่อยกย่องเชิดชูการทำหน้าที่แม่ของผู้หญิง อย่างไรก็ตาม “ความเป็นแม่” ในสายตาของรัฐบาลนั้น ผู้หญิงจะต้องมีความสามารถในการ “ผลิต” ประชากรให้แก่ประเทศชาติทั้งในแง่ของปริมาณ หมายถึง แม่ที่ดีต้องมีลูกมาก และในแง่ของคุณภาพ หมายถึง แม่ที่ดีไม่ใช่แม่ที่เลี้ยงดูอย่างตามมิตตามเกิด แต่ต้องเป็นแม่ที่ได้รับความรู้ทางการสาธารณสุขสมัยใหม่ (สุคนธ์รัตน์ ศรีอวยทองดี, 2552, น. 22-23)

จากการที่รัฐบาลได้กำหนดให้มีการจัดงาน “วันแม่แห่งชาติ” มาตั้งแต่ในยุคสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น การศึกษาความเป็นแม่ในแต่ละยุคของพระราชา สุวรินวิช ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 ถึง พ.ศ. 2546 (พ.ศ. 2550) พบว่าช่วง พ.ศ. 2510-2519 ภาคเอกชนมีการจัดงานวันแม่ใน พ.ศ. 2515 เพื่อเชิดชูเกียรติของแม่แห่งชาติ แม่บังเกิดเกล้าและแม่พิมพ์ และแม่พระ ช่วงพ.ศ. 2520-2530 การจัดงานวันแม่มีการคัดเลือกแม่ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม กำหนดตามอาชีพ ได้แก่ แม่ผู้เป็นแม่ผู้กล้าหาญ แม่ผู้เป็นแม่พิมพ์ แม่ผู้เป็นเกษตรกร แม่ผู้ใช้แรงงาน แม่ผู้ค้าขาย และแม่ผู้เป็นแม่บ้าน มีหลักเกณฑ์การพิจารณาให้รางวัลจากความประพฤติที่มีคุณธรรมอบรมเลี้ยงลูกได้ดีบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมอยู่เสมอ ลูกสละเลือดเนื้อให้แก่แผ่นดินไทย และเป็นผู้นิยมไทยและรักษาเอกลักษณ์ของชาติใน พ.ศ. 2522 ปรับรางวัลแม่ที่ควรยกย่องเหลือเพียง 3 ประเภท คือแม่ผู้เป็นแม่ของผู้กล้าหาญ แม่ผู้เป็นเกษตรกรและแม่ผู้เป็นนักสังคมสงเคราะห์ ในพ.ศ. 2523 แม่ผู้เป็นนักสังคมสงเคราะห์เปลี่ยนเป็นแม่ผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และเพิ่มรางวัลแม่ผู้ขยันหมั่นเพียร การจัดงานวันแม่และคัดเลือกแม่ที่เป็นตัวอย่างนี้ทำให้สามารถสร้างกระแสให้สังคมสนใจและให้ความสำคัญของแม่ รวมถึงตระหนักในบทบาทหน้าที่ของแม่ที่มีความสำคัญในฐานะที่เกิดมาเป็นผู้หญิง วันแม่จึงถูกประดิษฐ์สร้างให้แม่มีความหมายทางสังคมอย่างได้ผล ในสถานศึกษากิจกรรมวันแม่กลายเป็นกิจกรรมภาคบังคับที่ต้องจัดประจำปี

ช่วงพ.ศ. 2531-2540 กิจกรรมวันแม่ได้รับนำมาเชื่อมโยงกับการณรงค์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในภาคสาธารณสุขที่อธิบายด้วยเหตุผลทางสุขภาพว่า นมแม่ให้สารอาหารที่มีคุณค่าที่ดีที่สุดแก่ทารกที่นมผสมให้ไม่ได้ และให้ภูมิคุ้มกันแก่ลูก เหตุผลทางเศรษฐกิจคือ การลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว เพราะนมแม่ไม่ต้องซื้อหา และยังสะดวกต่อการให้ทารกบริโภคอีกด้วย เหตุผลที่อาจนับได้ว่าเป็นการสร้างวินัยให้แก่ผู้หญิงคือ นมแม่ทำให้เกิดความรักความผูกพันต่อลูก ลดการทอดทิ้งลูกในกลุ่มของแม่ที่ไม่พร้อมที่จะเลี้ยงดูลูก กฎหมายเพิ่มการลาคลอดเป็น 90 วัน ในพ.ศ. 2534 ก็ใช้เหตุผลเรื่องสุขภาพของหญิงที่เป็นแม่ และสังคมที่จะได้รับประโยชน์ระยะยาวจากกฎหมายนี้ที่มีผลต่อแม่และลูกโดยตรง การเรียกร้องนี้คือความพยายามที่จะทำให้ผู้หญิงได้หวนถิ่นสู่บทบาทของแม่ที่ดีซึ่งถูกมิติทางเศรษฐกิจมาจุดดึงออกไป (เสนาะ เจริญพร, 2548, น. 281)

ช่วงพ.ศ. 2541-2546 จากนโยบายประชานิยมและการกระตุ้นการบริโภคส่งเสริมให้ประชาชนเป็นหนี้สิน และใช้จ่ายเกินตัว อีกทั้งการอ้างเหตุผลของ “การบกพร่องโดยสุจริต” แต่

ครั้งคดีปกปิดทรัพย์และหนี้สินของผู้นำประเทศ และการแสวงหาผลประโยชน์ของญาติพี่น้องฝ่ายรัฐบาล ทำให้เกิดความหวั่นวิตกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมกำลังคลอนแคลน จนกล่าวกันว่าประเทศชาติกำลังก้าวไปสู่ยุควิกฤตทางจริยธรรม เกิดกระแสเรียกร้องคุณธรรมในสังคมที่จะปลูกฝังได้จากแม่ที่เป็นผู้สั่งสอนอบรมลูก ผู้ที่ตระหนักถึงความรักที่แม่มีต่อลูก จะสามารถยับยั้งจิตใจจากการกระทำชั่วได้ คำสอนในพระพุทธศาสนาถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างเพื่อสร้างความยับยั้งจิตใจทางคุณธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าจะกู้สังคมไทยต้องพลิกฟื้นพระคุณแม่ขึ้นมา” เพราะความสำนึกในพระคุณแม่จะเชื่อมต่อไปยังการน้อมรับคุณพระรัตนตรัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2550, น. 13-15) ความเป็นแม่จึงถูกขบขันในเรื่องของคุณธรรมที่มีมิติทางพุทธศาสนา

นอกจากความสำคัญของแม่ในระดับสังคมและการเมืองแล้ว ความสำคัญของแม่ยังปรากฏในทางศาสนาซึ่งมีคำสอนส่งต่อให้กับคนในสังคม เห็นได้จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ ผู้หญิงในฐานะมารดาเป็นผู้มีฐานะสูงสุด มีบุญคุณสูงสุด (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2541, น. 71) แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในพระไตรปิฎก ในฐานะมารดา พระพุทธศาสนาถือว่า มารดาเป็นพรหมของบุตร เพราะเป็นผู้ที่มีพรหมวิหาร 4 แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ให้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงคุณของบิดามารดาว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย คำว่า พรหม บุรพาจารย์ บุรพเทพ อาหุไนบุคคลนี้ เป็นชื่อของบิดาและมารดา ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะมารดาเป็นผู้มีอุปการะมาก เป็นผู้ประคบประหงมเลี้ยงดูบุตร.....” (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2541, น. 96) นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ผู้หญิงในฐานะมารดานั้น ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก มารดาเป็นผู้ให้กำเนิด และรับความทุกข์ทรมานต่าง ๆ เพื่อจะรักษาชีวิตของลูกไว้ (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2541, น. 177)

เหล่านี้คือสิ่งที่พอเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า สังคมไทยให้ความสำคัญกับ “แม่” มาช้านาน มีการให้ความสำคัญทั้งในระดับตัวบุคคล และในระดับสังคม ทั้งการเมือง สังคม และศาสนา จึงเป็นสิ่งที่คนไทยก็รับรู้ร่วมกันว่า แม่มีความสำคัญมากในสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย

หากเราพิจารณาความหมายของคำว่า “แม่” เราจะพบว่า ความหมายมีทั้งที่มาจากชีวภาพ คือหญิงผู้ให้กำเนิด และความหมายที่มาจากสังคมและวัฒนธรรม งานศึกษาของ เอ.ริช

ให้กรอบความคิดที่ว่า “ความเป็นแม่” มี 2 นัยยะคือ ความเป็นแม่จากด้านชีวภาพ และความเป็นแม่จากด้านสังคมและวัฒนธรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 57)

ในสังคมไทยความหมายของคำว่า “แม่” ที่มาจากสังคมและวัฒนธรรมที่นับได้ว่าเป็นความหมายหลัก ได้แก่ ความหมายตามพจนานุกรม ที่ให้ความหมายว่า “แม่” คือ “หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก หรือ คำที่ลูกเรียกหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน”

และจากความหมายหลักนี้ สถาบันทางสังคมที่ส่งต่อความหมายนี้ให้แก่คนในสังคมที่ชัดเจน ได้แก่ สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา

สถาบันทางศาสนามีการส่งต่อความหมายหลักของ “แม่” ปรากฏชัดเจนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนา พ.ศ. 2530 และคัมภีร์ชั้นรอง คือ มังคลัตถปิณีแปล เล่ม 2 และธัมมปทีฎฐกถาแปลเล่ม 1-8 กำหนดบทบาทและหน้าที่ของแม่จะสอดคล้องกัน บทบาทของแม่ คือแม่เป็นพระพรหม เป็นบุรพเทพและเป็นบูรพาจารย์ การแสดงหน้าที่ของแม่ก็จะสอดคล้องกับบทบาทคือ หน้าที่การให้กำเนิด ได้แก่ ความตั้งใจให้กำเนิด สอดคล้องกับบทบาทพระพรหม หน้าที่การให้ความคุ้มครองป้องกันผองภัยอันตรายที่จะเกิดแก่ลูก ตั้งแต่ขณะตั้งครรภ์ คลอดออกมา จนกระทั่งเติบโตใหญ่ มีหน้าที่การงาน มีครอบครัว และมีลูก สอดคล้องกับบทบาทการเป็นบุรพเทพ หน้าที่เป็นครูหรือหน้าที่อบรมสั่งสอน ได้แก่ สั่งสอน แนะนำ ให้คำปรึกษา สอดคล้องกับบทบาทการเป็นบูรพาจารย์ (บุญรัตน์ โพธิไพรัตน์, 2547)

ส่วนการส่งต่อความหมายหลักของ “แม่” โดยสถาบันการศึกษา จากการศึกษาของมาลี ลิมสกุล (2553, น. 147-160) เกี่ยวกับประเด็นเพศภาวะในหนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 พบว่ามีเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนในฐานะแม่โนทัศน์สำเร็จรูปที่รัฐส่งผ่านวาทกรรมความเป็นแม่ให้กับผู้เรียนในฐานะสมาชิกของสังคม ว่า “แม่” มีหน้าที่บทบาทในการอบรมเลี้ยงดูลูก และมีตัวอย่างจากภาพประกอบในแบบเรียนหน้าที่พลเมืองฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยที่ 3 ใส่ใจหน้าที่ เป็นภาพแม่อุ้มลูก ภาพแม่ก่อก้อนลูก ภาพแม่ดูแลลูกเข้านอนในตอนกลางวัน และภาพแม่ปลุกลูกจากที่นอนในตอนเช้า(กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, น. 41) หรือภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนหน้าที่พลเมืองฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, น. 114) ที่แสดงบทบาทความเป็นแม่ของผู้หญิงในฐานะผู้ดูแลลูกจากภาพแม่ก่อก้อนลูก และภาพแม่ป้อนข้าวลูก

แต่ถึงแม้ว่าทั่วโลกในสังคมไทยจะมีสถาบันการศึกษาและสถาบันทางศาสนา ส่งต่อความหมาย “ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู” ขยายความรู้แนวทางการให้กำเนิด และการเลี้ยงดูลูก มากล่อมเกลาคณในสังคมให้สอดคล้องกับความหมายหลักของคำว่า “แม่” แต่ก็ยังมีมุมมองอื่น ๆ ซึ่งอาจแตกต่างกัน หนึ่งในมุมมองที่แตกต่างนั้นคือ นักสตรีนิยมที่มีมุมมองเกี่ยวกับแม่ที่ให้กำเนิดลูก ซึ่งอาจแตกต่างกันในความหมายของแม่ผู้เลี้ยงดู ได้แก่ แม่ผู้เลี้ยงดู แม่ผู้ดูแลลูกและทำงานนอกบ้าน และผู้หญิงที่ปฏิเสธการเป็นแม่

โดยในมุมมองส่วนของแม่ผู้เลี้ยงดูนั้น นักสตรีนิยมมีมุมมองว่า แม่ที่ให้กำเนิดอาจจะไม่เลี้ยงดู หรือแม่ที่เลี้ยงดูก็อาจจะไม่ใช่ผู้ที่กำเนิดได้ ในสังคมไทยคุ้นเคยกับแม่คนที่สองและสาม ในครอบครัวชายชาย เช่น คุณป้า คุณน้า ที่เลี้ยงดูเปรียบเหมือนเป็นลูก (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 184)

ในขณะที่มุมมองของแม่ผู้ดูแลลูกและทำงานบ้านควบคู่กันของนักสตรีนิยมนั้น เกิดขึ้นเมื่อผู้หญิงเริ่มทำงานนอกบ้านในศตวรรษที่ 19 ผู้หญิงเริ่มละทิ้งหน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้คือการเลี้ยงดูลูก เริ่มเกิดการทบทวนการนิยามความหมายของแม่ขึ้นมาใหม่ในศตวรรษที่ 1980 ซึ่งเริ่มในสังคมยุโรปและสหรัฐอเมริกา Woodward (1997) (อ้างใน กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 192-194) ขยายความว่าในปี 1986 เกิดการรณรงค์ในประเทศอังกฤษมุ่งให้ผู้หญิงกลับสู่ค่านิยมครอบครัวในอดีต โดยอ้างว่า ครอบครัวยุคใหม่มีปัญหาการหย่าร้างมากจึงเร่งรื้อฟื้นครอบครัวแบบเดิม ได้แก่ สามีทำงานและแม่เลี้ยงดูอยู่กับบ้าน ผู้หญิงที่มีลูกคือผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จ และสังคมเริ่มนิยามของคำว่า “มือก็ (ต้อง) ไกว ดาบก็ (ต้อง) แกว่ง” (Working mother and Caring mother) การรुकืบของอุดมการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ผู้หญิงจำนวนมากต้องทั้งทำงานในบ้าน ดูแลลูกและทำงานนอกบ้านควบคู่กัน ดังนั้น แม่ที่ทำงานนอกบ้านและไม่สนใจลูกก็ถือเป็นตัวอันตราย และเป็นแม่เลว (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 192-194)

และมุมมองของผู้หญิงที่ปฏิเสธการเป็นแม่ เป็นมุมมองของนักสตรีนิยมที่ผู้หญิงปฏิเสธการเป็นแม่ ทั้งการปฏิเสธการแต่งงาน และปฏิเสธโดยการที่แต่งงานแล้วไม่ยอมมีบุตรด้วย

นอกจากนี้ยังมีมุมมองที่ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการไม่เลี้ยงดูของผู้ให้กำเนิด ซึ่งเป็นลักษณะของการเลี้ยงดูที่ไม่เป็นไปตามที่ความหมายหลักของสังคมไทยกำหนดไว้ว่า ควรจะได้รับการยกย่องว่าเป็นแม่หรือไม่ ดังที่บทกวีของ จิตร ภูมิศักดิ์ ได้ยกย่องผู้หญิงที่เลี้ยงดูเอาใจใส่ลูกว่า

คือ แม่ที่แท้จริง ส่วนผู้หญิงที่มีลูกแล้วไม่เหลือขาด ขณะเดียวกันก็ทอคทั้งนั้น ไม่ควรได้รับการยกย่องว่าเป็นแม่ที่แท้จริง หากแต่ควรได้รับการโอบอ้อมว่าเป็นเสมือนผู้หญิงรับจ้าง (สุชีลา ดันชัยนันท์, 2540, น. 127-129)

จะเห็นได้ว่าแม่สังคมจะกำหนดกรอบความคิดหลักหรือความคิดสรุปรวบยอดให้กับสมาชิกในสังคมแล้ว แต่ด้วยบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปก็อาจจะส่งผลให้ผู้หญิงที่เป็นแม่ไม่ได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูตามความหมายหลักได้อย่างครบถ้วน ซึ่งแม่ลักษณะนี้ก็คือ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ตามความเข้าใจของสังคม ผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้ให้กำเนิดจึงเข้ามามีบทบาทในการเลี้ยงดูอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้นในสังคมไทย ดังนั้น “แม่ที่เบี่ยงเบน” นี้จะเป็นความหมายที่จะต่อต้าน กับความหมายหลักหรือไม่ หรือจะเป็นความหมายที่ตอกย้ำกับความหมายหลักเดิม เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสงสัยและตั้งเป็นคำถามเพื่อนำไปสู่การตรวจสอบข้อสงสัย คำตอบของข้อสงสัยนี้ส่วนหนึ่งสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนก็คือการตัดสินใจจากสังคม ตัวอย่างเช่น แม่ที่ทำงานนอกบ้านด้วยและเลี้ยงดูลูกได้อย่างดีด้วย จะได้รับการยกย่องและชมเชย ซึ่งนี่คือการเพิ่มเติมความหมายของ “แม่” หลักในสังคมใช่หรือไม่ ในขณะที่แม่ที่ทำงานนอกบ้านแต่ล้มเหลวในการเลี้ยงดูลูก อาจได้รับคำตำหนิจากสังคมว่า ไม่ใส่ใจลูก การลดให้ความสำคัญกับการทำงานแล้วหันกลับมาให้ความสำคัญกับลูกของแม่ สังคมก็จะยกย่องและชื่นชมว่าเป็นแม่ที่รักลูกและให้ความสำคัญกับลูกมากกว่างาน นี่คือการตอกย้ำความหมายของ “แม่” หลักในสังคมใช่หรือไม่ ส่วนผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้ให้กำเนิดอย่างเช่น ย่า ยาย ป้า แต่เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่เข้ามามีบทบาทแทนที่แม่ผู้ให้กำเนิดนี้ จะเป็นความหมายที่เข้ามาสร้างความหมายใหม่ หรือเข้ามาเพิ่มเติมความหมายของคำว่า “แม่” ที่นอกเหนือจากผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูแล้ว ยังเพิ่มผู้ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดู หรือที่ผู้วิจัยเรียกว่า “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” เข้าไปในความหมายหลักอีกหรือไม่ นี่ก็คืออีกหนึ่งข้อสงสัยของผู้วิจัยที่ต้องการพิสูจน์และตรวจสอบเช่นเดียวกัน

การตรวจสอบข้อสงสัยนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ายังมีอีกสถาบันหนึ่งที่สำคัญในการตีบทอดความหมายความเป็นแม่ให้แก่สังคมไทย ได้แก่สถาบันสื่อมวลชน โดยรูปแบบการนำเสนอที่สำคัญและมีผู้ชมเข้ามารับชมอย่างสมัครใจ ก็คือ รายการละครโทรทัศน์ ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นแม่ปรากฏอยู่หลากหลาย กาญจนา แก้วเทพ ระบุว่าภาพของแม่ในละครโทรทัศน์มีทั้งภาพของความเป็นแม่ในอุดมคติ ซึ่งคือภาพของแม่ที่สังคมคาดหวังจะให้แม่ประพฤติตัวตามที่สังคมต้องการ เช่น ให้ความสนใจกับการทำหน้าที่แม่มากกว่าจะสนใจการพัฒนาสติปัญญาของ

ตัวเอง เป็นแม่ที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว มากกว่าที่จะแสวงหาการพัฒนาตนเองอย่างสูงสุด เป็นแม่ที่นึกถึงแต่ผู้อื่น โดยเฉพาะลูก จนลืมนึกถึงตัวเอง ส่วนอีกภาพหนึ่งก็คือภาพของแม่ที่เป็นจริง ซึ่งคือภาพของคนธรรมดาที่มีข้อดีข้อเสียมีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง มีความเห็นแก่ตัวบ้างเป็นบางครั้ง ตัวอย่างเช่น แม่ที่ขายลูกสาว เพราะต้องการเงินไปเล่นการพนัน หรืออาจจะเป็นแม่ที่รักและหวังดีแก่ลูกมากจนเกินไป จนใช้วิธีการควบคุมชีวิตลูกทุกฝีก้าว แม่บางคนก็อาจจะแต่งงานใหม่ทั้ง ๆ ที่มีลูกอยู่ เพราะต้องการหาหลักประกันที่มั่นคงให้แกตัวเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 170)

ภาพของแม่ที่เป็นจริง ดังที่กาญจนา แก้วเทพ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้นั้น แม้จะมีความหมายสอดคล้องกับความหมายหลัก คือผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู แต่ก็เป็นการเลี้ยงดูที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานหลักของสังคมไทย แบบจำลองชีวิตของแม่ที่เบี่ยงเบนไปในละครโทรทัศน์ที่พบเห็นได้บ่อย ได้แก่ แม่ที่ให้กำเนิดลูกและเลี้ยงดูลูก แต่เลี้ยงดูในทางที่ผิด และแม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูก ตัวอย่างแม่ที่ให้กำเนิดลูกและเลี้ยงดูลูก แต่เลี้ยงดูในทางที่ผิด ได้แก่ละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” เรื่องราวของแม่คือ “คุณนายจินดา” ที่รักลูกชายมากและคาดหวังจะอยู่กับลูกชายจนตาย แต่ด้วยความที่กลัวจะถูกแย่งชิงความรักจากคนที่จะมาเป็นภรรยาของลูกชาย จึงทำให้แม่พยายามที่จะหาหนทางกีดกันไม่ให้ลูกชายแต่งงานทุกวิถีทาง ตัวอย่างแม่ในละครโทรทัศน์ที่ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูก เช่น ละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” นำเสนอเรื่องราวของตัวละครนำคือ “ลำยอง” ที่ไม่ได้มีคุณลักษณะของแม่ที่ดีและไม่ได้ทำหน้าที่ของแม่ที่ดีให้กับลูกเลยแม้แต่น้อย ตั้งแต่เริ่มต้นการเป็นแม่จนกระทั่งเสียชีวิตไปในที่สุด ละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ครองพิภพ” ตัวละครแม่อย่าง “คุณหญิงศรี” คือแม่ที่ไม่มีโอกาสได้ทำหน้าที่แม่อย่างใกล้ชิดกับลูกสาว ด้วยเหตุผลพิกลพิการ เสียโฉมจนมีอาจพบปะผู้คน ให้ครหาตัวเองและสามี จึงหลบ ๆ ซ่อน ๆ อยู่ไม่ห่างลูกเฝ้าแอบดูและคอยคุ้มครอบงำ

นอกจากนี้ในละครโทรทัศน์ยังมีตัวละครที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทแม่เหมือนมุมมองของนักสตรีนิยม คือผู้ที่ไม่ได้ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูลูก ตัวอย่างจากตัวละครอย่าง “ย่าขวัญ” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ในสวนขวัญ” ที่ไม่ใช่แม่แต่เลี้ยงดูหลาน และรักหลานเหมือนลูก ตัวละคร “คุณหญิงไขใจเจดจรัส” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “เส้นเสน่หา” ที่ไม่ได้ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ ให้การอบรมสั่งสอนปฏิบัติดังลูกที่เกิดในครรภ์ของตน เป็นต้น

จากภาพของแม่ที่เบี่ยงเบนที่มีการนำเสนอในละครโทรทัศน์นี้ จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยชวนสงสัยว่า เพราะเหตุใดละครโทรทัศน์จึงนำแบบจำลองชีวิตของแม่ที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานที่สังคมไทยกำหนดมานำเสนอและผลิตซ้ำอยู่บ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคาดการณ์ว่าละครโทรทัศน์น่าจะเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความหมายของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ว่ามีความหมายที่ต้องการตอกย้ำ หรือต่อต้าน หรือท้าทายกับความหมายหลักของคำว่า “แม่” ในสังคมไทย หรือในละครโทรทัศน์ที่นำเสนอตัวละครที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดู ซึ่งผู้วิจัยใช้คำว่า “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” นั้นเป็นความหมายที่กำลังต้องการช่วงชิงพื้นที่ความหมายของความ เป็นแม่ หรือกำลังเพิ่มเติมความหมายความเป็นแม่ในความหมายหลักของสังคมใช่หรือไม่

ดังนั้นจากความเป็นแม่ที่สามารถมาจากสังคมและวัฒนธรรมกำหนดนี้ คำกล่าวที่ว่า “ดูช่างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่” หรือ “ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น” และ “แม่ปูลูกปู” ก็คงจะประจักษ์ได้ว่ามีช่องทางในการ ดูหาง ดูแม่ และดูแม่ปู ได้อีกหนึ่งช่องทางคือ ดูละครโทรทัศน์ คำถามที่สำคัญคือ “แม่” คืออะไรในละครโทรทัศน์ และการดูหาง ดูแม่ ในโลกของละครโทรทัศน์ต้องดูอย่างไร คำตอบประการหนึ่งก็คือ การดูความหมาย หรือการอ่านความหมายจาก “ความเป็นแม่” ในละครโทรทัศน์นั่นเอง

วิธีการดูความหมายความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์วิธีหนึ่งคือ การดูความหมายในระดับที่สอง หรือความหมายโดยนัย หรือที่มักจะกล่าวกันอยู่เสมอว่า ความหมายแฝง

ระดับของความหมายมี 2 ระดับที่สำคัญตามทัศนะของ โรลิ่งส์ บาร์ธส์ คือความหมายในระดับแรก กับความหมายในระดับสอง ความหมายระดับแรกของ “แม่” ก็คือความหมาย “ผู้เลี้ยงดูหรือให้กำเนิด” ที่พจนานุกรมให้ความหมายไว้ หรือเป็นความหมายระดับแรกที่ โรลิ่งส์ บาร์ธส์เรียกว่าความหมายโดยตรง หรือ Denotation (กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 427) แต่เนื่องจากความหมาย “ความเป็นแม่” ในละครโทรทัศน์ที่ปรากฏ ไม่ได้เป็นความหมายหนึ่งเดียวในละครโทรทัศน์ยังมีส่วนของความหมายอื่น ๆ ที่มากกว่า ความหมายว่า หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก ได้แก่ แม่ที่ให้กำเนิดลูกและเลี้ยงดูลูกแต่เลี้ยงดูในทางที่ผิด แม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูก และ ผู้ที่ไม่ได้ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูประหนึ่งลูก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วจากปรากฏการณ์การนำเสนอในละครโทรทัศน์ ดังนั้นความหมายนี้จึงเป็นความหมายในระดับที่สอง (Second Order) ซึ่งโรลิ่งส์ บาร์ธส์เรียกว่าความหมายโดยนัย (Connotation) เป็นความหมายที่มีลักษณะอัตวิสัย

(Subjective) หรือบางครั้งก็ถูกมองว่าเป็นการตีความที่ถูกใส่ความหมายเชิงสังคมหรือวัฒนธรรมเอาไว้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 427) ปรากฏแฝงอยู่ในการเล่าเรื่องของละครโทรทัศน์ ดังนั้นแนวทางหนึ่งของการดูแม่ในละครโทรทัศน์จึงเป็นการดูความหมายในระดับที่สองตามแนวทางของโรลิ่งด์ บาร์ธส์

สถานภาพของแม่ที่ปรากฏออกมาในละครโทรทัศน์นั้น มีข้อมูลประจักษ์จากการศึกษาทั้งในโลกจริงและโลกสัญลักษณ์ ในโลกแห่งความเป็นจริง บุญรัตน์ โพธิ์ไพโรตนา (2547) ศึกษา “คดีเรื่องแม่ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” โดยศึกษาสถานภาพของแม่ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงสถานภาพของ “แม่” ที่จำแนกได้ คือ แม่ผู้ให้กำเนิดและให้การเลี้ยงดูลูก แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้ให้การเลี้ยงดูลูก และแม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูก ในขณะที่ในโลกแห่งสัญลักษณ์ก็มีการศึกษา “การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณี ตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบนปี พ.ศ. 2528-2530.” ของบงกช เสวตามร์ ที่พบว่าแม่ที่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก แต่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด ได้แก่ แม่ที่รักลูกมาก แม่ที่เป็นประจุกทาสของลูก และแม่ที่เรียกร้องให้ลูกทดแทนบุญคุณ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 147-148) ซึ่งในละครโทรทัศน์ ก็มีนำเสนอแม่ที่เบี่ยงเบนลักษณะนี้ด้วยเช่นกัน ตัวอย่างจากสถานภาพแม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด ได้แก่ 1) แม่ที่รักลูกมากเกินไป ได้แก่ ตัวละครจินดาแม่ของ “กัปตันธีระ” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ที่รักลูกชาย มากจนกลัวจะถูกแย่งซึ่งความรักจากคนที่จะมาเป็นภรรยา พยายามหาทางกีดกันทุกรูปแบบเมื่อลูกชายไปตกหลุมรักผู้หญิง แม่ที่รักลูกมากเกินไปจนบังคับลูก อย่างตัวละครแม่ “ธรา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ไฟในวายุ” 2) แม่ที่เป็นประจุกทาสของลูก จากตัวละครแม่ คือ “หิ้ง” แม่ของแพงในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” 3) แม่ที่เรียกร้องให้ลูกทดแทนบุญคุณ จากตัวละครแม่ “ยายแล” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ตัวละครแม่อย่าง “ธรา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ไฟในวายุ” และตัวละคร “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” รวมถึง “พวงหยก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สามีคีตรา” ที่รักหน้าตาและทรัพย์สินเงินทองของตัวเองและวงศ์ตระกูลมากจนทำสิ่งต่าง ๆ ลงไปโดยไม่นึกถึงจิตใจลูก ตัวละคร “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่เรียกหาแต่การทดแทนบุญคุณจากลูก ในฐานะที่ตัวเองเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นต้น แม่ที่เบี่ยงเบนของแม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูตามการศึกษาของบงกช ทั้งแม่ที่รักลูกมากเกินไป แม่ที่เป็นประจุกทาสของลูก และแม่ที่เรียกร้องให้ลูกทดแทน

บุญคุณ ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มแม่ที่เบี่ยงเบน ในกลุ่มแม่ที่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกแต่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด เพื่อตรวจสอบความหมายของ “แม่” ในละครโทรทัศน์ด้วย

จากสถานภาพเหล่านี้ที่สังคมละครโทรทัศน์กำหนดและนำเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานภาพแม่ที่ไม่ใช่แม่ หรือแม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูกนั้น นับว่าเป็นตัวแปรสำคัญของความหมาย “ความเป็นแม่” ที่ผู้วิจัยสนใจและตั้งเป็นคำถามว่า ความหมายแม่จากสถานภาพนี้จะส่งผลทำให้เกิดการยอมรับความหมายโดยปริยายในกลุ่มผู้ชมละครโทรทัศน์ และสังคมได้หรือไม่ เนื่องจากละครโทรทัศน์หลาย ๆ เรื่องเองก็มีการนำเสนอว่าผู้หญิงที่ไม่ได้ให้กำเนิดลูกก็สามารถเป็นแม่และเลี้ยงดูลูกได้อย่างครบถ้วนตามบทบาทหน้าที่ที่สังคมกำหนด ทั้งนี้ในโลกแห่งความเป็นจริงเองก็มีผลการวิจัยของ วาทีณี วิชัยยา (2555) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแม่วัยรุ่น ประสบการณ์ชีวิตและเพศภาวะ ที่พบว่าแม่วัยรุ่นมักไม่ได้เลี้ยงดูลูกเอง ด้วยเหตุผลต้องเรียนหนังสือ เหตุของครอบครัว รวมถึงตัวแม่วัยรุ่นยังไม่อยากให้ลูกสาวเปิดเผยว่ามีบุตร ดังนั้นจึงต้องมีผู้เข้ามารับบทบาทในการเลี้ยงดูหลักแทนความเป็นแม่จึงไม่ใช่แค่แม่ในทางกายภาพเท่านั้น คนอื่น ๆ ก็อาจจะเป็นแม่ในเชิงสังคมได้เช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยจึงสงสัยและตั้งเป็นคำถามว่าละครโทรทัศน์กำลังสร้างความหมายอะไร กำลังอธิบายอะไร และอธิบายในลักษณะใด เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของแม่ในกลุ่มแม่ที่เบี่ยงเบน ทั้งกลุ่มแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู ลูกกลุ่มแม่ผู้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดูเบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด และกลุ่มแม่ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดู หรือที่ผู้วิจัยเรียกว่า “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบว่า “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์กำลังตอกย้ำ หรือ ต่อต้าน หรือท้าทาย กับความหมายหลักของคำว่า “แม่” ในสังคมไทย และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์กำลังต้องการช่วงชิงพื้นที่ความหมายของความเป็นแม่ หรือกำลังเพิ่มเติมความหมายความเป็นแม่ในความหมายหลักของสังคม

การตรวจสอบข้อสงสัยเกี่ยวกับความหมายความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ที่มีตัวแปรต้นที่สำคัญคือ ตัวละครแม่ ที่เบี่ยงเบน และ ตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ที่นำไปสู่การสร้าง ความหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งนั้นเนื่องมาจากว่า ลักษณะของตัวละคร ทั้งสอง เป็นประเภทของตัวละครหลายมิติ (Round Character)

นอกจากนี้การประกอบสร้างตัวละคร ที่โดยทั่วไป จะมีวิธีสร้างบุคลิกตัวละครพิจารณา จาก 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ อายุ เพศ สัญชาติ เชื้อชาติ แผลเป็น คำหึง เสื้อผ้า การแต่งตัว 2) ด้านจิตวิทยา ได้แก่ ศิลธรรมประจำใจ บรรทัดฐานทางจริยธรรม ความทะเยอทะยาน ความ ผิดหวัง สิ้นหวัง ความอึดอั้น ปมเด่น ปมด้อย รสนิยม ความสามารถพิเศษ การมองโลกในแง่ดี หรือร้าย และ 3) ด้านสังคม ได้แก่ วรรณะในสังคม อาชีพ การศึกษา ศาสนา สิ่งแวดล้อม กีฬาที่ ชอบ การหย่อนใจ งานอดิเรก สะสมอะไรหรือไม่ ชอบเพลงอย่างไร สถานภาพในชุมชน การเมือง ที่เป็นการประกอบสร้างตัวละครที่มีผลต่อความคิด และการกระทำของตัวละคร ในการ เล่าเรื่องหรือดำเนินเรื่องในละครโทรทัศน์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในบุคลิกของตัวละครของ “แม่ที่เบียดเบียน” กับ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ทั้งด้านกายภาพจากอายุของตัวละคร ด้านจิตวิทยาจาก ปมในใจ และวุฒิภาวะทางอารมณ์ของตัวละคร และด้านสังคมจากชนชั้นหรือวรรณะในสังคมของ ตัวละคร นำมาเป็นกรอบของบุคลิกตัวละครในการศึกษาคำนี้ด้วย ทั้งนี้มีการศึกษาที่สะท้อนว่า ปัจจัยทางด้านกายภาพ ด้านจิตวิทยา และด้านสังคมของแม่ ส่งผลต่อการแสดงบทบาทและหน้าที่ ของแม่ ดังที่มีรายงานการวิจัยกล่าวว่า แม่จากชนชั้นกลางและชนชั้นล่างมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ แยกต่างกัน ตัวอย่างเช่นในเรื่องของการลงโทษลูก ในขณะที่แม่ชนชั้นกลางอาจจะมีเวลามาก พอที่จะใช้วิธีลงโทษลูกด้วยมาตรการด้านจิตใจ เช่น การกักบริเวณ การหักค่าขนม แม่ชั้นล่าง มักจะใช้การลงโทษทางกายภาพ เช่นตี เพราะความที่ไม่มีเวลาเอื้ออำนวยให้ใช้วิธีการแบบอื่น ๆ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 172) หรือความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับชนชั้นจากการศึกษา “ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2510-2546” ที่พบว่าในช่วง พ.ศ. 2510- 2519 นำเสนอคุณสมบัติที่ดีของแม่ในอุดมคติแบบชนชั้นกลางคือ เสียสละเพื่อลูก อดทนที่จะมี ชีวิตพึ่งพาตัวเองอย่างเด็ดเดี่ยว ในขณะที่แม่ชนชั้นสูงจะไม่อาจยอมรับบทบาทแม่ที่เกิดจากการ ตั้งครรภ์นอกสมรสเพราะต้องรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลทำให้ชีวิตต้องจมอยู่กับความรู้สึกผิดที่ไม่ได้ เลี้ยงดูลูก ทั้งนี้ผู้วิจัยมีมุมมองว่าบุคลิกตัวละครด้านจิตวิทยาจากปมในใจของตัวละครแม่ก็มีผลต่อ การแสดงบทบาทและหน้าที่แม่ด้วยเช่นกัน ซึ่งปมในใจของตัวละครนี้ การศึกษาของปิ่นหล้า ศิลา นุตร (2551) ศึกษา “สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม” พบว่าจากนวนิยาย มีตัวละครแม่อย่าง “ล่ออนงค์” ในเรื่อง “ทางสายธาร” ที่อบรมเลี้ยงดูลูกอย่าง ปล่อยปละละเลย เพราะเห็นความสำเร็จของตนเองเป็นสำคัญกว่าลูก มีความทะเยอทะยาน หน้าที่

การทำงานที่กำลังก้าวหน้าเธอจึงคิดจะส่งลูกไปเรียนที่โรงเรียนประจำ เพราะคิดว่าการเลี้ยงลูกทำให้เธอไม่มีเวลาทุ่มเทให้กับงาน จึงจ้างพี่เลี้ยงมาดูแล แต่เธอก็ต้องคอยมาดูแลเพราะลูกคิดแม่ ลอองค์เป็นแม่ที่ไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เลี้ยงดูลูกตามอารมณ์ตนเองคือเวลารักและพอใจก็ดูแลอย่างดี แต่เวลาโกรธก็ใช้ความรุนแรงกับลูกโดยไม่สามารถควบคุมตนเองได้ หรือการศึกษาของวาทีณี วิชัยยา (2555) ที่ศึกษาเรื่อง แม่วัยรุ่นประสบการณ์ชีวิตและเพศภาวะ มุ่งศึกษาประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียนที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม เพศภาวะ และเพศวิถีในสังคมไทย ที่ผลการศึกษาพบว่ามุมมองของแม่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียน แม้ว่าการตั้งครรภ์ที่ทุกคนทราบดีว่าเกิดจากความไม่ตั้งใจ การเป็นแม่จึงไม่ใช่เกิดจากการ “เลือก” (Choice) แต่พวกเธอมองว่า ตนเองก็มีสิทธิ “เลือกที่จะเป็นแม่แบบไหนอย่างไร สำหรับลูกของตนเอง” ในฐานะของความ เป็นแม่ ซึ่งส่วนใหญ่เลือกที่จะเป็นแม่ที่ดีที่สุด ลูกจึงเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากแม่ เช่น การหาสิ่งที่ดีที่สุดให้แก่ลูกในช่วงตั้งครรภ์ และพยายามหาเงินเพื่อสร้างอนาคตทางการศึกษาแก่ลูก

จากตัวละครของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” กับ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่มีลักษณะด้านกายภาพคืออายุ ด้านจิตใจคือวุฒิภาวะทางอารมณ์และปมในใจ และด้านสังคมคือชนชั้นหรือวรรณะในสังคมที่แตกต่างกันในละครโทรทัศน์ ก็จะประกอบสร้างความหมายความเป็นแม่ได้แตกต่างกันจากการแสดงบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้จากวิธีการเล่าเรื่องของละครโทรทัศน์ที่มีพัฒนาการของเรื่องราว ตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่อง และจบเรื่อง ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่ปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์ทุกเรื่อง ดังนั้นการศึกษาพัฒนาการของเรื่องราวในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงของตัวละคร หรือพัฒนาการของตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการเรื่องราวในส่วนของบทสรุปจากความเป็นแม่ของตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ทั้งบทสรุปที่เกิดขึ้นกับตัวละครแม่ และตัวละครลูก ทั้งในลักษณะของการให้รางวัลและการลงโทษ จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญในการนำมาเป็นตัวแปรย่อยในการศึกษาเพื่อจะได้นำไปสู่การหาคำตอบว่า การประกอบสร้างความหมายความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์นี้ ตอกย้ำ ต่อต้าน หรือท้าทายความหมายหลักของสังคม จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และการประกอบสร้างความหมายความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กำลังต้องการช่วงชิง

พื้นที่ความหมายของความเป็นแม่ หรือกำลังเพิ่มเติมความหมายความเป็นแม่ในความหมายหลักของสังคม จากตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”

ความหมายที่นอกเหนือจากความหมายที่ระบุได้ในพจนานุกรม ซึ่งเป็นความหมายในระดับที่สอง (Second Order) ที่โรลิ่งด์ บาร์ธส์เรียกว่าความหมายโดยนัย (Connotation) โรลิ่งด์ บาร์ธส์เชื่อว่า เฉพาะความหมายโดยนัยนี้เท่านั้นที่มายาคติ (Myth) ต่าง ๆ จะทำงานอยู่ มายาคติเป็นกระบวนการสรุปรวบยอดความคิด (Conceptualisation) ของคนในแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 429) และโรลิ่งด์ บาร์ธส์ได้นำเสนอข้อคิดที่ว่า ปริမ်ปราคติมีหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการคือ หน้าที่การชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง (Point Out) และหน้าที่ที่สองคือ เป็นตัวกำหนดความคิดของเรา (Impose) (กาญจนา แก้วเทพ, 2544, น. 98) เมื่อผู้วิจัยนำมาเชื่อมโยงกับความหมายความเป็นแม่ระดับที่สองที่ปรากฏแฝงในละครโทรทัศน์ จึงหมายความว่า การประกอบสร้างความหมายจากตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบน และตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ก็น่าจะเป็นช่องทางที่สำคัญในการเผยแพร่การทำงานของมายาคติความเป็นแม่ในละครที่เป็นกระบวนการสรุปรวบยอดความคิด (Conceptualisation) ด้วยเช่นกัน ดังนั้น การศึกษาการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ในเชิงหน้าที่ ทั้งการชี้ประเด็น และการกำหนดความคิด จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยตั้งคำถามว่า มีประเด็นมายาคติความเป็นแม่อะไรบ้างในละครโทรทัศน์ และมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ได้ทำหน้าที่ของมายาคติในการชี้ประเด็น และกำหนดความคิดอะไรไว้บ้าง รวมถึงชี้ประเด็นและกำหนดประเด็นความคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่ไว้อย่างไร

จากความสำคัญของ “แม่” ในสังคมไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีความหมายหลักของสังคม คือ “ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู” แต่ความเป็นจริงของบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ ความหมายของแม่ไม่ได้มีหนึ่งเดียวอีกต่อไป ความหมายของแม่ที่มากกว่าผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู ปรากฏในมุมมองความคิดของสังคมและได้รับการตั้งคำถามจากสังคม ดังที่นักสตรีนิยมมีมุมมองว่าในสังคมยังมีแม่ที่ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู หรือแม่ที่เลี้ยงดูก็อาจจะไม่ใช่ผู้ที่ให้กำเนิดได้ ซึ่งสอดคล้องกับสถานะภาพของแม่ในทางศาสนาที่ยังมีกลุ่มแม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้ให้การเลี้ยงดู และแม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูก รวมถึงมุมมองของนักสตรีนิยมที่ยังมีแม่ที่ดูแลลูกและ

ทำงานนอกบ้านควบคู่กัน และผู้หญิงที่ปฏิเสธการเป็นแม่ เหล่านี้คือสิ่งที่ปรากฏในโลกแห่งความเป็นจริงของสังคมไทย

และในโลกแห่งสัญลักษณ์คือละครโทรทัศน์ ก็ขานรับปรากฏการณ์นี้ด้วยการนำเสนอตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” เป็นจำนวนมาก อีกทั้งได้รับการผลิตซ้ำและนำเสนออยู่บ่อยครั้ง คำถามที่สำคัญจึงเกิดขึ้นกับนักวิจัยว่าตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” เป็นจำนวนมากในละครโทรทัศน์กำลังประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในลักษณะที่ตอกย้ำ หรือต่อต้าน หรือท้าทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย และ ตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” เป็นจำนวนมากในละครโทรทัศน์กำลังประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในลักษณะ กำลังต้องการ ช่วงชิงพื้นที่ความหมายของความเป็นแม่ หรือกำลังเพิ่มเติมความหมายความเป็นแม่ในความหมายหลักของสังคม โดยมีตัวแปรของ อายุ ชั้นชน ปมในใจและวุฒิทางอารมณ์ ของตัวละครเป็นตัวแปรตั้งต้น นำไปสู่การประกอบสร้างความหมายความเป็นแม่ในระดับที่สอง จากตัวแปรบทบาทหน้าที่ พัฒนาการของตัวละคร และบทสรุปจากความเป็นแม่ของตัวละคร

จากคำถามที่สำคัญของผู้วิจัยนี้ นำมาสู่หัวข้อของการวิจัยคือ “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย” เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา ทั้งในส่วนของเนื้อหาสาระคือละครโทรทัศน์ และผู้รับสารคือผู้ชมละครโทรทัศน์ ในส่วนของละครโทรทัศน์นั้นมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ วิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ต่อสังคม

โดยเลือกศึกษาจากละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศหลังช่วงภาคค่ำระหว่างปี 2555-2558 ทางช่องสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 3 5 7 ที่มีเค้าโครงเรื่อง (Plot) เกี่ยวกับบทบาทความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานกำหนด จำนวน 8 เรื่อง จำนวนตัวละคร 10 ตัวละคร ดังนี้ สถานภาพตัวละครแม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนดได้แก่ 1) แม่ที่รักลูกมากเกินไป ศึกษาจากตัวละคร “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” และ “คุณหญิงอบเชย” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” 2) แม่ที่เรียกร้องให้ลูกทดแทนบุญคุณ ศึกษาจาก “ยายแล” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” และ “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” สถานภาพตัวละครแม่

ที่ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูได้แก่ “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” “อิสลา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสราวีช่วงโชติ” “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “หัตถการองพิภพ” “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” สถานภาพตัวละครแม่ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดูได้แก่ “อารักษ์” ในละครเรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และ “แย้ม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังต่อไปนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบียดเบียน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบียดเบียน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์

1.3 ปัญหาวิจัย

1. ตัวละคร “แม่ที่เบียดเบียน” ในละครโทรทัศน์กำลังประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในลักษณะที่ตอกย้ำ หรือต่อต้าน หรือท้าทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย
2. ตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์กำลังประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในลักษณะ กำลังต้องการช่วงชิงพื้นที่ความหมายของความเป็นแม่ หรือกำลังเพิ่มเติมความหมายความเป็นแม่ในความหมายหลักของสังคมไทย
3. มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กำลังทำหน้าที่อะไร และทำหน้าที่อย่างไร

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

ขอบเขตการศึกษาจากละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศหลังข่าวภาคค่ำระหว่างปี 2555-2558 ทางช่องสถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 3 5 7 ที่มีตัวละครแม่ “ที่เบียดเบียน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ดำเนินเรื่องเกี่ยวกับการแสดงบทบาท หน้าที่ความเป็นแม่ พัฒนาการของตัวละคร

และบทสรุปจากความเป็นแม่ของตัวละครที่ชัดเจน จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ละครโทรทัศน์เรื่อง บ่วง ปีกมาร รักคุณเท่าฟ้า ท้อหัตถาครองพิภพ อีสาร์วิช่วงโชติ ทองเนื้อเก้า พระจันทร์สีรุ้ง และสุด แค้นแสนรัก

ขอบเขตการศึกษาจากจำนวนตัวละคร 10 ตัวละคร ได้แก่ ตัวละคร “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ตัวละคร “ยายแล” และ ตัวละคร “ลายอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ตัวละคร “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ตัวละคร “อิสรา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสาร์วิช่วงโชติ” ตัวละคร “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “หัตถาครองพิภพ” และตัวละคร “เข้ม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” ตัวละคร “อรดี” และตัวละคร “อารักษ์” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ตัวละคร “คุณหญิงอบเชย” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

1.5 นิยามศัพท์

ความเป็นแม่ หมายถึง ความหมาย “ความเป็นแม่” ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ ที่แตกต่างกันไป จากกรอบที่มาตรฐานกำหนด ว่าหมายถึงหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู และมีลักษณะของความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เอื้อเฟื้อ สั่งสอน เสียสละ และพร้อมปกป้องลูก เป็นต้น โดยประกอบสร้างจาก ลักษณะทั่วไปของตัวละครทางด้านกายภาพ จิตใจและสังคม การให้กำเนิด การอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการของความเป็นแม่ และความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของตัวละครแม่ กับตัวละครอื่น ๆ

มายาคติความเป็นแม่ หมายถึง ความหมายความเป็นแม่ระดับที่สองในละครโทรทัศน์จาก “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่ประกอบสร้างความหมายจนสามารถสรุปยอดความคิดออกมาได้ ว่าเป็นความหมายที่ตอกย้ำ หรือต่อต้าน หรือท้าทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย ที่ “แม่” มีความหมายว่า ผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู

แม่ที่เบี่ยงเบน หมายถึง ตัวละครแม่ในละครโทรทัศน์ที่ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู และแม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด เช่น แม่ที่รักลูกมากเกินไป รักลูกในทางที่ผิด

ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ หมายถึง สถานภาพตัวละครแม่ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดู ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเหมือนแม่ผู้ให้กำเนิด

การประกอบสร้างความหมาย หมายถึง การประกอบสร้างความหมาย ความเป็นแม่จากตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบน และ ตัวละครแม่ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ในละครโทรทัศน์ ด้วยกระบวนการเล่าเรื่องของละครโทรทัศน์คือ การสร้างตัวละคร พัฒนาการของตัวละคร และความขัดแย้งและสัมพันธ์ของตัวละครกับตัวละครอื่น ที่ประกอบสร้างความหมายความเป็นแม่ในการให้กำเนิด และในการอบรมเลี้ยงดู ตั้งแต่การมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจนการดำเนินชีวิตของตัวละครเปลี่ยนแปลงไป จนกระทั่งมีข้อสรุปคลี่คลายออกมา เป็นความจริงเชิงอัตวิสัยที่ปรากฏจากละคร และ ปรากฏในความรู้สึกของผู้รับสาร

ละครโทรทัศน์ หมายถึง ละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ปีกมาร รักคุณเท่าฟ้า คือหัตถการองพิภพ อีสาร์วิช่วงโชติ บ่วง ทองเนื้อเก้า พระจันทร์สีรุ้ง และ สุดแค้นแสนรัก

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะเกิดประโยชน์ทางด้านนิเทศศาสตร์ และประโยชน์ทางด้านสังคมคือ

1. ประโยชน์ทางด้านนิเทศศาสตร์ คือ แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของละครโทรทัศน์ที่มีต่อสังคมในการสรุปรวบยอดความคิดเกี่ยวกับการเป็นแม่ การขับเคลื่อนมายาคติหลักความเป็นแม่ให้กับสังคมไทย การชี้ให้เห็นมายาคติต่อต้านที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ และการกำหนดความคิดเกี่ยวกับมายาคติความเป็นแม่ให้กับสังคมไทย

2. ประโยชน์ต่อสังคม คือ มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ได้ช่วยยึดเหนี่ยวส่วนเสี้ยวของสังคมที่แตกร้าวออกจากกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ ให้เข้ามาติดรวมเป็นหนึ่งอยู่ได้ และช่วยที่การอบรมสั่งสอนบรรดาค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม เกี่ยวกับความเป็นแม่ให้กับสังคมไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวบท (Text) คือละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นแม่ และศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้รับสาร คือผู้ชมละครโทรทัศน์เพศหญิงที่เป็นแม่และลูกสาว โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และ 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ต่อปัจเจกบุคคลและสังคม ทั้งนี้มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมายาคติ
- 2.3 ทฤษฎีโครงสร้างนิยามแห่งการเล่าเรื่อง
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่
- 2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์

แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้วนี้ ประกอบด้วยคุณสมบัติสำคัญของละครโทรทัศน์ และละครโทรทัศน์กับมายาคติ และละครโทรทัศน์กับความเป็นแม่ ดังนี้

2.1.1 คุณสมบัติสำคัญของละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ถือกำเนิดตั้งแต่ราวทศวรรษที่ 1940s-1950s (สมสุข หินวิมาน อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2545, น. 179) Marry Ellen Brown (1944, 48-49) ได้แยกแยะคุณสมบัติสำคัญ ๆ ที่ก่อตัวขึ้นเป็นละครโทรทัศน์ หรือ “Soap Opera” ไว้ 11 ประการดังนี้ (สมสุข หินวิมาน อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2545, น.190-192)

ประการที่หนึ่ง ศูนย์กลางของเรื่องมักอยู่ที่ตัวละครสตรี

ประการที่สอง ตัวละครสตรีมักถูกสร้างขึ้นให้เข้มแข็งหรือมีอำนาจ (Powerful)

โดยเฉพาะเมื่อเธอปรากฏตัวอยู่ภายนอกบ้าน

ประการที่สาม มีความหลากหลายของตัวละครและโครงเรื่อง รวมถึงความหลากหลายของมุมมองชีวิต

ประการที่สี่ ภาพของตัวละครชายหลาย ๆ ตัว สามารถขบขันอารมณ์และความรู้สึก มิใช่จะเปี่ยมด้วยเหตุผลเพียงอย่างเดียว เช่น พระเอกสามารถรู้สึกเศร้าและร้องไห้เป็น

ประการที่ห้า มีวิธีการเน้นย้ำวิธีการแก้ปัญหาของตัวละครและบทสนทนาต่าง ๆ จะให้น้ำหนักแก่ท้องเรื่อง

ประการที่หก โครงเรื่องจะผูกขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว หรือความสัมพันธ์ในเรื่อง ความรักโรแมนติก

ประการที่เจ็ด ฉากที่สำคัญที่สุดของโทรทัศน์คือบ้าน หรือสถานที่ใด ๆ ก็ตามที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกับบ้าน เช่น โรงพยาบาล ทั้งนี้นอกจากละครโทรทัศน์จะสะท้อนว่าปัญหาต่าง ๆ มักเกิดขึ้นภายในมากกว่าภายนอกบ้านแล้ว ความบันเทิงของละครยังเป็นกลไกรักษาอุดมการณ์ครัวเรือนเอาไว้อีกด้วย

ประการที่แปด ปัญหาของตัวละครในกลุ่มที่ถูกครอบงำ เช่น กลุ่มผู้หญิง กลุ่มชนชั้นล่าง กลุ่มรักร่วมเพศ มักถูกหยิบยกมากล่าวถึงอย่างจริงจัง

ประการที่เก้า ช่วงเวลาในท้องเรื่องสอดคล้องกับเวลาในโลกความเป็นจริง อันหมายความว่า ละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะให้ความรู้สึกแบบเป็นปัจจุบันกาล

ประการที่สิบ รูปแบบการเล่าเรื่องจะเป็นคำถามปลายเปิดเพราะละครแนวนี้จะดำเนินไปเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุด

ประการที่สิบเอ็ด มีการแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็นช่วง ๆ โดยบางครั้งอาจไม่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในระหว่างช่วงต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าในคุณสมบัติที่ก่อตัวเป็นละครโทรทัศน์นั้น คุณสมบัติที่ระบุว่าศูนย์กลางของเรื่องมักอยู่ที่ตัวละครสตรี คงจะเป็นคุณสมบัติที่ไม่อาจปฏิเสธได้ หากมีการถามถึงละครโทรทัศน์ที่ทุกคนเคยชม แล้วถามว่า จำตัวละครตัวใดได้บ้างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ก็คงหนีไม่พ้นตัวละคร “ถ่ายอง” หรือละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถการองพิภพ” ก็คงจะได้รับคำตอบว่าเป็นตัวละคร “คุณหญิงศรี” รวมถึงตัวละคร “อีสา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวิช่วงโชติ” และละครโทรทัศน์เรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย ที่เมื่อเอ่ยถึงแล้วตัวละครที่ผู้ชมนึกถึงก็มักจะเป็นตัวละครผู้หญิงมากกว่าตัวละครผู้ชาย นั่นเป็นด้วยคุณสมบัติที่ละครโทรทัศน์มักจะมีศูนย์กลางที่ตัวละครสตรีนั่นเอง

และจากการที่ละครโทรทัศน์เป็นพื้นที่ที่มีการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของตัวละครซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้หญิง โดยการรับรู้ทั่วไป ผู้หญิงสามารถเป็นได้คือ เป็นแม่ เป็นเมีย และเป็นผู้หญิงสวยงาม ซึ่งทั้งแม่ เมียและผู้หญิงสวยงาม ก็มีชีวิตโลดแล่นอยู่ในเรื่องราวของละครโทรทัศน์ทุกชิ้น เรื่องราวความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์มีสีสัน ได้รับการคัดเลือกจากผู้ผลิตมานำเสนอ และได้รับความสนใจติดตามรับชมจากผู้ชมละครโทรทัศน์เช่นกัน

เท่าที่ผ่านมาในอดีตคนไทยเราให้ความสนใจกับ “การเป็นแม่” มากกว่า “การเป็นเมีย” ดังประจักษ์พยานจากพิธีกรรมสำคัญในชีวิตของไทย เช่น พิธีบวช ที่มีจุดขายที่สำคัญในวันสุกดิบคือ “การเรียกขวัญนาค” รูปแบบและเนื้อหา “การเรียกขวัญนาค” นั้นมีอุดมการณ์เรื่องการระลึกถึงพระคุณแม่เป็นเป้าหมายใหญ่ แต่ทว่าความสำคัญของ “แม่” กับ “เมีย” ที่มาปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์ไทย กลับมีลักษณะกลับหัวกลับหางกับธรรมเนียมเดิมที่เคยมีมา ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง ดวงใจแม่” ต้องการฉายไฟส่องให้ผู้ชมเห็นว่า “แม่” นั้น เป็นบุคคลที่สามารถจะ “มีเท่าไรให้หมดเลย” แก่ผู้เป็นลูกไม่อย่างแท้จริง เข้าใจว่า แม่แบบ “สาย” เป็นภาพของแม่ในอุดมคติที่คนไทยอยากได้ กล่าวคือ เป็นแม่ที่ “ยึดถือลูกเป็นสรณะ” (กาญจนา แก้วเทพ, 2537, น. 91-94)

เมื่อผนวกรวมกันที่ละครโทรทัศน์มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ตัวละครสตรี และตัวละครสตรีในโทรทัศน์สามารถนำเสนอได้ในฐานะ เมีย แม่ และหญิงสาวสวยงาม เรื่องราวความเป็นแม่ใน

ละครโทรทัศน์มีสีสัน ได้รับการคัดเลือกจากผู้ผลิตมานำเสนออยู่เสมอ และได้รับความสนใจติดตามรับชมจากผู้ชมละครโทรทัศน์ งานวิจัยครั้งนี้จึงเลือกตัวละคร “แม่” จากละครโทรทัศน์มาศึกษาตัวละครหลัก

อีกทั้งละครโทรทัศน์ยังมีความได้เปรียบ คือ ผู้เข้ามาใช้สื่อประเภทนี้เข้ามาด้วยความสมัครใจ ทั้งนี้ในเหตุผลเชิงปริมาณของละครโทรทัศน์ที่นำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ โดยเหตุผลเชิงปริมาณมาจากจำนวนเวลาในการออกอากาศ มาจากปริมาณเรื่องทีออกอากาศ “ความสม่ำเสมอ” ของการออกอากาศก็เป็นคุณสมบัติสำคัญของรายการละคร มาจากปริมาณของผู้ผลิต มาจากปริมาณของผู้รับชมหรือผู้รับสาร ส่วนเหตุผลเชิงคุณภาพ มาจากเหตุผลที่โลกความเป็นจริงรอบตัวเรากับโลกจินตนาการของละครไม่เคยแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ความเคลื่อนไหวที่อยู่ในละครโทรทัศน์จะสอดคล้องกับโลกความเป็นจริงภายนอกเสมอ และมาจากเหตุผลที่ในมิติของผู้ชมละครและสังคม ก็พร้อมเสมอที่จะโยนโยนบางแง่มุมของละครโทรทัศน์มาอธิบายชีวิตหรือสังคมของตนเอง ซึ่ง Raymond Williams (1989) ได้อธิบายไว้ด้วยวลีที่ว่า “Drama in a Dramatized” หรือที่กาญจนา แก้วเทพ (2537) แปลไว้ว่า “โลกนี่คือละครหรือโรงละครกลายเป็นโลกนี้” อันหมายความว่าในตารางชีวิตของสังคมสมัยใหม่ ละครโทรทัศน์ได้กลายเป็นลมหายใจของทุกรุ่น ทุกเพศ ทุกวัย และทุกคนไปแล้ว เส้นกั้นแบ่งพรมแดนของ “โลกที่เป็นจริง” และ “โลกแห่งละคร” ดูเหมือนจะเบาบางลงทุกวัน (สมสุข หินวิมาน อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2545, น. 176-178)

ข้อได้เปรียบของละครโทรทัศน์เหล่านี้จึงเป็นเหตุผลของผู้วิจัยในการศึกษายังกลุ่มผู้ชมละครโทรทัศน์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อได้เปรียบจากความสมัครใจในการรับชมนี้ ที่ผู้วิจัยมีความเชื่อพื้นฐานว่า ความสมัครใจจะก่อให้เกิดความตั้งใจในการรับชมในช่วงระยะเวลาของการนำเสนอละครโทรทัศน์ และเพิกเฉยไปกับโลกจินตนาการของละครที่ไม่เคยแยกออกจากกันอย่างชัดเจนกับโลกความเป็นจริง และพร้อมที่จะเชื่อมโยงบางแง่มุมของละครโทรทัศน์มาอธิบายชีวิตของตนเอง ดังนั้นโทรทัศน์จึงเป็นตัวบท (Text) ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ทั้งนี้ในมิติของมายาคติหรือกระบวนการสรุปรวบยอดความคิดของคนในแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ละครโทรทัศน์ก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน ดังที่กาญจนา แก้วเทพ ตั้งคำถามเกี่ยวกับละครโทรทัศน์

กับมายาคติว่าละครโทรทัศน์เป็นตัวกลั่นมายาคติในสังคมใช่หรือไม่ ถ้าใช่กลั่นขึ้นมาทำไม (กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 19)

2.1.2 ละครโทรทัศน์กับมายาคติ

หากเปรียบเทียบละครกับรูปแบบวัฒนธรรมที่เคยมีมาในอดีตเราอาจเทียบได้ว่าละครเป็นเสมือนพิธีกรรมอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะลักษณะร่วมของละครและพิธีกรรมนั้นมีอยู่หลายประการ เริ่มตั้งแต่พิธีกรรมและละครโทรทัศน์ล้วนเป็นโลกแห่งสัญลักษณ์ด้วยกันทั้งคู่ หากแต่ว่าสัญลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้ขาดลอยจากโลกแห่งความเป็นจริง แต่ยังมีสายใยร้อยประสานระหว่างโลกทั้งสองนั้นเอาไว้ ละครโทรทัศน์เป็นเรื่องราวประเภทหนึ่ง (เช่นเดียวกับพิธีกรรม) ที่กล่าวถึงตัวบุคคล การกระทำ และมีเค้าโครงเรื่องที่แน่นอน เรื่องราวดังกล่าวนี้เป็นแสงสว่างอยู่ระหว่างโลกแห่งความจริงและโลกแห่งสัญลักษณ์ (โลกแห่งความฝัน) ดังที่เราสามารถเห็นได้โดยง่ายว่า ละครโทรทัศน์นั้นเป็นส่วนผสมระหว่างเค้าโครงเรื่องที่แต่งขึ้นมา หากทว่าจากละคร การแต่งกาย บทสนทนา เหล่านี้ล้วนแต่เป็นความจริงทั้งสิ้น เพราะตัวละครในละครโทรทัศน์จะใช้ประโยชน์สนทนาที่เหมือนกับคนในสังคมจริงใช้กันอยู่ ด้วยเหตุฉะนั้น เมื่อชีวิตของคนในสังคมสมัยใหม่ได้ห่างเหินจากการทำพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เช่นการทำบุญแบบ สวดสวดสองคองสิบสี่ การไหว้ผีตาแฮก การไหว้ผีปู่ย่า ฯลฯ แต่กลับมาเฝ้านั่งดูละครโทรทัศน์ อย่างเป็นประจำสม่ำเสมอ จึงได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า มนุษย์เราไม่อาจจะใช้ชีวิตอยู่แต่ในโลกที่เป็นจริงเท่านั้นได้ตลอดเวลา หากแต่ยังต้องอยู่ในโลกแห่งจินตนาการอีกด้วย ในขณะที่สังคมไทยในอดีตได้เปิดช่องทางเข้าสู่โลกแห่งจินตนาการด้วยการเข้าร่วมพิธีกรรม มนุษย์ในโลกสมัยใหม่ก็เดินทางท่องเที่ยวเข้าสู่โลกแห่งสัญลักษณ์โดยผ่านการดูละครโทรทัศน์นี้เอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 20-21)

และจากการที่โลกแห่งความเป็นจริงของมนุษย์ดำเนินมาควบคู่กับโลกแห่งสัญลักษณ์ ก็คงจะเป็นคำตอบในลักษณะของพยานหลักฐานได้ว่า โลกแห่งความจริงนั้นคงจะขาดโลกแห่งสัญลักษณ์ที่ทำหน้าที่กลั่นมายาคติ (Myth) ต่าง ๆ ออกมาไม่ได้ ดังที่ปรากฏว่า มนุษย์เราได้ดูละครในรูปแบบต่าง ๆ กันมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลแล้ว การที่เรื่องราวในโลกแห่งจินตนาการได้กลายสภาพมาเป็น “มายาคติ” (Myth) และยกฐานะขึ้นเป็นสิ่งอันจำเป็นที่จะขาดไม่ได้สำหรับโลกแห่งความเป็นจริง ก็เนื่องมาจากหลักการที่ว่า หลังจากโลกแห่งความเป็นจริงได้เป็นเนื้อนาดินในการ

ปลูกเพาะต้นไม้แห่งมายาคติให้เจริญเติบโตแล้ว มายาคตินั้นก็จะผลิดอกออกผลที่ทำหน้าที่คล้ายน้ำมันหล่อเลี้ยงความเป็นจริงในสังคมให้เคลื่อนไหวไปได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า โลกแห่งความเป็นจริงจะขาดมายาคติไม่ได้ เนื่องจากมายาคติทำหน้าที่เป็นประจูดของครุฑพิทักษ์รักษาโลกแห่งความเป็นจริงเอาไว้ในหลายๆ ทาง เช่น มายาคติจะช่วยลดทอนผ่อนคลายความคับข้องใจของปัจเจกชน ที่ไม่สามารถจะเลื่อนขั้นขั้นของคนได้ตามใจปรารถนา มายาคติจะช่วยแก้ไขความขัดแย้งระหว่างเพศที่ไม่อาจจะแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ในโลกแห่งความเป็นจริง หากทว่าความขัดแย้งดังกล่าวสามารถปิดฉากลงได้อย่างมีความสุขในละครโทรทัศน์ หรือในท้ายที่สุดละครโทรทัศน์จะช่วยทำหน้าที่เป็น “กาวใจ” ประสานสังคมที่มีร้าวรอยแตกร้าวไปทั่วทุกชุมชน(กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 22-24)

ดังนั้นจึงมีเหตุผลที่มายาคติในละครโทรทัศน์ได้ช่วยทำหน้าที่ต่าง ๆ ต่อปัจเจกบุคคล และต่อสังคมดังนี้ ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 24-32)

หน้าที่ต่อปัจเจกบุคคล ได้แก่ 1) ละครโทรทัศน์ช่วยตอบสนองความต้องการหลายอย่างในชีวิตของปัจเจกชน ที่ไม่มีหนทางจะบรรลุได้ในโลกแห่งความเป็นจริง ให้สามารถบรรลุได้ในโลกแห่งความฝัน มนุษย์ทุกคนรู้ดีว่า “ชีวิตที่กำลังเป็น” กับ “ชีวิตที่อยากเป็น” มันมักจะมีช่องว่างที่ห่างกันอยู่เสมอ ช่องว่างดังกล่าวนี้ในโลกแห่งความเป็นจริงคงแทบจะไม่มีวันถมให้เต็มได้ แต่หากปล่อยให้ช่องว่างนั้น เป็นช่องว่างแบบไม่เคยถมให้เต็มอยู่ตลอดเวลา ความคับข้องใจของปัจเจกบุคคล ก็คงจะพลุ่งพล่านอยู่ในระดับที่เกือบจะสุดทนทานได้ และมนุษย์เราก็ฉลาดพอที่จะไม่ทนอยู่กับความเดือดพล่านเช่นนั้น การถมช่องว่างในจิตใจให้เต็มไปได้ในระยะหนึ่งด้วยการติดตามชมละครโทรทัศน์ ที่ชีวิตของตัวละครเป็นจริงสมปรารถนา พร้อมทั้งหลับไหลอย่างสุขสงบไปตลอดคืน เพราะไฟแห่งความคับข้องใจนั้น ได้ดับมอดไปเป็นคราว ๆ พร้อมกับละครที่จบลงในแต่ละตอน 2) การแก้ไขความขัดแย้ง ที่ไม่อาจจะแก้ไขได้ในโลกแห่งความเป็นจริง ให้สามารถแก้ไขได้ในโลกแห่งจินตนาการ ซึ่งนับว่าเป็นยาที่พอจะบรรเทาความเจ็บปวดจากพิษของความขัดแย้งที่อึกเสบในชีวิตจริงให้ทุเลาได้บ้าง 3) การที่เรานั่งดูละครโทรทัศน์อยู่ทุก ๆ วันในด้านหนึ่งก็เท่ากับเราได้นั่งดูปัญหาของคนอื่นไปโดยปริยาย การที่เรานั่งดูโทรทัศน์อยู่ทุก ๆ วัน มนุษย์ก็หันมามองแก้ไข “หัวใจ” ของตัวเอง วิธีการนี้ไม่จำเป็นต้องแก้ไขปัญหา มนุษย์เราได้สร้างกลไกทางจิตขึ้นมาชนิดหนึ่งคือ เวลาที่เราได้พบเห็นปัญหาของผู้อื่นที่คล้ายคลึงกับปัญหาของตนเอง หรือ

อาจจะหนักหนาสาหัส เมื่อนั้นเราจะเกิดความรู้สึกว่า ปัญหาของเราผ่อนคลายไปโดยปริยาย โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขอะไรเลย ขุดคุ้ยในด้านหนึ่งก็เท่ากับเราได้นั่งดูปัญหาของคนอื่นไปโดยปริยาย

หน้าที่ต่อสังคม ได้แก่ 1) มายาคติในละครโทรทัศน์ช่วยทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวส่วนเสี้ยวของสังคมที่แตกร้าวออกจากกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ ให้เข้ามาติดรวมเป็นหนึ่งอยู่ได้ 2) หน้าที่สำคัญของละครโทรทัศน์ก็คือการอบรมสั่งสอนบรรดาค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมนั้นเอง เพียงแต่กระบวนการอบรมสั่งสอนเป็นไปอย่างแฝงเบา นุ่มเนียน จนไร้ร่องรอยและไร้ความรู้สึก ทั้งผู้สอนและผู้เรียน การอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในสังคมนี้มีแนวความคิด มีอารมณ์ความรู้สึก มีการปฏิบัติที่ยึดถือบรรทัดฐานของสังคมไปในทิศทางเดียวกัน เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับความอยู่รอดของสังคม อย่างน้อยที่สุดกลุ่มผู้ชมละครโทรทัศน์ทุกคนก็จะต้องถูกสอนให้รู้จักกฎทองอยู่ 2 ข้อคือ ข้อที่หนึ่งต้องรู้จักแยกแยะดีชั่วออกจากกันให้ได้ ข้อที่สองคือ ต้องรู้จักเข้าข้างเอาใจช่วยฝ่ายที่อยู่เสมอ 3) ในเวลาที่เรานั่งดูละครโทรทัศน์เราอาจจะไม่รู้สึกตัวเลยว่าเราถูกกำหนดเอาไว้แล้วอย่างตายตัว 4) การตอบสนองความรู้สึกโหยหาสิ่งที่เคยมีแล้วสูญหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งละครประเภทที่เราเรียกว่า “ละครย้อนยุค” (กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 26-29)

กล่าวโดยสรุปก็คือในขณะที่มายาคติในโลกแห่งความเป็นจริงมีหน้าที่ มายาคติในโลกแห่งสัญลักษณ์ ซึ่งก็คือละครโทรทัศน์นั้นก็ทำหน้าที่ทั้งในระดับปัจเจกชนและต่อระดับสังคมเช่นกัน มายาคติกับละครโทรทัศน์จึงเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษารึ้นนี้ โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่มีต่อปัจเจกบุคคล และต่อระดับสังคม มาสร้างเป็นเกณฑ์ในการสร้างเครื่องมือแบบบันทึกและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่มีในระดับสังคม เพื่อบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลว่าความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ของตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ ในระดับสังคม บอกการยึดเหนี่ยวอะไรบางอย่างของส่วนเสี้ยวของสังคมที่แตกร้าว อบรมสั่งสอนอะไรบางอย่างให้กับสังคม จากหน้าที่ บทบาท พัฒนาการของตัวละคร และบทสรุปของตัวละคร

2.2. แนวคิดเกี่ยวกับมายาคติ

การที่จะอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับมายาคตินั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจกับคำสองคำ คือ คำว่า “สัญญา” และ “สัญวิทยา” ก่อน

คำว่า “สัญญะ” (Sign) คือ สรรพสิ่งทุกอย่างที่มี “ความหมาย” มากไปกว่าตัวของมันเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2555, น. 32)

สำหรับขอบเขตและคุณสมบัติของสิ่งที่เป็นสัญญะได้นั้น สัญญะต้องมีลักษณะทางกายภาพ ต้องมีรูปธรรม ซึ่งอาจจะเป็น ภาพ เสียง อักษร หรือวัตถุ หรืออื่น ๆ ผู้ใช้สัญญะมีความตระหนักว่ารูปธรรมดังกล่าวนี้เป็นสัญญะ มีความตั้งใจที่จะส่งข่าวสารบางอย่าง และความหมายของสัญญะนั้นจะต้องมีมากไปกว่าตัวมันเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 9)

วิชาการที่ศึกษา “สัญญะ” เรียกว่า หรือที่เรารู้จักกัน “สัญญวิทยา” (Semiotics/Semiology) ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 นักวิชาการที่ศึกษาศาสตร์แห่งสัญญะ (Science of Sign) และเป็นผู้วางรากฐานวิชา คือ เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (F. de Saussure, 1857-1913) โดยให้คำนิยามของวิชาสัญญวิทยาไว้ว่า

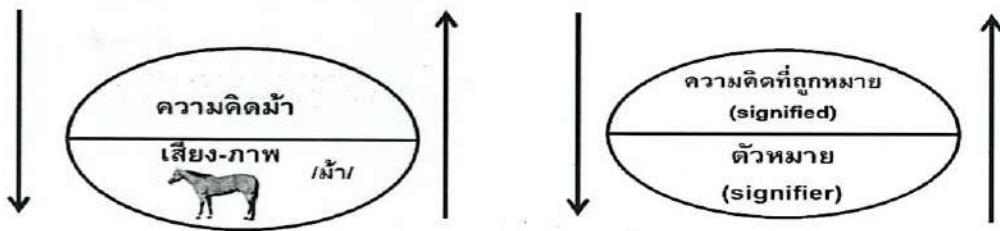
“สัญญวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาวิถีชีวิตของสัญญะภายในสังคมที่สัญญะนั้นถือกำเนิดขึ้นมา รวมทั้งแสวงหากฎที่ควบคุมอยู่เบื้องหลัง” (“ A science that studies the life of signs within society is conceivable”) (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 11)

2.2.1 การศึกษาสัญญะตามแนวคิดของ เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (F. de Saussure, 1857-1913)

การศึกษาสัญญะตามทัศนะของโซซูร์นั้น โซซูร์ให้ความสนใจวิเคราะห์ในแง่ของโครงสร้าง โดยเฉพาะโครงสร้างของการเปรียบเทียบ แนวคิดที่สำคัญของโซซูร์คือ การแบ่งสัญญะเป็นสองส่วนคือ ตัวหมาย และความคิดที่ถูกหมาย หรือองค์ประกอบสัญญะนั้นเอง

องค์ประกอบของสัญญะ (Composition of Sign) ประกอบด้วยสองส่วนคือส่วนแรกคือส่วนที่เป็นรูป ตัวหมาย/รูปสัญญะ ที่เรียกว่า Signifier และส่วนที่เป็นนาม/ความคิดหรือตัวหมายถึง/ความหมายสัญญะ ที่เรียกว่า Signified เมื่อนำสัญญะนี้มาใช้ (Signification) จะให้ความหมายโยงใยไปถึงวัตถุที่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง โดยมีข้อตกลงที่เชื่อมโยงระหว่าง Signifier-Signified ของสัญญะหนึ่ง ๆ ว่า เรียกว่าข้อตกลงร่วมกัน/รหัส (Convention/Code) ซึ่งในแต่ละสังคมแต่ละวัฒนธรรมก็จะมีรหัสที่แตกต่างกัน และข้อตกลงร่วมกันหรือรหัสนี้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการสร้างและให้ความหมายและมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งเช่นกันในเรื่องของการสื่อสาร (กาญจนา แก้วเทพ, 2555, น. 34-35; กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 29-37)

การจำแนกนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญมากของโซซูร์ ทั้งสององค์ประกอบหรือทั้งสองสิ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ดำรงอยู่ด้วยกันคล้าย ๆ สองด้านของเหรียญ เช่น ความคิดซึ่งเกิดขึ้นประกอบกับตัวหมายนั้น ๆ เช่น ความคิด ม้า น้ำ นก เกิดขึ้นเมื่อมีตัวหมาย ม้า น้ำ นก ปรากฏขึ้น หรืออาจจะเกิดความคิดก่อนแล้วค่อยเกิดตัวหมายขึ้น (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, น. 64-65) ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงความคิดกับตัวหมาย

ที่มา: ธีรยุทธ บุญมี (2551, น. 65)

ตัวหมายของโซซูร์ไม่เป็นวัตถุรูปธรรม แต่เป็นร่องรอยประทับ (Imprint) ของเสียงและภาพในสมองเรา ตัวหมายจึงมีลักษณะเป็นนามธรรม โซซูร์ (Saussure, 1981, p. 66 อ้างในธีรยุทธ บุญมี, 2551, น. 64-65) ย้ำในหลาย ๆ ที่ว่า ภาพและเสียง หรือ Sound-Image ที่เขาหมายถึงนั้น ไม่ใช่เสียงจริง ๆ ไม่ใช่หน่วยเสียง (Phoneme) ที่มีลักษณะทางกายภาพ แต่เป็น “รอยประทับ” (Psychological imprint) ของเสียง เป็นความประทับในใจซึ่งกระทำต่อผัสสะของเรา” มนุษย์เราใช้อายตนะสัมผัสทางภาพและเสียงซึ่งประทับอยู่ในใจของเราทั้งสองอย่างมาสร้างเป็นตัวหมาย (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, น. 64-65)

คำถามหลักของการศึกษาสัญญา ในฝ่ายของผู้รับสารนั้นในขั้นตอนของการรับสัญญา มา ผู้รับสารถอดความหมายออกจากสัญญาดังกล่าวได้อย่างไร และผู้รับสารเรียนรู้ได้อย่างไร

2.2.2 แนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาของ โรล็องด์ บาร์ธส์ (Roland Barthes, 1915-1980)

จากแนวคิดของโซซูร์ที่ความหมายสัญญา (Signified) มีความหมายที่หลากหลาย เนื่องจากรูปสัญญา (Signifier) หนึ่ง ๆ อาจจะมีมีความหมายได้หลายแบบ ในชั้นต่อมานักวิชาการที่

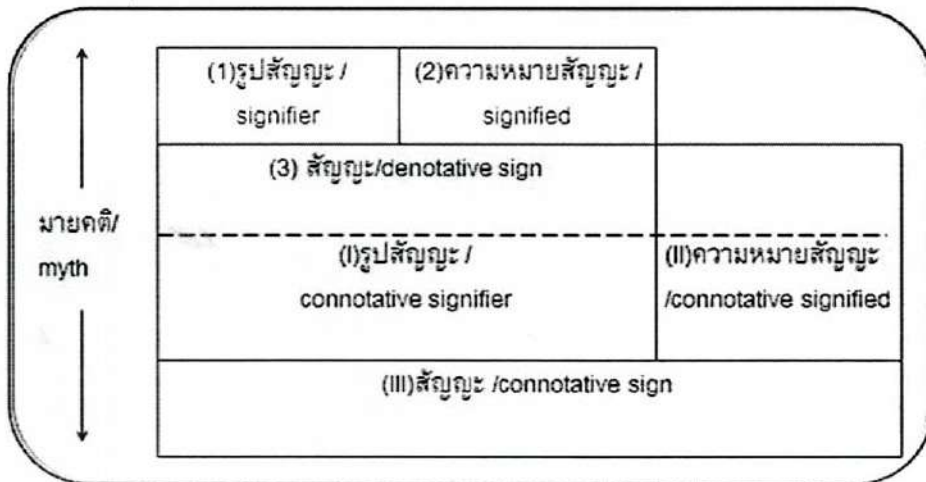
ศึกษาศาสตร์แห่งสัญญะ คือ โรล็องด์ บาร์ธส์ (Roland Barthes, 1915-1980) ก็ได้นำมาขยายความต่อ

โรล็องด์ บาร์ธส์ เป็นนักวิชาการชาวฝรั่งเศสสำนักคิดด้านวัฒนธรรมศึกษาของสื่อ สำนักโครงสร้างนิยม (Structuralism) ด้านโครงสร้างนิยมเชิงสัญญะวิทยา ศึกษาความหมายสัญญะ (Signified) อันเป็นพื้นที่ชุกช่อนอุดมการณ์ หรือที่บาร์ธส์เรียกว่า มายาคติ (Myth) โดยการนำเอาหลักสัญญะวิทยา มาใช้ในการวิเคราะห์ตัวอย่างของบทประเภทต่าง ๆ ในฝรั่งเศส โดยใช้ลักษณะการตีความสัญญะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายทางการเมือง

การแยกระดับความหมายออกเป็นสองระดับ ความหมายโดยตรง (Denotation) กับ ความหมายโดยนัย (Connotation) (กาญจนา แก้วเทพ, 2544, น. 97; กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 427-428)

ความหมายระดับแรก (Primary Signification) คือ ความหมายในขั้นต้น (First Order) หรือที่บาร์ธส์เรียกว่าความหมายโดยตรง (Denotation) นั้น เป็นความหมายลำดับแรกที่มีลักษณะเป็น วัตถุวิสัย (Objective) หรือถ้าเทียบเคียงก็คือ เป็นความหมายตามตัวของภาษา (Literal Meaning) ที่เปิดค้นได้จากพจนานุกรมทั่วไป ต่อมาบาร์ธส์เรียกความหมายนี้ว่าความหมายโดยอรรถ (Denotative Meaning) และความหมายระดับที่สอง (Second Signification) คือความหมายในลำดับที่สอง (Second Order) ซึ่งบาร์ธส์เรียกว่าความหมายโดยนัย (Connotation) เป็นความหมายที่มีลักษณะอัตวิสัย (Subjective) หรือบางครั้งก็ถูกมองว่าเป็นการตีความที่ถูกใส่ความหมายเชิงสังคม/วัฒนธรรม (Social/Cultural Meaning) เอาไว้ ต่อมาบาร์ธส์เรียกความหมายนี้ว่า ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning)

สรุปกระบวนการสร้างความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยทั้งสองระดับได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 แสดงสรุปกระบวนการสร้างความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย

ที่มา: กาญจนา แก้วเทพ (2553, น. 54)

ตัวอย่างเช่น คำว่า “ดอกกุหลาบ” เป็น สัญลักษณ์ (3) ที่ประกอบขึ้นจากรูปสัญลักษณ์ (1) ก็คือ ตัวอักษรว่า “ด-อ-ก-กุ-ห-ล-า-บ” และความหมายสัญลักษณ์ (2) หรือความคิดเกี่ยวกับรูปร่าง/คุณลักษณะของดอกกุหลาบที่เข้าใจได้ทั่วไป อันเป็นการสร้างความหมายโดยตรงในขั้นที่หนึ่ง (Denotation) แต่อย่างไรก็ตามบาร์ธส์กล่าวว่า สังคมแต่ละสังคมไม่ได้หยุดการสร้างความหมายเพียงเพื่อการสื่อสารในลำดับแรกแค่นั้นเท่านั้น สังคมส่วนใหญ่ล้วนสร้างความหมายในขั้นที่สอง โดยการแปลง สัญลักษณ์(3) ให้กลายเป็น รูปสัญลักษณ์ (I) ในอีกลำดับหนึ่งที่มี ความหมายสัญลักษณ์ (II) อันเป็นความหมายทางสังคมเพิ่มเติมเข้าไป และกลายเป็น สัญลักษณ์ (III) ในระดับความหมายโดยนัย/มายาคติ (Connotation/Myth) ไปอีกทอดหนึ่ง กล่าวคือ ด้วยการสร้างความหมายในลำดับที่สองนี้ ดอกกุหลาบไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การเป็นดอกกุหลาบ แต่มีความหมายแฝงถึงการแสดงความรักที่ชายหนุ่มมอบให้กับหญิงสาว ฯลฯ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 428)

2.2.3 แนวคิดเรื่องมายาคติของโรลันด์ บาร์ธส์ (Roland Barthes 1915-1980)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการแยกระดับความหมายออกเป็นสองระดับ บาร์ธส์จะให้ความหมายระดับที่สอง (Secondary Signification) เป็นสำคัญ ซึ่งมักถูกแต่งเติมออกไปจากการสร้างความหมายขั้นต้นทั่วไป (Primary Signification) เพราะเขาเชื่อว่า ความหมายในระดับที่สอง

หรือความหมายโดยนัย (Connotation) นี้เท่านั้นที่มายาคติ (Myth) ต่าง ๆ จะทำงานอยู่ และ ณ ความหมายระดับนี้ มายาคติ (Myth) ได้ถูกสร้างอยู่ตลอดเวลา ความหมายในระดับที่สองจึงมักเป็นพื้นที่ที่ชุกช่อนอุดมการณ์ทางสังคมเอาไว้ในความเชื่อพื้นฐานของบาร์ธส์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 429)

คำว่า Myth นั้นเป็นคำที่เคยใช้มาก่อนในวิชามานุษยวิทยาและมีความหมายเดิมว่า เป็นเรื่องเล่าซึ่งสังคม/วัฒนธรรมใช้ในการอธิบายหรือใช้ในการทำความเข้าใจความเป็นจริงหรือธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ Myth ของสังคมโบราณมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต ความตาย คนและพระเจ้า ความดี ความเลว และมักเป็นที่เข้าใจกันว่า Myth นั้นเป็นเรื่องของคนโบราณเท่านั้น แต่ทว่าในสังคมที่เป็นวิทยาศาสตร์ เช่น สังคมสมัยใหม่นั้นไม่มี Myth แล้ว ความเข้าใจดังกล่าวนี้ บาร์ธส์ ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2555, น. 55)

ตามทัศนะของบาร์ธส์อธิบายว่า มายาคติเป็นกระบวนการสรุปรวบยอดความคิด (Conceptualisation) ของคนในแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเบื้องหลังของมายาคติเหล่านั้นก็คือ ภาวปฏิบัติการณ์ของอุดมการณ์ต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน เช่น มายาคติ เกี่ยวกับ “ผู้หญิง” ก็คือ เพศที่อ่อนแอ/เข้าใจยาก/เน้นแต่อารมณ์ ส่วนมายาคติเกี่ยวกับ “ผู้ชาย” ก็คือ เพศที่เข้มแข็ง/เข้าใจโลกและชีวิต/มีเหตุผล ซึ่งเบื้องหลังกรอบวิธีคิดดังกล่าวก็ถูกผลิตออกมาจากอุดมการณ์ที่เชื่อว่า เพศชายมีอำนาจมากกว่าเพศหญิง หรือมายาคติเกี่ยวกับ “ความสำเร็จ” ก็คือสิ่งที่สูงสุดในชีวิต มนุษย์ยุคนี้ ซึ่งมีกรอบอุดมการณ์แบบการแข่งขันในระบบทุนนิยมเป็นตัวกำกับอยู่เบื้องหลัง ความหมายแบบมายาคตินี้ อาจสรุปง่าย ๆ ได้ว่า ในขณะที่คำว่า “ผู้หญิง” หรือ “ผู้ชาย” ถูกสร้าง ความหมายโดยนัยเอาไว้มากมายแต่มายาคติก็คือ การที่สังคมเลือกเฉพาะความหมายโดยนัยบางชุดของ “ผู้หญิง” และ “ผู้ชาย” ออกมาเพื่อบอกว่า นั่นคือชุดความหมายหลักและมีความชอบธรรมเท่านั้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2551, น. 429; กาญจนา แก้วเทพ, 2544, น. 97)

Barthes (1972) ได้สาธิตความคิดของเขาด้วยการวิเคราะห์ภาพหน้าปกนิตยสาร Paris-Match ที่เป็นภาพทหารผิวดำชาวฝรั่งเศส (เนื่องจากฝรั่งเศสมีชาติอาณานิคมเป็นชนผิวดำมาก) ที่ ทหารหนุ่มผิวดำในเครื่องแบบทหารฝรั่งเศสกำลังแสดงท่าทำความเคารพด้วยดวงตาที่เบิกกว้างจ้องมองไปที่ธงชาติฝรั่งเศสที่เป็นแถบสามสี บาร์ธส์ถามว่าภาพนี้ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายอะไรแก่เขาบ้างนอกเหนือไปจากความหมายในระดับแรกหรือความหมายตรงอันเป็นผลมาจาก

คำอธิบายภาพ หรือจากการดูภาพโดยทั่ว ๆ ไป บาร์ธส์เห็นว่าความหมายในระดับมายาคติที่ภาพนี้ต้องการจะสื่อได้แก่ความหมายที่ว่าประเทศฝรั่งเศสเป็นจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ ทุกคนในชาตินี้ไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ต่างก็รับใช้ฝรั่งเศสภายใต้ธงชาติผืนเดียวกัน และก็ไม่มีความคิดที่จะดีไปกว่านี้ในการบิดเบือนเบี่ยงเบนความเลวร้ายของลัทธิล่าอาณานิคมด้วยการให้อดีตผู้ที่เคยตกเป็นอาณานิคมหันมาแสดงความจงรักภักดีต่อเจ้าอาณานิคมผ่านภาพชายหิวค้ำในเครื่องแบบทหารฝรั่งเศสเต็มยศ

เขาวิเคราะห์ภาพดังกล่าวว่า ในความหมายระดับแรกก็คือ ภาพทหารฝรั่งเศสหิวค้ำกำลังค้ำนำธงชาติ ในความหมายระดับที่สองก็คือ การสร้างภาพลักษณ์ในทางบวกของความเป็นชาติฝรั่งเศสไม่ว่าจะหิวสืออะไรก็ตาม

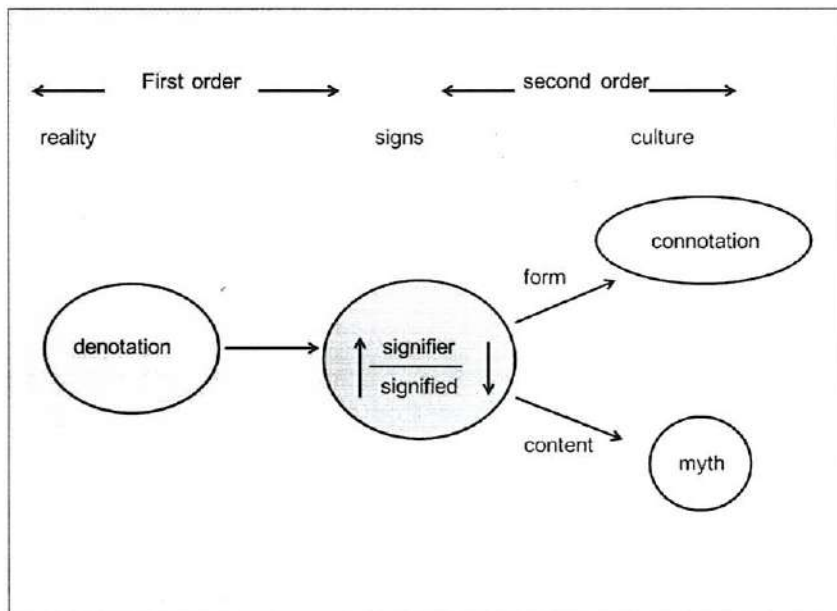
ในระดับของภาษาบาร์ธส์เห็นว่าสัญลักษณ์ของภาพนี้ประกอบไปด้วยรูปสัญลักษณ์คือภาพหนุ่มนิโกรในเครื่องแบบทหารฝรั่งเศสกำลังแสดงความเคารพ ส่วนความหมายสัญลักษณ์คือการผสม/รวมความเป็นฝรั่งเศสกับความเป็นทหารเข้าด้วยกันอย่างจงใจ ส่วนในระดับของมายาคติรูปสัญลักษณ์สามารถพิจารณาได้สองระดับ คือ (1) เป็นสัญลักษณ์ในระบบของภาษา และ (2) เป็นรูปสัญลักษณ์ในระบบของมายาคติ ระดับ (1) เป็นเรื่องของความหมาย ตรงที่รูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ประกอบกันขึ้นเป็นสัญลักษณ์ ส่วนระดับ (2) เป็นเรื่องของความหมายแฝง/มายาคติ ที่รูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ (ชัยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2551, น.132-134; กาญจนา แก้วเทพ, 2544, น. 97)

ดังนั้นการวิเคราะห์มายาคติของบาร์ธส์จึงเป็นการศึกษาที่พยายามเผยให้เห็นถึง “สิ่งที่เกิดขึ้นที่รู้กันอยู่แล้ว ไม่ต้องพูดก็รู้ ทุกคนเข้าใจได้ดี” (“What-Goes-Without-Saying”) ในสังคมบาร์ธส์มองมายาคติในสังคมปัจจุบันว่าคือการพูด/การใช้ภาษาชนิดหนึ่งที่มีเจตนาเฉพาะกำกับ เป็นระบบ ระเบียบและรูปแบบวิธีการสร้างความหมายแบบหนึ่ง (“A Mode of Signification, A Form”) ที่ขึ้นกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์เฉพาะชุดหนึ่ง มีขีดจำกัดของการใช้ และมีกระบวนการทำให้เกิดการยอมรับในสังคมในวงกว้าง มายาคติคือการพูด/การใช้ภาษาแบบหนึ่งที่ทำให้กระทำผ่านวาทกรรม มายาคติมิได้ถูกนิยามด้วยสิ่งที่พูดถึง แต่นิยามด้วยวิธีการที่พูดถึงสิ่งนั้นมากกว่า เราใช้ภาษาพูดถึงวัตถุสิ่งของ แต่วิธีการพูดถึงสิ่งนั้น ของแต่ละคนจะแตกต่างกันไป เป็นการสอดใส่ค่านิยมของคนพูดลงไปด้วยเสมอ ฉะนั้นจึงเป็นการพูด/การใช้ภาษาที่ได้รับการคัดสรรจากประวัติศาสตร์ จนเป็นที่ยอมรับกันในสังคม เพียงแต่มายาคติเป็นอะไรก็ได้ที่สามารถสื่อความหมายไม่จำเป็นจะต้องเป็นภาษาพูดเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่นภาพเขียน ภาพถ่าย

ภาพยนตร์ กีฬา การแสดง ฯลฯ ต่างก็เป็นมายาติได้ด้วยกันทั้งสิ้น (ชัยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, 2551, น. 127-128)

นั่นคือ หากต้องการจะอ่านเพื่อหามายาคติ เรามีความจำเป็นต้องค้นหาความคิด/ความหมายที่มายาคตินั้นต้องการจะสื่อให้ได้ การนิยามความหมายในรูปของพจนานุกรมไม่สามารถช่วยให้เราเห็นถึงความคิด/ความหมายนี้ได้เนื่องจากไม่มีมิติทางประวัติศาสตร์ (ชัยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, 2551, น. 136)

บาร์ธส์ได้เสนอว่าสำหรับคำ ๆ แรกตัวหมายถึงรูปสัญลักษณ์แรก (Signifier) นั้น ควรจะเรียกว่า Form คำที่สองคือความหมายสัญลักษณ์หรือตัวหมายถึง (Signified) ควรจะเรียกว่า Content และคำที่สามนั้นควรจะเรียกว่า Myth (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 56-57) ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 แสดง Form Content และ Myth

ที่มา: กาญจนา แก้วเทพ (2553, น. 56)

คุณสมบัติของมายาคติ มีคุณสมบัติ 2 ประการที่สำคัญของ Myth คุณสมบัติข้อแรกคือลักษณะที่เป็นพลวัตของ Myth (Dynamism) ความหมายในระดับสองที่เป็น Myth นั้นจะ

เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อตอบรับกับความต้องการของคนบางกลุ่มหรือความต้องการทางวัฒนธรรม ตัวอย่าง เช่น Myth เกี่ยวกับวิชาชีพสื่อสารมวลชน เมื่ออยู่ในสังคมศักดินาที่เน้นความมั่งคั่งอันไม่ต้องลงแรงทำงานก็จะมี Myth มากมายเกี่ยวกับบุคคลที่ทำงานอยู่ในวิชาชีพสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ เช่น ดาราเป็นอาชีพเดินกินรำกิน นักประพันธ์ไส้แห้ง แต่ทว่าเมื่อสังคมก้าวเข้าสู่ยุคสังคมข่าวสารที่มีไอ้ในเป็นระบบทุนนิยมซึ่งยกย่องให้เกียรติแก่คนที่มีความมั่งคั่งและข่าวสารเป็นสินค้าที่มีมูลค่ามหาศาล ก็จะเห็นได้ว่า Myth เกี่ยวกับดารา นักประพันธ์ นักข่าวได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากคำเป็นข่าว คุณสมบัติอีกประการหนึ่ง Myth ก็คือ ที่ได้ก็ตามที่มีมายาคติ (Myth) ทำงานอยู่ ที่นั่นก็จะมีการผลิตมายาคติต่อต้าน (Counter-Myth) ที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมย่อย ๆ อยู่ด้วยเสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 57-58) ซึ่งหมายถึงว่า มายาคติต่าง ๆ จะมีการต่อสู้ทางความหมายกันอยู่ตลอดเวลา มายาคติต่อต้านจะเป็นการเปิดโปงให้เห็นเบื้องหลังอีกด้านหนึ่ง

2.2.3.1 หน้าที่ของมายาคติ

บาร์ธส์ได้นำเสนอข้อคิดว่า ปริมาณคติมีหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการคือ หน้าที่การชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง (Point Out) หน้าที่ที่สองคือ เป็นตัวกำหนดความคิดของเรา (Impose)

กระบวนการของการสร้างมายาคติ คือ ต้องมีกระบวนการเลือกสรร (Selection) และนำมาประกอบเข้าด้วยกัน (Combination) แต่ทว่าเวลาที่ถูกนำเสนอ นั้น มันกลับถูกนำเสนอราวกับเป็นธรรมชาติ (Natural) และนี่คือ “ลักษณะทางการเมืองของมายาคติ” (The Politic of Myth) (กาญจนา แก้วเทพ, 2544, น. 98)

บาร์ธส์นำเอาความรู้เรื่องสัญญาไปเชื่อมโยงกับเรื่อง “โครงสร้างอำนาจ” Barthes ตอบคำถามว่า แล้วพลังของสัญญา/ภาษาเหล่านั้นมาจากไหน คำตอบก็คือ พลังของสัญญาอยู่ที่การสร้างความหมายให้คนเกิดการยอมรับร่วมกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สัญญาที่เป็น “เงินตรา” ซึ่งมีอำนาจมหาศาลเนื่องจากการยอมรับร่วมกัน ความหมายในระดับลึกที่ทำหน้าที่สร้างการยอมรับร่วมกันดังกล่าวนี้ Barthes เรียกว่า “Myth” และได้เขียนบทความเกี่ยวกับ “Myth Today” คือ Myth ที่ยังคงอยู่ในสังคมสมัยใหม่ บาร์ธส์ระบุว่า เป็นความเข้าใจผิดที่คิดว่า Myth เป็นเรื่องของสังคมเก่าแบบดั้งเดิมในอดีต อันที่จริงในสังคมทันสมัยที่มีความรู้วิทยาศาสตร์อย่างท่วมท้นก็ยังมี Myth อยู่

มากมาย ความหมายของคำว่า “Myth” มิได้หมายความว่า “ความหมายดังกล่าวจะต้องเป็นเรื่องไม่จริง” แต่ทว่า คำว่า “Myth today” นี้เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ที่ยังคงเหมือนกับ Myth ในอดีตคือการให้คำอธิบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกของเรา

พลังของสัญลักษณ์เป็นเรื่องที่สำคัญในการทำความเข้าใจการดำรงอยู่ของสังคม เนื่องจากสังคมไม่ได้ดำรงอยู่ด้วยการบีบบังคับจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว แต่อันที่จริงสังคมดำรงอยู่ได้ส่วนใหญ่แล้ว เนื่องจากคนยอมทำตามระบบเพราะการใช้รหัสและสัญลักษณ์เดียวกัน ดังนั้น สัญลักษณ์จึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจที่ว่าใครมีอำนาจในการสร้าง/กำหนดความหมาย และใครมีอำนาจในการสร้างรหัส ผู้นั้นก็มีอำนาจอย่างแท้จริงในสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2544, น. 280)

จากแนวคิดที่โรล็องด์ บาร์ธส์ สนใจศึกษามากที่สุดคือความหมายโดยนัย เนื่องจากความหมายโดยนัยนี้มีความสำคัญกับบุคคลอย่างแท้จริงทั้งในแง่ของการรับรู้ การถอดรหัส การตีความหมาย และความหมายโดยนัยนี้สามารถเปลี่ยนไปได้อีกมากมาย (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 124-125)

จากแนวคิดเกี่ยวกับมายาคติที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ สัญลักษณ์ของ Ferdinand D. Saussure ที่สัญลักษณ์คือ สรรพสิ่งทุกอย่างที่มีความหมายมากกว่าตัวของมันเอง และองค์ประกอบของสัญลักษณ์ที่สำคัญ 2 องค์ประกอบคือ ตัวหมาย Signifier กับ ความคิดที่ถูกหมาย Signified ซึ่งความคิดที่ถูกหมายนี้มีหลากหลาย จนกระทั่ง Roland Barthes ได้นำเอาไปพัฒนาเป็นความหมายโดยตรง (Denotation) ความหมายโดยนัย (Connotation) ซึ่งในพื้นที่ของความหมายโดยนัยที่เป็นพื้นที่ของมายาคติ (Myth) หรือกระบวนการสรุปยอดความคิดของคนแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำงานอยู่ตลอดเวลา และหน้าที่ของมายาคติก็คือ การพยายามเผยให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ไม่นิยมพูดถึงกัน โดยเบื้องหลังของมายาคตินั้นจะมีเบื้องหลังเป็นอุดมการณ์ โดยหน้าที่มายาคตินี้เป็นการชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง (Point Out) และหน้าที่ที่เป็นตัวกำหนดความคิด (Impose)

การวิจัยครั้งนี้นำมาใช้ในการศึกษา โดยนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความเป็นแม่สร้างเป็นเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกวิเคราะห์การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากลักษณะทั่วไปทางกายภาพ สังคม และจิตใจ จากการให้กำเนิด จากการอบรมเลี้ยงดู จากพัฒนาการความเป็นแม่ และจากความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ที่ส่งผลไปยังความหมายความเป็นแม่โดยวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Barthes ว่า กระบวนการ

สรุปยอดความคิดต่อความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์คืออะไร โดยการพยายามเผยให้เห็นถึงความเป็นแม่ที่เกิดขึ้นที่รู้กันอยู่แล้ว ไม่ต้องพูดก็เข้าใจได้ และหน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในการชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง (Point Out) และหน้าที่ที่เป็นตัวกำหนดความคิด (Impose)

2.3 ทฤษฎีโครงสร้างนิยมแห่งการเล่าเรื่องหรือศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง

ศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง มีกระบวนการทัศน์ในการเล่าเรื่องอยู่ 2 กระบวนการทัศน์ที่สำคัญ คือ การเล่าเรื่องแนวกระบวนการทัศน์เดิม กับ การเล่าเรื่องแนวคิดกระบวนการทัศน์ใหม่ ความแตกต่างที่สำคัญของ 2 กระบวนการทัศน์นี้คือ กระบวนการทัศน์เดิมจะเน้น “จะเล่าเรื่องอะไร” (What to Narrate) กระบวนการทัศน์ใหม่จะเน้น “จะเล่าเรื่องอย่างไร” (How to Narrate) ในการศึกษาครั้งนี้ นำเอาการเล่าเรื่องแนวคิดกระบวนการทัศน์ใหม่มาใช้ ดังรายละเอียด

การเล่าเรื่องแนวคิดกระบวนการทัศน์ใหม่ของการเล่าเรื่อง จะใช้ทัศนะพื้นฐานคือ “ทฤษฎีประกอบสร้างนิยม” (Constructionism) ที่มีคำอธิบายว่า ถึงแม้จะมี “โลก พระอาทิตย์ พระจันทร์ แม่น้ำ นกแสก ฯลฯ” หรือ “ความเป็นจริงเชิงภาวะวิสัย” (Objective Reality) อยู่จริง แต่มนุษย์ในแต่ละยุคสมัยในแต่ละสังคมจะ “รับรู้ความหมาย” เกี่ยวกับ “ความเป็นจริง” นั้นออกมาเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการประกอบสร้างความหมาย” ให้แก่สิ่งนั้น และกลายมาเป็น “ความเป็นจริงเชิงอัตวิสัย” (Subjective Reality) ของมนุษย์ในยุคสมัยนั้น ในสังคมนั้น และ “ความเป็นจริงเชิงอัตวิสัย” นี้ต่างหาก ที่เป็น “ความเป็นจริง” ที่มีความหมายต่อมนุษย์ การเล่าเรื่อง เป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการประกอบสร้างความหมายนั้นขึ้นมา (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 254-255) ดังนั้นในกระบวนการทัศน์ใหม่ของการเล่าเรื่องนี้ ความเป็นจริงเริ่มแรกจะมีหรือไม่มีก็ได้ เพราะถึงแม้จะไม่มีความเป็นความจริง การเล่าเรื่องก็สามารถจะประกอบสร้างขึ้นมาได้ ผลที่เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างที่ใช้การเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือจึงมีตั้งแต่กรณีที่ไม่มีความเป็นจริงก็สามารถประกอบสร้างความเป็นจริง (Constructed Reality) ขึ้นมาได้หรือในกรณีที่มีความเป็นจริง (เชิงภาวะวิสัย) ก็สามารถจะประกอบสร้างความหมาย (Construction of Meaning) ให้เกิดขึ้นมา (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 250) แนวคิดกระบวนการทัศน์ใหม่ของการเล่าเรื่อง มีหน้าที่ ช่วยทำความเข้าใจ “understanding” ทำไมหรือเพราะเหตุใดจึงมีการประกอบสร้างความหมายเช่นนั้น มีจุดเน้นอยู่ที่ “How to Narrate” สนใจ “วิธีการเล่า” มากกว่า “เรื่องที่เล่า” (What to Narrate) ขอบเขตของการเล่า

เรื่องมี ทั้ง “เรื่องแต่ง” และ “เรื่องจริง” เครื่องมือที่ใช้ในการเล่าเรื่อง คือ เครื่องมือทุกชนิดของการสื่อสาร และ แนวคิดกระบวนทัศน์ใหม่ของการเล่าเรื่องมีแนวทางในการวิเคราะห์ เป็น “Internal Logic” ครอบคลุมภายในเรื่องเล่า แนวทางการศึกษาเรื่องเล่าไม่นับจำเป็นต้องไปอิงอยู่กับปัจจัยภายนอกเนื่องจากเรื่องเล่านั้นจะมี “องค์ประกอบภายในของตัวเอง” มี “ตรรกะและมีความสัมพันธ์ภายในตัวเอง” ที่เรียกว่า “ตรรกะภายในเรื่องเล่า ตัวอย่างคือ การเล่าเรื่องต้องมีส่วนประกอบที่เป็น “ตัวละคร” และ “ความขัดแย้ง” ต้องมี “ความสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นตอนที่แน่นอน” (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 252-259)

สำหรับจุดเน้นของการเล่าเรื่องตามกระบวนทัศน์ใหม่ คือ จะเล่าอย่างไร How to Narrate หรือวิธีการเล่าเรื่อง มีรูปแบบและองค์ประกอบที่แน่นอนในตัวเอง (Narrative Form) สอง ส่วนใหญ่ ๆ คือ องค์ประกอบของเรื่องเล่า (Component of Narrative) และตรรกะภายในของเรื่องเล่า (Internal Logic) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้นำมาใช้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” หรือตัวละครที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดูและรักเหมือนลูก ในละครโทรทัศน์ ดังนั้นรูปแบบและองค์ประกอบการเล่าเรื่อง (Narrative Form) จึงเป็นองค์ประกอบของเรื่องเล่า (Component of Narrative) เป็นสำคัญในการศึกษา โดย วิธีการเล่าเรื่องตามกระบวนทัศน์ใหม่ มี 9 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ตัวละคร (Character) 2) โครงเรื่อง (Plot) 3) แก่นเรื่อง (Theme) 4) ช่วงเวลา (Time) 5) สถานที่ (Location) หรือ ฉาก (setting) 6) เครื่องแต่งกาย (Costume) 7) พาหนะ (Locomotion) 8) อาวุธ (Weaponry) และ 9) ความขัดแย้งหรือปมขัดแย้ง (Conflict) (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 272-289) องค์ประกอบของเรื่องเล่าในส่วน of ตัวละครเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ ดังนี้

เนื่องจากตัวละคร (Character) เป็นองค์ประกอบย่อยตัวหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การประกอบสร้างความหมายต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นการประกอบสร้างความหมายที่เกี่ยวกับคนและกลุ่มคน ในการวิเคราะห์ตัวละครตามกระบวนทัศน์ใหม่ของการเล่าเรื่องจะพิจารณาใน 2 แง่มุม คือ ประเภทตัวละคร (Type of Character) และวิธีการสร้างตัวละคร (Characterization)

ประเภทตัวละคร (Type of Character) มีวิธีการจัดแบ่งตัวละครได้หลายแบบ เช่น การจัดแบ่งตัวละครโดยอาศัยแนวคิดเรื่อง Paradigmatic Structure ของ V. Propp ที่จัดแบ่งตัวละครได้เป็น 7 ประเภทคือ พระเอก นางเอก ผู้ร้ายหรือนางร้าย ผู้ให้ ผู้นำสาร ผู้ช่วยเหลือ พระเอกจอมปลอม เป็นต้น การแบ่งแบบนี้ เมื่อนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างความหมายก็น่าสนใจว่าตัวละครแบบใด ที่จะได้สวมบทบาทเป็นตัวละครประเภทต่าง ๆ เช่น เพราะเหตุใดผู้ร้ายในภาพยนตร์ชุด James Bond จึงเริ่มจาก “คนชาติรัสเซีย” ในอดีต แต่ในปัจจุบันกลายเป็นคนมุสลิม/อาหรับ/คนจีน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแบ่งประเภทของตัวละคร Type of Character ตามแบบของ E.M. Foster (1963 อ้างในอิรวดี, 2546) แบ่งตัวละครเป็น 2 ประเภท คือ ตัวละครมิติเดียว (Flat Character)/และตัวละครหลายมิติ (Round Character)/ ตัวละครหลัก(Major Character)/ ตัวละครรอง(Minor Character)/ ตัวละครพลวัต (Dynamic Character)/ ตัวละครสถิต(Static Character) เมื่อใช้ทฤษฎีของสำนักประกอบสร้างนิยมมาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์แล้ว เราก็จะพิจารณาว่า การเลือกประเภทตัวละครเหล่านี้จะนำไปสู่ "ความหมายอันใดอันหนึ่ง" เสมอ เช่น เพราะเหตุใด พระรองในละครโทรทัศน์ไทยจึงเป็นตัวละครที่อย่างเสมอดันเสมอปลาย ในขณะที่ตัวละครอย่างพระเอกจะมีลักษณะพลวัตสูงมาก

วิธีการสร้างตัวละคร (Characterization) เพื่อนำไปสู่ความหมายที่ต้องการ J.Boggs, 2003 อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 275-276) ได้แก่ 1) การสร้างตัวละครโดยปรากฏตัวให้เห็นลักษณะภายนอก (Characterization by Appearance) เช่น ลักษณะทางรูปร่าง หน้าตา เครื่องแต่งกาย ลักษณะการเคลื่อนไหวของตัวละคร ฯลฯ 2) การสร้างตัวละครผ่านบทพูด/บทสนทนา (Characterization Through Narrator) เป็นการให้ตัวละครเปิดเผยความเป็นตัวตนของเขาจากสิ่งที่เขาพูด 3) การสร้างตัวละครผ่านการกระทำภายนอก (Characterization Through External Action) 4) การสร้างตัวละครผ่านการกระทำภายใน (Characterization Through Internal Action) เช่น ความลับ ความคิด จินตนาการ ความฝัน ความปรารถนา ความทรงจำ ความกลัว เป็นต้น 5) การสร้างตัวละครผ่านปฏิกิริยาของตัวละครอื่น ๆ (Characterization Through Reaction of Other Characters) เป็นวิธีการที่ให้ตัวละครตัวอื่น ๆ พูดถึงตัวละครที่ต้องการแนะนำ ซึ่งเป็นวิธีที่จะทำให้ผู้อ่าน/ผู้ชมได้รู้จักกับตัวละครก่อนที่จะมีการปรากฏตัวเสียอีก 6) การสร้างตัวละครโดยใช้ลักษณะตรงกันข้ามด้วยการสร้างตัวละครอื่น ๆ เทียบเคียง (Characterization Through Contrast) ตามหลัก

ของทฤษฎีสัญวิทยา ความหมายของสัญลักษณ์หนึ่ง ๆ จะเด่นชัดมากขึ้นเมื่อมีการวางเทียบกับสัญลักษณ์ที่เป็นคู่ตรงกันข้าม (Binary Opposition) 7) การสร้างตัวละครโดยใช้ความเกินเลยหรือการทำซ้ำๆ (Characterization Through Caricature and Leitmotif) เพื่อให้คนดูเข้าใจคุณลักษณะของตัวละครได้ดีขึ้น 8) การสร้างตัวละครผ่านการเลือกชื่อ (Characterization Through Choice of the Name) เช่นตัวละครเอกในเรื่อง “แม่เบี้ย” มีชื่อว่า “ชนะชล” เนื่องจากมีประวัติการจมน้ำ และตัวละครตัวนี้จะมีคุณลักษณะและเรื่องราวที่เกี่ยวกับแม่น้ำอยู่ตลอดเวลา

จากแนวคิดเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง การวิจัยครั้งนี้นำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ จากองค์ประกอบการเล่าเรื่องคือตัวละคร ในส่วนของวิธีการสร้างตัวละคร โดย 1) การสร้างตัวละครโดยปรากฏตัวให้เห็นลักษณะภายนอก (Characterization by Appearance) 2) การสร้างตัวละครผ่านบทพูด/บทสนทนา (Characterization Through Narrator) 3) การสร้างตัวละครผ่านการกระทำภายนอก (Characterization Through External Action) 4) การสร้างตัวละครผ่านการกระทำภายใน (Characterization Through External Action) 5) การสร้างตัวละครผ่านปฏิกิริยาของตัวละครอื่น ๆ (Characterization Through Reaction of Other Characters) 6) การสร้างตัวละครโดยใช้ลักษณะตรงกันข้ามด้วยการสร้างตัวละครอื่น ๆ เทียบเคียง (Characterization Through Contrast) และ 7) การสร้างตัวละครโดยใช้ความเกินเลยหรือการทำซ้ำ ๆ (Characterization Through Caricature and Leitmotif)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่

จากแนวคิดเกี่ยวกับแม่ที่ทบทวนวรรณกรรมมา งานวิจัยครั้งนี้จัดแบ่งหมวดหมู่เพื่อสอดคล้องกับการนำไปใช้ในงานวิจัยคือ ความสำคัญ ความหมาย ความเป็นแม่ สถานภาพ บทบาท หน้าที่ และความเป็นแม่ในสื่อมวลชน ดังรายละเอียด

2.4.1 ความสำคัญ

ในสังคมไทยเรา คำว่าแม่ เป็นคำที่มีความสำคัญมาแต่ไหนแต่ไร ในฐานะที่เป็นหญิงผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก ซึ่งความสำคัญของแม่นั้นตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาได้มีการให้ความสำคัญที่

แตกต่างกันไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมและการเมือง ซึ่งรวบรวมข้อมูล ความสำคัญของแม่ในบริบทสังคมไทยมาได้ดังนี้

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นสังคมที่ถูกจัดแบ่งหน้าที่ไว้ตาม ศักยภาพของเพศบุรุษและเพศสตรีไว้อย่างลงตัว พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างหนึ่งอัน เดียวกัน งานหนักที่ต้องใช้กำลังเป็นภาระหน้าที่ของบุรุษ งานที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนรอบคอบ เป็นภาระหน้าที่ของสตรี ทุกภาระงานในสังคมเกษตรกรรมถูกจัดแบ่งไว้จนกลายเป็นสามัญสำนึก ในสังคมไทย ภาระการงานที่เกี่ยวกับเหย้ากับเรือนส่วนมากจึงเป็นหน้าที่ของสตรี ทั้งการเลี้ยงดู และการอบรมสั่งสอนบุตร

สังคมไทยในอดีตจึงยกย่องและให้เกียรติสตรีเพศผู้เป็นแม่ เพราะตระหนักถึงบทบาท หน้าที่และบุญคุณของแม่คือชีวิตของลูก ๆ ตลอดมาทุกยุคทุกสมัย อานุกาพย์ของคำว่า แม่ สามารถ ซึมซาบเข้าสู่ความรู้สึกและอารมณ์ที่อ่อนโยนของคนไทยได้ตลอดเวลาและแทบทุกกรณี (วิรัช ตา- แก้ว, 2552, น. 10-14)

ความสำคัญของแม่ในสังคมไทยในระดับนโยบายการสร้างความชาติก็มีปรากฏให้เห็นในยุค สมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม

จอมพล ป.พิบูลสงครามนั้นถือได้ว่ามีบทบาทในการจัดระเบียบเพศสภาพในสังคมไทย ที่ชัดเจนมากและมีอิทธิพลมาจนถึงทุกวันนี้ จอมพล ป.พิบูลสงครามได้ให้ความสำคัญในเรื่อง “ความเป็นแม่” ในฐานะของการมีส่วนในการสร้างชาติด้วยการมีลูกและการเป็นแม่ที่ดีของลูก รวมทั้งกำหนดหน้าที่ในการเลี้ยงลูกเป็นหน้าที่ของผู้หญิง และมีการจัดงาน “วันแม่แห่งชาติ” เพื่อ ยกย่องเชิดชูการทำหน้าที่แม่ของผู้หญิง อย่างไรก็ตาม “ความเป็นแม่” ในสายตาของรัฐบาลนั้น ผู้หญิงจะต้องมีความสามารถในการ “ผลิต” ประชากรให้แก่ประเทศชาติทั้งในแง่ของปริมาณ (แม่ที่ ดีต้องมีลูกมาก) และในแง่ของคุณภาพซึ่งหมายความว่า แม่ที่ดีไม่ใช่แม่ที่เลี้ยงลูกอย่างตามมีตาม เกิด แต่ต้องเป็นแม่ที่ได้รับความรู้ทางการสาธารณสุขสมัยใหม่ ทั้งนี้ความรู้ในการดูแลสุขภาพและ การเลี้ยงดูลูกนั้น หากพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า เป้าหมายท้ายที่สุดแล้วคือตัวลูก ซึ่งจะกลายเป็น ประชากรที่มีคุณภาพของชาติต่อไปในอนาคต แม่จึงไม่ได้มีความสำคัญเพียงผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู เท่านั้น (สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี, 2552, น. 22-23)

จากนโยบายสร้างชาติของจอมพล ป.พิบูลสงครามเกี่ยวกับมุมมองความเป็นแม่ จะเห็นได้ว่า ความเป็นแม่นั้นถูกกำหนดขึ้นมาตามความต้องการของสังคม ซึ่งอาจเรียกได้ว่าความเป็นแม่นั้นอยู่ในฐานะที่เป็นสถาบันที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาและต่างก็ส่งผลมาสู่ผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นความสำคัญของแม่จึงเข้ามามีบทบาทให้กับสังคมในระดับนโยบายของประเทศด้วย

ความเป็นแม่ได้ขยับขึ้นมาอยู่ในฐานะสถาบัน ซึ่งคำอธิบายที่เด่นชัด ก็คือ การกำหนดจัดงานวันแม่ขึ้นในสังคมไทย (ปิยวรรณ อัสวราชันย์, 2548, น. 120-127)

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้อธิบายความสำคัญของผู้หญิงในฐานะแม่ว่า

“แม่เป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้อบรมนิสัยแก่พลเมืองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ชาติที่เจริญแล้วย่อมจะเกิดทุนความสำคัณของแม่ และเอาใจใส่ในเรื่องหน้าที่และการปฏิบัติของแม่มากเพราะถือว่ามีความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างชาติในลำดับที่ 1 ส่วนสำคัญที่สุดแห่งสรรพกำลังของชาตินั้นก็คือคน เราต้องมีคนก่อนถึงจะทำการอื่นได้” (“สาสน์ของพระท่านนายกรัถมนตรี สำหรับงานวันของแม่ครั้งที่ 3 ณ จังหวัดเพชรบุรี 18 พฤศจิกายน 2486,” ใน ข่าวโคสนาการ. ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 ประจำเดือน พฤศจิกายน 2486, หน้า 439 (ปิยวรรณ อัสวราชันย์, 2548, น. 120-127))

ด้วยแนวคิดนี้ในปี 2486 กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ริเริ่มจัดงาน วันมารดาขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 10 มีนาคม ซึ่งเป็นวันตั้งกระทรวงสาธารณสุข โดยมีวัตถุประสงค์

“เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บัณฑิตมารดาทั้งหลายได้มีโอกาสไปร่วมพบปะประชุมกัน อันจะเป็นผลนำมาซึ่งความสามัคคีและหึ่งจะได้รับความรู้ในเรื่องการสงเคราะห์มารดาและเด็ก เพื่อจะได้ช่วยกันลดอัตราตายของทารกให้น้อยลง เป็นการเพิ่มพูนสมรรถภาพและจำนวนพลเมืองให้มากขึ้นจะได้เพิ่มความเข้มแข็งของชาติสืบไป” (เชิงอรธ “ประกาศกระทรวงการสาธารณสุข เรื่องวันมารดา,” ใน ข่าวโคสนาการ. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม 2486, หน้า 3-4 (ปิยวรรณ อัสวราชันย์, 2548, น. 120-127))

ปี พ.ศ. 2493 จอมพล ป. ได้กลับเข้ามามีอำนาจทางการเมืองอีกครั้ง สภาวัฒนธรรมแห่งชาติร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข ได้จัดให้มีงานวันแม่ ขึ้นในวันที่ 15 เมษายน 2493 มีวัตถุประสงค์จะเรียกร้องความสนใจแก่ประชาชนให้ระลึกถึงแม่ เทิดทูนแม่ว่าเป็นบุคคลสำคัญของลูก (ปิยวรรณ อัสวราชันย์, 2548, น. 120-127)

ปี 2515 ก่อนเหตุการณ์นองเลือดของนักศึกษา 1 ปี สมาคมครูคาทอลิกแห่งประเทศไทย ได้รื้อฟื้นการจัดงาน “วันแม่” ขึ้นอีกในวันที่ 4 ตุลาคม เพื่อเทิดทูนเกียรติคุณของแม่ทั้ง 4 คือ แม่แห่งชาติ ซึ่งได้แก่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แม่บังเกิดเกล้า แม่พิมพ์ซึ่งได้แก่ครู อาจารย์ และแม่พระซึ่งได้แก่ผู้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม(ปิยวรรณ อัสวราชันย์, 2548, น. 120-127)

ปี 2519 สมาคมครูคาทอลิกแห่งประเทศไทยเสนอคณะกรรมการส่งเสริมศีลธรรมและจิตใจสภาสังคมสงเคราะห์ฯ เป็นเจ้าภาพจัดงานวันแม่ ถือเอาวันที่ 12 สิงหาคม เป็นวันแม่ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเทิดทูนพระเกียรติคุณสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี 2) เพื่อเทิดทูนพระคุณของแม่ และยกย่องบทบาทของแม่ที่มีครอบครัวและสังคม 3) เพื่อให้ลูกได้แสดงความกตัญญูต่อกับแม่ 4) เพื่อให้ผู้เป็นแม่ได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนในฐานะของแม่ (ปิยวรรณ อัสวราชันย์, 2548, น. 120-127)

พ.ศ. 2520 สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยได้มีการคัดเลือกแม่ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม โดยกำหนดตามอาชีพได้แก่ แม่ผู้เป็นแม่ผู้กล้าหาญ แม่ผู้เป็นแม่พิมพ์ แม่ผู้เป็นเกษตรกร แม่ผู้ใช้แรงงาน แม่ผู้ค้าขาย และแม่ผู้เป็นแม่บ้าน มีหลักเกณฑ์การพิจารณาให้รางวัลจากความประพฤติที่มีคุณธรรมอบรมเลี้ยงลูกได้ดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมอยู่เสมอ ลูกสละเลือดเนื้อให้แก่แผ่นดินไทย และเป็นผู้นิยมไทยและรักษาเอกลักษณ์ของชาติ (พรธาดา สุวัชนวนิช, 2550, น. 68-69)

พ.ศ. 2522 ปรับรางวัลแม่ที่ควรยกย่องเลือกเพียง 3 ประเภท คือแม่ผู้เป็นแม่ของผู้กล้าหาญ แม่ผู้เป็นเกษตรกรและแม่ผู้เป็นนักสังคมสงเคราะห์ (พรธาดา สุวัชนวนิช, 2550, น. 68-69)

พ.ศ. 2523 แม่ผู้เป็นนักสังคมสงเคราะห์เปลี่ยนเป็น แม่ผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และเพิ่มรางวัลแม่ผู้ขยันหมั่นเพียร จะเห็นได้ว่าการให้คุณค่าแม่ยึดเอาคุณลักษณะของแม่ที่รัฐต้องการให้สืบทอดซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสังคมคือความสามารถของผู้หญิงที่นอกเหนือจากการเป็นแม่ควบคู่กันไป การจัดกลุ่มแม่ตามอาชีพจะให้รางวัลเฉพาะกลุ่มอาชีพที่โดดเด่นและเป็นประโยชน์ให้แก่รัฐโดยตรงคือเป็นผู้เสียสละเพื่อชาติ และเป็นผู้สืบทอดอาชีพเกษตรกรรมที่เลี้ยงปากท้องของคนในประเทศ (พรธาดา สุวัชนวนิช, 2550, น. 68-69)

การเชิดชูยกย่องแม่ที่ดีเด่นในแต่ละปีเป็นจำนวนมากในแต่ละปี แม้ไม่สร้างความจดจำตัวบุคคล แต่ก็สร้างกระแสให้สังคมสนใจและให้ความสำคัญของแม่และตระหนักในบทบาทหน้าที่ของแม่ที่มีความสำคัญในฐานะที่เกิดมาเป็นผู้หญิง วันแม่จึงถูกประดิษฐ์สร้างให้แม่มีความหมายทางสังคมอย่างได้ผล ตัวอย่างจากในสถานศึกษากิจกรรมวันแม่กลายเป็นกิจกรรมภาคบังคับที่ต้องจัดประจำปี อาจกล่าวได้ว่าการพลิกฟื้นคืนวันแม่ขึ้นมาอีกหนึ่งครั้งมีผลต่อการต่อยอดทางสังคมต่อความสำคัญของหน้าที่แม่ ตลอดจนสร้างสำนึกให้ผู้หญิงตระหนักถึงหน้าที่แม่ที่เป็นคุณสมบัติที่ผู้หญิงพึงมีทั้งที่เป็นแม่แล้วและเตรียมพร้อมเพื่อเป็นแม่ที่ดีต่อไป นโยบายรัฐและนโยบายภาคเอกชนเพื่อพัฒนาสตรีอาจไม่ได้ผลเป็นรูปธรรม แต่การประดิษฐ์สร้างวันแม่กลับได้ผลชัดเจนที่สุดในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่พลเมืองที่ดีของรัฐในเชิงสำนึกไม่ว่าจะอยู่ในเพศสถานะใดก็ตาม (พรธาดา สุวัธนวนิช, 2550, น. 68-69)

เหล่านี้คือความเป็นแม่ที่ได้รับการกำหนดจากสังคมให้อยู่ในระดับสถาบัน จากกิจกรรมวันแม่ กำหนดลักษณะ คุณสมบัติของแม่ที่ดีตามกรอบมาตรฐานของสังคมไทย และการให้รางวัลแม่ที่ดำเนินตามกรอบมาตรฐานกำหนดเป็นอย่างดี กรอบกำหนดแม่ที่ควรเชิดชูนี้ก็จะมิบริบทของสังคมแตกต่างกันไปซึ่งมีผลต่อการกำหนดกรอบของความเป็นแม่ในสังคมไทยด้วยเช่นกัน ความต่อเนื่องของความเป็นแม่ในระดับสถาบันของสังคมไทยได้เชื่อมโยงไปยังบริบทด้านสุขภาพ และเศรษฐกิจ และกฎหมายด้วยดังนี้

ช่วงพ.ศ. 2531-2540 กิจกรรมวันแม่มีการนำมาเชื่อมโยงกับการรณรงค์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในภาคสาธารณสุขที่อธิบายด้วยเหตุผลทางสุขภาพว่า นมแม่ให้สารอาหารที่มีคุณค่าที่ดีที่สุดแก่ทารกที่นมผสมให้ไม่ได้ และให้ภูมิคุ้มกันแก่ลูก เหตุผลทางเศรษฐกิจคือ การลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว เพราะนมแม่ไม่ต้องซื้อหา และยังสะดวกต่อการให้ทารกบริโภคอีกด้วย เหตุผลที่อาจนับได้ว่าเป็นการสร้างวินัยให้แก่ผู้หญิงคือ นมแม่ทำให้เกิดความรักความผูกพันต่อลูก ลดการทอดทิ้งลูกในกลุ่มของแม่ที่ไม่พร้อมที่จะเลี้ยงดูลูก (พรธาดา สุวัธนวนิช, 2550, น. 121)

ด้านกฎหมายกับความเป็นแม่นั้นก็มีกฎหมายเพิ่มการลาคลอดเป็น 90 วัน ในพ.ศ. 2534 ก็ใช้เหตุผลเรื่องสุขภาพของหญิงที่เป็นแม่ และสังคมที่จะได้รับประโยชน์ระยะยาวจากกฎหมายนี้ที่มีผลต่อแม่และลูกโดยตรง ก่อนที่กฎหมายฉบับนี้จะแก้ไขและประกาศใช้ก็มีเสียงคัดค้านว่าการเพิ่มวันลาคลอดจะกระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจและอาจทำให้นายจ้างเลิกจ้างแรงงานหญิง

แต่การที่สังคมอันมีนักกฎหมาย นักวิชาการ และวงการแพทย์เป็นแรงสนับสนุนสำคัญในการแก้ไขกฎหมายนี้ด้วยการกระตุ้นให้สังคมร่วมรับผิดชอบ เพราะการให้กำเนิดและการเลี้ยงดูลูกไม่ได้เป็นภาระส่วนตัวของผู้เป็นแม่เท่านั้น เมื่อเด็กคืออนาคตของสังคมโดยรวม ความเป็นแม่จึงเป็นบทบาทสำคัญอันยิ่งใหญ่ของผู้หญิง (พรธาดา สุวัธนวิช, 2550, น. 121)

บริบททางด้านศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแม่ได้รับการนำมาใช้ โดยยกฐานะให้แม่มีบทบาทสำคัญในการที่จะยับยั้งชั่งใจลูกที่จะทำการอันส่งผลต่อจริยธรรมหรือคุณธรรมที่ไม่ดีได้

ช่วงพ.ศ. 2541-2546 จากนโยบายประชานิยมและการกระตุ้นการบริโภคส่งเสริมให้ประชาชนเป็นหนี้สิน และใช้จ่ายเกินตัว อีกทั้งการอ้างเหตุผลของ “การบกพร่องโดยสุจริต” แต่ครั้งคดีปกปิดทรัพย์และหนี้สินของผู้นำประเทศ และการแสวงหาผลประโยชน์ของญาติพี่น้องฝ่ายรัฐบาล ทำให้เกิดความหวุ่นวิตกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมกำลังคลอนแคลน จนกล่าวกันว่าประเทศชาติกำลังก้าวไปสู่ยุควิกฤตทางจริยธรรม เกิดกระแสเรียกร้องคุณธรรมในสังคมที่จะปลูกฝังได้จากแม่ที่เป็นผู้สั่งสอนอบรมลูก ผู้ที่ตระหนักถึงความรักที่แม่มีต่อลูก จะสามารถยับยั้งชั่งใจจากการกระทำชั่วได้ คำสอนในพระพุทธศาสนาถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างเพื่อสร้างความยับยั้งชั่งใจทางคุณธรรม ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าจะกู้สังคมไทยต้องพลิกฟื้นพระคุณแม่ขึ้นมา” เพราะความสำนึกในพระคุณแม่จะเชื่อมต่อไปยังการน้อมรับคุณพระรัตนตรัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 1550, น. 13-15) ความเป็นแม่จึงถูกขบขันในเรื่องของคุณธรรมที่มีมิติทางพุทธศาสนา (พรธาดา สุวัธนวิช, 2550, น. 153)

ทั้งนี้ความสำคัญของความเป็นแม่ในทางศาสนาซึ่งมีคำสอนส่งต่อให้กับคนในสังคมมีปรากฏให้เห็นจากคัมภีร์ดังนี้

จากแนวคิดในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ผู้หญิงในฐานะมารดาเป็นผู้มีฐานะสูงสุด มีบุญคุณสูงสุด (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2541, น. 71) แนวคิดในพระไตรปิฎก ในฐานะมารดาพระพุทธศาสนาถือว่ามารดาเป็นพรหมของบุตร เพราะเป็นผู้ที่มีพรหมวิหาร 4 แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ให้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงคุณของมารดาว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย คำว่า พรหม บุรพจารย์ บุรพเทพ อาหุไนยบุคคลนี้ เป็นชื่อของบิดาและมารดา ชื่อนั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะมารดาเป็นผู้มีอุปการะมาก เป็นผู้ประคบประหงมเลี้ยงดูบุตร.....” (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2541, น. 96)

แนวคิดในคัมภีร์อัลกุรอาน ผู้หญิงในฐานะมารดานั้นศาสนาอิสลามให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก แม้ว่าทั้งบิดามารดาจะเป็นผู้ให้กำเนิด แต่มารดาเป็นฝ่ายรับความทุกข์ทรมานต่าง ๆ เพื่อจะรักษาชีวิตของลูกไว้ (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2541, น. 177)

จะเห็นได้ว่าสังคมไทยให้ความสำคัญกับ แม่ และความเป็นแม่มาช้านานแต่โบราณ ตั้งแต่สังคมเกษตรกรรม มีการให้ความสำคัญทั้งในระดับตัวบุคคลคือตัวผู้หญิงที่เป็นแม่เองและในระดับสังคม ทั้งการเมือง สังคม ศาสนา การศึกษา กฎหมาย และสุขภาพ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่คนไทยก็รับรู้ร่วมกันว่า “แม่” มีความสำคัญมากในสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย และครอบคลุมบริบทของสังคมได้อย่างกว้างขวาง

ความเป็นแม่ที่ถูกกำหนดมาตรฐานในนามของ “แม่ที่ดี” ซึ่งการสร้างกรอบเช่นนี้อาจทำให้แม่บางคนตกอยู่ในฐานะ “แม่ที่ใช้ไม่ได้” หรือกลายเป็น “แม่ที่ไม่ดี” ซึ่งหากมองในลักษณะของมายาคติก็คือมีทั้งมายาคติหลัก (Myth Dominant) และมายาคติต่อต้าน (Counter Myth) ในความเป็นแม่ของสังคมไทยนั่นเอง ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ก็ต้องการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยเช่นกันว่าในโลกแห่งจินตนาการคือละคร โทรทัศน์ มีการประกอบสร้างมายาคติต่อต้าน(Counter Myth) ความเป็นแม่จาก “แม่ที่เบี่ยงเบน” หรือผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ซึ่งก็คือผู้ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดูเหมือนลูกนั้นเป็นอย่างไร

2.4.2 ความหมาย

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำว่า “แม่” ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ในการนำมาเป็นคำนิยามศัพท์ นำมาระบุว่าความหมายใดเป็นความหมายแรก ความหมายใดเป็นความหมายที่สอง ก็พบความหมายจากการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

ความหมายตามพจนานุกรม แม่ คือ หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก หรือ คำที่ลูกเรียกหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน

รวีช ดาแก้ว เขียนบทความเรื่อง “แม่” มุมมองเรื่องเล่าในบริบทของสังคมไทย เกี่ยวกับความหมายของคำว่า แม่” ที่ชื่อนัยยะต่าง ๆ ไว้ทั้งนัยยะที่ซ่อนเร้นในการใช้ภาษาสื่อความหมาย นัยยะแห่งสิทธิหน้าที่ และนัยยะในบริบทสังคมไทย โดยในส่วนของนัยยะในการใช้ภาษาสื่อความหมายนั้น คำว่า แม่ ในภาษาไทยเป็นคำนามที่ใช้สื่อความหมายเพื่อหมายถึงผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู หรือ คำที่ลูกเรียกหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน

แม่ เป็นคำที่ใช้บ่งบอกฐานะของผู้ปกป้องคุ้มครอง เช่น แม่ย่านาง หมายถึงผีผู้หญิงผู้รักษาเรือ นางไฉ่ แม่ชื่อ แม่วี หมายถึงเทวดาหรือผีที่คอยดูแลทารก เป็นต้น

แม่ ยังถูกนำมาใช้เรียกผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้เป็นนาย บ่งบอกฐานะของผู้มีอำนาจในการกำกับดูแลและควบคุม เช่น แม่กอง แม่ทัพ เป็นต้น

แม่ ยังถูกนำมาใช้เรียกผู้เป็นหัวหน้าหรือเป็นนาย บ่งบอกฐานะของผู้มีอำนาจในการกำกับดูแลและควบคุม เช่น แม่กอง แม่ทัพ เป็นต้น

แม่ ตามความหมายเรียก สิ่งดีงามตามธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อยกย่องเทิดทูนในฐานะผู้ให้กำเนิดและหล่อเลี้ยงชีวิต เช่น แม่น้ำ แม่โพสพ แม่ธรณี เป็นต้น

คำว่า แม่ โดยเนื้อแท้ของความหมายบ่งบอกถึง ความเป็นใหญ่ ความกว้างขวาง ความแผ่ศาล ความเป็นผู้นำ และความหมายของคำว่า แม่ ก็จะเพิ่มมากขึ้นเมื่อนำไปผสมกับคำอื่น ๆ ที่ผู้พูดต้องการเน้นย้ำถึงความสำคัญของคำนั้น ๆ

อย่างไรก็ตามความหมายหลักของคำว่า แม่ ก็คือหญิงผู้ให้กำเนิดลูกหรือหญิงผู้ให้ชีวิตลูก หญิงผู้ปกป้องคุ้มครองและดูแลรักษาลูก (รวีช ตาแก้ว, 2552, น. 10-14)

สิริปัญญา กล่าวถึงความหมายของคำว่า แม่ ที่ว่า แม่คือหญิงที่คลอดทารกออกจากครรภ์ของตน เป็นความหมายของแม่ตามธรรมชาติ แต่ “ผู้ที่สักแต่ว่าคลอดทารกที่เกิดขึ้นในรังไข่ของตนนั้น หากไม่ทำหน้าที่ของความเป็นแม่ให้สมบูรณ์แบบ ก็เป็นได้เพียงผู้คลอดเท่านั้น” ดังนั้น ผู้หญิงที่คลอดลูกออกจากครรภ์ของตนและทำหน้าที่ของความเป็นแม่ได้สมบูรณ์แบบ จึงเป็นความหมายของคำว่าแม่ และเป็นความหมายในทางคุณธรรม (สิริปัญญา ญ, 2553, น. 31) นอกจากนี้ ผู้ที่มีลูกแต่มีวิญญานของความเป็นแม่ ผู้หญิงคนนั้นก็เรียกว่าเป็นแม่ได้

จะเห็นได้ว่าจากความหมายของคำว่า แม่ นั้น ก็คือ คำเรียกผู้หญิงที่ให้กำเนิดลูกและเลี้ยงดูลูก ต้องมี แม่และลูกเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การศึกษาครั้งนี้นำเอาความหมายของคำว่าแม่คือ “ผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก” เป็นความหมายของแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทยหรือเป็น ความหมายระดับแรก (Primary Signification) หรือความหมายโดยตรง (Denotation Meaning) ตามแนวคิดของบาร์ธส์

2.4.3 ความเป็นแม่

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของแม่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ความเป็นแม่มี 2 ลักษณะคือ ความเป็นแม่จากทางชีวภาพ ที่ผู้หญิงสามารถเป็นแม่ได้โดยธรรมชาติจากสรีระที่เอื้อ กับความเป็นแม่จากทางสังคม ที่การกำหนดโดยลักษณะสภาพของสังคม การเมือง สุขภาพ กฎหมาย และศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ เอ.ริช ที่ให้กรอบความคิดที่ว่า “ความเป็นแม่” มี 2 นัยยะคือ ความเป็นแม่จากด้านชีวภาพ และความเป็นแม่จากด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสภาพทางสรีระเอื้อให้ผู้หญิงเป็นแม่ได้โดยธรรมชาติ (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 57) แต่ผู้หญิงไม่สามารถจะเป็นแม่อย่างไรก็ได้ตามความต้องการส่วนตัวของผู้หญิง หากแต่จะต้องเป็นแม่ตามที่สังคมได้กำหนดเอาไว้ให้ (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 37)

ดังนั้นในกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่นี้ได้รวบรวมมุมมองความคิดความเป็นแม่ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมาดังนี้

2.4.3.1 มุมมองความเป็นแม่ “ความรักของแม่เชิงจิตวิเคราะห์”

ในส่วนของนักสตรีนิยมเมื่อวิพากษ์การอธิบายความรักของแม่เชิงจิตวิเคราะห์ว่า 1) เราไม่สามารถวิเคราะห์แม่ในฐานะตัวบุคคลเท่านั้น (Mother) แต่ต้องพิจารณาถึง “ความเป็นแม่” (Motherhood) อันเกิดมาจากการผลิตความหมายของสังคม เช่น แม่ต้องเสียสละ 2) สังคมเป็นผู้บีบบังคับให้เกิดรักในรูปแบบที่ “รักของแม่ต้องให้” และหากไม่ทำตามข้อกำหนดของสังคมก็จะได้รับการตราหน้าว่า “แม่เลว” (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 184)

นักสตรีนิยมมองเห็นว่า “ความเป็นแม่นั้นมิได้หมายความว่า “แค่มีลูกก็เป็นแม่ได้” แต่ยังหมายรวมถึงองค์ประกอบอื่นๆที่รวมตัวเป็น “ความเป็นแม่” เช่น พื้นที่ของแม่ (บ้าน) การทำงานของแม่ (เพื่อลูก) การดูแลลูก นั่นก็หมายถึงสัญลักษณ์ต่างๆ ของความเป็นแม่ และแม่ที่ทำตัวดีในสายตาของสังคมเท่านั้น จึงจะเป็นแม่ดี (Good Mother) หรือแม่ในอุดมคติ (Ideal Mother) ซึ่งหากผู้หญิงคนใดไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นแม่เลว (Bad Mother) (Deviant Mother) (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 184)

การวิจัยครั้งนี้นำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่า ความเป็นแม่ในลักษณะ “แม่ต้องเสียสละ รักของแม่ต้องให้” เป็นมุมมองความเป็นแม่ตามกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด

2.4.3.2 มุมมองความเป็นแม่ “ผู้เลี้ยงดู”

ในมุมมองของนักสตรีนิยมแม่ที่ให้กำเนิดลูกจึงอาจแตกต่างกันในความหมายของแม่ผู้เลี้ยงดู แม่ที่ให้กำเนิดอาจจะไม่เลี้ยงดู หรือแม่ที่เลี้ยงดูก็อาจจะไม่ใช่ผู้ที่กำเนิดได้ ตัวอย่างในสังคมไทยที่คุ้นเคยกับแม่คนที่สองและสามในครอบครัวขยาย เช่น คุณป้า คุณน้าที่เลี้ยงดูเราเปรียบเหมือนเราเป็นลูก หรือตัวอย่างในละครเรื่อง “อาญารัก” ที่แม่ “คุณเรียม” จะไม่ได้ถือกำเนิดลูกสาว แต่การขอลูกจาก “เนียน” มาเป็นลูกคนตั้งแต่เล็ก ก็สะท้อนให้เห็นถึงนิยามของความเป็นแม่ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูได้อย่างดี (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 184) ทั้งนี้งานศึกษาของ เอ.ริช ระบุว่า จากความเป็นแม่ที่เป็นเรื่องของทางสังคมยิ่งกว่าจะเป็นเรื่องทางชีวภาพนั้น หมายความว่าแม้แต่ผู้หญิงที่ไม่มีลูกเลย ก็ยังสามารถเป็นแม่ได้ในทางสังคม ดังเช่นที่ Rich ได้ยกตัวอย่างกรณีของ Jane Eyre “แม่ผู้ยิ่งใหญ่” การเป็น “แม่” ในทางสังคมจึงหมายความว่า ไม่ว่าผู้หญิงจะประกอบอาชีพอะไรก็ตาม อยู่ที่ไหน กับใครก็ตาม ผู้หญิงจะต้องมีคุณลักษณะที่ดูแลเอาใจใส่ เอื้อเพื่อ ส่งสอนเสียสละ อย่างที่สังคมมอบหมายมาให้ ดังนั้นตราบดีที่ความเป็นแม่ได้ถูกทำให้เป็นสถาบันหนึ่งในสังคมแบบนี้ ตราบนั้น ผู้หญิงทุกคนทั้งที่มีลูกและไม่มีลูก ก็ย่อมได้รับผลกระทบที่เกี่ยวข้องอยู่ดี (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 37)

แอน โอกลีย์ (Ann Oakley) ย้ำว่า เด็กทุกคนไม่จำเป็นต้องเลี้ยงดูโดยแม่ ผู้เลี้ยงดูที่เด็กต้องการคือให้ความสัมพันธ์ใกล้ชิด (อ้างใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545, น. 94-95)

การวิจัยครั้งนี้นำมาใช้เป็นกรอบสถานภาพของตัวละครที่ไม่ได้ให้กำเนิดลูกแต่เป็นผู้เลี้ยงดู ว่าเป็น “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และใช้คุณลักษณะพื้นฐานของผู้หญิง คือ การดูแลเอาใจใส่ เอื้อเพื่อ ส่งสอนเสียสละ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่า ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ หรือความเป็นแม่ ในลักษณะดูแลเอาใจใส่ เอื้อเพื่อ และส่งสอนเสียสละ เป็นมุมมองความเป็นแม่ตามกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด

2.4.3.3 มุมมองความเป็นแม่ “แม่ทำงานบ้าน ดูแลลูก และทำงานนอกบ้านควบคู่กัน”

เมื่อผู้หญิงเริ่มทำงานนอกบ้านในศตวรรษที่ 19 ผู้หญิงเริ่มละทิ้งหน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้คือการเลี้ยงดูลูก เริ่มเกิดการทบทวนการนิยามความหมายของแม่ขึ้นใหม่ในศตวรรษที่ 1980 ซึ่งเริ่มในสังคมยุโรปและสหรัฐอเมริกา Woodward (1997) ขยายความว่าในปี 1986 เกิดการรณรงค์ในประเทศอังกฤษมุ่งให้ผู้หญิงกลับสู่ค่านิยม

ครอบครัวในอดีต โดยอ้างว่า ครอบครัวยุคใหม่มีปัญหาการหย่าร้างมากจึงเร่งรื้อฟื้นครอบครัวแบบเดิม ได้แก่ สามีทำงานและแม่เลี้ยงลูกอยู่กับบ้าน ผู้หญิงที่มีลูกคือผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จ และสังคมเริ่มนิยามของคำว่า “มือก็ (ต้อง) ไกว คานก็ (ต้อง) แกว่ง” (Working Mother and Caring Mother) การรุกคืบของอุดมการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ผู้หญิงจำนวนมากต้องทั้งทำงานในบ้าน ดูแลลูกและทำงานนอกบ้านควบคู่กัน ดังนั้น แม่ที่ทำงานนอกบ้านและไม่สนใจลูกก็ถือเป็นตัวอันตราย และเป็นแม่เลว (กัจจกร หลวยะพงษ์, 2544, น. 192-194)

การวิจัยครั้งนี้นำมาใช้เป็นกรอบตัวแปร เรื่องชนชั้นของตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ว่าตัวละครที่เป็นแม่และทำงานนอกบ้านด้วยจะเป็นเกณฑ์ของกลุ่มแม่ชนชั้นกลาง

2.4.3.4 มุมมองความเป็นแม่ “สัญชาตญาณ”

นอกจากความเป็นแม่ในเชิงกายภาพ และความเป็นแม่ในทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ก็ยังมีความเป็นแม่ ในลักษณะของความเป็นแม่ที่เป็นสัญชาตญาณ

สัญชาตญาณคือพฤติกรรมที่ซับซ้อน กำหนดโดยพันธุกรรม แสดงออกโดยไม่ต้องเรียนรู้ในสภาวะที่ถูกกระตุ้นเป็นพิเศษ ส่วนสัญชาตญาณของความเป็นแม่นั้นหมายถึงความพร้อมทางชีววิทยา ความปรารถนาหรือความสามารถในการเป็นแม่

ปลายศตวรรษที่ 19 จนถึง ต้นศตวรรษที่ 20 (ประมาณ พ.ศ. 2433-2443) นักจิตวิทยาชั้นนำหลายคนมีความคิดเห็นต่างกันว่า ผู้หญิงมีความต้องการพิเศษและสามารถปกป้องลูก นักทฤษฎีเชื่อมโยงสัญชาตญาณความเป็นแม่ว่า มีความหมายเชิงอารมณ์ แต่ยุคต่อมา การศึกษาด้านพฤติกรรมเฟื่องฟู แนวคิดเรื่องสัญชาตญาณเริ่มเสื่อมความนิยม แต่นักจิตวิทยาหลายคนยังคงให้ความหมายว่า ความเป็นแม่นั้นเป็นความรู้สึกหรือความสามารถตามธรรมชาติที่มีมาแต่กำเนิด ในทฤษฎีวิวัฒนาการของนักศึกษาพฤติกรรมสัตว์ นักชีววิทยาสังคมพิจารณาว่าสัญชาตญาณความเป็นแม่ของมนุษย์ เป็นการตอบสนองที่สามารถคาดเดาได้ เนื่องจากตัวผู้ตัวเดียวเกี่ยวข้องกับตัวเมียหลายตัว ในขณะที่ตัวเมียสามารถถ่ายทอดพันธุกรรมของตนเองไปยังลูกหลานได้อย่างจำกัด จึงเป็นที่เข้าใจว่าตัวเมียมีความเต็มใจมากกว่าในการปกป้องลูก ซึ่งเป็นผลพวงจากการลงทุนทางพันธุกรรมของมัน (สุริดา อัญญาโพธิ์, 2551, น.28)

การศึกษาเพื่อหาหลักฐานมาสนับสนุนว่า ความเป็นแม่เป็นสัญชาตญาณนั้นพุ่งไปถึงที่สมองของคนเป็นแม่เมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ กับลูก อย่างเช่น การทดลองเรื่องเสียงร้องของลูก นักวิจัยชาวญี่ปุ่น ดร.มาโดกะ โนริอูชิ (Madoka Noriuchi) ศึกษาวงจรการทำงานของสมองแม่ที่มีสุขภาพดีจำนวน 13 คน ขณะดูคลิปวิดีโอแบบไม่มีเสียงของลูกตัวเองที่แสดงอารมณ์สนุกสนานและร้องไห้ ซึ่งเด็กเล็กเหล่านี้มีอายุหนึ่งขวบสี่เดือนและสวมเสื้อสีฟ้าเหมือนกันหมด ก่อนดูคลิปวิดีโอ นักวิจัยให้แม่เข้าไปเล่นกับลูกตัวเองแล้วอัดวิดีโอขณะลูกหัวเราะสนุกสนานเอาไว้ จากนั้นให้แม่ออกมาแล้วอัดวิดีโอขณะที่ลูกร้องไห้หาแม่เอาไว้อีกครั้ง ภาพสแกนสมองขณะที่แม่ดูคลิปวิดีโอแสดงให้เห็นว่า มีการกระตุ้นวงจรเฉพาะในสมองเมื่อแม่แยกแยะการยิ้มและร้องไห้ของลูกตัวเองจากเด็กคนอื่น และมีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนเมื่อเห็นลูกร้องไห้ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า มันมีความหมายทางชีววิทยาในด้านการปรับตัวต่อความต้องการเพื่อความสำเร็จในการดูแลลูก ซึ่งความรู้ที่ได้จากงานวิจัยจะช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมของแม่ทางวิทยาศาสตร์ ที่สามารถนำไปช่วยพัฒนาการรักษาปัญหาและโรคที่มีผลเสียต่อความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกได้ (สุธิดา อัญญาโพธิ์, 2551, น. 29)

ทางชีววิทยาของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเราเชื่อว่าผู้หญิงซึ่งเป็นเพศแม่ย่อมมีสัญชาตญาณความเป็นแม่ติดตัวมาแต่เกิด สัญชาตญาณความเป็นแม่คือคุณลักษณะที่ดีของความเป็นหญิง ได้แก่ อ่อนนุ้ย อ่อนโยน เป็นมิตร พร้อมปกป้องและเสียสละเพื่อผู้อื่น ความเชื่อเช่นนี้ทำให้ผู้หญิงเพศหญิงเอาไว้กับความ เป็นแม่ และคุณลักษณะที่ดีของความเป็นหญิงเหล่านี้คือคุณสมบัติพื้นฐานของแม่ในอุดมคตินั่นเอง เหตุผลที่มักนำมากล่าวอ้างเสมอว่าผู้หญิงมีสัญชาตญาณความเป็นแม่คือผู้หญิงสามารถเลี้ยงลูกได้แม้จะไม่เคยมีประสบการณ์ สัญชาตญาณของการสืบทอดเผ่าพันธุ์ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่น ๆ อาจไม่แสดงสัญชาตญาณความเป็นแม่ชัดเจนนักเพราะลูกของสัตว์บางชนิดสามารถพึ่งพาตัวเองได้เร็วกว่ามนุษย์ ความสมเหตุสมผลของความเป็นแม่จึงเป็นความสมเหตุสมผลในเชิงประจักษ์นิยม ซึ่งเป็นความคิดที่ยืนยันความถูกต้องด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามความคิดเรื่องสัญชาตญาณความเป็นแม่ไม่อาจเป็นบทสรุปที่สมบูรณ์ เพราะสัตว์บางตัวก็ทำร้ายลูกของตัวเองในทางประจักษ์นิยมก็มีเหตุผลที่จะอธิบายในทำนองว่านั่นก็คือการกระทำที่เป็นไปตามสัญชาตญาณอีกเช่นกัน แต่เป็นสัญชาตญาณความอยู่รอด ถ้าเช่นนั้น แสดงว่าสัญชาตญาณความอยู่รอดอยู่เหนือสัญชาตญาณความเป็นแม่ ขณะเดียวกันสัญชาตญาณความเป็น

แม้จะมีไว้เพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ด้วยตรรกะที่ไม่ลงตัวเช่นนี้ จึงทำให้คำอธิบายเรื่องความเป็นแม่ว่าเป็นสัญชาตญาณมีข้อกังขา ยิ่งไปกว่านี้ กรณีที่ แม่บางคนปฏิเสธที่จะเลี้ยงลูก บ้างก็ทอดทิ้งลูก บางคนลงมือฆ่าลูกเสียเอง หากความเป็นแม่เป็นสัญชาตญาณก็ไม่ควรมีข้อยกเว้นเช่นนี้ ตรรกะของความอยู่รอดอยู่เหนือสัญชาตญาณความเป็นแม่ก็นำมาใช้อธิบายได้ไม่ลงตัวนัก (พรธาดา สุวัธนวิช, 2550, น. 20)

การวิจัยครั้งนี้จากนักชีววิทยาที่พิจารณาเห็นว่าสัญชาตญาณของตัวเมียมีความเต็มใจที่จะปกป้องมากกว่า และความเชื่อของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางชีววิทยาที่ความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร พร้อมปกป้องและเสียสละเพื่อผู้อื่น หรือคุณลักษณะที่ดีของความเป็นหญิง คือสัญชาตญาณความเป็นแม่ นำมาใช้เป็นในเป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่า ความเป็นแม่ ในลักษณะ การปกป้องลูก ความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร พร้อมปกป้องและเสียสละเพื่อผู้อื่นเป็นมุมมองความเป็นแม่ตามกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด

2.4.3.5 มุมมองความเป็นแม่ “การเรียนรู้”

สุธิดา อัญญาโพธิ์ เสนอความเป็นแม่ คือการเรียนรู้ ในบทความ “ความเป็นแม่สัญชาตญาณหรือการเรียนรู้” โดยเป็นการนำเสนอในมุมมองด้านมานุษยวิทยาจาก ศ.เกียรติกฤษชาหรับบลافلเฟอร์ เฮอร์ดี (Sarah Blaffer Hrdy) ผู้เชี่ยวชาญด้านมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เมืองเดวิส เขียนหนังสือเรื่อง Mother Nature : A History of Mother, Infants, and Natural Selection เชื่อว่าพฤติกรรมความเป็นแม่นั้นต้องมีการเรียนรู้ และไม่ใช่สัญชาตญาณเป็นการศึกษามากกว่า 30 ปี และเชื่อว่าความปรารถนาของแม่ในการเลี้ยงดูลูกน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการที่จะเป็นแม่ และจำนวนเวลาที่ใช้สร้างสัมพันธ์ร่วมกัน แม่เธอจะยอมรับว่าความเป็นแม่นั้นตอบสนองต่อการดำรงชีวิต แต่ก็ยังเชื่อว่ามันเป็นเงื่อนไขทางชีววิทยา ไม่ใช่สัญชาตญาณที่แท้จริง เธอกล่าวว่า “ผู้หญิงที่ได้รับมอบหมายให้ต้องทำหน้าที่แม่นั้น จะเรียนรู้เพื่อรักลูกไม่ว่าเด็กคนนั้นจะเป็นลูกในไส้ของหล่อนหรือไม่ ส่วนผู้หญิงที่ยังไม่มีลูกหรือแค่เตรียมตัวเป็นแม่คน อาจจะได้เตรียมใจเพื่อรักลูกด้วยก็ได้ แม้ว่าเป็นลูกของหล่อนเอง” (สุธิดา อัญญาโพธิ์, 2551, น. 32)

การวิจัยครั้งนี้ นำมาใช้เป็นในเป็นกรอบในการวิเคราะห์พัฒนาการความเป็นแม่ของตัวละคร จากความเป็นแม่คือการเรียนรู้ โดยในการวิเคราะห์จะพิจารณาจากเมื่อตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” หรือ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” เรียนรู้ความเป็นแม่ของตัวเองจากตัวละครลูก และจากตัว

ละครอื่นทั้งการกระทำ คำพูด และความคิด ตัวละครจะเรียนรู้และมีทิศทางเปลี่ยนแปลงความ เป็นแม่หรือไม่อย่างไร

2.4.3.6 มุมมองความเป็นแม่ที่ปฏิเสธการเป็นแม่

มุมมองในส่วนของผู้หญิงที่ปฏิเสธการเป็นแม่นั้นมีทั้งการปฏิเสธการแต่งงาน การที่ แต่งงานแล้วไม่ยอมมีบุตร

ซึ่ง Rich ได้วิพากษ์วิจารณ์วิธีการต่อสู้เรื่อง “ความเป็นแม่” ที่มีผู้หญิงบางคนใช้อยู่ คือ พยายามวิ่งหนี “ความเป็นแม่” ในทางชีวภาพผู้หญิงบางคนไม่ยอมแต่งงาน หรือแต่งงานแล้วก็ไม่ ยอมมีบุตร วิธีการหลีกเลี่ยงดังกล่าวนี้ยังไม่เป็นการเพียงพอ อันเนื่องมาจากเหตุผลว่า “ความเป็น แม่” นั้นมีได้ 2 นัยยะคือ การเป็นแม่จากด้านชีวภาพ และความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการหลีกเลี่ยงดังกล่าว จึงช่วยให้หลีกเลี่ยงได้แต่ในความหมายแรกเท่านั้น แต่ยังไม่อาจจะไป พ้นจากความหมายหลังได้ (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 57-58)

การปฏิเสธความเป็นแม่ นักสตรีนิยมในยุคแรก ๆ เห็นว่าภาวะความเป็นแม่ทำให้ ผู้หญิงหมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นในสังคม

แมรี วอลสโตนคราฟต์ (Mary Wallstonecraft) ยอมรับว่าแม่เป็นหน้าที่ตาม ธรรมชาติ การเป็นแม่ที่ดีต้องเลี้ยงและดูแลลูกด้วยตนเอง เธอเรียกร้องให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นอิสระ ทางออกก็คือ การหาผู้ช่วยเลี้ยงดู ความคิดนี้ถูกวิจารณ์และเป็นเรื่องของชน ชั้นกลางและชนชั้นสูงเท่านั้น (อ้างใน พรธาดา สุวัธนวิช, 2550, น. 24)

แมรี ดอลลีย์ (Mary Dolly) เห็นคุณลักษณะของผู้หญิงในด้านบวกคือความอ่อนโยน การดูแลเอาใจใส่ การคิดถึงผู้อื่นมาพร้อมกับการเป็นแม่ ดังนั้นเขาจึงต้องแยกให้ดูระหว่างการ ปฏิเสธการเป็นแม่กับการปฏิเสธความเป็นแม่ (Dolly, Mary, 1978) ทักษะของแมรีสรุปได้ว่าการ เป็นแม่ปฏิเสธได้ แต่เรื่องของความเป็นแม่ผู้หญิงไม่ควรจะปฏิเสธ (อ้างใน พรธาดา สุวัธนวิช, 2550, น. 26)

Raynolds (1996) นิยามว่า แม่ที่เลวก็คือแม่ที่ปฏิเสธการเลี้ยงดูลูกและทำลายลูก (อ้าง ใน กำจร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 184) เช่นบรรดาแม่เลี้ยงใจร้ายในนิทานซินเดอเรลล่า หรือ ตัว ละคร “สน” ตัวเอกในละครโทรทัศน์เรื่อง “อาญารัก” ที่คิดจะทำร้ายลูกในตอนท้ายเรื่อง ก็ต้องถูก สังคมประณามและถูกฆ่าตายตอนท้ายเรื่อง (กำจร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 184)

การวิจัยครั้งนี้นำมุมมองการปฏิเสธความเป็นแม่มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่า ความเป็นแม่ในลักษณะ ที่ให้กำเนิดลูกแล้วไม่ให้เกิดเลี้ยงดู เป็นมุมมองความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไป จากกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด

2.4.3.7 มุมมองความเป็นแม่ “แม่คนเดียว”

นอกจากนี้ยังมี “แม่คนเดียว” ที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ในสังคม การมี แม่เพียงคนเดียวที่เป็นหัวหน้าในบ้าน เป็นผลกระทบสำคัญของการที่ผู้หญิงก้าวออกนอกบ้านและ ทำงานนอกบ้าน (Raynolds, 1996) (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 195) ปรากฏการณ์ดังกล่าว เกิดขึ้นในสังคมตะวันตก Pola Kow (1993) ซึ่งว่า ศตวรรษที่ 20 ในหลากหลายพื้นที่ของบอสตัน ครอบครัวถึง 20 % จะเป็นครอบครัวที่นำโดยแม่คนเดียว Hanson (1986) ซึ่งให้เห็นตัวเลขของแม่ที่เป็นผู้นำในครอบครัวคนเดียวสูงขึ้น 90 % และแนวคิดดังกล่าวก็เริ่มก้าวเข้ามาในสังคมไทย คชันนี้ที่ ชีวัดให้เห็นกระแสความคิดดังกล่าวคงหนีไม่พ้นสื่อมวลชนหัวนอก เช่น โฆษณาหรือแม่กระทิงสื่อ ข้ามชาติ เช่นภาพยนตร์ต่างประเทศ เช่น Erin Brochovich (2000) ที่นำเสนอให้เห็นภาพของแม่คนเดียวในครอบครัวที่เป็นผู้เลี้ยงดูลูกแต่เพียงผู้เดียว หรือการต่อสู้เพื่อแย่งชิงสิทธิของการเลี้ยงดู ในภาพยนตร์เรื่อง Striptease (อ้างใน กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 197)

การวิจัยครั้งนี้ แม้การเป็นแม่คนเดียวจะไม่ได้เป็นสถานภาพที่เฉพาะเจาะจงในการวิจัย แต่ก็นำเป็นกรอบของสถานภาพแม่คนเดียวนี้ที่อาจจะพบเจอข้อสังเกตหรือความน่าสนใจจาก การศึกษา การประกอบสร้างความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากแม่กลุ่มนี้ได้ เพราะในละคร โทรทัศน์ที่นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา มีตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่ง แม่” ในลักษณะแม่คนเดียวรวมอยู่ด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่มาจากทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งมุมมอง ความเป็นแม่ จาก “ความรักของแม่เชิงจิตวิเคราะห์” จาก “ผู้เลี้ยงดู” จาก “แม่ทำงานบ้าน ดูเสถียร และทำงานนอกบ้านควบคู่กัน” จาก “สัญชาตญาณ” จาก “การเรียนรู้” จาก “แม่คนเดียว” และจาก “การปฏิเสธการเป็นแม่ การวิจัยครั้งนี้นำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ดังนี้

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำมุมมองความรักที่แม่มิให้ลูกตามที่สังคมกำหนดมาใช้เป็นกรอบ ในการวิเคราะห์ว่า ความเป็นแม่ในลักษณะ “แม่ต้องเสียสละ รักของแม่ต้องให้” เป็นมุมมอง ความเป็นแม่ตามกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด การวิจัยครั้งนี้นำมุมมองความเป็นแม่ ของนักสตรี

นิยมที่ไม่ใช่เพียงแค่แม่ผู้ให้กำเนิดเท่านั้นที่เป็นแม่ได้ ผู้ที่ไม่ได้กำเนิดก็เป็นแม่ได้เช่นกัน มาใช้เป็นกรอบสถานภาพของตัวละครที่ไม่ได้ให้กำเนิดลูกแต่เป็นผู้เลี้ยงคือ ว่าเป็น “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และใช้คุณลักษณะพื้นฐานของหญิง คือ การดูแลเอาใจใส่ เอื้อเพื่อ สั่งสอนเสียสละ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่า ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ หรือความเป็นแม่ ในลักษณะดูแลเอาใจใส่ เอื้อเพื่อ และสั่งสอนเสียสละ เป็นมุมมองความเป็นแม่ตามกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด และการวิจัยครั้งนี้ นำความเป็นแม่กับสัญชาติญาณจากนักชีววิทยาที่พิจารณาเห็นว่าสัญชาติญาณของตัวเมียมีความเต็มใจที่จะปกป้องมากกว่า และความเชื่อของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางชีววิทยาที่ความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร พร้อมปกป้องและเสียสละเพื่อผู้อื่น หรือคุณลักษณะที่ดีของความเป็นหญิง คือ สัญชาติญาณความเป็นแม่ นำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่า ความเป็นแม่ ในลักษณะการปกป้องลูก ความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร พร้อมปกป้องและเสียสละเพื่อผู้อื่นเป็นมุมมองความเป็นแม่ตามกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด โดยประมวลจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของแม่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า “แม่” คือ หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก ผนวกรวมกับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่ทั้งหมดจากที่ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยครั้งนี้สรุปเป็นนิยามศัพท์ “ความเป็นแม่” ตามกรอบที่มาตรฐานกำหนดว่า หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู และมีลักษณะของความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เอื้อเพื่อ สั่งสอน เสียสละ และพร้อมปกป้องลูก

การวิจัยครั้งนี้ นำความเป็นแม่ที่ต้อง ทำงานบ้าน เลี้ยงดูลูก และทำงานนอกบ้านควบคู่กัน มาใช้เป็นกรอบตัวแปร เรื่องชนชั้นของตัวละคร “แม่ที่เบียดเบียน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ว่าตัวละครที่เป็นแม่และทำงานนอกบ้านด้วยจะเป็นเกณฑ์ของ กลุ่มแม่ชนชั้นกลาง

การวิจัยครั้งนี้ นำความเป็นแม่กับการเรียนรู้ มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์พัฒนาการความเป็นแม่ของตัวละคร จากความเป็นแม่คือการเรียนรู้ โดยในการวิเคราะห์จะพิจารณาจากเมื่อตัวละคร “แม่ที่เบียดเบียน” หรือ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” เรียนรู้ความเป็นแม่ของตัวเองจากตัวละครลูก และจากตัวละครอื่นทั้งการกระทำ คำพูด และความคิด ตัวละครจะเรียนรู้และมีทิศทาง การเปลี่ยนแปลงความเป็นแม่หรือไม่อย่างไร

การวิจัยครั้งนี้ นำมุมมองการปฏิเสธความเป็นแม่มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่า ความเป็นแม่ในลักษณะ ที่ให้กำเนิดลูกแล้วไม่ให้เกิดเลี้ยงดู เป็นมุมมองความเป็นแม่ที่เบียดเบียนไป

จากกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด และการวิจัยครั้งนี้ แม้การเป็นแม่คนเดียวจะไม่ได้เป็นสถานภาพที่เฉพาะเจาะจงในการวิจัย แต่ก็นำมาเป็นกรอบของสถานภาพแม่คนเดียวนี้ที่อาจจะพบเจอข้อสังเกตหรือความน่าสนใจจากการศึกษา การประกอบสร้างความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากแม่กลุ่มนี้ได้ เพราะในละครโทรทัศน์ที่นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา มีตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในลักษณะแม่คนเดียวรวมอยู่ด้วย

2.4.4 บทบาทและหน้าที่ของแม่

การศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมบทบาทและหน้าที่ของแม่ในสังคมไทย พบแนวคิดบทบาทและหน้าที่ของแม่ดังนี้

2.4.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่แม่จากศาสนา

บุญรัตน์ โทธิไพรัตน์ (2547) ศึกษาเรื่อง “คติเรื่องแม่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนา พ.ศ. 2530 และคัมภีร์ชั้นรอง คือ มังคลัตถปิณีแปล เล่ม 2 และธัมมปทีฎฐกถาแปล เล่ม 1-8 ซึ่งเป็นการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อต้องการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ “แม่” ที่หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิดลูก ผู้ที่ให้การเลี้ยงดูลูก โดยศึกษาบทบาทหน้าที่ของแม่ที่พึงปฏิบัติต่อลูก จากการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทและหน้าที่ของแม่นั้น บทบาทของแม่ จะเป็นแบบแผนของพฤติกรรมหรือความประพฤติที่สอดคล้องกับหน้าที่ของแม่ โดยมีลูกเป็นตัวแปรที่สำคัญ ทั้งนี้บทบาทของแม่ มี 3 บทบาทที่สำคัญคือ บทบาทของพระพรหม บทบาทของบูรพาจารย์ และบทบาทของบูรพเทพ

บทบาทของแม่เปรียบเหมือนเป็นพระพรหม เป็นบูรพเทพและเป็นบูรพาจารย์ นั่นถือว่าเป็นมงคลแห่งชีวิตของลูก เพราะแม่เป็นผู้ที่มีพระคุณอย่างสูงของลูก กล่าวคือ เป็นผู้ให้กำเนิด ให้การบำรุงรักษาครรภ์เป็นระยะยาวนาน 9-10 เดือน แม่ต้องเสี่ยงชีวิตในขณะที่คลอดลูก เมื่อลูกยังเป็นที่ทารก แม่ก็จะให้ลูกได้ดื่มน้ำนมซึ่งกลั่นมาจากโลหิตของตน ซึ่งในหลักคำสอนได้กล่าวไว้ว่าเป็นการเสี่ยงชีวิตของแม่เช่นกัน การอบรมเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนลูกและให้การปกป้องคุ้มครองปกป้องผองภัยให้แก่ลูก ด้วยพระคุณของแม่ โดยทั้งสามบทบาทของแม่มีหน้าที่ที่สอดคล้องกับบทบาทดังนี้

หน้าที่ในการเป็นพระพรหม ได้แก่ การเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิต และกำหนดชีวิตของลูกว่าจะได้เกิดมาหรือไม่

หน้าที่ในการเป็นบุรพเทพ คือ การให้ความคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดแก่ลูก ตั้งแต่ลูกยังอยู่ในครรภ์ จนเมื่อลูกคลอดออกมาแล้ว จนกระทั่งเติบโตใหญ่ เป็นเทวดาประจำตัวของลูก เป็นผู้ให้การปกป้อง คุ้มครองดูแลไม่ให้ลูกต้องลำบาก คอยป้องกันภัยไม่ให้เข้ามาทำร้ายลูกของตนได้ ลูกต้องการสิ่งใดถ้าแม่สามารถจัดหาให้ได้แม่จะจัดหาให้ลูกได้เสมอ ถึงแม้ว่าความต้องการของลูกในบางครั้ง ต้องแลกด้วยเลือดเนื้อและชีวิตของแม่ก็ตาม แม่เป็นที่พึ่งทั้งทางกายและทางใจให้แก่ลูก ยามที่ลูกต้องประสบกับปัญหาและต้องการความช่วยเหลือจากแม่ ลูกมักจะคิดถึงแม่ก่อนเป็นคนแรกและขอความช่วยเหลือจากแม่ ให้แม่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้

หน้าที่ในการเป็นบุรพาจารย์ คือ การเป็นครูคนแรกของลูก ในขณะที่ลูกยังเป็นทารก แม่จะสอนให้ลูกได้รู้จักความอบอุ่นและปลอดภัยเมื่ออยู่ในอ้อมกอดของแม่ สอนให้ลูกรู้จักการดูแลตัวเองจากอกแม่ การกิน การนั่ง นอน ยืน เดิน การพูดจาที่ไพเราะเพื่อให้เป็นที่รักของคนอื่น เมื่อลูกเติบโตขึ้นตามลำดับแม่จะเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทางที่ลูกต้องให้แก่ลูก แม่จะสอนลูกให้รู้จักกับการใช้ชีวิตในทางโลก สอนให้ลูกรู้จักธรรมเพื่อลูกจะได้มีจิตใจดี มีคุณธรรม ประกอบแต่กรรมดี เพื่อต้องการให้ลูกได้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข การอบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดีได้นั้น แม่ต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ทาน คือ การให้ เช่น ให้การศึกษาแก่ลูก ให้ทรัพย์สินตามวัยอันควร สอนลูกให้รู้จักการให้ในสิ่งที่ลูกต้องแก่ผู้อื่น ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะอ่อนหวานกับผู้อื่น สอนให้ลูกพูดจาอ่อนหวานทำให้เป็นที่รักแก่ผู้อื่น อัลดจริยา คือ การประพฤติตนดี ขยันหมั่นเพียร ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สมานัตตตา คือ การหมั่นทำบุญ รักษาศีลอยู่เป็นนิจ สอนให้ลูกรู้จักศีลธรรมจรรยา การประพฤติตนให้เป็นคนดี เป็นคนมีเหตุผล รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองให้เป็นผู้ใหญ่ดำรงมั่นในคุณธรรม เมื่อถึงวัยที่ลูกเจริญเติบโตสามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ มีครอบครัวของตัวเอง ต้องวางอุเบกขา คือ วางตัวและวางใจเป็นกลาง คอยเฝ้ามองความเจริญ ก้าวหน้าของลูกและครอบครัว คอยให้คำปรึกษาแนะนำหรือให้การช่วยเหลือเมื่อลูกต้องการ ความช่วยเหลือจากแม่ เมื่อลูกต้องพบกับความทุกข์แม่ก็เฝ้าปลอบโยนเพื่อให้ลูกคลายความทุกข์

สิริปัญญา (อ้างใน รัชดา แก้ว, 2552, น. 10-14) กล่าวถึงความหมายของคำว่า แม่ ในทางคุณธรรมว่า “แม่” คือผู้หญิงที่คลอดลูกออกมาจากครรภ์ของตนและทำหน้าที่ของความเป็น

แม่ได้สมบูรณ์แบบ ดังนั้นผู้หญิงที่จะเป็นแม่ได้นั้นต้องมีหน้าที่ของความเป็นแม่ให้สมบูรณ์แบบ ซึ่งแม่ที่สมบูรณ์แบบต้องมีองค์ประกอบคือ 1) มีความตั้งใจที่จะมีลูกหรือมีลูกโดยตั้งใจ 2) ขณะที่ลูกอยู่ในครรภ์แม่ต้องเฝ้าประคับประคองให้ดี 3) ในระยะเลี้ยงดูหลังคลอดแล้ว ในระยะหนึ่งเดือนแรกที่ลูกเกิดมานั้นมารดาจะไปไหนไม่ได้เป็นอันขาดจะต้องกบฏตร เลี้ยงดูบุตรด้วยมือของตนเอง 100 % เต็ม ต้องพยายามกบฏตรให้บ่อยที่สุด เพื่อให้บุตรได้รับไออุ่นจากอกมารดาโดยตรง ต้องให้บุตรดื่มน้ำนมตนเอง แม่ต้องแต่งตั้งตนเป็นครูใหญ่ และจะต้องสอนลูกให้เข้าใจธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ และให้รู้ว่าสิ่งใดมีคุณอย่างไรและสิ่งใดมีโทษอย่างไร อย่าสอนแต่เพียงว่าสิ่งนี้สวยสิ่งนี้ไม่สวย เพราะเป็นการสอนเสริมกิเลสให้ลูก

นอกจากนี้สังคมไทยในอดีตใช้คำสอนเรื่องทศก เป็นมาตรการควบคุมความประพฤติ ระบุหน้าที่บทบาทของบุคคลทั้งหกทิศ โดยหนึ่งในทิศทั้งหกนั้น ทิศเบื้องหน้าคือบิดามารดา ที่ต้องอนุเคราะห์บุตรด้วยสถาน 5 ดังนี้ 1) ห้ามไม่ให้ทำชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4) หากรรยาที่สมควรให้ 5) มอบทรัพย์ให้ในสมัยอันสมควร (รวิช ตาแก้ว, 2552, น. 10-14)

2.4.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่แม่จากศาสนานักสตรีนิยม

นักสตรีนิยมมองเห็นว่า “ความเป็นแม่นั้นมิได้หมายความว่า “แค่มีลูกก็เป็นแม่ได้” แต่ยังหมายรวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่รวมตัวเป็น “ความเป็นแม่” นั่นก็หมายถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของความเป็นแม่ พื้นที่ของแม่ (บ้าน) การทำงานของแม่ (เพื่อลูก) การดูแลลูก และแม่ที่ทำตัวดีในสายตาของสังคมเท่านั้น จึงจะเป็นแม่ดี (Good Mother) หรือแม่ในอุดมคติ (Ideal Mother) ซึ่งหากผู้หญิงคนใดไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นแม่เลว (Bad Mother) (Deviant Mother) (กัจจกร หลุยยะพงส์, 2544, น. 184)

หากมองความเป็นแม่ในมิติบทบาทหน้าที่ ก็สามารถระบุได้ทันทีว่า แม่ เป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก ซึ่งก็คือคำจำกัดความของแม่ที่ดี ตามที่สังคมกำหนด (กัจจกร หลุยยะพงส์, 2544, น. 184)

บทกวีของ จิตร ภูมิศักดิ์ ในหนังสือ ผู้หญิงในทัศนะจิตร ภูมิศักดิ์ (อ้างในสุชีลา ดันชัยนันท์, 2540, น. 127-129) ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของความเป็นแม่ จิตร ได้ยกย่องผู้หญิงที่เลี้ยงดูเอาใจใส่ลูกก็คือ แม่ที่แท้จริง ส่วนผู้หญิงที่มีลูกแล้วไม่เหลียวแล ขณะเดียวกันก็ทอดทิ้งนั้น ไม่

ควรได้รับการยกย่องว่าเป็นแม่ที่แท้จริง หากแต่ควรได้รับการ โจมตีว่าเป็นเสมือนผู้หญิงรับจ้าง
ดังที่จิตรเขียนไว้ว่า

“ถ.ก.46)

พระคุณแม่แท้ไซ้ที่ได้เบ่ง

อยู่ที่เตียงรักถนอมเหมือนจอมขวัญ

แมร์คแกลิ่งแท่งทำระย้าขัญ

เธอมีทัศนฐานมา.....อาชญากร

ถ้าแม่ใคร่ใจที่จะมีลูก

ฤทัยผูกกรักล้ำทั้งพร้าสอน

อุตสาห์เลี้ยงเอียงกล่อมถนอมนอน

ขอกราบกรน้นแหละแม่ที่แท้จริง

แต่เธอคลอดทอคทิ้งแล้ววีนี

ไม่รู้ซี้เป็นตายหรือชายหญิง

ไม่แลเหลียวเจียวหลังเพราะซังซิง

เธอคือหญิงรับจ้างแท้.....ไซ้แม่คน”

ในเรื่องบทบาทของความเป็นแม่นี้ จิตรเองมีความเห็นค่อนข้างหนักแน่นว่าแม่ผู้ให้
กำเนิดควรเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนลูกด้วย การอธิบายเช่นนี้สะท้อนให้เห็น
ข้อจำกัดการมองบทบาทของแม่ผู้ให้กำเนิดและแม่ผู้ให้การเลี้ยงดู ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคล
เดียวกันเสมอไป ทั้งนี้ในสังคมสมัยใหม่ครอบครัวไม่ใช่สถาบันผูกขาดความรับผิดชอบในการ
อบรมบ่มเพาะสมาชิกใหม่ของสังคม แต่โรงเรียนและสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในเรื่องดังกล่าว

เป็นความจริงที่ว่าบทกวีนี้จิตร ตั้งใจเพียงตำหนิเฉพาะผู้หญิงที่ไม่รับผิดชอบดูแล
ของตนเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามทัศนะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดความเข้าใจที่กลายเป็น
สามัญสำนึกของคนทั่ว ๆ ไปในสังคมที่มองเห็นว่าแม่เท่านั้นที่ เป็นผู้ต้องรับผิดชอบต่อลูก (สุชีลา
ตันชัยนันท์, 2540, น. 127-129)

งานวิจัย “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดู
ประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย” นำบทบาทหน้าที่ของแม่ คือแม่เป็นพระพรหม เป็นบูรพา

เทพและบูรพาจารย์ มาเป็นบทบาทสำคัญของแม่ และเป็นการแสดงหน้าที่ของแม่ที่สอดคล้องกับบทบาทคือ การให้กำเนิด การปกป้องผองภัยอันตราย และการให้ความรู้ มาเป็นบทบาทและหน้าที่ของแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทยหรือเป็น ความหมายระดับแรก (Primary Signification) หรือความหมายโดยตรง (Denotation Meaning) ตามแนวคิดของบาร์ธส์ ขอบเขตเบื้องต้นของหน้าที่ให้กำเนิด ก็คือ 1) หน้าที่การให้กำเนิด ได้แก่ ความตั้งใจให้กำเนิด สอดคล้องกับบทบาทพระพรหม 2) หน้าที่การให้ความคุ้มครองป้องกันผองภัยอันตรายที่จะเกิดแก่ลูก ตั้งแต่ขณะตั้งครรภ์ ตลอดออกมา จนกระทั่งเติบโตใหญ่ มีหน้าที่การงาน มีครอบครัว และมีลูก สอดคล้องกับบทบาทการเป็นบูรพาเทพ 3) หน้าที่เป็นครูหรือหน้าที่อบรมสั่งสอน ได้แก่ สั่งสอน แนะนำให้คำปรึกษา สอดคล้องกับบทบาทการเป็นบูรพาจารย์

2.4.5 สถานภาพของแม่

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสถานภาพของแม่เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มของแม่ที่จะศึกษาในละครโทรทัศน์ พบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของแม่ดังนี้

บุญรัตน์ โพธิ์ไพโรตนา (2547) ศึกษา “คติเรื่องแม่ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” โดยศึกษาสถานภาพของแม่ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงสถานภาพของ “แม่” จากสามารถจำแนกได้ คือ แม่ผู้ให้กำเนิดและให้การเลี้ยงดูลูก แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้ให้การเลี้ยงดูลูก แม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูก แม่ของสามี แม่ของภรรยา และหญิงที่ทำคุณประโยชน์

แม่ผู้ให้กำเนิดและให้การเลี้ยงดูลูก หมายถึง แม่ผู้ตั้งครรภ์ ให้การดูแลบำรุงรักษาครรภ์ จนคลอดลูกออกมา แม่ก็ให้การเลี้ยงดูลูก ให้ลูกได้ดื่มกินน้ำนมจากอกของแม่ กกกอดให้ความอบอุ่นแก่ลูก ร้องเพลงขับกล่อมเพื่อให้ลูกได้นอนหลับอย่างเป็นสุข อบรมสั่งสอน ปกป้องภัยอันตรายต่างให้แก่ลูกด้วยตนเอง จนกระทั่งลูกเติบโตขึ้น

แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้ให้การเลี้ยงดูลูก หมายถึง แม่ผู้ตั้งครรภ์ ให้การดูแลบำรุงรักษาครรภ์จนกระทั่งคลอดลูกออกมา แต่ไม่สามารถให้การเลี้ยงดูลูกด้วยตนเองได้ ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน คือ แม่เสียชีวิตหลังจากคลอดลูก แม่ที่มีอาชีพของหญิงงามเมือง ไม่สามารถให้การเลี้ยงดูลูกได้ หญิงที่สามีหย่าร้างแล้วไปมีครรภ์กับชายชู้ หญิงที่ลักลอบได้เสียดกับชายจนเกิดตั้งครรภ์ เมื่อคลอดลูกออกมาก็นำลูกไปทิ้ง

แม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูก หมายถึง แม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูกที่ไม่ได้เกิดจากครรภ์ของตนให้ลูก
ได้ค้ำกินน้ำนมจากอกของตน เลี้ยงดูให้เติบโตใหญ่ อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี และปฏิบัติ ต่อลูก
ดังเช่นลูกที่เกิดจากครรภ์ของตน

แม่ของสามี หมายถึง หญิงที่เป็นแม่ของชายที่มีภรรยาแล้ว

แม่ของภรรยา หมายถึง หญิงที่เป็นแม่ของหญิงที่มีสามีแล้ว

หญิงที่ทำคุณประโยชน์ และการให้การเกื้อกูลเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข ได้รับการยกย่อง
ให้เป็นแม่ ได้แก่ นางวิสาขา ได้รับการยกย่องจากมหาราชซึ่งเป็นผู้เป็นพ่อของสามี ให้เป็นมหาราชมาตา
คือแม่ของมหาราช เนื่องจากนางวิสาขาสามารถทำให้มหาราชมีดวงตาเห็นธรรม เกิดความ
เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และนางวิสาขาได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้า ให้อยู่ในฐานะของแม่
ผู้เป็นยอดแห่งอุภยชาติ เนื่องจากนางวิสาขาเป็นผู้ให้ความเกื้อกูลและบำรุงพระพุทธศาสนาด้วย
ปัจจัย 4 อยู่เป็นนิจ

จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าแม่ในพุทธศาสนาถือเอาหน้าที่เป็นสำคัญ และ
ความหมายของแม่ในพุทธศาสนาได้รวบรวมจากความเป็นแม่อันเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สังคม
คาดหวังต่อผู้หญิงนั่นเอง

งานวิจัยครั้งนี้ นำสถานภาพของแม่ทั้ง 3 สถานภาพ คือ แม่ผู้ให้กำเนิดและให้การเลี้ยงดู
ลูก แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้ให้การเลี้ยงดูลูก แม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูก มาเป็นกรอบในการแบ่งกลุ่ม
แม่ในละครโทรทัศน์ 2 กลุ่ม ได้แก่ แม่ที่เบี่ยงเบน และ ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ โดยที่แม่ที่เบี่ยงเบน
ประกอบด้วย แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู และแม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูแต่เลี้ยงดูต่าง ไปจากที่
มาตรฐานกำหนด ได้แก่ แม่ที่รักลูกมากเกินไป แม่ที่รักลูกในทางที่ผิด

2.4.6 ความเป็นแม่ในสื่อมวลชน

ความเป็นแม่ได้รับการถ่ายทอดผ่านสถาบันต่าง ๆ ของสังคมในการกล่อมเกลา บอก
เล่าแนวทางการปฏิบัติตนสำหรับสตรีที่จะเป็นแม่ เริ่มต้นตั้งแต่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา
สถาบันศาสนา และสถาบันสื่อมวลชนก็เป็นอีกหนึ่งสถาบันที่เรื่องราวความเป็นแม่ได้รับการ
คัดเลือกไปนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ แนวคิดเกี่ยวกับ
ความเป็นแม่ในสื่อมวลชนที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมมา มีรายละเอียดดังนี้

กาญจนา แก้วเทพ เขียนไว้ในหนังสือความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน ในบท “ตะวันออก ตะวันตกในละครโทรทัศน์และความสำคัญของแม่” เกี่ยวกับความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 170-174) ในลักษณะของภาพแม่ 2 ลักษณะ ความแตกต่างทางชนชั้นกับการเป็นแม่ และการลงโทษแม่ที่ประพฤติน่าเบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด ดังนี้

ภาพ 2 ภาพของความเป็นแม่ ความเป็นแม่ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์จะมีอยู่ 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นภาพของแม่ในอุดมคติ แม่เหล่านี้คือภาพของแม่ที่สังคมคาดหวังจะให้แม่ประพฤติตัวตามที่สังคมต้องการ เช่น ให้ความสนใจกับการทำหน้าที่แม่มากกว่าจะสนใจการพัฒนาสติปัญญาของตัวเอง เป็นแม่ที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว (Selfishless) มากกว่าที่จะแสวงหาการพัฒนาตนเองอย่างสูงสุด เป็นแม่ที่นึกถึงแต่ผู้อื่นโดยเฉพาะลูก จนลืมนึกถึงตัวเอง ส่วนอีกภาพหนึ่งก็คือภาพของแม่ที่เป็นจริง แม่พวกนี้คือภาพของคนธรรมดาที่มีข้อดีข้อเสียมีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง มีความเห็นแก่ตัวบ้างเป็นบางครั้ง ตัวอย่าง แม่ที่ขายลูกสาว เพราะต้องการเงินไปเล่นการพนัน หรืออาจจะเป็นแม่ที่รักและหวังดีแก่ลูกมากจนเกินไป จนใช้วิธีการควบคุมชีวิตลูกทุกฝีก้าว สำหรับในยุคปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า หน้าที่โดยอ้อมของสื่อมวลชนประการหนึ่งก็คือ การส่งเสริมให้สัดส่วนของแม่ในอุดมคติมีมากกว่าแม่ที่เป็นจริง ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์สอนผู้ชมสตรีอยู่เสมอว่า หน้าที่ของแม่ที่ดีก็คือต้องคอยแก้ปัญหาส่วนตัวให้กับลูก และในสภาพสังคมสมัยใหม่นี้จะมีแต่แม่ที่มีจิตใจหนักแน่นมั่นคงเท่านั้นที่จะช่วยประคับประคองชีวิตลูกให้พบความสุขได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทย (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 170)

ฐานะทางชนชั้นกับการเลือกเป็นแม่แบบต่าง ๆ สำหรับคำถามที่ว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นตัวเอื้ออำนวย หรือเป็นปัจจัยผลักดันให้แม่โดยกลายเป็นแม่แบบใดได้บ้าง ปัจจัยตัวหนึ่งที่พบทั้งในเนื้อเรื่องของของภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ และทั้งพบในสภาพความเป็นจริงก็คือ ฐานะทางชนชั้นของแม่เอง ดังที่มีรายงานการวิจัยกล่าวว่า แม่จากชนชั้นกลางและชนชั้นล่างมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่นในเรื่องของการลงโทษลูก ในขณะที่แม่ชนชั้นกลางอาจจะมีเวลามากพอที่จะใช้วิธีลงโทษลูกด้วยมาตรการด้านจิตใจ (เช่น การกักบริเวณ การหักค่าขนม) แม่ชั้นล่างมักจะใช้การลงโทษทางกายภาพ เช่นตี เพราะความที่ไม่มีเวลาเอื้ออำนวยให้ใช้วิธีการแบบอื่น ๆ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 172)

การเสียสละและสิ่งตอบแทนสำหรับแม่ การเสียสละและสิ่งตอบแทนสำหรับแม่
วรรณกรรมไทยในแก่นเรื่องจะมอบหมายความรับผิดชอบให้แก่แม่อย่างสูงสุด สังคมไทยมีคำ
กล่าวคำนิทานกระทำที่ไม่เหมาะสมของเด็ก ๆ ว่า “ทำตัวไม่เหมาะสมราวกับพ่อแม่ไม่สั่งสอน”
และโดยเฉพาะกับแม่นั้น สังคมไทยมีคำกล่าวว่า “แม่ลูกบู” ซึ่งหมายความว่า แม่จะต้องทำตัวเอง
ให้ดีเสียก่อน และต่อไปก็ต้องอบรมลูกให้เป็นคนดีตามตัวเอง และจากการวิเคราะห์ตอนจบของ
วรรณกรรมหลายเรื่องที่ถูกนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ จะมีวิธีการลงโทษแม่ที่ทำ
ตัวผิดพลาดด้วยการทำให้ลูกพบกับความล้มเหลวหรือพบกับหายนะในชีวิต (กาญจนา แก้วเทพ,
2543, น. 173)

จะเห็นได้ว่าความเป็นแม่ในสื่อมวลชนนั้นมีทั้งแม่ในอุดมคติหรือแม่ตามกรอบบรรทัด
ฐานที่สังคมกำหนดกับแม่ที่เบี่ยงเบนในจากอุดมคติ แม่ทั้งสองลักษณะที่โทรทัศน์นำเสนอเมื่อ
นำมาเชื่อมโยงกับงานวิจัยครั้งนี้ที่มีคำถามนำวิจัยว่า ตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์
กำลังประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในลักษณะที่ตอกย้ำ หรือต่อต้าน หรือท้าทายกับมายาคติ
หลักความเป็นแม่ในสังคมไทย โดยการลงโทษ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ ทั้งการลงโทษ
แม่และการลงโทษลูก ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการการเป็นแม่ของ
ตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” ว่า หากตัวละครแม่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงยังคงมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน
นับตั้งแต่เริ่มต้นเรื่องจนกระทั่งละครโทรทัศน์จบว่า เป็นการตอกย้ำมายาคติหลักความเป็นแม่ ที่
แม่จะต้องประพฤติตนและเลี้ยงดูลูกตามกรอบที่สังคมกำหนด

ส่วนฐานะทางชนชั้นที่เป็นสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่
แตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้นำมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มแม่ที่แตกต่างกันทางชนชั้น ได้แก่ ชนชั้น
ล่าง ชนชั้นกลาง และชนชั้นสูง

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่
เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย” ครั้งนี้ได้สำรวจและทบทวน
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแม่ในโลกแห่ง
จินตนาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแม่ในโลกแห่งความเป็นจริง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแม่ในโลกแห่งจินตนาการ

การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้รวบรวมมาจากความเป็นแม่ในโลกแห่งจินตนาการผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้นและผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้แก่ ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์โฆษณา แบ่งออกได้เป็นความเป็นแม่ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทและหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกและบทสรุปจากความเป็นแม่ในโลกแห่งจินตนาการ ความเป็นแม่กับชนชั้นในโลกแห่งจินตนาการ ความเป็นแม่ในโลกแห่งจินตนาการกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคม

2.5.1.1 ความเป็นแม่ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและบทสรุปจากความเป็นแม่ในโลกแห่งจินตนาการ

ความเป็นแม่ในโลกจินตนาการผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทและหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” นั้น รวบรวมมาจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมและเลี้ยงดูในโลกแห่งจินตนาการ จากการศึกษาของ เสนาะ เจริญพร (2548); ปิ่นหล้า สิตานุตร (2551); บงกช เสวตามร์ (2533) ที่พบว่าจะมีลักษณะการเลี้ยงดูอยู่ 2 ลักษณะคือลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ใช้อำนาจขณะสวมบทบาทแม่ ถ่ายทอดความเชื่อ ลิขิตเส้นทางเดินของชีวิต และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งทั้งสองลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูของแม่ที่เบี่ยงเบน และผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่นี้ส่งผลต่อผู้เป็นลูกทั้งสิ้น โดยการนำเสนอผลจากความเป็นแม่ที่เกิดกับลูกในโลกแห่งจินตนาการสื่อสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นผลในด้านลบทั้งการกระทำและความคิด ได้แก่ การต่อต้านอำนาจของแม่ การฝืนพยายามทำตัวให้ดีที่สุด เลิกเรียนกลางคัน โมโหร้าย รู้สึกไม่เป็นตัวของตัวเอง ต้องการความอบอุ่น เป็นเด็กมีปัญหา ไม่เชื่อในเรื่องความรัก

ทั้งนี้การศึกษาลึกลับนำมาเป็นกรอบความคิดในการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ว่า ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ตีกรอบชีวิตให้กับลูก คือการแสดงบทบาทและหน้าที่ของแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด และนำไปสู่การวิเคราะห์บทสรุปจากความเป็นแม่ ที่เกิดผลต่อลูกด้วยว่ามีบทสรุปเป็นอย่างไรในเชิงบวกหรือเชิงลบทั้งความคิดและการกระทำ

รายละเอียดผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมและเลี้ยงดูในโลกแห่งจินตนาการและการนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

เสนาะ เจริญพร ได้นำเสนอผู้หญิงกับบทบาทเมียและแม่ในวรรณกรรมไทยยุคทอง สนุ่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้ (เสนาะ เจริญพร, 2548, น. 40-63) อำนาจของมารดา ใน “ไก่อของแม่” เรื่องสั้นที่เผยให้เห็นอำนาจของผู้หญิงในขณะที่สวมบทบาท “แม่” ไม่ว่าจะเป็นการ ถ่ายทอดคคความเชื่อ การลิขิตเส้นทางชีวิตหรือกระทั่งการใช้กำลังกับลูกของตน เรื่องสั้นชิ้นนี้จัด วางให้อำนาจของแม่เป็นไปในลักษณะของเผด็จการซึ่งส่งผลให้อำนาจของเธอกลายเป็นสิ่งที่ไม่พึง ปรารถนา เรื่องสั้นเรื่อง “ไก่อของแม่” นี้ เป็นเรื่องราวชะตากรรมของไก่อที่ชื่อ ไอ้แกระ ซึ่งสะท้อน โต้ตอบกับวิถีชีวิตแบบ “นอกคอก” ของเด็กหนุ่มที่ชื่อ ไต้ง แม่ของไต้งเป็นครูและเป็นเจ้าของ โรงเรียนอนุบาล ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน สามารถเลี้ยงดูลูกชายทั้งสองได้สบายแม้จะ แยกทางกับสามีจอมเจ้าชู้ แม่ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ดำรงสถานะเป็นผู้อบรมสั่งสอนและหวังว่าลูกของ ตนจะดำเนินชีวิตตามเส้นทางที่เธอกำหนดให้ แต่เมื่อ ไต้ง โตขึ้นเขาเริ่มดำเนินวิถีชีวิตในแบบที่ เรียกว่า “นอกคอก” การคือคือต่ออำนาจส่งผลให้แม่รู้สึกไม่พอใจและปรารถนาให้ลูกชายของตน กลับมาอยู่ในโอวาทดังเก่า ไต้งมองว่าแม่ไม่ต่างจากพวกเผด็จการที่ชอบใช้อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จ การปะทะกันครั้งสำคัญระหว่างแม่ลูกเกิดขึ้นเมื่อ ไต้ง ปฏิเสธที่จะเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร หลังจากจบการศึกษา ทั้งแม่ น้ำชาย และยายต่างด่าทอไต้งและรุนแรงถึงขั้นใช้กำลังทำร้ายตบตี

จะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่เข้มงวดกวดขัน และการใช้อำนาจของแม่ ส่งผลต่อความคิดความรู้สึกของลูกจนกระทั่งแสดงออกมาในลักษณะของการตอบโต้ในลักษณะ ของการต่อต้านแม่ การศึกษาครั้งนำมาเป็นกรอบความคิดในการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์หว่า ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ตีกรอบชีวิตให้กับลูก คือการแสดงบทบาทและหน้าที่ ของแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด และนำไปสู่การวิเคราะห์บทสรุปจากความเป็นแม่ของ ลูกด้วยว่ามีบทสรุปเป็นอย่างไรในเชิงบวกหรือเชิงลบทั้งความคิดและการกระทำ โดยการต่อต้าน แม่เป็นเกณฑ์การวิเคราะห์หว่า เป็นบทสรุปจากความเป็นแม่ในเชิงลบ

ปิ่นหล้า สิลานบุตร (2551) ศึกษา “สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยาย ของปิยะพร ศักดิ์เกษม” จากนวนิยาย 13 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ตัวละครหญิงมีสถานภาพและ บทบาทสองด้านคือ ด้านแรกคือสถานภาพและบทบาทในครอบครัว และด้านสถานภาพและ บทบาทในสังคม โดยสถานภาพและบทบาทในครอบครัว จะได้แก่สถานภาพของลูกสาว สถานภาพของภรรยา สถานภาพของแม่ และสถานภาพของญาติผู้ใหญ่ ซึ่งสถานภาพของแม่นั้น

จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูเป็นบทบาทที่โดดเด่นที่สุด การแสดงบทบาทขัดแย้งกับสถานภาพส่งผลให้ตัวละครไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

สถานภาพของแม่กับบทบาทในการเลี้ยงดูจากนวนิยาย จะมีทั้งเข้มงวด และปล่อยปละละเลย โดยสถานภาพของแม่กับบทบาทในการเลี้ยงดูในลักษณะของความเข้มงวด ได้แก่ ปานรวี แม่ของปิ่นฉวีและปรีดีในเรื่องวาวพลอย อนงค์แม่ของอรพิม ในไต้ร่มไม้เลื้อย พลอยสีจากเรื่องดอกไม้ในป่าหนาว วารีจากเรื่องในบ่วงมนตรา 1) ปานรวีแม่ของปิ่นฉวีและปรีดีในเรื่องวาวพลอย ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นแบบที่เธอต้องการ อย่างเข้มงวด ทำให้ลูกต้องฝืนพยายามทำตัวให้ดีที่สุด แม้จะต้องซ่อนความเป็นตัวคนที่แท้จริงของตัวเองเอาไว้ ในสายตาของปานรวีเห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูของเธอเป็นวิธีการที่ถูกต้องเพราะทำให้ลูกเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ ในขณะที่ลูกเห็นว่าเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมเพราะทำให้เขาไม่สามารถแสดงออกได้อย่างอิสระเสรี 2) อนงค์แม่ของอรพิม ในไต้ร่มไม้เลื้อย ชีวิตของอรพิมนั้นจะต้องถูกบังคับให้อยู่ในกรอบของความเป็นกุลสตรีตลอดเวลา ผู้เขียนเปรียบเทียบการเลี้ยงดูของอรอนงค์ว่าเลี้ยงลูกไม่ต่างจากการเลี้ยงต้นไม้สูงค่าที่จะต้องควบคุมดิน อุณหภูมิ เท่ากับว่าเธอเลี้ยงลูกอย่างควบคุมเข้มงวดทุกประการ ในความคิดของอนงค์รู้สึกภูมิใจมากที่อรพิมมีคุณสมบัติตามที่เธอต้องการทุกประการ ในขณะที่อรพิมไม่เคยรู้สึกว่าได้เป็นตัวของตัวเอง 3) พลอยสีจากเรื่องดอกไม้ในป่าหนาวเป็นยายของดวงลดา แต่ทำหน้าที่เป็นแม่ เพราะเพชรช่วงแม่ของดวงลดาขกลสิทธิ์ให้เธอเป็นแม่โดยที่ไม่มีใครทราบความจริงนอกจากเธอ สามีและตัวเพชรช่วงเอง ดวงลดาหนีถือพลอยสีเป็นแม่จึงเท่ากับว่าเธอมีสถานภาพเป็นแม่เช่นกัน พลอยสีอบรมเลี้ยงดูดวงลดาอย่างเข้มงวด ตั้งแต่การเรียน จนสำเร็จปริญญาโท ตั้งแต่อายุ 21 ปี จนทำให้ดวงลดาเป็นคนเคร่งเครียด อยู่ในระเบียบตลอดเวลา 4) วารีจากเรื่องในบ่วงมนตราเป็นแม่เลี้ยงของนภนต์ที่อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างเข้มงวด บงการชีวิตของนภนต์อยู่เสมอ วารีจะคอยอบรมสั่งสอนนภนต์ไม่ให้ลืมนบุญคุณ เป็นการสั่งสอนที่ปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กทำให้นภนต์มีความกตัญญูสูง ยอมทำทุกอย่างที่วารีต้องการตั้งแต่การเรียกตัวกลับมาช่วยงานทั้งที่นภนต์กำลังศึกษาปริญญาเอกอยู่ ทำให้ต้องเลิกเรียนกลางคัน และให้ทำงานดูแลกิจการทุกอย่างแทนซึ่งเป็นภาระที่หนักมาก ส่วนสถานภาพของแม่กับบทบาทในการเลี้ยงดูในลักษณะการปล่อยปละละเลย ได้แก่ ลอออนงค์ในเรื่องทางสายธาร และ รัชนีแม่ของภคพงษ์จากเรื่องตะวันทอแสง 1) ลอออนงค์ในเรื่องทางสายธาร เป็นเรื่องของแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างปล่อยปละละเลย เพราะเห็นความสำเร็จ

ของตนเองเป็นสำคัญว่าลูก ตลอดจนเป็นภรรยาของนักวิชาการและนักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียง แต่ถูกมือปืนของนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ที่เขาหนุนหลังให้ฆ่าตาย ลอองคังจึงเป็นม่ายเลี้ยงดูลูกสาวเพียงลำพัง ลอองคังเป็นหญิงสาวที่มีความทะเยอทะยาน เนื่องจากหน้าที่การงานที่กำลั๊งก้าวน้ำเธอจึงคิดจะส่งลูกไปเรียนที่โรงเรียนประจำ เพราะคิดว่าการเลี้ยงดูทำให้เธอไม่มีเวลาทุ่มเทให้กับงาน จึงจ้างพี่เลี้ยงมาดูแล แต่เธอก็ต้องคอยมาดูแลเพราะลูกติดแม่ ลอองคังเป็นแม่ที่ไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เลี้ยงดูลูกตามอารมณ์ตนเองคือเวลารักและพอใจก็ดูเลอย่างดี แต่เวลาโกรธก็ใช้ความรุนแรงกับลูกโดยไม่สามารถควบคุมตนเองได้ การเลี้ยงดูอย่างไม่ใส่ใจของลอองคังทำให้วามวริชกลายเป็นเด็กที่ต้องการความอบอุ่น เธอมักจะคิดพี่เลี้ยงมากเกินไป และยังเป็นเด็กโมโหร้าย เพราะแม่ของเธอไม่ได้เลี้ยงดูอย่างใช้เหตุผล กลายเป็นเด็กมีปัญหาที่ต้องการความรักอีกด้วย 2) รัชนีแม่ของภคพงษ์จากเรื่องตะวันทองแดง ที่อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างปล่อยปละละเลย เห็นความสำคัญของตัวเองมากกว่าของลูก แต่งงานกับชายที่อายุมากกว่าและมีลูกชายขณะที่เธออายุเพียงแค่ 16 ปี และทิ้งสามีกับลูกไปขณะที่ลูกยังเป็นทารก ต่อมากลับมาอีกครั้งเมื่อสามีมีฐานะร่ำรวยขึ้น ช่วงที่กลับมานั้นก็ไม่ได้มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูลูก สามีและพี่เลี้ยงจะเป็นคนเลี้ยงดูมากกว่า เมื่อสามีเสียชีวิตพินัยกรรมระบุว่าเธอไม่ได้ทรัพย์สินนอกจากเงินเดือน เธอจึงออกจากบ้านไปอีกครั้งโดยไม่ได้สนใจลูกชาย ต่อมาเธอสำนึกผิดแต่ก็สายเกินไป เพราะลูกชายของเธอไม่มีที่ท่าว่าจะยอมรับเธอ การทอดทิ้งลูกมีผลต่อภคพงษ์ก็คือทำให้เขาเป็นเด็กมีปัญหาและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่เชื่อเรื่องความรัก และไม่เชื่อว่าผู้หญิงที่ดีมีอยู่จริง เขาจึงมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงมากหน้าหลายตา โดยไม่สนใจจะมีความจริงใจกับใคร

ผลการวิจัยพบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อจิตใจของผู้เป็นลูก โดยมีผลต่อจิตใจทั้งในด้านที่ดีและในด้านที่ไม่ดี ในด้านที่ดีคือเป็นกำลั๊งใจและเป็นเครื่องเตือนใจให้ตัวละครปฏิบัติดี ส่วนด้านที่ไม่ดีคือสร้างปมด้อยหรือเป็นตัวอย่างในทางที่ไม่ดีให้แก่ตัวละคร และผลจากการวิจัยที่พบว่าการแสดงบทบาทขัดแย้งกับสถานภาพส่งผลให้ตัวละครไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

จะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่เข้มงวดกวดขัน และการใช้อำนาจของแม่ส่งผลต่อความคิด ความรู้สึกของลูกจนกระทั่งแสดงออกมาในลักษณะของการฝืนพยายามทำตัวให้ดีที่สุด รู้สึกไม่เป็นตัวของตัวเอง เป็นคนเคร่งเครียด และเลิกเรียนกลางคัน การศึกษาครั้งนำมาเป็นกรอบความคิดในการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ว่า ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูลูกแบบเข้มงวด

กวดขัน คือการแสดงบทบาทและหน้าที่ของแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด และนำไปสู่การวิเคราะห์บทบาทจากความเป็นแม่ของลูกด้วยว่ามีบทบาทเป็นอย่างไรในเชิงบวกหรือเชิงลบทั้งความคิดและการกระทำ โดยการแสดงออกมาในลักษณะของการฝืนพยายามทำตัวให้ดีที่สุด รู้สึกไม่เป็นตัวของตัวเอง เป็นคนเคร่งเครียด และเลิกเรียนกลางคัน เป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ว่าเป็นบทบาทจากความเป็นแม่ในเชิงลบ

ส่วนการอบรมและเลี้ยงดูของแม่ในลักษณะปล่อยปละละเลยส่งผลกระทบต่อความคิดความรู้สึกของลูกจนกระทั่งแสดงออกมาในลักษณะของความเป็นคน โมโหร้าย ต้องการความอบอุ่น เป็นเด็กมีปัญหา ไม่เชื่อในเรื่องความรัก การศึกษาครั้งนำมาเป็นกรอบความคิดในการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ว่า ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูรูปแบบปล่อยปละละเลย คือการแสดงบทบาทและหน้าที่ของแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด และนำไปสู่การวิเคราะห์บทบาทจากความเป็นแม่ของลูกด้วยว่ามีบทบาทเป็นอย่างไรในเชิงบวกหรือเชิงลบทั้งความคิดและการกระทำ โดยการแสดงออกมาในลักษณะของความเป็นคน โมโหร้าย ต้องการความอบอุ่น เป็นเด็กมีปัญหา ไม่เชื่อในเรื่องความรัก เป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ว่าเป็นบทบาทจากความเป็นแม่ในเชิงลบ

บงกช เสวตามร์, 2533 ศึกษาเรื่อง “การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณี ตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบนปี พ.ศ. 2528-2530.” (อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2535 : 182-190) พบแม่ที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยที่แตกต่างไปจากแม่ที่ควรจะเป็นตามบรรทัดฐานของสังคม 4 ประเภทดังนี้

แม่กลุ่มที่ 1 แม่ในกลุ่มที่บังคับลูก แม่กลุ่มนี้จะเป็นเหมือนผู้คุมนักโทษ จะแยกออกมาเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มที่รักลูกมาก กับกลุ่มที่สองไม่ค่อยรักลูกเท่าไร สำหรับแม่ที่รักลูกมากก็เลยมีความรู้สึกว่าจะต้องทะนอมลูกซึ่งมีหลายวิธีการด้วยกัน อันแรกที่เห็นทำกันอยู่ คือ ควบคุมลูก เหมือนกับแม่เป็นพัสดี แม่พวกนี้ส่วนมากจะมีพื้นฐานทางสังคมดี แต่มีความเชื่อมั่นในตัวเองมาก แม้แต่สามีก็ไม่มียบทบาทเท่าไร คนที่มีบทบาทต่อผู้หญิงประเภทนี้มากคือ สังคมที่ตนอยู่ วิธีการที่แม่ทำกับลูกเพราะต้องการทะนอมลูก แม่จึงสั่งลูกว่า อย่าไปตรงนั้นมันอันตราย อย่าไปคบกับคนๆนั้นนะจะตกตำ ลูกควรอยู่ที่ไหนควรคบกับใคร เหตุผลเบื้องหลังแม่ที่จะมาทำเช่นนี้กับลูกกลายเป็นเพราะว่าแม่เกิดความผิดหวังจากพ่อ หรือผิดหวังจากลูกชาย คือ ปล่อยคนมาแล้วสองคน ก็ต้องมาควบคุมลูกสาวเพราะลูกสาวนี้จะเสียง่ายกว่า

ด้วยพฤติกรรมของลูกที่แสดงต่อแม่หลังจากถูกกดดันมากๆ ลูกก็จะต่อต้าน อาจหนีออกจากบ้านหรือว่าใช้ชีวิตรวมหัวกับพ่อ แต่ไว้ในหนังไทยมักแสดงออกมาว่า เมื่อลูกรวมหัวกับพ่อแล้วนี่แม่ก็ล้มป่วยลง ทุกคนก็เลยต้องกลับมาโอ้แม่เอ๋ย แม่ก็กลับมาเป็นใหญ่อีกตามเดิม และในที่สุดแล้วนี่หลังจากสูญเสียไปแล้วก็เอากลับคืนมาได้ ลูกก็มักจะกลายเป็นมีชีวิตที่เสียผู้เสียคนไปเลย เช่น ไปเป็นโสเภณีหรือฆ่าตัวตาย หรือไม่ก็ไปแต่งงานกับคนๆ หนึ่ง แล้วก็รอคอยเวลาที่แม่จะสำนึกผิดกลับมา

แม่กลุ่มที่สอง แม่ที่อยู่ในอุคมคติ มีฐานะปานกลาง แม่แบบนี้เหมือนกับเป็นเพื่อนของลูกสาวคือ เป็นผู้หญิงแบบแม่ในอุคมคติ ก็จะต้องนุ่มนวล ใจเย็น มารยาทดี และมีความบริสุทธิ์ ประเภทสามีตายไปแล้ว 20 ปีก็ยังไม่ได้แต่งงานใหม่ ยังคงมีความบริสุทธิ์ไว้ให้สามีที่ตายไปแล้วหรือถ้าสามียังไม่ตายก็จะเข้ามามีส่วนในการดูแลลูกด้วย ที่น่าสังเกตคือ พบว่าไม่มีลูกชายซึ่งความจริงก็มีเพียง 4-5 เรื่อง และจะมีลูกสาวทั้งหมด แล้วในที่สุดลูกสาวก็จะไปเป็นคนดีมีครอบครัวที่ดี เพราะວ່າอยู่ในโอวาทแม่ แม่ก็จะสอนแต่ความดี ศีลธรรม จริยธรรม

แม่กลุ่มที่สาม คือแม่ที่มีความรู้สึกเหมือนเป็นทาสให้ลูก พวกนี้จะไม่ค่อยมีสามี ฉะนั้นสิ่งเดียวในชีวิตของแม่ก็คือลูก ฉะนั้นแม่ประเภทนี้จะพยายามปกป้องลูกทุกอย่างไม่ให้ใครมาทำอันตราย ลูกนี่มักจะเป็นลูกชายด้วย ความทุกข์ระทมขมขื่นของแม่จะเกิดจากการที่แม่เห็นลูกทำพฤติกรรมไม่ดี หรือผู้เป็นลูกหนีออกไป แม่จะรู้สึกเจ็บซ้ำเจ็บปวด แต่ว่าที่สนใจก็คือว่าแม่ประเภทนี้จะไม่เคยเรียกลูกมานั่งคุยกันเลย มาเคยสอนแต่จะเป็นฝ่ายไปนอนร้องไห้อยู่คนเดียว เป็นการโทษเรื่องเวรกรรม

แม่ประเภทสุดท้าย เป็นแม่ที่จนมาก จนต้องให้ลูกมาทดแทนบุญคุณ คือพื้นฐานความคิดของแม่ประเภทนี้ก็คือ ลูกจะต้องเกิดมาใช้หนี้เวรหนี้กรรมให้แม่ทำอะไรก็ต้องใช้ลูกให้มากที่สุด และมักมีลูกอย่างบุญรอด ในเรื่อง “ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด” ซึ่งก็ยอมแม่อยู่เหมือนกัน แต่ยอมแบบสงสารและยังคงรักษาความเป็นตัวของตัวเองเอาไว้ แต่ว่าส่วนหนึ่งนี่ลูกก็เลยพลอยเสียไปด้วย

ทั้งนี้บังกช เสวตามร์ สรุปลภาพของแม่ในภาพยนตร์ไทย จากการศึกษาเรื่อง “การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณี ตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบนปี พ.ศ. 2528-

2530.” ในบทความ ผู้หญิงที่ไม่ธรรมดาในหนังไทย (พ.ศ. 2528-2530) ว่ามี 2 ลักษณะ คือ แม่ที่รักลูกมาก กับแม่ที่แสดงพฤติกรรมไม่รักลูก

จะเห็นได้ว่าจากทั้ง 4 มีอยู่สองรูปแบบคือรูปแบบแม่ที่รักลูกมากซึ่งอาจแบ่งได้เป็นทั้งแม่ที่รักแบบบังคับลูก แม่ในอุดมคติ และแม่เยี่ยงทาส กับรูปแบบแม่ที่ไม่รักลูก แสดงพฤติกรรมที่เป็นเจ้านี่ ลูกคือลูกหนี้ที่ต้องทดแทนคุณ

แม่ที่รักลูกมาก คือแม่ที่ทะนุถนอม อยากให้ลูกได้ดีมีความสุข แบ่งออกเป็นอีกสามกลุ่มคือ แม่ที่บังคับลูก แม่ในอุดมคติ และแม่เยี่ยงทาส ทั้งนี้จะนำมาเพียงสองกลุ่มที่เกี่ยวข้องการวิจัยครั้งนี้ดังนี้ กลุ่มแม่ที่บังคับลูก มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เป็นที่ยอมรับของสังคม มีการศึกษาสูง ผู้ดีเก่า หยิ่งในชาติตระกูล แข็งกร้าว สามิแทบจะไม่มีบทบาทอะไรเลยเหมือนเป็นเพียงลูกน้องเท่านั้น-มีการกำหนดพื้นที่กำหนดสังคมให้กับลูก คือ ลูกควรอยู่ที่ไหน ในฐานะอะไร ลูกควรจะทำอะไร และไม่ควรทำอะไร ใครบ้างที่ลูกควรคบ อนาคตของลูกแม่จะจัดการให้ ผลที่เกิดกับลูกคือ ลูกจะต่อต้านการรุกรานขอบเขตและมักจะออกจากกรอบในลักษณะที่ “กร้าวร้าว” เช่นหนีออกจากบ้าน แม่จึงต้องสูญเสียลูกในที่สุด และกลุ่มแม่เยี่ยงทาส มีความหลากหลายในคุณสมบัติ มีความกดดันจากหลายด้านและมักจะผิดหวังในชีวิต ยอมทุกอย่างเพื่อลูก ไม่ได้ใกล้ชิดลูกมาก ไม่มีสามี หรือสามีที่ “เลว” ฟังไม่ได้ มีการเอื้อทางวัตถุและปกป้องลูก เมื่อตอบสนองความต้องการทางใจไม่ได้ แม่ก็จะให้ทางวัตถุ ลูกคือสิ่งที่เป็นสุดขอดในชีวิต แม่จะไม่ยอมให้เกิดความทุกข์ขึ้นกับลูก ผลที่เกิดกับลูกยังไม่ชัดเจน เพราะลูกยังเล็ก แม่มักจะเป็นฝ่ายขมขื่น

แม่ที่แสดงพฤติกรรมไม่รักลูก ได้แก่ แม่แบบ “เจ้านี่” มีฐานะยากจน มีหนี้สิน พื้นฐานชีวิตไม่ค่อยดีนัก ลูกเกิดมาเพื่อทดแทนคุณ ไม่มีสามี ใช้ประโยชน์จากลูก ย้ำถึงความยากลำบากกว่าที่แม่แม่จะเลี้ยงลูกได้จนโต หาทางให้ลูกได้ “ตอบแทน” บุญคุณให้คุ้มกับความเหนื่อยยาก ผลที่เกิดกับลูกคือลูกจะรู้สึกขมขื่น น้อยใจ กับโชคชะตาของตนเอง ผลที่เกิดกับแม่คือแม่จะพ่ายแพ้ต่อความดีของลูก หรือไม่ก็ไม่มีเวลารกล่าวถึงแม่อีกเลย

งานวิจัยกลุ่มของประเภทนี้ การวิจัยครั้งนี้นำมาเป็นกรอบในการศึกษาคือ นำมาแบ่งประเภทแม่เยี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ในสถานภาพตัวละครแม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด ได้แก่ แม่ที่รักลูกมากเกินไป

2.5.1.2 ความเป็นแม่กับชนชั้นในโลกแห่งจินตนาการ

จากการทบทวนวรรณกรรมความเป็นแม่กับชนชั้นในโลกแห่งจินตนาการผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้การนิยามศัพท์ของ แม่ชนชั้นล่าง แม่ชนชั้นกลาง และแม่ชนชั้นสูง และนำมาเป็นกรอบของการวิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการของตัวละครแม่ ที่จะมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกถึงบทบาทและหน้าที่ของความเป็นแม่ ของตัวละคร “แม่ที่เปี่ยมเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ ว่ามีทิศทางการเปลี่ยนแปลงแบบคงที่ หรือ ทิศทางเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความเป็นแม่ตามความหมายหลักของสังคมไทย โดยมีบทสรุปจากความเป็นแม่ที่ต้องวิเคราะห์จากตัวละคร “แม่ที่เปี่ยมเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และตัวละครถูกว่ามีบทสรุปเป็นไปในลักษณะใด ดังรายละเอียด

ไพลิน รุ่งรัตน์ วิเคราะห์งานของกฤษณา อโศกสิน ในนามปากกา กฤษณา อโศกสิน และ กัญญ์ชลา โดยที่นามปากกา กฤษณา อโศกสิน จะให้ภาพแม่ชนชั้นกลางผู้ดีขึ้นไปตามกลจักรชนชั้น ในขณะที่นามปากกา กัญญ์ชลา จะให้ภาพแม่ชนชั้นล่างผู้ต่ำต้อยและทุกข์ทน ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทความเป็นแม่และความสัมพันธ์แม่

โดยที่แม่ชนชั้นกลางจากงานเขียนนามปากกา กฤษณา อโศกสิน คือ แม่อย่าง “เครือวัลย์” ในเวียงระกำ ผู้ดีนรนและถึบตนเองข้ามชนชั้นมาได้อย่างภาคภูมิใจที่สุด และความภาคภูมิใจนั้นก็เก็บลึกและซบซ้อนอยู่นอกจนกลายเป็นแรงดันในการสร้างปัญหาให้กับลูกชายโดยไม่รู้ตัว ผลักดันให้ลูกชายเรียนสูงและเรียนแต่ในโรงเรียนที่เป็นเลิศในเชิงชนชั้น ตามใจและปรนเปรอเงินทองให้ลูกอย่างไม่เคยนึกเสียดาย และเป็นพิเศษสุดสำหรับลูกชายคนโตเท่านั้น แต่เมื่อคิมหันต์เป็นทาสการพนันและพาชีวิตตกต่ำเรื่อยๆ พัวพันกับหญิงชนชั้นต่ำจนถึงถูกยิงตาย เครือวัลย์ผู้ตั้งความหวังไว้สูงจึงถึงขั้นหมดสติและกลายเป็นคนป่วยไปโดยอัตโนมัติ แม่อย่าง “คุณสายทอง” ในปูนปิดทอง ที่มีพื้นฐานความรู้ดี สังคมดี เป็นคนมีกิจกรรมอยู่เสมอ มีเพื่อนฝูงเป็นคุณหญิงคุณนาย แต่ในฐานะแม่เธอทำพลาดตลอด หย่าขาดกับพ่อของลูก ลืมให้ความรักความอบอุ่นกับลูก เพราะคีนรนที่จะทะยานตนเองขึ้นไปในสังคม แต่โชคคี่ที่สองเมื่อลูกชายพบปัญหาความรักกะทันหันไม่รู้จะปรึกษาใคร จึงหันมาหาความช่วยเหลือจากเธอ จึงเข้าใจกันได้ ในท้ายที่สุด แม่อย่าง “มรุรส” ในเรือมนุษย์ เป็นแม่ที่ล้มเหลวอย่างยิ่งในการทำหน้าที่แม่ ละทิ้งลูกและสามี ไม่มีความพร้อมทางวัตถุสมบัติและจิตสมบัติ วันหนึ่งเธอพบว่าลูกสาวท้องโดยไม่รู้ว่

พ่อเด็กเป็นใคร อีกทั้งเมียน้อยซึ่งเป็นคนใช้ก้าวข้ามเส้นมาเป็นเมียของลูกเขยอีก คราวนี้เองที่มธุรสตระหนักแน่ในความเป็นแม่

ส่วนแม่ชนชั้นล่างจากนามปากกา กัญญาชลา ปรากฏใน แม่อย่าง “นางสำเนียง” ในฝันกลางฤดูฝน ที่ด้วยความเปลอพลั่งไม่ทันคนของนางจึงทำให้ข้าวควาของลูกสาวที่เสียตัวให้กับลูกเจ้านายสามีสะพัดไป และเลือกทางแก้ไขปัญหาความกุ่มใจนี้แบบผู้หญิงผู้ไม่รู้คิด ไม่ทันคิดปล่อยให้ตกเป็นทาสของสภาพแวดล้อม หัดเล่นไพ่ เล่นหอย ทำให้ชีวิตที่ตกต่ำอยู่แล้วตกต่ำไปอีกหลายเท่าตัวนัก แม่อย่าง “บานเย็น” ในหลังคาใบบัว ที่เป็นทาสของลูก และเป็นทาสของสามี มีความรอบรู้น้อย แต่ก็เป็นคนมีสติอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นคนเดียวที่รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร อะไรคืออะไรไม่ตีชดเจนกว่าคนอื่น ๆ ในบ้าน เมื่อสามีและลูกแต่งตัวที่ดูว่า “ดี” เพื่อตกเบ็ดเศรษฐีสักคนหนึ่งในชีวิตให้ได้

จากลักษณะของแม่ชนชั้นกลางคือ มีความรู้ดี คำนึงและถึบตัวเองข้ามชนชั้น ชอบเข้าสังคม กิจกรรม เพื่อนฝูง การวิจัยครั้งนี้นำมาประยุกต์ใช้ในนิยามศัพท์ ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการของแม่ชนชั้นกลาง

และจากลักษณะของแม่ชนชั้นล่างคือ ความรู้น้อย ยากจน ไม่มีทรัพย์สินสมบัติ การวิจัยครั้งนี้นำมาประยุกต์ใช้ในนิยามศัพท์ ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการของแม่ชนชั้นกลาง

และจากผลการวิจัยของการอบรมเลี้ยงดู ทั้งของแม่ชนชั้นกลางและแม่ชนชั้นล่างที่พบว่า แม่ชนชั้นกลางที่มีการอบรมเลี้ยงดูลูกในลักษณะ ผลักดันลูก ตามใจและปรนเปรอลูก บทสรุปกับลูกคือสร้างปัญหาให้กับลูก ชีวิตตกต่ำเป็นทาสการพนัน บทสรุปกับแม่คือหมดสติสภาพเป็นคนป่วย แม่ชนชั้นกลางที่มีการอบรมเลี้ยงดูลูกในลักษณะปล่อยปละละเลย ลืมให้ความรักความอบอุ่นกับลูก บทสรุปลูกพบปัญหาแต่เข้าหาแม่ และเข้าใจกันที่สุดในที่สุด แม่ชนชั้นกลางที่มีการอบรมเลี้ยงดูลูกในลักษณะละทิ้ง บทสรุปคือลูกมีปัญหาห้องโดยไม่รู้ใครเป็นพ่อ สามีลูกมีเมียน้อย จึงตระหนักความเป็นแม่กลับคืนมา ในขณะที่แม่ชนชั้นล่างที่มีการอบรมเลี้ยงดูลูกเมื่อลูกพบปัญหาแก้ไขปัญหาลูกด้วยความไม่รู้คิด ไม่ทันคิด ทำให้ลูกเสียหาย หรือเป็นทาสของลูก การวิจัยครั้งนี้นำมาเป็นกรอบของการวิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการของตัวละครแม่ ที่จะมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกถึงบทบาทและหน้าที่ของความเป็นแม่ ของตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ ว่ามีทิศทางการเปลี่ยนแปลงแบบคงที่ หรือ

ทิศทางเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความเป็นแม่ตามความหมายหลักของสังคมไทย โดยมีบทสรุปจากความเป็นแม่ที่ต้องวิเคราะห์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และตัวละครถูกว่ามีบทสรุปเป็นไปในลักษณะใด

นอกจากนี้ ไพธิน รุ่งรัตน์ ยังวิเคราะห์พบว่า ภาพแม่จากสองชนชั้นนี้เป็นแม่หลากหลายแบบเช่นเดียวกับมนุษย์ทั้งมีฟังก์ชันอยู่โดยทั่วไป ได้แก่ ภาพแม่เป็นหลักใจ ภาพแม่ข้างเท้าหลัง ภาพแม่ข้างเท้าหน้า ภาพแม่ลำเอียงรัก โดยภาพแม่ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้คือเรื่อง “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย” จะมีภาพแม่ที่เกี่ยวข้องกับ “แม่ที่เบี่ยงเบน”คือ ภาพแม่ข้างเท้าหน้า ภาพแม่ข้างเท้าหลัง และภาพแม่ลำเอียงรัก ดังนี้

ภาพแม่ข้างเท้าหลัง ส่วนใหญ่จะปรากฏในแม่ชนชั้นล่าง เพราะไม่มีเงื่อนไขอื่น ๆ อีก เช่นความรู้ หรือทรัพย์สินสมบัติ แม่จึงตกในภาวะจำยอมตามสามี เช่น นางบานเย็นในหลังคาใบบัวยอมให้สามีร่วมมือกับลูกสาวจับผู้ชายรวย ๆ โดยที่นางไม่พอใจ แต่ก็ไม่ได้โต้แย้งจันอย่างใด หรือนางสำเนียงในฝันกลางฤดูฝนที่ยอมคล้อยตามสามีเชื่อหมอดูว่าลูกสาวจะได้ผัวรวย

ภาพแม่ข้างเท้าหน้า ส่วนใหญ่จะอยู่ในแม่ชนชั้นกลางซึ่งรู้ตัวเองดีเสมอว่ามีสิ่งซึ่งเหนือกว่าฝ่ายสามีและจะเกิดความเชื่อมั่นในสิ่งนั้นและนำมาใช้ในชีวิตคู่หรือใช้ในการเลี้ยงดูลูกจนเกิดปัญหา เช่น คุณนายเลี้ยววัลย์ ในเว็วระกำ เป็นผู้หญิงเก่งในการทำงาน การหาเงินจนกระทั่งเชื่อมั่นตนเองในการให้ความรักลูก ทุ่มเงินทองและตามอกตามใจจนในที่สุดลูกชายเสียคนไปจริง ๆ หรืออำพนในรูปทองคือแม่ผู้รู้ว่ารวยและเป็นผู้คิดว่า “สามี” เลิกร้างกันและแบ่งลูกไปเลี้ยงกันจนเด็กกลายเป็นชายหนุ่มผู้มีปัญหาในที่สุด หรือสายทองในปูนปิดทอง คือภาพของผู้หญิงเก่งที่ล้มเหลวในการประคับประคองชีวิตครอบครัว แม่ข้างเข้าหน้านี้ปรากฏอยู่บ้างในงานของแม่ชนชั้นล่าง แต่ไม่ใช่เพราะรูปสมบัติ มีความรู้ หรือมีทรัพย์สินสมบัติ หากแต่เป็นลักษณะนิสัยที่แสดงออกถึงการเป็นข้างเท้าหน้า เช่น นางบัวเดือนในไฟทะเล นางบัวเดือนเป็นผู้หญิงที่พุดมาก อาศัยความพุดมากของตัวเองอยู่เหนือสามีโดยปริยาย นางบัวเดือนจึงมีภาพที่เป็นคนจัดการ เข้าก็เข้าการ

ภาพแม่ลำเอียงรัก แม่อย่างอำพนในรูปทอง จึงบอกตัวเองอยู่เสมอว่ารักลูกคนที่ตนเลี้ยงมามากกว่าลูกที่จากออกไปอยู่กับพ่อและหลายสิ่งหลายอย่างจึงเกิดขึ้นเพราะหัวใจที่ไม่หายลำเอียงนี้เอง หรือในไฟทะเล นางบัวเดือนก็คือยอดของแม่ลำเอียงรัก ส่งเสริมลูกในทางที่ผิดเสมอ

ยอมตนเป็นรองลูกด้วยความรักเกินกว่าเหตุ หรือเครือข่ายในเวียงระกำ รักคิมหันต์จนแทบจะลืมไปว่ามีลูกคนอื่น ๆ อีกที่ต้องรักใคร่เอาใจได้

การศึกษาครั้งนี้นำภาพแม่ข้างเท้าหลังซึ่งส่วนใหญ่พบในแม่ชนชั้นล่าง มีความรู้น้อย ทรัพย์สินสมบัติไม่มี การเลี้ยงดูลูกจึงเป็นไปในลักษณะยอมตามลูก เป็นทาสลูก มาเป็นส่วนหนึ่งของการนิยามศัพท์ว่า แม่ชนชั้นล่างคือ แม่ที่มีความรู้หรือไม่มีความรู้และไม่มีทรัพย์สินสมบัติ

และภาพแม่ข้างเท้าหน้าจากผลการวิจัยที่ แม่ต้องทำงานนอกบ้าน เก่งในการทำงาน และหาเงิน มีทรัพย์สิน มีความเชื่อมั่นสูง มาเป็นส่วนหนึ่งของการนิยามศัพท์ว่า แม่ชนชั้นกลางคือ แม่ที่ทำงานนอกบ้าน เก่งในการทำงานและหาเงิน มีทรัพย์สิน มีความเชื่อมั่นสูง

ภาพแม่ตำเอียงรัก การศึกษาครั้งนี้นำมาเป็นกรอบความคิดในการวิเคราะห์บทบาทของความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก ว่าเป็นลักษณะที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด

สายสมร เฉยตรงการ (2529) ศึกษาเรื่อง “สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ. 2475-2493) ในนวนิยายของดอกไม้สด และ ก.สุรางคนางค์” เป็นการศึกษาสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทยจากนวนิยาย โดยศึกษาสถานภาพทางสังคมของสตรีในช่วงเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงหมดสมัยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2493 โดยใช้วรรณกรรมรูปแบบนวนิยาย เฉพาะงานนวนิยายของนักเขียนสตรี 2 ท่านคือ ดอกไม้สด และ ก.สุรางคนางค์ ศึกษาจากนวนิยาย 8 เรื่อง ดอกไม้สดคือ กรรมเก่า สามชาย หนึ่งในร้อย อุบัติเหตุ ชัยชนะของหลวงนฤบาล ผู้ดี นี้แหละโลก วรรณกรรมชิ้นสุดท้าย ก.สุรางคนางค์ คือ กรองกาญจน์ หญิงคนชั่ว คู่ครอง เรวดี เทพราช พันทิพา ชั่วชีวิตหนึ่ง ค่าของชีวิตสาว โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบของนวนิยายก็คือ เนื้อเรื่อง โครงเรื่อง แก่นของเรื่อง ฉาก และตัวละคร

ข้อค้นพบจากงานวิจัย สรุปได้ว่า สถานภาพทางครอบครัวของผู้หญิงที่ปรากฏในนวนิยายของดอกไม้สด จะเห็นได้ว่า ดอกไม้สดสะท้อนภาพมารดาที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา ดูแลบุตรธิดาจนได้แต่งงานออกเรือนไป อย่างไรก็ตาม ดอกไม้สดก็ให้ภาพของมารดาสมัยใหม่ที่ยังคงมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก แต่ก็ปฏิบัติตนดังเพื่อนที่ให้ความรัก ความเข้าใจ รับฟังลูกได้ทุกเรื่อง แม้แต่เรื่องเพื่อนชาย ซึ่งมารดาลักษณะนี้จะเป็นผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ ส่วนสุรางคนางค์นั้นได้เสนอในนวนิยายว่า ผู้หญิงที่เป็นมารดานั้น ไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใดต่างก็รักลูก อบรม ดูแลเลี้ยงดู ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง

โสภณีย์ สิ่งที่ ก.สุรางคนางค์ชี้ให้เห็นก็คือ มารดาในชนชั้นกลาง ก็ให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อของลูกมาก โดยทั่วไปมารดาในชนชั้นกลางก็มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูกเป็นมารดาสมัยใหม่ที่ให้อิสระต่อการมีคู่ครองของลูก โดยคอยให้คำปรึกษาแก่ลูก รวมทั้งกระทำตนเป็นผู้รับฟังและให้ความคิดเห็นแก่ลูก ก.สุรางคนางค์ได้เสนอภาพมารดาในชนชั้นกลางที่มักจะคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการแต่งงานของลูกสาว ส่งผลให้ลูกสาวไม่มีความสุขในที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำคุณลักษณะของแม่ชนชั้นกลางที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อของลูก ให้อิสระต่อการมีคู่ครองของลูกมา เลี้ยงดูลูกเหมือนเพื่อน ให้ความรักความเข้าใจรับฟังลูกได้ทุกเรื่อง เป็นเกณฑ์การวิเคราะห์หลักคุณลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของแม่ชนชั้นกลาง

พรธาดา สุวรรณนิช (2550) ศึกษา “ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2510-2546” ซึ่งเป็นช่วงนวนิยายไทยนำเสนอเนื้อหาที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นแม่ โดยวิเคราะห์ความหลากหลายของแนวคิดเรื่องแม่ที่นำเสนอในนวนิยายที่สัมพันธ์กับเพศสถานะชนชั้น และสถานะทางสังคม โดยมีแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ใช้ในการศึกษาคือแนวคิดเกี่ยวกับแม่ในแนวชนบท และแนวคิดเรื่องความเป็นแม่จากมุมมองสตรีนิยม แบ่งนวนิยายที่นำเสนอบทบาทความเป็นแม่ 4 ช่วงคือ ช่วงแรก พ.ศ. 2510-2519 แม่ยุคเสรีนิยม ช่วงที่สอง พ.ศ. 2520-2530 แม่ยุคพัฒนาสตรี ช่วงที่สาม พ.ศ. 2531-2540 แม่ยุคเรียกร้องสถาบันครอบครัว ช่วงที่สี่ พ.ศ. 2540-2546 แม่ยุคยอมรับความหลากหลายของแม่

ผลการวิจัยพบว่าตลอดระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2510-2546 นวนิยายไทยได้นำเสนอความเป็นแม่ว่าเป็นบทบาทสำคัญที่สังคมกำหนดให้ผู้หญิงมี โดยสืบทอดและผลิตซ้ำแนวคิดเรื่องความเป็นแม่ในหลายมิติ นับแต่แม่ผู้ให้กำเนิด ผู้เลี้ยงดู และผู้อบรมบ่มนิสัย นอกจากนี้ยังมีการต่อรองโดยในนวนิยายเหล่านี้ผู้เขียนแสดงปัญหาและตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นแม่โดยแสดงความขัดแย้งระหว่างอุดมคติของแม่ที่ดีกับผู้หญิงในฐานะปัจเจก การดิ้นรนแข็งขันของผู้หญิงที่จะไม่เป็นแม่ปรากฏบ้างเพียงเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่แล้วในนวนิยายจะมักสร้างอารมณ์ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกซาบซึ้งกินใจในความรักอันยิ่งใหญ่ของแม่ และมีส่วนปลุกฝังให้ผู้อ่านเล็งเห็นคุณค่าของความรักอันยิ่งใหญ่ของแม่ นอกจากนี้ ความเป็นแม่อันเป็นอุดมการณ์ทางสังคมซึ่งอาจปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของสังคม

ในส่วนของคุณภาพความเป็นแม่แนวคิดเกี่ยวกับแม่ในแนวชนบ และแนวคิดเรื่องความเป็นแม่ จากมุมมองสตรีนิยม นั้นผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่แนวชนบ จะเห็นได้ชัด ถึงการสืบทอดภาพของแม่ในอุดมคติ ที่รักลูกยิ่งชีวิต เสียสละและอดทนเพื่อลูกได้ทุกอย่าง การ ผดุงรักษาคุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนการดูแลทุกข์สุขของสมาชิกในครอบครัวก็เป็น ส่วนหนึ่งของความเป็นแม่ด้วย ความรักของแม่มาจากความเชื่อพื้นฐานเรื่องสัญชาตญาณของความเป็นแม่ อันนำมาซึ่งความรู้สึกที่คั่งงามของความเป็นหญิงคือการมีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น ส่วนแนวคิด เกี่ยวกับความเป็นแม่ตามแนวทางสตรีนิยมนั้น เป็นแนวคิดที่เข้ามาในสังคมไทยปรากฏในนวนิยาย 3 ประเด็น คือ การปฏิเสธความเป็นแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับอำนาจรัฐ และ อำนาจความเป็นแม่ โดยการปฏิเสธความเป็นแม่ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนหรือเป็นการปฏิเสธในเชิง กายภาพคือการทำแท้งและการทอดทิ้งลูกของตัวเองและที่เป็นนามธรรมหรือเป็นการปฏิเสธทาง อุดมการณ์คือเป็นปฏิกริยาของผู้หญิงที่ต้องการจะตอบโต้กับวินัยทางสังคมที่เป็นกรอบกำหนด ผู้หญิงผ่านการสร้างคุณสมบัติของความเป็นแม่ หรือคือการต่อต้านทางคุณธรรมที่กำหนดให้ ผู้หญิงต้องมี ภาพที่ปรากฏในนวนิยายแม่ที่ทำแท้งหรือถูกทอดทิ้งจะจมกับความทุกข์ความรู้สึกผิด ตามอุดมการณ์ความเป็นแม่ที่ถูกครอบงำอยู่ ส่วนแม่ที่ทำทนายอุดมการณ์ความเป็นแม่และปฏิเสธ ความเป็นแม่เริ่มจากการปฏิบัติตามแนวทางสตรีนิยมที่เพิ่งปรากฏในนวนิยายปี พ.ศ. 2539 แต่ บทสรุปที่เกิดขึ้นกับแม่ที่ทำทนายเหล่านี้พบว่าไม่มีพื้นที่ที่ให้ผู้หญิงที่กล้ากระทำเช่นนี้อยู่ในสังคมได้ หรือถึงอยู่ได้ก็ไม่มีความสุขในชีวิต

จากผลการวิจัยของพรชดา สุวัธนวนิช จะเห็นได้ว่าความเป็นแม่นั้นมีการนำเสนอทั้ง แม่ในอุดมคติหรือแม่ตามกรอบบรรทัดฐานที่สังคมกำหนด ซึ่งเป็นการสืบทอด ตอกย้ำ ภาพของ แม่ในอุดมคติอย่างชัดเจนในลักษณะของความรักลูกยิ่งชีวิต และเสียสละเพื่อลูก การเป็น แบบอย่างที่ดี และการนำเสนอภาพแม่ในแนวทางสตรีนิยม คือ การปฏิเสธความเป็นแม่ และ อำนาจความเป็นแม่ ซึ่งแม่ทั้งสองลักษณะนี้การวิจัยครั้งนี้นำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อตอบ คำถามนำวิจัยว่า ตัวละคร “แม่ที่เบียดเบียน” ในละคร โทษที่สนักำลังประกอบสร้างมายาคติความเป็น แม่ในลักษณะที่ตอกย้ำ หรือต่อต้าน หรือทำทนายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย โดย พิจารณาจากบทบาทและหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูของแม่

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับชนชั้น ผลการศึกษาสรุปว่า ในนวนิยายได้เห็นถึงความเลื่อนไหล เปลี่ยนค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นแม่ทั้งในระดับชนชั้นสูงและชนชั้นล่างเกี่ยวกับอุดมการณ์ความเป็นแม่โดยอิงตามมาตรฐานของชนชั้นกลางเป็นหลัก ความเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปตามบริบททางสังคมที่ชนชั้นกลางขยายปริมาณมากขึ้นในสังคมเมือง นอกจากนั้นยังเห็นได้ว่าแม่ระดับชนชั้นล่างก็มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นของลูก ด้วยการส่งเสริมให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงหรือสนับสนุนให้ลูกสาวเป็นภรรยาของผู้มีฐานะ และความเป็นแม่อาจทำให้ผู้หญิงเป็นผู้นำได้ดีกว่าผู้ชายก็เป็นได้

ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับชนชั้น จากผลการศึกษาในนวนิยาย ช่วงแรก พ.ศ. 2510-2519 แม่ยุคเสรีนิยม นวนิยายในยุคนี้เสนอคุณสมบัติของแม่ที่ดีในอุดมคติแบบชนชั้นกลางนำเสนอผ่านตัวละครซึ่งมีคุณสมบัติร่วมกันคือเสียสละเพื่อลูก และอดทนที่จะมีชีวิตพังพาดตัวเองอย่างเด็ดเดี่ยว เมื่อเทียบกับตัวละครที่เป็นหญิงในระดับชนชั้นสูงที่ไม่อาจยอมรับบทบาทแม่ที่เกิดจากการตั้งครรภ์นอกสมรสเพราะต้องรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลทำให้ชีวิตต้องจมจ่อมกับความรู้สึกผิด แม่ชนชั้นกลางเหล่านี้สร้างและผลิตอุดมการณ์ความเป็นแม่ให้แก่สังคม และอุดมการณ์ความเป็นแม่ถูกยกระดับจากการให้ค่าสูงกว่าอุดมการณ์แห่งชนชั้นด้วยเสียงของผู้เขียนเอง นอกจากนั้นในช่วงเวลานี้จะเห็นวิถีชีวิตของแม่ที่เป็นชนชั้นกลางที่หาญกล้าเผชิญกับความเป็นม่ายอย่างมีหัวนเกรง และมั่นใจว่าลำพังอาชีพการงานของเธอก็สามารถดูแลชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาสามีได้ ตลอดจนถึงลูกตามลำพัง ผู้หญิงชนชั้นกลางในนวนิยายอาจตัดสินใจที่จะหย่าร้างกับสามีโดยนิตินัยหรือเลิกร้างกับสามีโดยพฤตินัยได้ เพราะเธอสามารถพึ่งตัวเองได้ และพร้อมที่จะอุทิศเพื่อเลี้ยงลูก สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือการปะทะกันทางความคิดระหว่างแม่ชนชั้นต่าง ๆ โดยมีมาตรฐานของแม่ชนชั้นกลางเป็นฐานที่นำมาวิพากษ์แม่ชนชั้นสูงที่ไม่กล้าพอที่จะเลือกมีชีวิตและทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง สนใจเสียงของสังคมรอบข้าง และวิพากษ์ชนชั้นล่างที่ใช้ความเป็นแม่เพื่อเสริมความมั่นคงในชีวิตหลังจากที่เลื่อนระดับชนชั้นตัวเองด้วยสถานภาพภรรยา มาตรฐานของแม่ในอุดมคติของชนชั้นกลางทำให้มองว่าในระดับชนชั้นสูงและชนชั้นล่างการสร้างอัตลักษณ์ของสถานภาพภรรยามาก่อนความเป็นแม่ มิติมุมมองที่ถือเอาชนชั้นกลางเป็นหลักสอดคล้องกับสภาพสังคมและบรรยากาศทางการเมืองที่ชนชั้นกลางทวีบทบาทในบรรยากาศ

แบบเสรีนิยม ที่ดูเหมือนมีความพยายามที่จะสลายชนชั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว เป็นการขยายตัวของชนชั้นกลางที่บีบขับชนชั้นสูงและชนชั้นล่างให้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจน้อยลง

ช่วงที่สอง พ.ศ. 2520-2530 แม่ยุคพัฒนาสตรี ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับชนชั้น จะนำเสนอเกี่ยวกับการสร้างอุดมการณ์ความเป็นแม่ในชนชั้นกลางที่เด่นชัดซึ่งเป็นตั้งตรงขานชีวิตคุณค่าความเป็นผู้หญิงทั้งในบ้านและนอกบ้าน แม่ชนชั้นล่างสะท้อนภาพแม่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ส่วนแม่ชนชั้นสูงจะเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับความประดักประเดิดของการเป็นผู้มีสกุล มีเกียรติยศ จนส่งผลกระทบต่อลูก นวนิยายในช่วงนี้นำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงในฐานะแม่ต่างระดับชั้นครบทุกชนชั้น ระดับชนชั้นล่าง การนำเสนอไม่ได้เน้นถึงความแตกต่างจากอุดมการณ์ความเป็นแม่เช่นยุคก่อน ภาพที่ปรากฏในนวนิยายเป็นความเลื่อนไหลทางชนชั้นมากกว่า อันจะเห็นได้ว่าชนชั้นสูงและชนชั้นกลางที่มีวิถีชีวิตที่ไม่ต่างกันมากนัก สิ่งเดียวที่ยังเห็นข้อแตกต่างอยู่คือการอบรมเลี้ยงดูลูกให้อยู่ในกรอบแต่ขาดความใกล้ชิด หากค่านิยมในการเลี้ยงดูไม่แตกต่างอะไรกับชนชั้นกลางคือมุ่งให้ลูกแสวงหาความรู้เพื่อความสำเร็จของลูกเอง ส่วนชนชั้นล่างนั้นมีอุดมการณ์ที่ไม่ยึดมั่นกับการเป็นผู้หญิงที่ดีมากกว่าดำรงชีวิตเพื่อให้อยู่รอด แต่เราก็ได้เห็นว่าคุณผู้หญิงชนชั้นล่างสามารถส่งลูกให้เลื่อนระดับชั้นด้วยการศึกษา แม้ตัวเธอเองจะสมัครใจอยู่ในระดับชนชั้นเดิมมากกว่าจะยกระดับชนชั้นตามลูก ภาพการณ์เลื่อนไหลทางชนชั้นจึงเกิดขึ้นในรุ่นลูก กล่าวได้ว่าแม่ต่างชนชั้นที่นำเสนอไว้ในนวนิยายแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ความเป็นแม่ไม่ได้แบ่งแยกชนชั้นของผู้หญิงชัดเจนเหมือนในช่วง พ.ศ. 2510-2519 ภาพการณ์เลื่อนไหลของชนชั้นในยุคนี้เกิดขึ้นได้ไม่ยาก ทำให้เกิดการแผ่ขยายผู้หญิงในระดับชนชั้นกลางมากขึ้น สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของยุคสมัยที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงได้รับการสนับสนุนมากขึ้น แม้จะไม่ชัดเจนเป็นรูปเป็นร่างแต่ก็ให้เห็นการส่งเสริมให้ผู้หญิงได้ใช้ความรู้ความสามารถหาเลี้ยงตัวเอง การทำงานของผู้หญิงจึงเป็นเรื่องจำเป็นไม่ว่าเธอจะเป็นแม่ในชนชั้นใดก็ตาม

ช่วงที่สาม พ.ศ. 2531-2540 แม่ยุคเรียกร้องสถาบันครอบครัว แม่กับชนชั้นจะนำเสนอเกี่ยวกับ แม่ชนชั้นล่างที่มีการเลื่อนไหลสู่ระดับชั้นกลาง ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อแม่ชนชั้นกลาง แม่ชนชั้นสูงวิถีชีวิตที่แตกต่างทางชนชั้น ภาพแม่ระดับชนชั้นล่างในช่วงนี้มีได้เป็นแม่ระดับชนชั้นล่างที่ตายตัว แต่การเลื่อนไหลสู่ระดับชนชั้นกลางด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ แต่ค่านิยมทางชนชั้นมิได้ปรากฏอยู่เท่ากับมายาคติของแม่ในอุดมคติ เช่นรางวัลของการมีคุณสมบัติของแม่ที่

คือออกตอน เสียสละตามอุดมการณ์ความเป็นแม่และส่งผลให้ได้เลื่อนระดับชนชั้นทางสังคมด้วย ภาพของแม่ในนวนิยายยังมีความขัดแย้งกันอยู่ของภาพแม่ที่เสียสละ กับแม่ที่ทำเพื่อตนเอง เหตุผลที่นำเสนอ ไม่ได้เป็นไปเพื่อคำนิหรือประณามแม่ แต่สะท้อนให้เห็นถึงมายาคติของแม่ในอุดมคติได้แทรกซึมมาอยู่ในนวนิยาย โดยที่อาจไม่ได้หมายถึงค่านิยมของแม่ชนชั้นล่างโดยเฉพาะ ส่วนแม่ชนชั้นกลางนั้นจะมีผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อชนชั้นกลางในการแสดงบทบาทความเป็นแม่ เช่น ภาพแม่ชนชั้นกลางที่สามีแยกทางอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิถีชนชั้นกลางที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทำให้ ความเป็นแม่ทำให้ครอบครัวเป็นครอบครัวอยู่ได้ แม่คือผู้รักษาครอบครัว ด้วยคุณสมบัติอดทนและเสียสละ แม่วัยกลางคนที่ถูกโคและวิถีชีวิตครอบครัวชนชั้นกลางสมัยใหม่ที่ต่างแยกครอบครัวออกไปเมื่อทำงานหรือแต่งงาน ความเป็นแม่ก็ลดบทบาทลง หรือ ค่านิยมของการให้วัตถุแก่ลูก จากการการขยายตัวภายในประเทศมีผลต่อวิถีชีวิตชนชั้นกลางในนวนิยาย ภาพแม่ชนชั้นสูง ที่มีภาพของแม่ชนชั้นกลาง และแม่ชนชั้นล่าง นำเสนอไว้ด้วย อันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน

ช่วงที่สี่ พ.ศ. 2540-2546 แม่ยุคยอมรับความหลากหลายของแม่ แม่กับชนชั้นจะนำเสนอเกี่ยวกับ แม่ชนชั้นล่าง แม่ชนชั้นกลาง ที่เป็นแม่โดยมิได้ตั้งใจในลักษณะของการให้เหตุผลมากกว่าการประณาม เรื่องของแม่ที่เป็นแม่โดยมิได้ตั้งใจในทุกระดับชนชั้นถูกนำเสนอมาในนวนิยายทุกช่วง แต่ที่ปรากฏในนวนิยายช่วงนี้ในเหตุผลมากกว่าจะประณาม ถือเป็นความพลั้งพลาดมิใช่ความผิดที่จะติดตัวไปชั่วชีวิต จึงไม่สายที่แม่เหล่านี้จะกลับตัวกลับใจ มีโอกาสที่จะเป็นแม่ที่ดีได้ นวนิยายให้แง่คิดว่า การตั้งครรภ์นอกสมรสไม่ได้เกี่ยวข้องกับคุณภาพความเป็นแม่ของผู้หญิง การตั้งครรภ์ที่มีได้ตั้งใจเกิดจากความผิดพลาดที่ผู้หญิงตกเป็นเหยื่อของการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เธอไม่ยินยอม หรืออ่อนประสพการณ์จนไม่สามารถป้องกันตัวเองได้

ผลการวิจัยนี้นำมาเป็นกรอบคิดในการศึกษาและวิเคราะห์การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์จากการเล่าเรื่องผ่านตัวละครแม่ในมิติของชนชั้น ว่าแม่ต่างชนชั้นมีผลต่อการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่มีการอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูแตกต่างกัน เหตุผลอาจมาจากความเลื่อนไหล เปลี่ยนค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นแม่ในแต่ละชนชั้น การส่งเสริมให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงหรือสนับสนุนให้ลูกสาวเป็นภรรยาของผู้มีฐานะ เพื่อเลื่อนฐานะทางชนชั้น

สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี (2552) ศึกษาเรื่อง การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ใน วาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัว เป็นการศึกษากลวิธีทางภาษาในวาทกรรมโฆษณา สินค้าในนิตยสารสำหรับครอบครัวกับการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในสังคมไทยปัจจุบัน ตามแนวทางการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เพื่อวิเคราะห์ว่า กลวิธีทางภาษาที่วาทกรรม โฆษณาเลือกใช้มีบทบาทสำคัญในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่อย่างไร ศึกษาจากตัวบท โฆษณาที่ปรากฏในนิตยสารรักลูก แม่และเด็ก บันเทิงคุณแม่ และ MOTHER & BABY ที่วางจำหน่ายระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2550 จำนวน 340 ชิ้นงาน ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับแม่คือ แม่คือผู้ที่เหมาะสมกับหน้าที่ดูแลลูกมากที่สุด แม่ต้องเลี้ยงดูลูกอย่างดีที่สุด แม่ต้องไฝหาความรู้ แม่ต้องเก่งรอบด้าน และแม่ต้องสวย วาทกรรม โฆษณานำเสนอความคิดเกี่ยวกับแม่ข้างต้นเพื่อเชื่อมโยงกับการบริโภคสินค้าว่า การเลือกใช้สินค้า ตามที่วาทกรรมโฆษณานำเสนอสามารถเติมเต็มบทบาทการเป็นแม่ได้อย่างสมบูรณ์

จากการวิจัยของสุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดีนี้ การวิจัยครั้งนี้นำเอาคุณลักษณะของแม่ที่ ไฝหาความรู้ แม่ที่เก่งรอบด้าน มาเป็นเกณฑ์ในลักษณะของแม่ชนชั้นกลาง

2.5.1.3 ความเป็นแม่ในโลกแห่งจินตนาการกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคม

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความเป็นแม่ในโลกแห่งจินตนาการกับมายาคติหลัก ความเป็นแม่ในสังคมไทย พบว่าความเป็นแม่ในโลกแห่งจินตนาการนั้นมีทั้งนำเสนอออกมาใน ลักษณะที่ตอกย้ำ และทำลาย กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย ดังรายละเอียด

ลักษณะของ “การตอกย้ำ” กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทยได้แก่ งานของนิริ นทร์ เกตราไชยอนันต์ (2550) และ พวงเพ็ญ สว่างใจ (2550) ดังนี้

นิรินทร์ เกตราไชยอนันต์ (2550) ศึกษา “ภาพตัวแทนผีผู้หญิงในละครโทรทัศน์” เป็น การวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ตัวบทคือละครโทรทัศน์ที่เสนอภาพตัวแทน “ผีผู้หญิง” เพื่อตอบคำถามว่า ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างภาพตัวแทน “ผีผู้หญิง”อย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น โดยอาศัย แนวคิดเรื่อง ภาพตัวแทน แนวคิดการวิเคราะห์การเล่าเรื่อง และแนวคิดเรื่องสตรีนิยม ผลการศึกษา พบว่า “ผีผู้หญิง” สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทคือ ผีอรัก ผีจำยอม และผีแม่ ในส่วนที่ เกี่ยวกับความเป็นแม่นั้น พบว่าภาพตัวแทนผีแม่ในละครโทรทัศน์จะอยู่บน โลกนี้เพราะจุดประสงค์ คือต้องการที่จะเลี้ยงดูลูกของตนให้มีความสุข เป็นผีแม่ที่มีลักษณะอุดมคติของแม่ที่มีความเป็นแม่

ที่ดี หากแต่มีคุณสมบัติบางอย่างที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม เพื่อพยายามจัดการกับคนที่ทำให้ลูกไม่มีความสุขด้วยวิธีการของตนเอง ผู้วิจัยพบว่าผีแม่ใช้อำนาจในทางบวกด้านเดียว เป็นการใช้อำนาจไปในทางสร้างสรรค์ ทำให้ตีความได้ว่า การนำเสนอภาพของผีแม่ ไม่ต่างไปจากการนำเสนอภาพของผีที่เป็นคน กล่าวคือไม่ว่าจะเป็นคนหรือ“ผี” ละครโทรทัศน์ก็นำเสนอภาพของ “แม่ที่ดี” ที่น่ายกย่องทั้งสิ้น ผู้วิจัยสรุปว่า สื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์ได้ประกอบสร้าง “ความเป็นแม่ที่ดี” ราวกับ “แม่พระ” เพื่อที่จะครอบงำ “ความเป็นแม่ให้มีหนึ่งเดียวและต้องเป็นหนึ่งเดียวด้วย”

จากการวิจัยของนิรินทร์ เกตราไชยอนันต์นี้ แม้ว่าลักษณะผีแม่ในการวิจัยครั้งนี้ที่มีลักษณะอุดมคติของแม่ที่มีความเป็นแม่ที่ดี หากแต่มีคุณสมบัติบางอย่างที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม เพื่อพยายามจัดการกับคนที่ทำให้ลูกไม่มีความสุขด้วยวิธีการของตนเอง การวิจัยครั้งนี้จึงนำมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย โดยตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” ว่าเป็นไปในลักษณะของการตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย

พวงเพ็ญ สว่างใจ (2550) ศึกษาบทบาทตัวละครหญิงในบทละครร้องการสะท้อนภาพส่วนหนึ่งของสังคมไทย ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแม่ พบว่าบทบาทตัวละครหญิงในบทละครร้องสะท้อนภาพส่วนหนึ่งของสังคมไทยปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2452-2455) ได้แก่ ค่านิยมของสตรีในสมัยนั้นที่มีหน้าที่ของมารดาที่ต้องเลี้ยงดูและปกครองบุตร รวมทั้งเอาใจใส่ทุกข์สุขของบุตร แม้ว่าบุตรจะเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม

ผลการวิจัยนี้มาเป็นฐานกรอบคิดในการวิเคราะห์บทบาทของความเป็นแม่ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ว่าแนวคิดหลักของความเป็นแม่ คือ ต้องเลี้ยงดูลูกตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเติบโตใหญ่เป็นเกณฑ์สำหรับการวิเคราะห์การเปรียบเทียบมายาคติในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทยว่าเป็นไปในลักษณะของการตอกย้ำมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย

ลักษณะของ “การทำทนาย” กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทยได้แก่ งานของ จารุภา พานิชภักดิ์ (2549) ดังนี้

จารุภา พานิชภักดิ์ ศึกษา “การสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงของกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์ : การต่อสู้เรื่องความหมาย” (2549) ว่าด้วยเรื่องคุณลักษณะหรือแบบต่าง ๆ ของภาพตัวแทนผู้หญิง

อันเป็นผลจากกระบวนการประกอบสร้างของกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์โดยการวิเคราะห์ตัวบทและความสัมพันธ์ระหว่างการประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงและแนวคิด อุดมการณ์ทางสังคมที่รายล้อมบริบทของการผลิตละครโทรทัศน์ โดยลักษณะความสัมพันธ์ที่ปรากฏชัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแม่ คือในลักษณะความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและมีเงื่อนไข (Unresolved) อันเนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ของอุดมการณ์ของอุดมการณ์สองชุดคือ อุดมการณ์สตรีนิยมและอุดมการณ์พุทธศาสนา ซึ่งปรากฏชัดในการผลิตละครเรื่องตม ที่การสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงในเรื่อง แม่ที่ทำผิดพลาด และผู้หญิงแห่งปัญญา ทำให้เกิดกระแสการยอมรับแนวคิดเรื่องที่ทำผิดพลาดในช่วงระยะหนึ่ง จากพื้นที่ละครโทรทัศน์สู่การตอบรับของสังคมทั้งในระดับกว้างและระดับนโยบาย ในโลกของการผลิตละครเรื่อง “ตม” การสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงที่เป็นแม่และแม่ที่ผิดพลาดนั้นในนัยหนึ่งดูเหมือนว่าอุดมการณ์สตรีนิยมมีบทบาทสำคัญในการรื้อสร้างสารัตถะการเป็นผู้หญิงที่ไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์แบบ และผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของระบบวัฒนธรรม

การนำเสนอภาพตัวแทนแม่ที่จัดอยู่ในประเภท “แม่ที่ประสบปัญหา” หรือ “แม่ที่ไม่ดี” ใน “ละครวันแม่” จึงเป็นการทำลายอุดมการณ์ความเป็นแม่กระแสหลักในสองระดับ ระดับแรกคือการทำลายต่ออุดมการณ์ความเป็นแม่ (ที่ดี) ที่พึงปรารถนาของสังคมไทย ในขณะที่อีกระดับหนึ่งเป็นการทำลายต่ออุดมการณ์ความเป็นแม่ที่ติดแน่นเชื่อมโยงกับ “ชนบท” ของการนำเสนอภาพตัวแทนแม่ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ละครโทรทัศน์

จากการวิจัยของ จารุภา พานิชภักดิ์นี้ การวิจัยครั้งนี้นำมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย โดยตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” ว่าเป็นไปในลักษณะของการทำลายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย

สรุปจากการรวบรวมและทบทวนวรรณกรรม ที่พบว่าความเป็นแม่ในโลกแห่งจินตนาการนั้นมีทั้งนำเสนอออกมาในลักษณะที่ตอกย้ำ และทำลายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้นำมาเป็นฐานกรอบคิดในการวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติของตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทยว่าเป็นไปในลักษณะของการตอกย้ำ หรือทำลาย กับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย และได้เพิ่มลักษณะของการต่อต้านอีกหนึ่งลักษณะในการวิเคราะห์ ส่วนตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” นั้น ได้สร้าง

เกณฑ์วิเคราะห์เปรียบเทียบ ในลักษณะที่กำลังต้องการช่วงชิงพื้นที่ความหมายของความเป็นแม่ หรือกำลังเพิ่มเติมความหมายความเป็นแม่ในความหมายหลักของสังคมไทย

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแม่ในโลกแห่งความจริง

เนื่องจากการวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ที่ต้องการวิเคราะห์การรับรู้มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ผ่านการอ่านความหมายของผู้ชม เชื่อมโยงความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ ความเป็นแม่ในโลกจริง และความเป็นแม่ในอุดมคติ ดังนั้นจึงได้มีการทบทวนวรรณกรรมทางด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแม่ในโลกแห่งความจริงดังนี้

บุญรัตน์ โพธิไพรีตนา (2547) ศึกษาเรื่อง “คติเรื่องแม่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนา พ.ศ.2530 และคัมภีร์ชั้นรอง คือ มังคลัตถทีปนีแปล เล่ม 2 และธัมมปัทฏฐกถาแปล เล่ม 1-8 ซึ่งเป็นการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อต้องการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ “แม่” ที่หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิดลูก ผู้ที่ให้การเลี้ยงดูลูก โดยศึกษาสภาพ บทบาทหน้าที่ของแม่ที่พึงปฏิบัติต่อลูก และแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของแม่ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ จากการศึกษาวิจัยพบว่า

สภาพภาพของแม่สามารถจำแนกได้ 3 สถานภาพคือ 1) แม่ผู้ให้กำเนิดและให้การเลี้ยงดูลูก หมายถึง แม่ผู้ตั้งครรภ ให้การดูแลบำรุงรักษาครรภ์จนคลอดลูกออกมา แม่ก็ให้การเลี้ยงดูลูก ให้ลูกได้ดื่มน้ำนมจากอกของแม่ กกกอดให้ความอบอุ่นแก่ลูก ร้องเพลงขับกล่อมเพื่อให้ลูกได้นอนหลับอย่างเป็นสุข อบรมสั่งสอน ปกป้องภัยอันตรายต่างให้แก่ลูกด้วยตนเอง จนกระทั่งลูกเติบโตขึ้น 2) แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้ให้การเลี้ยงดูลูก หมายถึง แม่ผู้ตั้งครรภ ให้การดูแลบำรุงรักษาครรภ์จนกระทั่งคลอดลูกออกมา แต่ไม่สามารถให้การเลี้ยงดูลูกด้วยตนเองได้ ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน คือ แม่เสียชีวิตหลังจากคลอดลูก แม่ที่มีอาชีพของหญิงงามเมือง ไม่สามารถให้การเลี้ยงดูลูกได้ หญิงที่สามีหย่าร้างแล้วไปมีครรภ์กับชายชู้ หญิงที่ลักลอบได้เสียกับชายจนเกิดตั้งครรภ เมื่อคลอดลูกออกมาก็นำลูกไปทิ้ง 3) แม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูก หมายถึง แม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูกที่ไม่ได้เกิดจากครรภ์ของตนให้ลูกได้ดื่มน้ำนมจากอกของตน เลี้ยงดูให้เติบโตใหญ่ อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี และปฏิบัติ ต่อลูกดังเช่นลูกที่เกิดจากครรภ์ของตน

นอกจากนี้ยังมี แม่ของสามี แม่ของภรรยา หญิงที่ทำความประ โยชน์ และการให้การ เกื้อกูลเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข ได้รับการยกย่องให้เป็นแม่

ส่วนบทบาทและหน้าที่ของแม่นั้น บทบาทของแม่ เป็นแบบแผนของพฤติกรรมหรือ ความประพฤติที่สอดคล้องกับหน้าที่ของแม่ นั้น โดยมีลูกเป็นตัวแปรที่สำคัญ บทบาทและหน้าที่ ของแม่ เปรียบเหมือนบทบาทและหน้าที่ของ พระพรหม บุรพจารย์ และบุรพเทพ

บทบาทหน้าที่ในการเป็นพระพรหม เป็นผู้ให้กำเนิดชีวิต และกำหนดชีวิตของลูกว่าจะ ใดเกิดมาหรือไม่

บทบาทหน้าที่ในการเป็นบุรพเทพ คือ การให้ความคุ้มครองป้องกันผองภัยอันตรายที่ จะเกิดแก่ลูก ตั้งแต่ลูกยังอยู่ในครรภ์ จนเมื่อลูกคลอดออกมาแล้ว จนกระทั่งเติบโตใหญ่ เป็นเทวดา ประจำตัวของลูก เป็นผู้ให้การปกป้อง คุ้มครองดูแลไม่ให้ลูกต้องลำบาก คอยป้องกันผองภัยไม่ให้ เข้ามาทำร้ายลูกของตนได้ ลูกต้องการสิ่งใดถ้าแม่สามารถจัดหามาให้ได้แม่จะจัดหามาให้ลูกได้ เสมอ ถึงแม้ว่าความต้องการของลูกในบางครั้ง ต้องแลกด้วยเลือดเนื้อและชีวิตของแม่ก็ตาม แม่เป็น ที่พึ่งทั้งทางกายและทางใจให้แก่ลูก ยามที่ลูกต้องประสบกับปัญหาและต้องการความช่วยเหลือจาก แม่ ลูกมักจะคิดถึงแม่ก่อนเป็นคนแรกและขอความช่วยเหลือจากแม่ ให้แม่ช่วยแก้ปัญหาดังต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นให้

บทบาทหน้าที่ในการเป็นบุรพจารย์ คือ การเป็นครูคนแรกของลูก ในขณะที่ลูกยังเป็น ทารก แม่จะสอนให้ลูก ได้รู้จักความอบอุ่นและปลอดภัยเมื่ออยู่ในอ้อมกอดของแม่ สอนให้ลูกรู้จัก การดูแลคัมภีร์จากอกแม่ การกิน การนั่ง นอน ยืน เดิน การพูดจาที่ไพเราะเพื่อให้เป็นที่รักของคนอื่น เมื่อลูกเติบโตขึ้นตามลำดับแม่จะเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทางที่ลูกต้องให้แก่ลูก แม่จะ สอนลูกให้รู้จักกับการใช้ชีวิตในทางโลก สอนให้ลูกรู้จักธรรมเพื่อลูกจะได้มีจิตใจดี มีคุณธรรม ประกอบแต่กรรมดี เพื่อต้องการให้ลูกได้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข การอบรมสั่งสอน ให้ลูกเป็นคนดีได้นั้น แม่ต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ทาน คือ การให้ เช่น ให้ การศึกษาแก่ลูก ให้ทรัพย์ตามวัยอันควร สอนลูกให้รู้จักการให้ในสิ่งที่ลูกต้องแก่ผู้อื่น ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะอ่อนหวานกับผู้อื่น สอนให้ลูกพูดจาอ่อนหวานทำให้เป็นที่รักแก่ผู้อื่น อตถจริยา คือ การประพฤติตนดี ขยันหมั่นเพียร ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สมานัตตตา คือ การหมั่น ทำบุญ รักษาศีลอยู่เป็นนิจ สอนให้ลูกรู้จักศีลธรรมจรรยา การประพฤติตนให้เป็นคนดี เป็นคนมี

เหตุผล รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองให้เป็นผู้ใหญ่ดำรงมั่นในคุณธรรม เมื่อถึงวัยที่ลูกเจริญเติบโตสามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ มีครอบครัวของตัวเอง ต้องวางอุเบกขา คือ วางตัวและวางใจเป็นกลาง คอยเฝ้ามองความเจริญ ก้าวหน้าของลูกและครอบครัว คอยให้คำปรึกษาแนะนำหรือให้การช่วยเหลือเมื่อลูกต้องการ ความช่วยเหลือจากแม่ เมื่อลูกต้องพบกับความทุกข์แม่ก็เฝ้าปลอบโยนเพื่อให้ลูกคลายความทุกข์

หน้าที่ของแม่ เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก เพราะการให้กำเนิดชีวิตหนึ่งหากแม่ขาดซึ่งพรหมวิหาร 4 เสียแล้วลูกก็ไม่สามารถจะมีชีวิตและเจริญเติบโตขึ้นมาได้ ภาระหน้าที่ของแม่เริ่มตั้งแต่วันที่เริ่มตั้งครรภ์ แม่จึงให้การดูแลปกป้องรักษาลูกน้อยในครรภ์ จนกระทั่งคลอดลูกออกมา มีชีวิตได้อย่างปลอดภัย แม่เป็นผู้ที่ให้การเลี้ยงดู ให้ความอบอุ่นทั้งทางกายและทางใจแก่ลูก อบรมสั่งสอนลูกเพื่อให้ลูกเป็นคนดีเป็นที่รักของคนทั่วไป เมื่อลูกเติบโตใหญ่และถึงเวลาอันสมควรก็จะหาคู่ครองที่เหมาะสม และมอบทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่ให้ลูกได้ครอบครองดูแลต่อจากแม่

การประพฤติปฏิบัติของแม่เป็นสิ่งสำคัญ จากการศึกษาวิจัยพบว่า แม่ที่ประเสริฐบริสุทธิ์ เป็นผู้มีศีลธรรม มีความประพฤติดี ย่อมให้กำเนิดลูกที่ประเสริฐและบริสุทธิ์ คุณความดี ความรัก อันบริสุทธิ์และความเข้าใจที่ดีของแม่ที่มีต่อลูกจึงเปรียบเสมือนเกราะแก้วกำบังภัยให้แก่ลูก

งานวิจัยครั้งนี้นำเอาสถานภาพของแม่คือ แม่ผู้ให้กำเนิดและให้การเลี้ยงดูลูก แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้ให้การเลี้ยงดูลูก และ แม่ผู้ให้การเลี้ยงดูลูก นำมาเป็นกรอบในการจำแนกสถานภาพของแม่เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์มาคาดคิดความเป็นแม่จากทั้ง 3 สถานภาพที่แตกต่างกันนี้ และนำเอาบทบาทหน้าที่ของแม่ในบทบาทหน้าที่ของแม่ในการเป็นพระพรหม ในการเป็นบุรพเทพ และในการเป็นบุรพาจารย์ มาเป็นกรอบในการจำแนกบทบาทเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หน้าที่ของแม่นับตั้งแต่ให้กำเนิดชีวิต ให้ความคุ้มครองป้องกันผองภัยอันตราย และการอบรมสั่งสอนในฐานะครูคนแรกจนกระทั่งเติบโตใหญ่ ซึ่งบทบาทหน้าที่นี้เป็นแบบแผนของพฤติกรรมหรือความประพฤติที่สอดคล้องกับหน้าที่ของแม่

มาลี จิรวัดนานนท์ (2545) ศึกษาเรื่องกระบวนการเข้าสู่การเป็นครอบครัวแม่คนเดียว ผลการศึกษาพบว่า การเป็นแม่คนเดียวมีผลกระทบทั้งต่อผู้หญิงที่เป็นแม่ ต่อเด็กที่เป็นลูกในครอบครัวแม่คนเดียว และผลกระทบในระดับครอบครัวที่เป็นครอบครัวแม่คนเดียว

โดยการเป็นครอบครัวแม่คนเดียว มีผลกระทบต่อผู้หญิงที่เป็นแม่ ทั้งด้านอารมณ์และจิตใจ รวมถึงทางร่างกายด้วย ด้านอารมณ์และจิตใจ เช่น ความรู้สึกสับสน เสียใจ ความเศร้า คิดมาก เหนงา โกรธแค้น ทางด้านร่างกาย ผลกระทบด้านร่างกาย อ้วนขึ้น หรือ ผอมลง ส่วนผลกระทบต่อเด็กที่เป็นลูกในครอบครัวแม่คนเดียว พบว่ามีผลทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นการต้องช่วยแม่หารายได้มาจุนเจือครอบครัว การไม่ยอมให้ใครมาถามเกี่ยวกับพ่อ การมีพฤติกรรมก้าวร้าว และผลกระทบในระดับครอบครัวเป็นครอบครัวแม่คนเดียว ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ที่อยู่อาศัย รายได้ต่อการดูแลเลี้ยงครอบครัว ลดลงซึ่งสร้างปัญหาตามมาได้

ประสบการณ์จากแม่ที่ต้องเลี้ยงลูกตามลำพัง การที่ผู้หญิงต้องทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกันย่อมก่อให้เกิดความเครียดในการอบรมดูแลสั่งสอนสมาชิกในครอบครัว และยังต้องทำหน้าที่ชดเชยต่อความต้องการที่ซับซ้อนทั้งด้านอารมณ์ สังคม ทดแทนให้แก่พ่อที่ไม่อยู่กับลูก การศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างคือ ผู้หญิงที่เป็นแม่ในครอบครัวแม่คนเดียวมีความเหน็ดเหนื่อยกายใจต้องทุ่มเททั้งความรัก ความอดทนและความเสียสละ รวมถึงเรื่องของการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ซึ่งในบางเรื่องราวก็เป็นปมปัญหาที่เจ็บปวด อย่างไรก็ตามก็ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมดต่างก็เต็มใจ และมีความพร้อมในระดับที่แตกต่างกันไปในการดูแลรับผิดชอบตัวเองและลูก ๆ เป็นครอบครัวแม่คนเดียว และจากประสบการณ์ในการเลี้ยงดูลูกเพียงลำพังของผู้หญิงที่เป็นแม่ในครอบครัวแม่คนเดียวของกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนของวิธีการเลี้ยงดูลูกของแม่คนเดียว จำแนกวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกของแม่ในครอบครัวแม่ได้ 3 ลักษณะคือ 1) เลี้ยงแบบเป็นเพื่อน 2) เลี้ยงแบบให้ช่วยเหลือตัวพึ่งพิงตัวเอง 3) เลี้ยงดูแบบประคบประหงม การเลี้ยงดูลูกที่เน้นการไม่ลงโทษ และสงสารลูกเพราะคิดว่าลูกมีปมด้อยอยู่แล้วเรื่องที่ขาดพ่อ จึงทำให้ผู้เป็นแม่ของครอบครัวแม่คนเดียวคอยประคบประหงมลูกกลัวลูกเจ็บ สงสารลูกกลัวลูกจะลำบาก

เนื่องจากในละครโทรทัศน์ในการแสดงบทบาทและหน้าที่ของตัวละครแม่นั้นมีทั้งตัวละครแม่ที่แสดงบทบาทและหน้าที่แม่คนเดียว และตัวละครแม่ที่แสดงบทบาทแม่และหน้าที่ร่วมกับพ่อ ซึ่งในสังคมไทยตามผลการศึกษาของงานวิจัยของบุญรัตน์ ก็มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแม่จากทั้ง 2 ส่วนนี้เช่นกัน งานวิจัยครั้งนี้จึงนำเอา ผลการศึกษาจากประสบการณ์ของการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีผลกระทบต่อแม่ทางด้านอารมณ์และจิตใจ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความเป็นแม่ในมิติของอารมณ์ และผลกระทบต่อแม่ในระดับครอบครัวมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ความเป็นแม่ในมิติของชนชั้น รวมถึงวิธีการเลี้ยงดูทั้ง 3 ลักษณะ คือเลี้ยงแบบเป็นเพื่อน เลี้ยงแบบให้ช่วยเหลือตัวเอง และเลี้ยงดูแบบประคบประหงม มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ของความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์

วาทีณี วิชัชยา (2555) ศึกษาเรื่อง แม่วัยรุ่นประสบการณ์ชีวิตและเพศภาวะ มุ่งศึกษาประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียนที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม เพศภาวะ และเพศวิถีในสังคมไทย โดยดูว่าวัยรุ่นหญิงมีประสบการณ์ชีวิตอย่างไร มีประสบการณ์ทางเพศ การตั้งครรภ์ การปรับตัว การเป็นแม่อย่างไร และพวกเธอให้ความหมายกับประสบการณ์เหล่านั้นอย่างไร เพื่อสะท้อน ประสบการณ์ชีวิต ความรู้สึก และ “เสียง” ของแม่วัยรุ่นในมุมมองที่หลากหลายขึ้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านเรื่องเล่าประวัติชีวิต (Life History Interviewing) และการสังเกตการณ์ (Observation)

ผลการศึกษาพบว่า แม่วัยรุ่น ในฐานะประสบการณ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องความเป็นแม่ (Motherhood) นั้น ช่วยทำให้ตระหนักว่าความเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องธรรมชาติ หากแต่ถูกสังคมกำหนดสร้าง รวมทั้งแนวคิดความเป็นแม่ (Motherhood) และการดูแลเลี้ยงดู (Mothering) นั้นยังสัมพันธ์กับเชื้อชาติ ชนชั้น เพศภาวะ และบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในกรณีของหญิงที่ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนั้น สังคมมักจะมองว่าพวกเธอ “ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์” “เป็นแม่ไม่พร้อม” แต่จากมุมมองของพวกเธอ แม้ว่าการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นที่เป็นกรณีศึกษาทั้งหมดทุกคนทราบดีว่าเกิดจากความไม่ตั้งใจ การเป็นแม่จึงไม่ใช่เกิดจากการ “เลือก” (Choice) อย่างไรก็ตามพวกเธอมองว่า ตนเองก็มีสิทธิ “เลือกที่จะเป็นแม่แบบไหนอย่างไร สำหรับลูกของตนเอง” ในฐานะของความเป็นแม่ กรณีศึกษาส่วนใหญ่เลือกที่จะเป็นแม่ที่ดีที่สุด ลูกจึงเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากแม่ เช่น การหาสิ่งที่ดีที่สุดให้แก่ลูกในช่วงตั้งครรภ์ และพยายามหาเงินเพื่อนสร้างอนาคตทางการศึกษาแก่ลูก ในประการหลังนี้น่าสนใจว่ามักจะไม่มีเกิดขึ้นในความคิดของแม่ในช่วงหลังคลอดใหม่ ๆ แต่จะเกิดขึ้นเมื่อลูกเจริญวัยขึ้น

นอกจากนี้ งานศึกษาทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยาและสตรีนิยมมักชี้ให้เห็นว่าความเป็นแม่นั้น ไม่ได้มีลักษณะที่เป็นสากล และผูกติดกับคุณลักษณะทางชีววิทยาผ่านการให้กำเนิดและการร่วมสายเลือด (Biologicalmother) เท่านั้น ความเป็นแม่ (รวมถึงความเป็นญาติ) ยังถูกสร้างผ่านมิติทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย เช่น จากการเป็นแม่บุญธรรม แม่อุ้มบุญ (Surrogate Mother)

หรือในกรณีของเด็กที่เกิดกับแม่คนหนึ่ง แต่กินนมจาก “แม่นม” คนเดียวกัน หรือเด็กที่อยู่อาศัยในบ้านหลังหนึ่ง และ “กินข้าวหม้อเดียวกัน” เป็นเวลานานก็จะถูกนับว่าเป็นลูกหรือเป็นญาติกันได้ (Carsten, 1995) แม่วัยรุ่นก็ในทำนองเดียวกัน เนื่องจากกรณีศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดูหลักด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ต้องเรียนหนังสือ ครอบครัวยุคใหม่ รวมถึงตัวแม่วัยรุ่นยังไม่อยากให้ลูกสาวเปิดเผยว่ามีบุตร ดังนั้นจึงต้องมีผู้เข้ามารับบทบาทในการเลี้ยงดูหลักแทน ความเป็นแม่จึงไม่ใช่แค่แม่ในทางกายภาพเท่านั้น คนอื่น ๆ ก็อาจจะเป็นแม่ในเชิงสังคมได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การที่แม่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้เช่นนี้ ส่งผลให้แม่วัยรุ่นพยายามจัดการ นิยามความเป็นแม่เสียใหม่ ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น แม่ที่ดีไม่จำเป็นต้องเลี้ยงดูบุตร แต่ต้องเลี้ยงลูกให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เป็นต้น ประสบการณ์ของหญิงที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียนจึงไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดด ๆ แต่สัมพันธ์กับบริบทสังคมวัฒนธรรมและผู้คนที่เกี่ยวข้องอยู่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ นำเอาผลการศึกษาที่แม่วัยรุ่นตระหนักว่าความเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องธรรมชาติหากแต่ถูกสังคมกำหนดสร้าง และวิธีการเลี้ยงดูยังเกี่ยวข้องกับบริบทอื่นๆของสังคม รวมถึงแม่ที่เป็นผู้เลี้ยงดูเนื่องจากแม่วัยรุ่นมักไม่ได้เลี้ยงดูตนเอง นำมาประกอบในการวิเคราะห์ความเป็นแม่ในมิติของอายุ มิติของสถานภาพของแม่ที่เป็นผู้เลี้ยงดู และมิติของพัฒนาการความเป็นแม่จากละครโทรทัศน์ที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของความเป็นแม่สรุปออกมาเป็นมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์

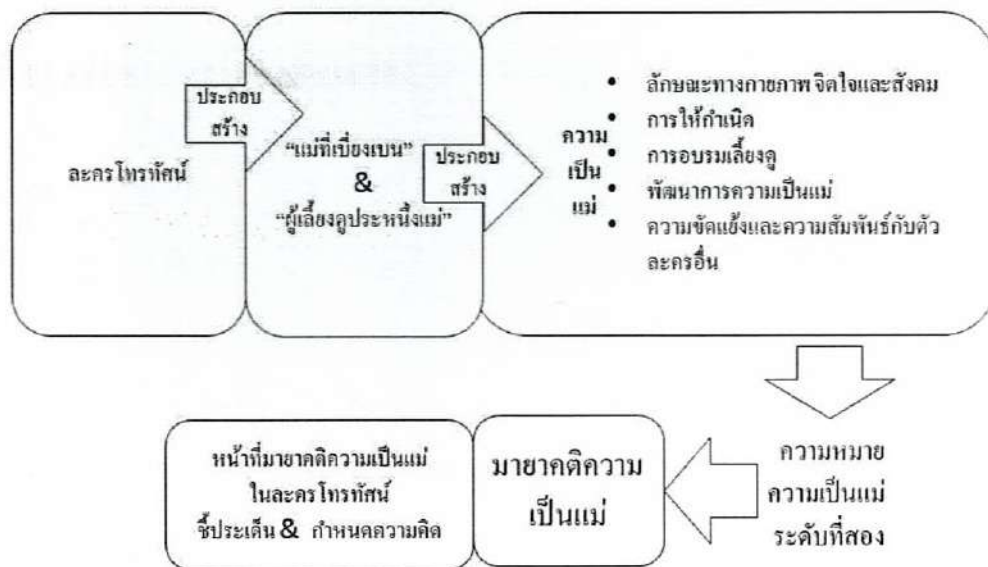
เพชรสาคร สมพงษ์บุตรชัน (2554) ศึกษา “กระบวนการสร้างทางสังคมของความเป็นแม่ในสังคมลาวที่กำลังเปลี่ยนไป : ประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่ง” โดยศึกษาจากตัวผู้ศึกษาเอง พบว่าความเป็นจริงของความเป็นแม่มีมากมายหลายชุด ทั้งชุดที่ผู้ศึกษาจัดให้เป็นความเป็นแม่ในวาทกรรมว่าด้วย ความรู้/ความจริงแบบจารีตประเพณีและความเป็นแม่ในวาทกรรมแบบทันสมัย ความเป็นแม่แบบแรกถูกประกอบสร้างขึ้นมาโดยอำนาจ/ความรู้ตามจารีตประเพณีของชาวพวนที่อธิบายความเป็นแม่จากชุดความรู้เรื่องผี เทวดา พุทธศาสนาและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมพวนที่สร้างความเป็นแม่ที่บูรณาการสถานะ บทบาท หน้าที่ของแม่เข้ากับความเป็นลูกสาวหลานสาว พี่สาว น้องสาว ผู้สาว (หญิงสาว) และเมียที่ดี ที่ต้องทำงานหนัก ขยันหมั่นเพียร กตัญญู รู้คุณเป็น “ช่างทำหลัง” และอื่น ๆ การประกอบสร้างความเป็นแม่แบบนี้เกิดขึ้นในอดีตและมีการผลิตซ้ำผ่านทาง การพูด การเขียน การสั่งสอนให้เรียนรู้ซึ่งสามารถตรวจสอบดูได้จากเรื่องเล่า

ปรัมปรานีฯ คำสอน คติสอนใจ และ “ฮึดคง” ต่าง ๆ ที่ถูกนำไปปฏิบัติตามกระบวนการที่เรียกว่า การขัดเกลาทางสังคม สถาบันที่ทำหน้าที่ประกอบสร้าง ผลิตซ้ำความเป็นแม่แบบนี้ได้แก่ ครอบครัว เครือญาติ/ผู้อาวุโส วัด โรงเรียนและชุมชน ความเป็นแม่ในลักษณะนี้ปรากฏอยู่ในประสบการณ์ชีวิตจริงของผู้หญิงลาวชาวพวนรุ่นยายและรุ่นแม่ของผู้ศึกษา แต่ในกรณีของแม่เกิดการก่อรูปของวาทกรรมความเป็นแม่ชุดใหม่ขึ้นมา ทั้งปนเปื้อนทับและขัดแย้งกับความเป็นแม่ตามวาทกรรมชุดเก่า ผู้ศึกษาจัดวาทกรรมชุดใหม่ว่าเป็นวาทกรรมความเป็นแม่แบบทันสมัย เนื่องจากผู้ศึกษาเห็นว่าสังคมลาวในช่วงเวลาที่เกิดขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราช ปลดปล่อยตนเองจากลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศส และการครอบงำโดยสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามอินโดจีน เป็นช่วงเวลาที่สังคมลาวก้าวเข้าสู่ภาวะความทันสมัยมากขึ้นเป็นลำดับ กล่าวคือ เกิดการถอดรื้อ ความเป็นสังคมลาวในแบบจารีต แล้วประกอบสร้างความเป็นลาวสมัยใหม่ขึ้นมาโดยใช้วาทกรรมชุดต่าง ๆ ว่าด้วยเอกราช อธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคตามแนวทางสังคมนิยม วาทกรรมชุดต่าง ๆ ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแม่ เช่น “การมีลูกมากเป็นการสร้างชาติ” ก็ดี การนำเสนอกาชาญ “สามดี สองหน้าที่” คือผู้หญิงต้องเป็น “พลเมืองดี” เป็น “แม่ที่ดี” เป็น “เมียที่ดี” กับทั้งต้องทำหน้าที่ “ปกป้องรักษาก่อสร้างประเทศชาติสังคมนิยม” และทำหน้าที่ในการ “ปลดปล่อยผู้หญิง” และอื่น ๆ ก็ดีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การประกอบสร้างความเป็นแม่โดยพรรคฯ และรัฐในช่วงเวลานี้ ซึ่งเป็นช่วงของการเป็นแม่ของแม่ของผู้ศึกษา เป็นแม่ที่ขยับออกไปห่างจากอำนาจ/ความรู้แบบจารีตไปสู่อำนาจ/ความรู้แบบทันสมัย ความเป็นแม่ในสังคมลาวถูกประกอบสร้างขึ้นมาใหม่อีกครั้งเมื่อเกิดการปรับเปลี่ยนสู่การพัฒนาในแนวทางเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบการค้าเสรีที่มีการแข่งขัน การปรับเปลี่ยนนี้มีผลกระทบต่อผู้หญิงและความเป็นแม่มากมายหลายด้าน เช่น เพศวิถีที่ตอกย้ำการมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามเท่านั้น จากนั้นก็เข้าไปกำหนดนิยามเรื่องอนามัย เจริญพันธุ์ (การคุมกำเนิด การวางแผนครอบครัว ฯลฯ) ชุดความรู้การแพทย์สมัยใหม่ตลอดจนเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ ซึ่งมีฐานที่มาจากชุดความรู้ “วิทยาศาสตร์” ถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลของการประกอบสร้างวาทกรรมหลากหลายชุดว่าด้วยความเป็นแม่โดยสถาบันสำคัญของรัฐ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียนแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขและสหพันธ์แม่หญิง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี “ตลาด” เข้ามาเป็นสถาบันที่ร่วมประกอบสร้างความเป็นแม่ในระบบทุนนิยมอีกด้วย วาทกรรมความเป็นแม่แบบทันสมัยนี้มีผลกระทบต่อการกำหนดนิยามความเป็นแม่ของตัวผู้

ศึกษาโดยตรง พุคอีกอย่างหนึ่งคือ ความเป็นแม่ของผู้ศึกษา นอกจากเป็นความเป็นแม่ตามแบบจารีตประเพณีที่ยังดำรงอยู่และเข้ามามีบทบาทต่อความเป็นแม่ของผู้ศึกษาผ่านทางการจัดการ การดูแลด้วยความรักและห่วงใยของแม่และพี่สาวแล้ว ผู้ศึกษายังต้องผ่านประสบการณ์ความเป็นแม่ตามอำนาจ/ความรู้ชุดทัศน์สมัยที่มีพรรคฯ และรัฐ วิทยาศาสตร์ และตลาดเป็นสถาบันที่ร่วมกันประกอบสร้างความเป็นแม่ที่ดีที่ทันสมัย โดยมีพยาบาลและแพทย์เป็นผู้แนะนำให้ใช้ในประสบการณ์จริง ด้วยเหตุนี้ “ฉัน” ในฐานะที่เป็น “ประธาน” จึงพบว่า “ความเป็นแม่” ในสังคมลาวมีความหลากหลาย ซับซ้อนและแตกต่างกันไปตามเวลาและอำนาจ/ความรู้ในสังคมที่นิยามความเป็นแม่ออกมา ความเป็นแม่ในแบบนั้นจึงดำรงอยู่เพียงช่วงเวลาหนึ่ง แล้วก็จะถูกทำลายด้วยวาทกรรมความเป็นแม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามชุดการประกอบสร้างของอำนาจ/ความรู้ชุดใหม่ ดังนั้น ความเป็นประธานของ “ฉัน” ในประสบการณ์ความเป็นแม่จึงไม่ใช่ “ประธานผู้มีเหตุผล” ตามวิธีคิดแบบตะวันตก แม่ทั้งสามคนที่ฉันนำเรื่องราวของพวกเธอมาเล่าเป็นคนละแม่ที่มี “ความเป็นแม่” ซึ่งแตกต่าง ประสบการณ์ของความเป็นแม่ก็แตกต่างกันไปและเป็นประสบการณ์ที่อยู่ภายในวาทกรรมของความเป็นแม่ของแต่ละยุคสมัยและแต่ละสถานที่ “ฉัน” ควรจะมีความเป็นประธานที่มีทางเลือกต่าง ๆ “อย่างมีเหตุผล” มากกว่า แต่ในชีวิตจริง “ฉัน” ยังต้องเลือกปฏิบัติการความเป็นแม่ในแบบจารีต ผสมผสานกับความเป็นแม่แบบทันสมัยควบคู่กันไปโดยคำนึงถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งหลาย ผู้รอบ ๆ ตัวฉันที่สังกัดอยู่ในชุมชนวาทกรรมคนละชุด ซึ่งขัดแย้งกับ “ฉัน” จึงเป็น “ประธาน” ที่ไม่มีอำนาจสมบูรณ์และไม่เป็นเอกภาพเป็นประธานที่ขัดแย้งกันเป็นแม่ที่ดีและไม่ดีในขณะเดียวกัน

การวิจัยครั้งนี้นำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ ว่าความเป็นแม่ มีผลมาจากจากสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดความเป็นแม่ ซึ่งแต่ละยุคสมัยก็แตกต่างกัน ตัวละครแม่อาจจะมีความขัดแย้งในการแสดงบทบาทและหน้าที่แม่ได้

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิด การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ ของ "แม่ที่เขื่องเบน" และ "ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่" ในละครโทรทัศน์ไทย"

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวบท (Text) คือละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นแม่ และศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้รับสาร คือผู้ชมละครโทรทัศน์เพศหญิงที่เป็นแม่และลูกสาว โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และ 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ต่อปัจเจกบุคคลและสังคม ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษารั้งนี้ คือประชากรละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศหลังข่าวภาคค่ำ ระหว่างปี 2555-2558 ทางช่องสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 3 5 และ 7 ที่มีเค้าโครงเรื่อง (Plot) เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ความเป็นแม่

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างและวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์ ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับตัวละครแม่ที่แสดงบทบาทและหน้าที่ความเป็นแม่ จากสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 3 5 และ 7 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์จำนวน 8 เรื่อง จากเกณฑ์ละครโทรทัศน์ที่มีตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบน และตัวละครผู้

เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ดำเนินเรื่องเกี่ยวกับการแสดงบทบาท หน้าทีความเป็นแม่ ได้แก่ ทองเนื้อเก้า ปีกมาร คือหัตถาครองพิภพ รักคุณเท่าฟ้า อีสาววิช่วงโชติ พระจันทร์สีรุ้ง สุดแค้นแสนรักและ บ่วง

กลุ่มตัวอย่างตัวละครใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ขนาดตัวอย่างตัวละครจำนวน 10 ตัวละคร จากเกณฑ์ตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบน และผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ดังนี้

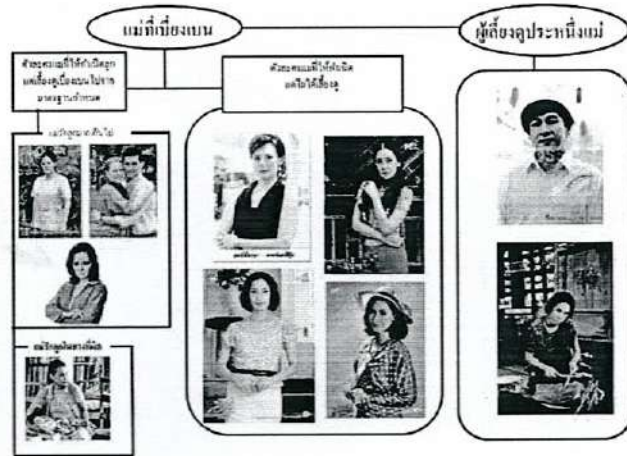
1. ขนาดตัวอย่างตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบน จำนวน 8 ตัวละคร จากตัวละครแม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด จำนวน 4 ตัวละคร และจากตัวละครแม่ที่ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจำนวน 4 ตัวละคร ดังนี้

ตัวละครแม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนดจำนวน 4 ตัวละคร ได้แก่ 1) แม่ที่รักลูกมากเกินไป ศึกษาจากตัวละคร “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ตัวละคร “คุณหญิงอบเชย” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” และตัวละคร “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” 2) แม่ที่เลี้ยงลูกในทางที่ผิด ศึกษาจาก ตัวละคร “ยายแล” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

ตัวละครแม่ที่ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจำนวน 4 ตัวละคร ได้แก่ 1) ตัวละคร “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” 2) ตัวละคร “อิสยา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสาววิช่วงโชติ” 3) ตัวละคร “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “หัตถาครองพิภพ” และ 4) ตัวละคร “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

2. ขนาดตัวอย่างผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ จำนวน 2 ตัวละคร ได้แก่ 1) ตัวละคร “อารักษ์” ในละครเรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และ 2) ตัวละคร “แย้ม” ในละครเรื่อง สุดแค้นแสนรัก

ภาพแสดงกลุ่มตัวอย่างตัวละครจำนวน 10 ตัวละคร

ภาพที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างตัวละครแม่

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และ 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ต่อสังคม โดยตัวบทในการวิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลตัวบทจากรายการละครโทรทัศน์ ตัวบทจากคลิปรายการละครโทรทัศน์ย้อนหลังในสื่ออินเทอร์เน็ต คือ www.youtube.com และข้อมูลตัวบทละครโทรทัศน์ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เรื่องย่อละครโทรทัศน์ เครื่องมือวิเคราะห์ตัวบทประกอบด้วย 1) แบบบันทึกและวิเคราะห์การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ และ 2) แบบวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่มีต่อสังคม แต่ละเครื่องมือมีรายละเอียดโครงสร้างของเครื่องมือดังนี้

1) แบบบันทึกและวิเคราะห์การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ ประกอบด้วย การประกอบสร้างจาก ลักษณะทั่วไปของตัวละคร จากวิธีการสร้างตัวละครทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคมและทางด้านจิตใจ จากการแสดงบทบาทแม่ในการให้กำเนิด จากการแสดงบทบาทแม่ในการอบรมเลี้ยงดู จากพัฒนาการความเป็นแม่ และจากความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครตัวอื่น

2) แบบบันทึกและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่มีต่อสังคม โดยบันทึกและวิเคราะห์หน้าที่หลักของมายาคติตามแนวคิดของ Barthes คือหน้าที่การชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง (Point Out) และหน้าที่เป็นตัวกำหนดความคิดของผู้ชม (Impose) จากตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบนในละคร และผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยชมกลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์และจดบันทึกข้อมูลความหมายความเป็นแม่จากตัวละคร ลงในเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

อาศัยการตีความจากข้อมูลที่ปรากฏตามกรอบแนวคิดการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบท (Textual Analysis) ประกอบด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ จากลักษณะทั่วไปของตัวละครแม่จากวิธีการสร้างตัวละครทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคมและทางด้านจิตใจ จากการแสดงบทบาทแม่ในการให้กำเนิด และในการอบรมเลี้ยงดู จากพัฒนาการความเป็นแม่ และจากความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครตัวอื่น จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความหมายในระดับที่สอง (Secondary Order) หรือ ความหมายโดยนัย (Connotation) ของโรลส์จ็อด บาร์ธส์ และหามายาคติ และหน้าที่ของมายาคติ สรุปลักษณะของมายาคติความเป็นแม่จากละครโทรทัศน์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”

จากข้อมูลมายาคติความเป็นแม่จากตัวละครแม่ที่เป็ยงเบน และตัวละครผู้เลี้ยงดู
ประหนึ่งแม่ ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ นำมาวิเคราะห์หน้าที่มายาคติในละครโทรทัศน์ โดยใช้
กรอบแนวคิดหน้าที่หลักของมายาคติของ Barthes ว่ามีหน้าที่ชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง
(Point Out) และมีหน้าที่กำหนดความคิดของสังคม (Impose) อย่างไรบ้าง เพื่อตอบวัตถุประสงค์
การวิจัยข้อ 3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ต่อสังคม

3.5 การนำเสนอข้อมูล

ใช้การพรรณนา อธิบาย ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัย สรุปออกมาตาม
วัตถุประสงค์การวิจัยและข้อสันนิษฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3.6 ภาพรวมของระเบียบวิธีวิจัย

วัตถุประสงค์การศึกษา	กรอบแนวคิด	วิธีวิจัย	เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล
1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เป็ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”	กรอบแนวคิดความหมายในระดับที่สอง (Secondary Order) หรือความหมายโดยนัย (Connotation) ของโรล็องด์ บาร์ตส์	Phenomenological Approach	Textual Analysis จากตัวบท ได้แก่แบบบันทึกและวิเคราะห์การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์
2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เป็ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”	ลักษณะการเปรียบเทียบ - ต่อยกกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย - ต่อด้านกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย - ทำทายกับมายาคติความเป็นแม่ในสังคมไทย	Phenomenological Approach	Textual analysis จากตัวบท ได้แก่ แบบบันทึกและวิเคราะห์การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์
3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ต่อบีเจกบุคคลและสังคม	หน้าที่หลักของมายาคติตามแนวคิดของ Barthes หน้าที่การชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง (Point Out) และหน้าที่เป็นตัวกำหนดความคิดของผู้ชม (Impose)	Phenomenological Approach	-Textual Analysis จากตัวบท -แบบวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่มีต่อสังคม

ตารางที่ 3.1 ภาพรวมของระเบียบวิธีวิจัย

บทที่ 4

การประกอบสร้างมายาคติและหน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ ของ“แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์

การวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวบท (Text) คือละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นแม่ และศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้รับสาร คือผู้ชมละครโทรทัศน์เพศหญิงที่เป็นแม่และลูกสาว โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และ 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ต่อปัจเจกบุคคลและสังคม แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การประกอบสร้างความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์

ส่วนที่ 2 มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์

4.1 การประกอบสร้างความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ไทย

การศึกษาการประกอบสร้างความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากกรอบแนวคิดการสร้างตัวละคร จากกรอบแนวคิดการให้กำเนิดและการอบรมเลี้ยงดู จากกรอบแนวคิดพัฒนาการของตัวละครแม่ และจากกรอบแนวคิดความขัดแย้งและสัมพันธภาพของตัวละครแม่กับตัวละครอื่น ๆ การนำเสนอผลการศึกษานำเสนอจากภาพกว้างเกี่ยวกับแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ ประกอบด้วย

1. แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู
2. แม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู ซึ่งมี 2 กลุ่มย่อยคือ
 - 2.1 แม่รักลูกในทางที่ผิด
 - 2.2 แม่รักลูกมากเกินไป

ดั่งภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แสดงการประกอบสร้างความเป็นแม่ที่เบียดเบียนในละครโทรทัศน์

1. แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

ผลการศึกษาการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูประกอบด้วย

1.1 ลักษณะทั่วไปของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

1.2 แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกับการให้กำเนิด

1.3 แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกับการอบรมเลี้ยงดู

1.4 พัฒนาการความเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

1.5 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

1.1 ลักษณะทั่วไปของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจำนวน 4 ตัวละคร คือ

(1) “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” (2) “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” (3) “คุณหญิงศรี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” และ (4) “อรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ผลการศึกษาแบ่งตามการประกอบสร้างลักษณะทั่วไปตามกรอบแนวคิดการสร้างตัวละคร จากลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และ ลักษณะทางจิตใจ ดังนี้

1.1.1 ลักษณะทั่วไปของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากลักษณะทางกายภาพ

1.1.2 ลักษณะทั่วไปของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากลักษณะทางสังคม

1.1.3 ลักษณะทั่วไปของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากลักษณะทางจิตใจ

1.1.1 ลักษณะทั่วไปของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากลักษณะทางกายภาพ

ผลการศึกษาการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางกายภาพได้แก่ อายุ และ รูปร่างหน้าตา พบว่า ลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ มีการนำเสนอแม่ทั้งที่มีอายุน้อย และแม่ที่มีอายุมาก ส่วนลักษณะทางกายภาพทางด้านรูปร่างหน้าตาจะมีการนำเสนอรูปร่างหน้าตาที่สวยงามทั้งหมด ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางกายภาพแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู		ตัวละคร
อายุ	อายุน้อย 16-18 ปี	ลำยอง สา อรดี
	อายุมาก 28 ปี	คุณหญิงศรี
รูปร่างหน้าตา	สวย	ลำยอง สา คุณหญิงศรี อรดี

จากตารางที่ 4.1 ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูทางด้านอายุ ทั้งที่มีอายุน้อย และที่มีอายุมาก ส่วนลักษณะทางกายภาพทางด้านรูปร่างหน้าตาจะมีการนำเสนอรูปร่างหน้าตาที่สวยงามทั้งหมด การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างดังรายละเอียด

1) ลักษณะทางกายภาพของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่มีอายุน้อยในละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้แม่ที่มีอายุน้อย มีอายุระหว่าง 16-18 ปี ได้แก่ “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวิช่วงโชติ” มีลูกเมื่ออายุ 16 ปี ภายหลังจากถวายตัวกับท่านชาย “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” มีลูกเมื่ออายุ 17 ปี และ “อรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ละครไม่ได้ระบุอายุของแม่ แต่จากการดำเนินเรื่องเมื่อตัวละครแม่ที่มีอายุประมาณ 40 ปีกว่า ๆ คือ “อรดี” ได้พบกับลูกชายซึ่งกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ดังนั้น “อรดี” ก็จะเป็นแม่ที่ให้กำเนิดลูกเมื่ออายุประมาณ 18 ปี

จากอายุของแม่ผู้ให้กำเนิดที่น้อย ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างผ่านการมองจากสังคมในลักษณะของการให้โอกาสในการพัฒนาความเป็นแม่ และในลักษณะของการผ่อนปรนการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ไม่เหมาะสม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการประกอบสร้างในลักษณะของการให้โอกาสแม่ที่มีอายุน้อยในการพัฒนาความเป็นแม่จากละครโทรทัศน์

ถิ่น “ช่างมันเถอะ ไอ้ที่แล้วก็ให้มันแล้วไป ล้ายองมันก็เป็นแม่คนแล้ว อายุมากขึ้นมันก็จะดีขึ้นเอง อะไรที่พอจะเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ได้ ก็ปล่อย ๆ มันไป เราทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุดก็พอแล้วลูกเอ๊ย”

ภาพที่ 4.2 การประกอบสร้างการให้โอกาสแม่ที่มีอายุน้อยในการพัฒนาความเป็นแม่จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ประกอบสร้างให้ “สิน” ผู้เป็นพ่อสามีของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดู คือ “ล้ายอง” พุดกับสมาชิกในครอบครัวที่กำลังอ่อนใจกับการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่เลี้ยงดูถูกแบบปล่อยปละละเลย ไม่สนใจที่จะเลี้ยงดู ด้วยน้ำเสียงที่ยังคงมีความเชื่อมั่นว่า อายุคือปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การแสดงบทบาทแม่ของ “ล้ายอง” ผู้เป็นลูกสะใภ้จะมีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น อีกทั้งสถานภาพ “แม่” ก็จะเป็นสิ่งสำคัญให้ตัวละคร “ล้ายอง” ดีขึ้นด้วย

เมื่อวิเคราะห์ความหมายของการประกอบสร้าง การให้โอกาสในการพัฒนาความเป็นแม่จากการมองของสังคมที่มาจากอายุ และจากสถานภาพ “แม่” นี้ วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ 3 ความหมายคือ

ความหมายที่หนึ่ง ความเป็นแม่คือความพร้อมหรือการเตรียมความพร้อม การเป็นแม่เมื่ออายุน้อย แม่อาจจะยังไม่มีความพร้อมหรือยังไม่ได้เตรียมพร้อมที่จะเป็นแม่ ด้วยเหตุผลจากพัฒนาการของมนุษย์ทางด้านอายุ อายุ 16-18 ปี คืออายุที่เป็นวัยรุ่น เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะในด้านอารมณ์ความรู้สึก ดังนั้นในการเป็นแม่และการแสดงบทบาทความเป็นแม่ของแม่ที่มีอายุน้อยในสถานะที่เป็นวัยกำลังเปลี่ยนผ่านนี้ก็อาจจะมีความไม่เหมาะสมขึ้นในการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นละครโทรทัศน์จึงสร้างความหมายในระดับที่สองว่า เมื่อแม่ที่อายุน้อยมีอายุมากขึ้นความพร้อมทางด้านจิตใจ เหตุผล และอารมณ์ก็จะทำให้แม่มีพัฒนาการความเป็นแม่ในทิศทางที่ดีขึ้นได้

ความหมายที่สอง เป็นความหมายความเป็นแม่ที่มาจากการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าละครโทรทัศน์จะนำเสนออายุของแม่ที่น้อย ยังไม่มีความพร้อมหรือเตรียมพร้อมที่จะเป็นแม่ แต่ด้วยศักยภาพของมนุษย์ในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องให้โอกาสแม่ที่มีอายุน้อยเรียนรู้ความเป็นแม่จากลูก และจากคนรอบข้าง เช่น แม่สามี หรือแม่ของตัวเอง

ความหมายที่สาม เป็นความหมายความเป็นแม่ที่มาจาก การให้ความสำคัญกับสถานภาพแม่ ที่สังคมไทยเราให้ความสำคัญกับสถานภาพนี้แก่ผู้หญิง นอกเหนือจากการเป็นลูกสาว และเมียมาแต่ไหนแต่ไร ความสำคัญของผู้หญิงในสถานภาพแม่ที่ให้กำเนิด และ อบรมเลี้ยงดูลูกคือหน้าที่สำคัญที่สังคมกำหนดไว้ให้กับผู้หญิง ดังนั้นแม่ที่มีอายุน้อยเมื่อเป็นแม่แล้ว สถานภาพนี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้ แม่มีพัฒนาการความเป็นแม่ที่ดีขึ้นได้

ตัวอย่างการประกอบสร้างในลักษณะของการผ่อนปรนการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ไม่เหมาะสมของแม่ที่มีอายุน้อยจากละครโทรทัศน์

ศรีวรรณ “เขายังอายุน้อยเกินไปรีไปเล่าที่สันต์”

สันต์ “ไม่น้อยแล้ว พี่พยายามให้โอกาสเขาแล้ว แต่ทุกอย่างมันก็มีแต่แข่ง พี่เสียใจอยู่อย่างเดียวที่ไม่ได้ลูกมาเลี้ยงเอง

ภาพที่ 4.3 การประกอบสร้างการผ่อนปรนการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ไม่เหมาะสมของแม่ที่มีอายุน้อยจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ประกอบสร้างให้ตัวละครสามีของ “ลำยอง” คือ “สันต์” ปรับทุกข์กับญาติลูกที่ลูกน้องคือ “ศรีวรรณ” ซึ่งเป็นครูประถมศึกษาเกี่ยวกับความเป็นแม่หรือการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลยของ “ลำยอง” คำปลอบใจและให้กำลังใจจาก “ศรีวรรณ” คือ เพราะอายุที่น้อยจึงทำให้ “ลำยอง” มีพฤติกรรมการแสดงออกความเป็นแม่ที่ไม่ถูกไม่ควร ซึ่งเป็นคำพูดที่ช่วยผ่อนปรนหรืออนุโลมความประพฤติกของ “ลำยอง” ให้ “สันต์” ได้คิด ได้ชะลอการตัดสินใจแสดงออกความเป็นแม่ของ “ลำยอง”

เมื่อวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างด้วยการนำ “อายุ” มาเป็นเหตุผลสำคัญในการผ่อนปรนความเป็นแม่นี้ จึงวิเคราะห์ความหมายได้ว่า เป็นความหมายที่มาจากความพร้อมในการเป็นแม่ การเป็นแม่เมื่ออายุน้อย ความพร้อมในการเป็นแม่จึงยังไม่มี ดังนั้นจึงควรผ่อนปรนความไม่พร้อมนี้และให้โอกาสแม่ในการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นแม่ในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น

2) ลักษณะทางกายภาพของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่มีอายุมากในละคร

โทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้แม่ที่มีอายุมากได้แก่ “คุณหญิงศรี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” แต่งงานเมื่ออายุ 28 ปี

จากอายุแม่ที่มากของตัวละคร ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างในลักษณะผู้หญิงต้องแต่งงานและมีลูก และในลักษณะการให้กำเนิดลูกเมื่ออายุมากขึ้นจะมีผลกระทบกับพัฒนาการและสติปัญญาของลูก

ตัวอย่างการประกอบสร้างในลักษณะ “ผู้หญิงต้องแต่งงานและมีลูก” แม่จะมีอายุมากจากละครโทรทัศน์

เจ้าสัวเส็ง (บอกอย่างโล่งใจ)

“หมดห่วงหนูศรีไปสักที โชคดีแท้ ๆ หาเรื่องบายเบี่ยง
เจ้าเล่ห์มาหลายครั้งจนเกือบจะขึ้นคาน”

ภาพที่ 4.4 การประกอบสร้าง “ผู้หญิงต้องแต่งงานและมีลูก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ประกอบสร้างการสนทนากันภายในครอบครัวที่ทุกคนโล่งใจเมื่อลูกสาวได้ออกเรือน เพราะอายุมากแล้ว จากคำว่า “ขึ้นคาน” ซึ่งเป็นสำนวน หมายความว่าถึงมีอายุเลยวัยแต่งงานแล้วแต่ยังไม่ได้แต่งงาน เป็นคำเปรียบกับหญิงที่มีอายุมากและอยู่เป็นโสด ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ครอบครัวของ “คุณหญิงศรี” ปฏิบัติตาม

ความต้องการของสังคม คือ ผู้หญิงนอกจากจะเป็นลูกสาวแล้ว ก็ต้องเป็นเมียและแม่ เพื่อจะได้ทำหน้าที่ผลิตบุคลากรของประเทศต่อไป

เมื่อวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างในระดับที่สอง ที่ละครโทรทัศน์นำเอา “อายุ” มาเป็นเหตุผลสำคัญในการที่ผู้หญิงจะต้องแต่งงาน วิเคราะห์ความหมายได้ว่า ผู้หญิงถูกกำหนดสถานภาพมาแล้วจากสังคมว่า ผู้หญิงเป็นแม่ได้โดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นความหมายของการเป็นแม่ทางด้านชีวภาพ ที่ผู้หญิงเป็นได้โดยธรรมชาติจากสรีระที่เอื้อ ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องแต่งงานเพื่อไม่ให้เลี้ยว จนได้รับคำว่า “ขึ้นคาน” มาเป็นสถานภาพของผู้หญิงแทนสถานภาพการเป็นแม่

ตัวอย่างการประกอบสร้างในลักษณะการให้กำเนิดลูกเมื่ออายุมากขึ้นจะมีผลกระทบกับพัฒนาการและสติปัญญาของลูก

หมอ “ผมเกรงว่าคุณพรึชชิต่า เธอจะมีความผิดปกติทางสมอง เธอจะทำอะไรซ้ำกว่าเด็กคนอื่นขอรับ อายุสมองเธอคงจะพัฒนาซ้ำกว่าเด็กคนอื่น แต่อย่างไรก็ตามเราต้องดูแล ช่วยเหลือ รักษาเธอให้ดีขึ้นให้มากที่สุดขอรับ”

คุณหญิงศรี ทำไมกรรมเวรไม่มาดกที่ฉัน ทำไมไปตกกับลูกฉัน ดวงตาดวงใจของฉัน

เมียน เมียนได้อินคุณหมอบอกว่ายังมีหวังค่ะ เรามาช่วยกัน หวังว่าเธอจะดีขึ้นนะค่ะ

ภาพที่ 4.5 การประกอบสร้าง “ผู้หญิงต้องแต่งงานและมีลูก” แม้จะมีอายุมากจากละครโทรทัศน์ เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

จากตัวอย่างการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ที่ให้ลูกสาวของ “คุณหญิงศรี” มีพัฒนาการที่ช้ากว่าเด็กปกติ ด้วยเหตุผลจากละครโทรทัศน์ที่นำเสนอคือ มาจากการกลั่นแกล้งของบ่าวในบ้านที่อิจฉาวิชยาขณะ “คุณหญิงศรี” ตั้งครรภ์ แต่ในความหมายของอายุแม่เมื่อตั้งครรภ์และให้กำเนิดนั้น ในทางสาธารณสุข แม่ที่ตั้งครรภ์เมื่ออายุมากจะมีผลกระทบกับเด็กในครรภ์ทางด้านสติปัญญาได้ รวมถึงอาจจะมีผลกระทบต่อการให้กำเนิด คือ การ

แห่ง เหตุผลทางการแพทย์ที่สนับสนุนเรื่องอายุของแม่ คือ เมื่อผู้หญิงตั้งครรภ์อายุ 35 ปี แพทย์จะต้องดูแลเรื่องพัฒนาการของเด็กในครรภ์ด้วยการเจาะน้ำคร่ำในสัปดาห์ที่ 7 ของการตั้งครรภ์ เพื่อตรวจความผิดปกติที่อาจจะเกิดขึ้น หากพบความผิดปกติทางด้านพัฒนาการและสติปัญญาของเด็กในครรภ์ ก็จะต้องมีการตัดสินใจจากแม่เกี่ยวกับการให้กำเนิดบุตร หรือการยุติการตั้งครรภ์ อีกทั้งการเจาะน้ำคร่ำนี้ โอกาสเสี่ยงกับการแท้งของแม่ก็มีมากขึ้นด้วย

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างให้แม่มีอายุมากในละครโทรทัศน์ คือ ความหมายของการเป็นแม่ที่ให้กำเนิดลูกเมื่ออายุมาก จะมีผลต่อสติปัญญาและพัฒนาการของลูก

จากการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ ทั้งแม่ที่มีลูกเมื่ออายุน้อย และแม่ที่มีลูกเมื่ออายุมาก จากละครโทรทัศน์ สรุปการวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง ความเป็นแม่คือความพร้อมหรือการเตรียมความพร้อม การเป็นแม่เมื่ออายุน้อย แม่อาจจะยังไม่มีความพร้อมหรือยังไม่ได้เตรียมพร้อมที่จะเป็นแม่ ด้วยเหตุผลจากพัฒนาการของมนุษย์ทางด้านอายุ อายุ 16-18 ปี คืออายุที่เป็นวัยรุ่น เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะในด้านอารมณ์ความรู้สึก ดังนั้นในการเป็นแม่และการแสดงบทบาทความเป็นแม่ของแม่ที่มีอายุน้อยในสถานะที่เป็นวัยกำลังเปลี่ยนผ่านนี้ก็อาจจะมีความไม่เหมาะสมขึ้นในการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้น สังคมควรผ่อนปรนความไม่พร้อมด้วยเหตุผลของอายุของแม่ที่น้อยนี้และควรให้โอกาสแม่ในการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นแม่ในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น

ความหมายที่สอง ความเป็นแม่คือการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าผู้หญิงเป็นแม่เมื่ออายุน้อย ยังไม่มีความพร้อมหรือเตรียมพร้อมที่จะเป็นแม่ แต่ด้วยศักยภาพของมนุษย์ในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องให้โอกาสแม่ที่มีอายุน้อยเรียนรู้ความเป็นแม่จากลูก และจากคนรอบข้าง เช่น แม่สามี หรือแม่ของตัวเอง

ความหมายที่สาม ความเป็นแม่คือสถานภาพที่สำคัญสำหรับผู้หญิง ที่สังคมไทยให้ความสำคัญกับสถานภาพนี้แก่ผู้หญิง นอกเหนือจากการเป็นลูกสาว และการเป็นเมียมาแต่ไหนแต่ไร ความสำคัญของผู้หญิงในสถานภาพแม่ที่ให้กำเนิด และ อบรมเลี้ยงดูลูกคือหน้าที่สำคัญที่สังคม

กำหนดไว้ให้กับผู้หญิง ดังนั้นแม่ที่มีอายุน้อยเมื่อเป็นแม่แล้ว สถานภาพนี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้แม่มีพัฒนาการความเป็นแม่ที่ดีขึ้นได้

ความหมายที่ดี ความเป็นแม่คือสิ่งที่ผู้หญิงถูกกำหนดโดยธรรมชาติและถูกกำหนดจากสังคมมาแล้วว่า ผู้หญิงเป็นแม่ได้โดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นความหมายของการเป็นแม่ทางด้านชีวภาพที่ผู้หญิงเป็นได้โดยธรรมชาติจากสรีระที่เอื้อ ส่วนความหมายที่ถูกกำหนดจากสังคมก็คือ ผู้หญิงต้องแต่งงานเพื่อไม่ให้เลวร้าย จนได้รับคำว่า “จิ้นคาน” มาเป็นสถานภาพของผู้หญิงแทนการเป็นแม่

ความหมายที่ห้า การเป็นแม่ที่ให้กำเนิดลูกเมื่ออายุมาก จะมีผลต่อพัฒนาการและสติปัญญาของลูก

3) ลักษณะทางกายภาพทางด้านรูปร่างหน้าตาที่สวยงามของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์ให้มีความสวยทั้งหมด ได้แก่ “สา” “ลำยอง” “คุณหญิงศรี” และ “อรดี” เป็นการประกอบสร้างในลักษณะของการได้รับโอกาสให้เป็นเมียและแม่ และในลักษณะของการนำความสวยไปใช้ประโยชน์ ดังตัวอย่าง

ท่านชาย อีสา นี้อีสาหรือนี่...
ใส่เครื่องราแล้วสวยถึงเพียงนี้เชียวรี”

(สาได้รับการถวายตัวในคืนงานฉลองวันประสูติ)

หม่อมมิม

“หลงรูปตัวเองเข้าแล้วละสิ ผู้หญิงเราก็เท่านี้ละนะ มีรูปก็ถือว่าเป็นทรัพย์ เอ็งนี่เป็นคนสวยสวยกว่านางอะไรต่ออะไรของหม่อมลำคานมากมายนัก แล้วไอ้รูปสมบัติของเอ็งนี่แหละ จะพาให้เอ็งสบาย

ภาพที่ 4.6 รูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการได้รับโอกาสในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ที่ประกอบสร้างให้ หม่อมเจ้าโชติช่วงระวี รวีวาร ตะลึงความสวยของ “สา” บ่าวในวัง เมื่อแต่งองค์ทรงเครื่องนางรำ ความสวยของ “สา” จึงเป็นทรัพย์ที่สามารถเป็นแรงดึงดูดใจต่อเพศตรงข้ามได้โดยธรรมชาติของความสวย ตามความหมายของสำนวน “นารีมีรูปเป็นทรัพย์” ละครโทรทัศน์ยังประกอบสร้างให้ทรัพย์จากความสวยของ “สา” ได้รับการถวายเป็นหม่อมในคืนงานฉลองวันประสูตินี้ด้วย

และละครโทรทัศน์ยังประกอบสร้างให้มีการนำสำนวนไทย “นารีมีรูปเป็นทรัพย์” มาใช้ในบทสนทนาของตัวละคร คือ “หม่อมนี้ม” กับ “สา” ว่าทรัพย์จากการมีรูปสวยนี้จะทำให้ผู้หญิงสบาย ซึ่งคำว่า “สบาย” ในที่นี้คือ ชีวิตและความเป็นอยู่ที่สบาย จากการเป็นหม่อมของหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี รวีวาร

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการนำความสวยที่เป็นทรัพย์ของผู้หญิงมาดึงดูดใจเพศตรงข้าม และความสวยจะทำให้ผู้หญิงได้รับความสบาย ได้ว่า รูปร่างหน้าตาที่สวยงามของผู้หญิง คือ โอกาสที่มากกว่าในการที่จะได้รับ เพื่อเปลี่ยนสถานภาพของผู้หญิงจาก หญิงสาว ไปเป็นเมีย และเป็นแม่

ตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพด้านรูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการได้รับโอกาสให้เป็นเมียและแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

เจ้าสัวเต็ง “ได้เห็นว่าลูกสาวของเจ้าสัวเส็งงดงามมาก ดวงตาสดใสเจดจรัสราวแสงดาว แก้มแดงประหนึ่งดอกท้อ ปากสีชมพูประหนึ่งกุหลาบแรกแย้ม ขอบใจจริงๆ ที่ยกลูกสาวให้”

ภาพที่ 4.7 รูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการได้รับโอกาสให้เป็นเมียและแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” (1)

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ “เจ้าสัวเต็ง” ชมความสวยของ “คุณหญิงศรี” ว่าที่ลูกสะใภ้ และขอบใจพ่อแม่ของ “คุณหญิงศรี” ที่ยกลูกสาวให้

ตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพด้านรูปร่างหน้าตาที่สวยงามในลักษณะของการได้รับโอกาสให้เป็นเมียและแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

คุณหญิงลออศรี

“สวยสง่า ฉลาดปราดเปรื่อง อ่านออกเขียนได้พูดคล่อง ทั้งอังกฤษและไทยราวกับภาษาของตัวเอง.....”

ภาพที่ 4.8 รูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการได้รับโอกาสให้เป็นเมียและแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” (2)

จากภาพเป็นการประกอบสร้างจากคำพูดของ “คุณหญิงลออศรี” เพื่อนของ “คุณหญิงศรี” เมื่อจะเป็นแม่สื่อให้กับเจ้าคุณหรือพระยาสมิตินุมิ ก็นำเอาความสวยเป็นหนึ่งในเหตุผลของความเหมาะสมกับการเป็นภรรยาของเจ้าคุณ นอกเหนือจากการศึกษาที่ “คุณหญิงศรี” มีอยู่แล้วและเป็นความสวยที่มากกว่าความสวยปกติคือ “สวยสง่า” ซึ่ง “ความสวยสง่า” นี้ เป็นสิ่งที่สมฐานะกับเจ้าพระยาสมิตินุมิ ที่มียศถาบรรดาศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่การงาน และฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ซึ่งเมื่อเป็นภรรยาแล้ว ก็คือการได้เป็นแม่ในอนาคต

จากการประกอบสร้างจากตัวอย่างวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า รูปร่างหน้าตาของผู้หญิงที่สวยงาม คือการได้รับโอกาสที่มากกว่าในการเป็นแม่ เพราะเป็นลักษณะทางกายภาพภายนอกที่ประเมินค่าได้ในเชิงประจักษ์

การประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพด้านรูปร่างหน้าตาที่สวยงามในลักษณะของการนำความสวยไปใช้ประโยชน์ของผู้หญิง

ตัวอย่าง การประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพด้านรูปร่างหน้าตาที่สวยงามในลักษณะของการนำความสวยไปใช้ประโยชน์ของผู้หญิงจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

ยายแล "นั่งถ่ายของมันเกิดมามีบุญไว้ มันมีรูปเป็นทรัพย์สินไม่เหมือนเอ็ง"

ยายแล "เอ็งมันเกิดมาทั้งสวย ทั้งมีบุญ โหงวเฮ้งยังจะสบายไปทั้งชาติ"

ยายแล "เห็นไหมข้างออกแล้วว่า ยังไงมันก็ต้องมาจ้อเอ็ง เมียสวย ๆ อย่างเอ็ง ชาตินี้มันจะมีปัญญาไปหาที่ไหนได้ เอ็งเล่นตัวไปก่อนนะ ไว้ อย่าเพิ่งไปยอมมันหมด"

ภาพที่ 4.9 การประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพด้านรูปร่างหน้าตาที่สวยงามกับการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้หญิงจากละครโทรทัศน์เรื่อง "ทองเนื้อเก้า"

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์ประกอบสร้าง คำพูดของตัวละครแม่ของ "ถ่ายอง" คือ "ยายแล" พูดกับลูกว่า "มีรูปเป็นทรัพย์สิน" แสดงว่าผู้หญิงที่มีความสวยจะเป็นผู้หญิงที่โชคดี แสดงถึงการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้หญิงมากกว่าผู้หญิงปกติทั่วไป และความสวยจะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้หญิงมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่สบาย เป็นความภูมิใจของสามีจากคำพูด "เมียสวย ๆ อย่างเอ็ง ชาตินี้มันจะมีปัญญาไปหาที่ไหนได้" และความสวยนำไปใช้เป็นเครื่องมือต่อรองกับสามี จากคำพูด "เอ็งเล่นตัวไปก่อน" ความสวยจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้หญิงทางเลือกมากกว่าความเป็นแม่ และการเลือกทางอื่นของ "ถ่ายอง" ที่ไม่ใช่การเป็นแม่ตัวเอง ที่ทำให้ท้ายที่สุดถ่ายองจึงจบไม่สวยด้วยการไม่ยอมเลือกเป็นแม่

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สอง จากลักษณะทางกายภาพทางด้านรูปร่างหน้าตาของแม่ที่สวยงามในลักษณะของการนำไปใช้ประโยชน์ คือ ความหมาย "ความสวยเป็นอำนาจของผู้หญิง" คือ การใช้ความสวยเป็นอำนาจในการต่อรอง เช่นการต่อรองกับอำนาจของผู้ชายที่เป็นสามี

สรุปการวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจาก
ละครโทรทัศน์ที่มีลักษณะทางกายภาพทางด้านรูปร่างหน้าตาที่มีความสวยนี้ สามารถวิเคราะห์
ความหมายดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง “ความสวยเป็นทรัพย์สินสมบัติที่มีค่าของผู้หญิง” ตามความหมายที่
สังคมไทยรับรู้จากสำนวนไทยว่า “นารีมีรูปเป็นทรัพย์” หรือ “สตรีมีรูปเป็นทรัพย์” ดังนั้น ทรัพย์
จากความสวยนี้ หากผู้หญิงคนใดมีก็โชคดี เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้หญิง จากละครโทรทัศน์ที่
ปรากฏในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ความสวยจะเป็นแรงดึงดูดใจต่อเพศตรงข้าม ความสวยจะเป็นสิ่ง
นำพาผู้หญิงไปสู่ความสบาย ความสวยจะเป็นความภูมิใจของผู้ชายที่ได้ครอบครองความสวย
และความสวยจะเป็นสิ่งที่ได้รับการประเมินค่าเบื้องต้นของความเหมาะสมสำหรับผู้ชาย

ความหมายที่สอง “ความสวยเป็นอำนาจของผู้หญิง” คือ การใช้ความสวยเป็นอำนาจใน
การต่อรอง คือการต่อรองกับอำนาจของผู้ชายที่เป็นสามี

ความหมายที่สาม “ความสวยเป็นคุณลักษณะเด่นทางกายภาพของผู้หญิงในการถูก
เลือกเป็นแม่” เป็นเหตุผลทางด้านการถ่ายทอดทางพันธุกรรม

1.1.2 ลักษณะทั่วไปของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากลักษณะทางสังคม

การประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์จากลักษณะทาง
สังคม ผลการศึกษาพบว่า ละครโทรทัศน์มีการนำเสนอฐานะของแม่ทั้งที่มีฐานะที่ยากจน/ชนชั้น
ล่าง และแม่ที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูง และผลการศึกษาลักษณะทางสังคมทางการศึกษา พบว่า
มีการนำเสนอทั้งแม่ที่ไม่มีการศึกษาและแม่ที่มีการศึกษา รวมถึงผลการศึกษาลักษณะทางสังคมของ
แม่เกี่ยวกับบทบาทการเลี้ยงดูของพ่อที่พบว่า มีการนำเสนอทั้งพ่อที่มีบทบาทและพ่อที่ไม่มีบทบาท
ในการเลี้ยงดูลูก ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางสังคมของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู		ตัวละคร
ฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น	ยากจน/ชนชั้นล่าง	ลำยอง สา อรดี
	ร่ำรวย/ชนชั้นสูง	คุณหญิงศรี
การศึกษา	ไม่มีการศึกษา	อรดี สา ลำยอง
	มีการศึกษา	คุณหญิงศรี
บทบาทการเลี้ยงดูลูกของพ่อ	ไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดู	สา อรดี คุณหญิงศรี
	มีบทบาทในการเลี้ยงดู	ลำยอง

จากตารางที่ 4.2 วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู ดังรายละเอียด

1) การประกอบสร้างลักษณะทางสังคมทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

ผลการศึกษาการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่มีฐานะยากจน/ชนชั้นล่าง พบความหมายความเป็นแม่เกี่ยวกับ (1) ฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างกับการกำหนดการให้กำเนิดและการอบรมเลี้ยงดู (2) ฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างกับอุปสรรคในการเป็นแม่ (3) ฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างกับการใช้การเป็นแม่ในการเลื่อนฐานะ/ชนชั้น และ (4) การปฏิเสธความเป็นแม่คือโอกาสที่ดีขึ้นทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้น ดังนี้

(1) ฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างกับการกำหนดการให้กำเนิดและการอบรมเลี้ยงดู

ผลการศึกษาละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้แม่ที่มีลักษณะทางสังคมเป็นชนชั้นล่างถูกกำหนดการเป็นผู้ให้กำเนิดแต่ไม่มีโอกาสเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก และการกำหนดความเป็นแม่จากชนชั้นสูงหรือจากผู้ชาย

หม่อมเจ้าโชติช่วงระวี “ชั้นชอบใจแม่พริ้มมากเลยนะที่ยอมเป็นแม่ให้ชาขรวิ นึกว่าเห็นแก่ร์วิวาร จะให้ลูกฉันเป็นลูกของอิสาดู้อย่างไร เกิดมาเป็นอิสายังไงมันก็เป็นอิสายู่วันยังค่ำ แม้ว่าฉันจะยกย่องก็ตาม ชั้นเคยบอกแม่พริ้มแล้วใช่ไหมว่าทายาทวิวารจะต้องเกิดจากท้องแม่พริ้มคนเดียวเท่านั้น”

หม่อมพริ้ม “ท่านชายหมายความว่าจะให้บอกใครๆว่าเป็นลูกหม่อมฉันอิสานันจะว่าอย่างไรนี้”

ภาพที่ 4.10 การถูกกำหนดการเป็นผู้ให้กำเนิดแต่ไม่มีโอกาสเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวิช่วงโชติ”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ “สา” ซึ่งเป็นชนชั้นล่าง เป็นคนตั้งท้องและให้กำเนิดลูก แต่ หม่อมเจ้าโชติช่วงระวี ผู้เป็นสามีที่เป็นชนชั้นสูง เป็นผู้กำหนดว่า จะให้ “หม่อมพริ้ม” ซึ่งเป็นชนชั้นสูงที่ไม่ได้ให้กำเนิดมาเป็นแม่ของลูกในการอบรมเลี้ยงดูแทน ส่วน “สา” ก็เป็นบ่าวเหมือนเดิม

การวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างในระดับที่สองวิเคราะห์ได้ว่า ด้วยเหตุผลจากฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น แม่ที่ฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน/ชนชั้นล่าง เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วอาจจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู แต่จะมีผู้ที่ไม่ได้ให้กำเนิดมาเลี้ยงดูแทนตามความเหมาะสมของฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น หรือสรุปเป็นความหมายที่กระชับได้ว่า แม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู และแม่ที่เลี้ยงดูอาจจะไม่ได้ให้กำเนิด

หม่อมพริ้ม “อิสาดู!” “นั่นเองจะให้หันมลูกรี”
สา “ค่ะ”

หม่อมพริ้ม “ไม่ต้องหรอก แม่นวลเขา มาแล้ว ข้าจ้างแม่นวลมาเป็นแม่นมเลี้ยงคุณชาย”

(แม่นมเข้าไปรับเด็ก แต่สาไม่ยอมปล่อย)

หม่อมพริ้ม “เป็นแม่คนนะอิสาดู แต่แบ่งลูก

ออกมาก็เป็นแม่ได้ แต่จะเลี้ยงลูกให้โตขึ้นมาดีมันต้องอบรมสั่งสอนกันอีกหลายอย่าง... ข้าพูดตรง ๆ เอ็งไม่มีปัญญาเป็นแม่ที่คิของคุณชายได้ ท่านชายทรงมีรับสั่งให้ข้าเลี้ยงคุณชายให้คุณชายเรียกข้าว่าแม่”

สา “แล้วสา...”

หม่อมพริ้ม “ส่วนเอ็ง...เคยทำอะไรยังไม้มาก็ทำไป คุณชายนี่นะ ข้าจะเลี้ยงให้เอง”

ภาพที่ 4.11 การประกอบสร้างชนชั้นล่างกับการกำหนดความเป็นแม่จากชนชั้นสูงหรือจากผู้ชาย ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” ประกอบสร้าง คำพูดของหม่อมพริ้มที่มีนัยเชิงเหยียดขาดว่า “ท่านชายทรงมีรับสั่งให้ข้าเลี้ยงคุณชายให้คุณชายเรียกข้าว่าแม่” เป็นการแสดงถึง “การเป็นแม่ถูกกำหนดด้วยชนชั้น” หากลูกเป็นชนชั้นสูงแม่ก็ควรต้องเป็นชนชั้นเดียวกับลูกด้วย เพราะ “สา” อยู่ในฐานะชนชั้นล่าง “สา” จึงถูกกำหนดว่า ไม่ควรเป็นแม่ เพราะลูกที่ “สา” จะเป็นแม่นั้นมีสายเลือดของชนชั้นสูงมาจากพ่อ ดังนั้นคนที่จะเป็นแม่ก็ต้องเป็นชนชั้นสูงด้วยกัน ลูกจะได้เป็นชนชั้นสูงอย่างสมบูรณ์ อีกทั้งละครโทรทัศน์ยังประกอบสร้างให้ “ชนชั้นสูงคือผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดว่าใครควรจะเป็นแม่” และที่สำคัญคือการประกอบสร้างให้ “ความเป็นแม่ถูกกำหนดโดยผู้ชาย” และผู้ชายในละครโทรทัศน์ที่ประกอบสร้างให้กำหนดการเป็นแม่และความเป็นแม่ได้ก็คือ พ่อ

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้าง คือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้นที่ดีกว่าคือผู้ที่สามารถกำหนดการเป็นแม่ และกำหนดความเป็นแม่ได้ หรือความหมาย ผู้ชายคือผู้ที่กำหนดการเป็นแม่และกำหนดความเป็นแม่ หรือผู้ที่มีอำนาจมากกว่าคือผู้ที่กำหนดการเป็นแม่และความเป็นแม่ได้

(2) ฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างกับอุปสรรคในการเป็นแม่

อรดี “ฉันขอเวลาอีกสักอาทิตย์ แล้วฉันจะหาเงินมาให้ ตอนนี้ฉันท้องแก่ ฉันรับแขกไม่ได้ ฉันเลยไม่มีเงิน”

ภาพที่ 4.12 การประกอบสร้างฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างกับอุปสรรคในการเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่มีการประกอบสร้างให้ตัวละครแม่คือ “อรดี” ที่มีฐานะยากจนมีอาชีพเป็นผู้หญิงขายบริการ ไปกู้เงินนอกระบบมา เมื่อตั้งท้องจึงทำให้ไม่สามารถได้ ตัวละครแม่จึงใช้การท้องเป็นข้ออ้างหรือเป็นอุปสรรคของการทำงานเพื่อให้ได้เงินมาใช้หนี้

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้าง วิเคราะห์ได้ว่า “แม่ที่มีฐานะยากจน เมื่อเป็นแม่ฐานะที่ยากจนก็จะเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเป็นแม่ทั้งในช่วงตั้งครรภ์และหลังคลอดได้” เพราะแม่ต้องสูญเสียรายได้นับตั้งแต่เริ่มต้นการเป็นแม่เมื่อตั้งครรภ์ การตั้งครรภ์ของแม่ที่ใช้เวลายาวนานถึง 9 เดือน รวมถึงการพักผ่อนร่างกายและเลี้ยงดูลูกภายหลังคลอดอีก 3 เดือน จึงทำให้แม่สูญเสียรายได้เป็นระยะเวลายาวนาน

(3) ฐานะทางเศรษฐกิจยากจน/ชนชั้นล่างกับการใช้การเป็นแม่ในการเลื่อนฐานะ/ชนชั้น
ตัวอย่างการประกอบสร้างฐานะทางเศรษฐกิจยากจนกับการใช้การเป็นแม่ในการเลื่อนฐานะ/ชนชั้น

ลำยอง “ที่สันต์ ไปทำงานแต่เช้าเลขนะจ๊ะ” “แวะชิมขนมถ้วยก่อนสิจ๊ะที่สันต์วันนี้ขนมถ้วยลำยอง

บ้านหวาน มันมัน เพิ่งสุกร้อน ๆ เลย”

สันต์ พี่รับจ๊ะลำยอง สายแล้ว

ลำยอง “เงินที่สันต์เอาไปกินบนเรือนะจ๊ะ”

สันต์ “เดี๋ยวที่หาดังค์ก่อนนะ”

ถ่ายอง "ไม่ต้องจะ ไม่ต้อง ถ่ายองให้พี่..ฟรีฟรี"

สันต์ "ไม่คิดหรอกมั้งถ่ายอง ของชื่อของชาย"

ถ่ายอง "ถ่ายองอยากให้ชิมด้วย"

สันต์จำใจรับกระทงขนม ถ่ายองส่งอ้อมทางสายตาให้

แถ"เอ็งต้องจับไอ้สันต์ให้อยู่มีอนา ไม่งั้นคนอื่นคาบไปกิน ข้าไม่รู้ด้วย ไอ้นี้
อนาคคมัน โกล วันนี้เป็นแกงจืด แต่แม้ว่าวันข้างหน้ามันต้องได้เป็นนายร้อยนาย
พันกะเขาแน่ ๆ เอ็งจะได้เป็นคุณนายสบายไปทั้งชาติ"

ภาพที่ 4.13 การประกอบสร้างฐานะทางเศรษฐกิจยากจนกับการใช้การเป็นแม่ในการเลื่อนฐานะ
ในละครโทรทัศน์เรื่อง "ทองเนื้อเก้า"

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง "ทองเนื้อเก้า" ประกอบสร้างให้ "ยายแล" ใช้คำพูดว่า "ต้องจับไอ้สันต์ให้อยู่มีเอ" ซึ่งก็คือการมุ่งหวังให้ลูกสาวมีสามีที่มีฐานะ เพราะลูกสาวจะได้มีฐานะที่เปลี่ยนไป คือเป็นคุณนายนายทหารเรือ คำว่า "คุณนาย" ในความเข้าใจของตัวละครก็คือ การมีชีวิตที่ดี มีความสบาย ไม่ต้องทำงาน มีหน้ามีตา เป็นการนำเสนอความหมายของการพึ่งพิงผู้ชายของผู้หญิง การที่ผู้หญิงจะทำให้ฐานะที่ยากจนของตัวเองมีฐานะที่ดีขึ้น การมีสามีที่มีฐานะดีอนาคตหน้าทีการงานดี เป็นวิธีทางหนึ่งที่คุณหญิงสามารถทำได้หากมีโอกาส และเมื่อเป็นภรรยาแล้วต่อไปก็คือการเป็นแม่ ดังนั้นการเป็นแม่ก็จะทำให้ฐานะดีขึ้นได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นความรวยของสามีคือการประเมินค่าเบื้องต้นจากสังคมสำหรับผู้ชาย ว่าควรหรือไม่ควรจะได้รับการพิจารณาเลือกจากผู้หญิง

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า ผู้หญิงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน ยังคงต้องพึ่งพาผู้ชาย ความรวยของสามีคือสิ่งที่จะทำให้ผู้หญิงที่เป็นเมียหรือภรรยาที่มีความเป็นอยู่ของชีวิตที่สุข สะดวก และสบาย

(4) การปฏิเสธความเป็นแม่ของแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน/ชนชั้นล่างคือ
โอกาสที่ดีขึ้น

ตัวอย่างการประกอบสร้างการปฏิเสธความเป็นแม่ของแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่
ยากจนคือ โอกาสที่ดีขึ้น

วิมล “จริงของแคะ ถ้าแกไม่มองการณ์ไกลสิบกว่าปีที่แล้วแกคงไม่
ไปอยู่กับเศรษฐีฝรั่งจนได้สมบัติมาเป็นร้อยล้านหรอก แล้วกลับมาใช้
ความรวยเข้าสังคมไฮโซจนพวกเขาอมรับ”

ภาพที่ 4.14 การประกอบสร้างการปฏิเสธความเป็นแม่ของแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนคือ
โอกาสที่ดีขึ้นในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ประกอบสร้าง จากคำพูดของเพื่อน
ของ “อรดี” ที่ชื่นชมการตัดสินใจของ “อรดี” ที่มีอาชีพขายบริการในอดีต ภายหลังจากให้กำเนิดลูก
แล้ว ก็ตัดสินใจเลือกปฏิเสธความเป็นแม่ ด้วยการทอดทิ้งลูกด้วยการนำลูกไปทิ้ง ไปอยู่กับสามีที่
ร่ำรวย ที่เมืองนอกเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงกลับมาเป็นคนมีฐานะในประเทศไทย มีหน้ามีตาใน
สังคม ว่าเป็นการตัดสินใจที่ทำให้ได้รับโอกาสอื่นที่ดีกว่าในสังคม มากกว่าที่จะยอมเป็นแม่เลี้ยงดู
ลูกต่อไปและมีฐานะที่ยากจนจากการประกอบอาชีพหญิงขายบริการ

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า
การปฏิเสธความเป็นแม่ของแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนจะทำให้แม่มีโอกาสนอื่นในสังคมที่
ดีกว่า

2) การประกอบสร้างลักษณะทางสังคมทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวย/ชนชั้นสูง
ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

ผลการศึกษาพบการประกอบสร้างความเป็นแม่จากลักษณะทางสังคมของแม่ที่มีฐานะ
ร่ำรวยในละครโทรทัศน์ในลักษณะของการปฏิเสธการเป็นแม่

ตัวอย่างการประกอบสร้างในลักษณะปฏิเสธการเป็นแม่ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่มีฐานะร่ำรวย

ศรี “ทุกคน้องรัก สักวันที่จะตอบแทนหาเจ้าสาวแสนสวยแสนดีให้นาย”

คุณ “ขอบคุณ แต่ว่าตอนนี้ที่ศรีจะให้ผมพาไปหลบที่ไหน ที่คิดว่าจะรอดพ้นหูตาของคุณเดียวของเรา”

ศรี “แฉะนี่แหละ ที่ขอแค่รอดพ้นพิษแฉะงานให้ผ่านไปเท่านั้น จากนั้นอะไรจะเกิดก็ให้มันเกิด ระเบิดลงกลางบ้าน หนักกว่าอเมริกาโดนญี่ปุ่น ถล่มเพิร์ลฮาร์เบอร์” ศรีหัวเราะชอบใจ

คุณ “น้อยไปนะสิ น่าจะเป็นสหรัฐถล่มอิโรซิมมา นางาซากิประมาณนั้น ตามจริง ที่ศรีทำอย่างนี้หลายที ไม่เคยเกรงกลัวคุณเดียวโกรธบ้างหรือ”

ศรี “กลัวสิ แต่ที่กลัวการมีผิวมากกว่ากลัวคุณเดียวโกรธที่อยากอยู่เป็น โสดจนวันตาย”

ภาพที่ 4.15 การประกอบสร้างในลักษณะปฏิเสธการเป็นแม่ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่มีฐานะร่ำรวยจากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถการองพิภพ”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถการองพิภพ” ประกอบสร้างให้ “ศรี” เลือกที่จะหนีการแต่งงานทั้ง ๆ ที่รู้ว่า เป็นความต้องการของครอบครัวที่จะให้ออกเรือน และรู้ว่าพ่อจะต้องโกรธ ด้วยเหตุผลคือ “ศรี” ไม่ต้องการมีสามี เพราะได้เห็นตัวอย่างจากครอบครัวที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคน และได้รับการปลูกฝังจากครูหม่อมที่สอนภาษาอังกฤษให้เกลียดผู้ชายและกลัวการมีลูก การคลอดลูก “ศรี” จึงหาทางเลี่ยงการแต่งงานทุกครั้ง เมื่อพ่อที่เป็นคนจีนตกลงปลงใจยกลูกสาวให้แบบคลุมถุงชน ซึ่งในความหมายของการเป็นแม่ก็คือ “ศรี” ปฏิเสธการเป็นแม่ โดยเริ่มต้นปฏิเสธจากการไม่ยอมแต่งงานเพราะการแต่งงานคือจุดเริ่มต้นของการใช้ชีวิตการเป็นสามีภรรยาที่จะต้องมีการติดตามนั่นเอง และจากการที่ตัวละคร “ศรี” มีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวยจึงทำให้ “ศรี” สามารถเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็น “แม่” ได้ เพราะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการเลี้ยงดู ทรัพย์สินสมบัติของตระกูล และมีกิจการให้ดูแล อีกทั้งเป็นผู้มีการศึกษา บุคลิกลักษณะที่เป็นผู้หญิงสมัยใหม่มีการศึกษามาสนับสนุนการปฏิเสธการเป็นแม่อีกด้วย

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจที่ร่ำรวย/ชนชั้นสูงในละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ได้ว่า ผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูง สามารถเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็นแม่ได้ เพราะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการเลี้ยงดู ไม่ต้องแต่งงาน ไม่ต้องเป็นภรรยา ไม่ต้องเป็นแม่ เป็นผู้หญิงแค้ในฐานะลูกสาว ก็สามารถมีเงินที่จะเลี้ยงดูตัวเองได้ตลอดไป

สรุปการวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากลักษณะทางสังคมทางด้านฐานะ/ชนชั้น ได้ดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง ด้วยเหตุผลจากฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น แม่ที่ฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนชนชั้นล่าง เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วอาจจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู แต่จะมีผู้ที่ไม่ได้ให้กำเนิดมาเลี้ยงดูแทนตามความเหมาะสมของฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น หรือสรุปเป็นความหมายที่กระชับได้ว่า แม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู และแม่ที่เลี้ยงดูอาจจะไม่ได้ให้กำเนิด

ความหมายที่สอง ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้นที่ดีกว่าคือผู้ที่สามารถกำหนดการเป็นแม่ และกำหนดความเป็นแม่ได้ ผู้ชายคือผู้ที่กำหนดการเป็นแม่และกำหนดความเป็นแม่ หรือผู้ที่มีอำนาจมากกว่าคือผู้ที่กำหนดการเป็นแม่และความเป็นแม่ได้

ความหมายที่สาม ฐานะแม่ที่ยากจนคืออุปสรรคสำคัญในการเป็นแม่ทั้งในช่วงตั้งครรภ์ และหลังคลอด จากการสูญเสียรายได้ขณะตั้งครรภ์ คลอด และพักฟื้นหลังคลอด

ความหมายที่สี่ ฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน ทำให้ผู้หญิงยังคงต้องพึ่งพาผู้ชายในฐานะสามีที่ร่ำรวยเพื่อดูแลให้ผู้หญิงที่เป็นเมียหรือภรรยา มีความเป็นอยู่ของชีวิตที่สุข สะดวก และสบาย

ความหมายที่หกการปฏิเสธความเป็นแม่ของแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน จะทำให้แม่มีโอกาสอื่นในสังคมที่ดีกว่า

ความหมายที่เจ็ดผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูง สามารถเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็นแม่ได้ เพราะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการเลี้ยงดู ไม่ต้องแต่งงาน ไม่ต้องเป็นภรรยา ไม่ต้องเป็นแม่ เป็นผู้หญิงแค้ในฐานะลูกสาว ก็สามารถมีเงินที่จะเลี้ยงดูตัวเองได้ตลอดไป

3) การประกอบสร้างลักษณะทางสังคมทางการศึกษาของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่ไม่มีการศึกษา

ผลการศึกษากการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูไม่มีการศึกษาจากละครโทรทัศน์คือ “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” “อรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และ “อีสา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” พบว่าการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติการเป็นแม่ที่ดี การไม่มีการศึกษากับอุปสรรคการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู และการเป็นแม่กับการพลาดโอกาสทางการศึกษา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง การประกอบสร้างการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติการเป็นแม่ที่ดีในละครโทรทัศน์

หม่อมพริ้ม “เป็นคนนะอีสา ไซว่าแค่แบ่งลูกออกมาก็เป็นแม่ได้ แต่จะเลี้ยงลูกให้โตขึ้นมาดีได้ มันต้องอบรมสั่งสอนกันอีกหลายอย่าง ข้าพูดตรง ๆ เอ็งไม่มีปัญญาเป็นแม่ที่ดีของคุณชาย”

ภาพที่ 4.16 การประกอบสร้างการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติการเป็นแม่ที่ดีในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ประกอบสร้างคำพูดของ “หม่อมพริ้ม” ที่พูดกับ “สา” แสดงให้เห็นว่าการเป็นแม่นั้นมีสองลักษณะคือ การเป็นแม่จากทางชีวภาพคือการให้กำเนิด และความเป็นแม่จากทางสังคมคือการอบรมเลี้ยงดู และละครโทรทัศน์นำเสนอในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับการเป็นแม่จากทางสังคม ที่แม่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูกเพื่อให้ลูกเติบโตเป็นคนดี ต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก ซึ่งคำว่า “มันต้องอบรมกันอีกหลายอย่าง” คือความหมายของการให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดูลูก คำว่า “หลายอย่าง” แสดงความรับผิดชอบของแม่กับการอบรมเลี้ยงดูมีจำนวนมากมาย หลายอย่าง ที่แม่ต้องทำ และคำว่า “ปัญญา” หรือความหมายคือ ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่เรียนและคิด คือสิ่งที่ตัวละคร “หม่อมพริ้ม” ที่ละครกำหนดมาให้เป็นผู้เลี้ยงดูแต่ไม่ได้ให้กำเนิดที่เป็นชนชั้นสูงนี้ บอกว่า “สา” ไม่มี ความหมายของปัญญานี้คือความหมายของการไม่มีการศึกษาที่เกิดจากการคิด การเรียนรู้การเป็นแม่มากกว่า

หมายถึงการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งการศึกษาในความหมายของการศึกษาภาคบังคับ “สา” ก็ไม่มี เช่นกันจากบทสนทนาในเช้าวันหนึ่งที่ลูก ๆ ของหม่อมพริ้มกำลังจะไปโรงเรียน

หญิงจ้อย “สาจะไปโรงเรียนหรือจ๊ะ”

หญิงจิมคำ “โง่จริง หญิงจ้อย สาจะไปโรงเรียนได้อย่างไร”

หญิงโสภา “สาจะไปตลาดแขกค่ะ คุณหญิงจ้อย จะไปซื้อเครื่องเทศ”

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างให้แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูไม่มีการศึกษา คือ ความรู้หรือการศึกษาของแม่คือคุณสมบัติที่สำคัญในการแสดงบทบาทความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกให้เติบโตเป็นคนดี และความหมาย ผู้หญิงที่ให้กำเนิดและผู้หญิงที่อบรมเลี้ยงดูลูกอาจจะไม่ใช่คน ๆ เดียวกัน ความสำคัญอยู่ที่คุณสมบัติของคนที่จะมาอบรมเลี้ยงดูมากกว่าว่ามีความเหมาะสม หรือมีความพร้อมในการแสดงบทบาทความเป็นแม่จึงจะ

ได้ชื่อว่า เป็นแม่ ที่มากกว่า เป็นแม่ที่เป็นเพียงผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้มีคุณสมบัติที่พร้อมจะเป็นแม่ ตัวอย่างการประกอบสร้างการไม่มีการศึกษากับอุปสรรคการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์

ปิ่น

“บอกเลขแค่นี้ก็บอกไม่เป็น
แล้วจะไปทำอะไรกิน”

ภาพที่ 4.17 การประกอบสร้างการไม่มีการศึกษากับอุปสรรคการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ประกอบสร้างให้แม่สามมีต่อว่า “ล่าย่อง” ที่คิดเลขให้ลูกค้าผิด เชื่อมโยงไปกับเรื่องของการทำมาหากิน เป็นการแสดงให้เห็นว่า “ล่าย่อง” ไม่มีการศึกษา เมื่อไม่มีการศึกษาการประกอบอาชีพก็คืออุปสรรคสำคัญ ซึ่งก็ต้องส่งผลสำหรับคนเป็นแม่ที่จะต้องใช้จ่ายเงินในการเลี้ยงดูลูก ทั้งนี้การดำเนินเรื่องของละครยังมีการนำเสนอให้ “ล่าย่อง” ไปทำงานโรงงานกระเบื้องเป็นพนักงานฝ่ายผลิต หลังจากที่เลิกกับสามีคนแรก และ

ท้ายที่สุดก็นำบ้านมาเปิดเป็นบ่อนการพนัน เพราะไม่สามารถไปทำงานอย่างอื่นที่ “ล่ายอง” คิดว่าเป็นงานสบายได้ เพราะต้องใช้การศึกษาเป็นตัววัดระดับความสามารถด้วย

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางสังคม คือ การศึกษาคือคุณสมบัติสำคัญของการแสดงบทบาทความเป็นแม่ การไม่มีการศึกษาคืออุปสรรคสำคัญในการนำไปประกอบอาชีพเพื่อหาเงินมาเลี้ยงดูลูก

ตัวอย่างการประกอบสร้างการเป็นแม่กับการพลาดโอกาสทางการศึกษา

	<p>คำพูด "เปลอเว็บ ๆ ที่ล่ายองจะได้ผ้าแล้ว ดิจิทัล โรงเรียนก็ไม่ต้องไป อยู่บ้านให้ผ้า เลี้ยง สบายใจเฉิบ" คำียง "เอ็งอย่ามาทำแก่แดดเดวนี้ ไปไกล ๆ เลย"</p>
---	--

ภาพที่ 4.18 การประกอบสร้างการเป็นแม่กับการพลาดโอกาสทางการศึกษาในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” มีการประกอบสร้างให้ “ล่าดวง” น้องสาวของ “ล่ายอง” ชื่นชมการไม่ต้องไปโรงเรียนของพี่สาว เพราะพี่สาวตั้งครุภัณฑ์และกำลังจะมีลูก เป็นมุมมองของการไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ละครโทรทัศน์ดำเนินเรื่องในช่วง พ.ศ. 2505 ซึ่งในโลกของความจริง ประเทศไทยมีแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503 กำหนดระดับการศึกษาภาคบังคับหรือระดับประถมศึกษา คือ ป. 1-7 ดังนั้นการที่ “ล่ายอง” ไม่ต้องไปโรงเรียน ก็คือการพลาดโอกาสในการศึกษา

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สอง จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ได้ว่า การเป็นแม่ในวัยที่ต้องได้รับการศึกษา คือการพลาดโอกาสเรียนรู้ในการในการศึกษาภาคบังคับตามที่สังคมกำหนด หรือการเป็นแม่ที่มีอายุน้อย หรือการเป็นแม่ด้วยวัยที่ยังไม่เหมาะสม หรือการเป็นแม่ในวัยเรียน

4) การประกอบสร้างลักษณะทางสังคมทางการศึกษาของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่มีการศึกษา

ละครโทรทัศน์แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่มีการศึกษา ได้แก่ “คุณหญิงศรี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

การประกอบสร้างเป็นไปในลักษณะของการสร้างคุณค่าให้กับผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น และการศึกษาจะทำให้ผู้หญิงได้รับโอกาสในการพิจารณาจากผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูงเพื่อเป็นภรรยาและเป็นแม่ของลูกในอนาคต ดังรายละเอียด

ตัวอย่างการประกอบสร้างการศึกษาเป็นคุณค่าที่เพิ่มขึ้นของผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาและแม่

เจ้าสัวเส็ง

“เจ้าสัวตั้งชมเกิน ไปลูกสาวเราก็แค่สาวหน้าตาดีทั่วไป แต่เน้นเรื่องการศึกษาที่ล้ำเลิศไม่เป็นรองใคร ทั้งด้านวิชาการและการเป็นแม่บ้าน ต้องขอขอบใจเช่นกันที่มาสู่ขอลูกสาวเรา”

ภาพที่ 4.19 การประกอบสร้างการศึกษาเป็นคุณค่าที่เพิ่มขึ้นของผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาและแม่จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ประกอบสร้างให้ “ศรี” เป็นคนมีการศึกษาจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ควบคู่กับวิชาการเป็นแม่บ้าน เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นเมียและการเป็นแม่ให้กับลูกสาว

การวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างความเป็นแม่กับการศึกษาในละครโทรทัศน์ในระดับที่สอง คือ การศึกษาคือคุณค่าที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาและในอนาคตก็คือการเป็นแม่

ตัวอย่างการประกอบสร้างการศึกษาเป็นคุณค่าที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาและแม่

คุณหญิงลออศรี

“อย่าได้เอาพวกหญิงไว้การศึกษา ราคาต่ำค้อยมายกย่องให้เป็น
คุณหญิงเคียงข้างท่านที่เดียวนะคะท่านเจ้าคุณ แม่พวกนั้นก็แค่
ขนมหวานหน้าโรงหนัง กินแล้วก็จบ”

คุณหญิงลออศรี “แม่ศรี เพื่อนรักสมัยเรียนคอนแวนต์ด้วยกัน
ใจคะ ถือว่าขึ้นคานแล้วแต่โชคดีที่มีพ่อเพื่อนรักของเขาไม่เกียด
เพราะเห็นว่าเหมาะสม”

เจ้าคุณ “เหมาะสมยังไงครับ”

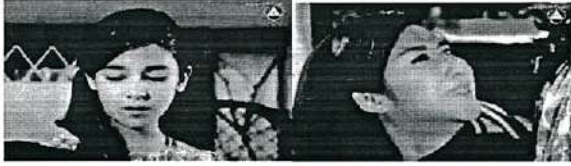
คุณหญิงลออศรี “สวยสง่า ฉลาดปราดเปรื่อง อ่านออกเขียนได้พูด
คล่องทั้งอังกฤษและไทยราวกับภาษาของตัวเอง ดิฉันนะเทียบเธอ
ไม่ติด ที่สำคัญเธอเป็นลูกเจ้าสัวเส็งผู้โด่งดังใจคะ”

ภาพที่ 4.20 การประกอบสร้างการศึกษาเป็นคุณค่าที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาและแม่
จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ถาวรองพิภพ”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ถาวรองพิภพ” ที่ประกอบสร้างให้การศึกษา
ของ “ศรี” เป็นคุณค่าที่มีความเหมาะสมกับการเป็นภรรยาของเจ้าคุณ เหมาะสมที่จะได้รับตำแหน่ง
เป็นคุณหญิงเมื่อได้แต่งงานกับเจ้าคุณ ซึ่งก็มีความหมายว่ามีความเหมาะสมกับการเป็นแม่ของลูก
เจ้าคุณในอนาคต

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างความเป็นแม่กับลักษณะ
ทางสังคมทางการศึกษา จึงวิเคราะห์ได้ว่า การมีการศึกษาคือคุณสมบัติการเป็นแม่ที่สำคัญอีก
คุณสมบัติหนึ่งในการอบรมเลี้ยงดูลูก

ตัวอย่างการประกอบสร้างการศึกษาคือคุณสมบัติการเป็นแม่ที่สำคัญในการอบรมเลี้ยง
ดูลูก

พริสซิลล่า “مامี่”

คุณหญิงศรี (ถอดพริสซิลล่าน้ำตาล) “darling แม่ดีใจที่ลูกพูดได้แล้ว”

พริสซิลล่า “เลิฟ...ยู”

พริสซิลล่า “เลิฟ...ยู”

คุณหญิงศรี “ขุนหัวบอกรักแม่” (น้ำตาร่วงพรู)

ภาพที่ 4.21 การประกอบสร้างการศึกษาคือคุณสมบัติการเป็นแม่ที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูลูก
ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ดาครองพิภพ”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ดาครองพิภพ” ประกอบสร้างให้ “คุณหญิงศรี” ใช้ความรู้ความสามารถจากการที่มีการศึกษา สอนลูกสาวคือ “พริสซิลล่า” ที่มีพัฒนาการช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกันให้พูด และอ่านหนังสือภาษาต่างประเทศให้กับ “พริสซิลล่า” ฟังอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความเข้าใจในพัฒนาการของลูกที่มีปัญหา

วิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ในระดับที่สอง ได้ว่า แม่ที่มีการศึกษาจะสามารถอบรมสั่งสอนลูกได้ดี

สรุปการวิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมทางการศึกษาของแม่ผู้ให้กำเนิดจากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ได้ดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง ความรู้หรือการศึกษาของแม่คือคุณสมบัติสำคัญของการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู

ความหมายที่สอง การเป็นแม่ที่มีคุณสมบัติด้านความรู้และการศึกษาในการอบรมเลี้ยงดูสำคัญกว่าการเป็นแม่ในการให้กำเนิด

ความหมายที่สาม แม่ที่ไม่มีการศึกษา คืออุปสรรคสำคัญในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูลูก

ความหมายที่สี่ การเป็นแม่ในวัยที่ต้องศึกษาหาความรู้ คือการพลาดโอกาสทางการศึกษา

ความหมายที่ห้า การศึกษาคือคุณค่าที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาและเป็นแม่
ความหมายที่หก แม่ที่มีการศึกษาจะสามารถอบรมสั่งสอนลูกได้ดี

5) การประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่พ่อแม่

บทบาทในการเลี้ยงดูลูก

ผลการศึกษาการประกอบสร้างให้แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูมีลักษณะทางสังคมที่พอมีบทบาทในการเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์คือ “ถ่ายของ” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” พบว่า เป็นการนำเสนออำนาจของแม่ที่มีต่อลูกกับการบริหารจัดการและกำหนดว่าใครผู้อบรมเลี้ยงดูลูก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการประกอบสร้างอำนาจของแม่ที่มีต่อลูกในการบริหารจัดการและกำหนดว่าใครจะเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูลูก

(เงิน 30,000 บาทถูกวางลงตรงหน้าถ่ายของ เธอกว่าหมับ)

ถ่ายของ "ครบรีเปตำ เนีย"

กวาง "ก็นับดูสิ" ถ่ายของมองอย่างกลัวใครจะเข้ามาเห็น

กวาง "ความจริง สองหมื่นห้าก็เยอะพอแล้ว"

ถ่ายของ "ไม่พอหรอก ถ่ายของต้องเลี้ยงน้อง เลี้ยงไอ้วันเฉลิม โรงเรียนอนุบาลนะ แพงจะตาย ค่าเรียน ค่ากิน ค่าอะไรต่อมิอะไร ถ่ายของไม่เอาถูกไปเรียน โรงเรียนวัดหรอก เสียหน้าตาย"

กวาง "คืนให้พ่อเขาไปก็หมดเรื่อง เขาเลี้ยงกันเองแหละ"

วันเฉลิม "ป้าจะพาน้องไปไหนครับ"

กวาง "แม่เราเขาเลี้ยงน้องไม่ไหว ป้าจะเอาไปเลี้ยงเอง ดูแลตัวเองให้ดี ๆ นะ วันเฉลิม กลับไปอยู่กับพ่อเราได้ก็กลับไปเถอะ"

ภาพที่ 4.22 การประกอบสร้างอำนาจของแม่ที่มีต่อลูกในการบริหารจัดการและกำหนดว่าใครจะเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ประกอบสร้างให้ “ลำยอง” ผู้เป็นแม่ที่
ให้กำเนิดลูกชายให้กับสามีคนที่สองนำไปเลี้ยงดูเองแลกกับเงินสามหมื่นบาท การยกลูกให้พ่อ
ไปอบรมเลี้ยงดูนี้แสดงถึงอำนาจของแม่ที่เป็นเจ้าชีวิตของลูก แม้ว่า “ลำยอง” จะเลี้ยงดูแบบปล่อย
ปละละเลย แต่ก็แสดงให้เห็นอำนาจว่า จะยกลูกให้หรือไม่ยกลูกให้ไปอบรมเลี้ยงดู อีกทั้งยังมีการ
บริหารจัดการอำนาจของแม่ที่มี โดยการกำหนดจำนวนเงินเป็นเงื่อนไขในการยินยอมยกลูกให้พ่อ
นำไปอบรมเลี้ยงดู และมีคำพูดจรรยาต่อเรื่องจำนวนเงิน ก็เป็นการแสดงถึงอำนาจในความเป็น
แม่ที่จะกำหนดให้ใครเป็นคนอบรมเลี้ยงดูลูกของตนเอง

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับ
บทบาทของพ่อในการเลี้ยงดู ได้ว่า แม่คือผู้ที่มีอำนาจ แม่คือเจ้าชีวิตของลูก แม่สามารถกำหนด
ชีวิตของลูกว่า ใครควรจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก โดยแม่เป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ
อำนาจนี้

ตัวอย่างแม่มีอำนาจในการกำหนดวิธีเลี้ยงดูลูก แม่พ่อจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูจาก
ละครโทรทัศน์

สันต์ "ลูกนะ เลี้ยงไม่ไหวก็บอกมาค่าเดียวจะได้เอาไปเลี้ยงเอง"

ลำยอง "ไม่ต้องมาอวดรวยแถวนี้"

สันต์ "ไม่เกี่ยวกับรวยจน แต่มันเป็นเรื่องสำนึกความรับผิดชอบเลี้ยงดู
เคยมองเข้าไปในศาลูกบ้างไหม เคยเห็นความทุกข์ของลูก บ้างรีเปล่า"

ลำยอง "มันลูกกู กูจะเลี้ยงมันยัง ใจก็เรื่องของกู" (ท่าทางกวน)

สันต์ "วัน ไปกับพ่อเดี๋ยวนี้เลย อย่าอยู่มันเลยบ้านหลังนี้...วัน"

ลำยอง "ไอ้วันมันลูกกตัญญูโวย มันรักแม่มัน มันไม่มีวัน ไปอยู่กับพ่อ
เฮงชวยคตตีแม่มันทรอกโวย"

สันต์ " วัน... ไปอยู่กับพ่อ"

ภาพที่ 4.23 การประกอบสร้างอำนาจของแม่ที่มีต่อลูกในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกใน
ละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากตัวอย่างละครประกอบสร้างให้ “ลายอง” ปฏิเสธไม่ยอมให้ “สันต์” สามีนแรกนำลูกไปเลี้ยงดูโดยยื่นเงื่อนไขด้วยจำนวนเงินสองหมื่นแลกกับการนำลูกไปเลี้ยงดูได้ “สันต์” ไม่มีเงินก่อนมาให้ตามความต้องการของ “ลายอง” แต่ก็ยังคงให้ค่าเลี้ยงดูเป็นรายเดือน เป็นประจำสม่ำเสมอทุกเดือน และต้องทนทุกข์ทรมานกับการเห็น “ลายอง” ผู้เป็นแม่เลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลย กระทั่งต้องกินข้าวกับผักบุงตันจิ้มน้ำปลา และแม้ว่า “สันต์” จะเพียรพยายามขอลูกมาเลี้ยงอยู่หลายต่อหลายครั้งจากการนำเสนอในละครโทรทัศน์ แต่ลายองก็ยังคงยืนกรานปฏิเสธไม่ยอมให้สามีนำลูกไปเลี้ยงดู และยังเพิ่มจำนวนเงินเพื่อแลกกับตัวลูกให้สูงมากยิ่งขึ้นไปอีก เป็นการแสดงอำนาจของแม่ในการกำหนดผู้ที่จะเลี้ยงดูลูกหรือผู้ที่จะมาเป็นแม่ในทางสังคมให้กับลูก

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สอง วิเคราะห์ได้ว่าแม่กำลังต่อสู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู ทั้งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู และการกำหนดผู้เลี้ยงดูลูก แม่ผู้ให้กำเนิดคือผู้มีสิทธิ์ในตัวลูกมากกว่าใคร เป็นการย้ำในเรื่องอำนาจของแม่ที่มีในตัวลูกเพราะว่าเป็นคนให้กำเนิด ดังนั้นแม่ก็จะต้องมีสิทธิ์ในตัวลูกมากกว่าใคร

6) การประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก

ตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก

สา “แม่” “คราวนี้สาจะได้เป็นแม่หรือคะ”

(น้ำเสียงของสาแห้งแล้ง ไม่มีความหวังใด ๆ)

หม่อมพริ้ม(เวทนา) “เออ ลูกในท้องคนนี่ไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชายก็ถือว่าเป็นลูกของเอ็งข้างไม่ยุ่ง เด็กคนนี้จะไปของเอ็งคนเดียว จากนั้นไป เอ็งก็ไม่ใช่ตัวคนเดียวแล้วนะสา”

สา ค่ะ หม่อม”

(รับปากหงอย ๆ แวตว้างเปล่าเศร้าสร้อยลูกไม่ใช่สิ่งที่ต้องการตอนนี้)

ภาพที่ 4.24 การประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกจากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” จากเหตุการณ์ที่หม่อมเจ้าโชติช่วง ระวี รัวีวาร สามีมของ “สา” เสียชีวิตเมื่อครั้งที่สาปรนนิบัติด้วยยาเงินจากหญิงโรงน้ำชา และ “สา” ตั้งท้องในเวลาต่อมา จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวี” จากเหตุการณ์หม่อมเจ้าโชติช่วงระวี รัวีวาร สามีมของ “สา” เสียชีวิตเมื่อครั้งที่สาปรนนิบัติด้วยยาเงินจากหญิงโรงน้ำชา และ “สา” ตั้งท้องในเวลาต่อมา การประกอบสร้างของ การเสียชีวิตของพ่อก่อนที่แม่จะให้กำเนิดลูก คือการที่พ่อไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก ดังนั้น แม่จึงต้องเป็นแม่เพียงคนเดียว เลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียว การอบรมเลี้ยงดูลูกก็จะเป็นอำนาจหน้าที่ของแม่เพียงคนเดียว ความรู้สึกของ “สา” จึงเหมือนตกอยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะมีลูกและเลี้ยงดู ด้ยพื้นฐานที่ยังคงเป็นว่า ไม่มีอาชีพ และไม่มีสามี

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองเกี่ยวกับบทบาทของพ่อในการเลี้ยงดู ด้ว่า การที่จะต้องเป็นแม่โดยที่ยังไม่พร้อม อีกทั้งไม่มีสามีช่วยอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นภาระที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง

จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ตัวละคร “อรดี” ไม่ทราบว่าเป็นใครเป็นสามี เพราะมีอาชีพเป็นหญิงขายบริการ ดังนั้นจึงไม่รู้ว่าใครเป็นพ่อ “อรดี” จึงเลือกปฏิเสธความเป็นแม่ ด้วยการทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูลูก

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองด้ว่า เหตุผลหนึ่งที่ผู้หญิงปฏิเสธความเป็นแม่มาจากความไม่ตั้งใจและไม่รู้ว่าพ่อของลูกคือใคร

สรุปการวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากละครโทรทัศน์เกี่ยวกับบทบาทการเลี้ยงดูลูกของพ่อ ด้ด้ดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง แม่คือผู้ที่มีอำนาจ แม่คือเจ้าชีวิตของลูก คือผู้บริหารจัดการอำนาจด้วยการกำหนดชีวิตของลูกว่าใครควรจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก

ความหมายที่สอง การที่จะต้องเป็นแม่โดยที่ยังไม่พร้อม อีกทั้งไม่มีสามีช่วยอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นภาระที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง

ความหมายที่สาม การตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ และไม่รู้ว่าใครคือพ่อของเด็ก เป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้หญิงปฏิเสธความเป็นแม่

1.1.3 ลักษณะทางจิตใจของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

ผลการศึกษาพบลักษณะทางจิตใจของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู 2 ลักษณะคือ ลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยาน และลักษณะทางจิตใจ ไม่ต้องการแต่งงาน ไม่ต้องการมีลูก ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู ในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางจิตใจของตัวละครแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู	ตัวละคร
ทะเยอทะยาน	อรรถี สา ล้ายอง
ไม่ต้องการแต่งงาน ไม่ต้องการมีลูก	คุณหญิงศรี อรรถี

จากตาราง วิเคราะห์ความหมายการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูจากลักษณะทางจิตใจ ผลการศึกษาพบลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยาน และลักษณะทางจิตใจที่ไม่ต้องการแต่งงาน ไม่ต้องการมีลูก

1) ลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู ละครโทรทัศน์ ประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจให้ตัวละครแม่มีความทะเยอทะยานหรือความอยากมีฐานะหรือภาวะสูงกว่าดีกว่าที่เป็นอยู่ ได้แก่ “ล้ายอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” อรรถี จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และ “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีโชติช่วง” การประกอบสร้างลักษณะจิตใจที่ทะเยอทะยานของแม่นี้ เป็นไปในลักษณะของการเลื่อนหรือเปลี่ยนชนชั้น การต่อรอง และการปฏิเสธการเป็นแม่ ดังตัวอย่าง

จวนพูดจริงจัง “แต่ว่าก็ว่านะ นังสา ถ้าเอ็งมีลูกชายถวายท่านได้ละก็ เอ็งสบายไปทั้งชาติแม่”

(สาฟังแล้วคิดตาม แล้วอึ้งออกมา รู้แล้วว่าต้องทำอะไร)

จิม ขอให้ได้ลูกชายเถอะ ถ้าเอ็งมีลูกชายถวายท่าน เอ็งได้สบายไปทั้งชาติ”

ถ ไม่นะเนาะป้า ผลอ ๆ ฉันจะได้เป็นหม่อม.....หม่อมสา”

(สาหัวเราะกึกกัก)

ภาพที่ 4.25 ลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยาน โดยใช้การเป็นแม่เป็นแรงผลักดันในละครโทรทัศน์ เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”

จากตัวอย่างละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” ประกอบสร้างให้คนใกล้ชิดของ “สา” สนับสนุนให้ “สา” เป็นแม่ที่ไ้กำเนิดต้องลูกเป็นเพศชาย ด้วยเหตุผลของโอกาสในการที่จะได้เลื่อนชนชั้นจาก “ป่าว” เป็น “หม่อม” การเลื่อนชนชั้น ก็คือความทะเยอทะยานหรือความอยากมีฐานะหรือภาวะสูงกว่าดีกว่าที่เป็นอยู่ ของ “สา” นั่นเอง “สา” จึงวาดหวังว่าตัวเองจะต้องได้ลูกผู้ชายเพื่อชีวิตที่สะดวกสบายในอนาคต สิ่งที่จะทำให้ความทะเยอทะยานนี้สำเร็จ ก็คือการมีลูกผู้ชาย

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า (1) ผู้หญิงใช้การเป็นแม่ตอบสนองความทะเยอทะยานในการมีชีวิตที่ดีกว่า (2) ผู้หญิงยังคงถูกปลูกฝังว่า การเป็นแม่ คือ โอกาสที่จะได้รับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หากสามีคือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวย/ชนชั้นสูง และผู้หญิงก็ยอมรับในการปลูกฝังนี้ (3) การเป็นแม่สามารถใช้เป็นแรงผลักดันให้แม่มีโอกาสดีดีกว่าในสังคม

แถ "เอ็งอย่าลืมนา...ว่าเอ็งจะได้ดีเพราะมีลูกกับเขา ยิ่งถ้าได้ลูกชายละก็ เอ็งเอ๊ย .เมียเก่ากับลูกสาวอีกสี่ก็ตกกระป๋องได้ ลูกชายที่แข็งแรงสมบูรณ์นะเฮ้ย คนจีนเขารักนั้ล่ะ ทีนี้เอ็งจะได้เป็นเมียออกหน้าออกตา เมียเก่าเอาไว้กันคร้ว พ่อแม่แม่พี่ก็จะยอมรับเอ็ง เอ็งจะเอารถยนต์ เอายานที่หลัง ทองที่หีบเขาก็จะหามาประเคนให้เอง ถึงจะเป็นเมียน้อย ก็เป็นเมียน้อย เทพบุตรโว้ย"

ภาพที่ 4.26 จิตใจทะเยอทะยานใช้การเป็นแม่เป็นแรงผลักดันในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก่า”

จากตัวอย่างตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานของแม่ ละคร โทรทส์ “ทองเนื้อเก้า” ประกอบสร้างให้ “ยายแล” ให้คำแนะนำลูกสาวให้ใช้ประโยชน์จากการมี ลูกชาย เพื่อจะได้ยกฐานะของตัวเองจากเมียน้อยเป็นเมียออกหน้าออกตา ซึ่ง จากคำว่า เมียออก หน้าออกตา ก็คือความทะเยอทะยานหรือความอยากมีฐานะหรือภาวะสูงกว่าดีกว่าที่เป็นอยู่

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างได้ว่า (1) ผู้หญิงใช้การเป็น แม่ตอบสนองความทะเยอทะยานในการมีชีวิตที่ดีกว่า (2) ผู้หญิงยังคงถูกปลูกฝังว่า การเป็นแม่ คือ โอกาสที่จะได้รับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หากสามีคือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวย/ชนชั้นสูง และ ผู้หญิงก็ยอมรับในการ (3) การเป็นแม่คือเครื่องมือสำคัญที่ผู้หญิงใช้เป็นอำนาจในการต่อรองกับ ผู้ชายให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ

ตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานในการเลื่อนชนชั้นด้วยการ ใช้การเป็นแม่เป็นเครื่องมือผลักดัน

๓ “คืนนี้สาวอยากได้ ลูกชาย ประทานสาอีก คนนะเพคะ”

ภาพที่ 4.27 ลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานในการเลื่อนชนชั้นด้วยการใช้การเป็นแม่เป็นเครื่องมือ ผลักดันในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ”

จากตัวอย่าง ละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ประกอบสร้างให้ “สา” ใช้เสน่ห์ กับหม่อมเจ้าโชติช่วงระวีอีกครั้ง ด้วยการปรนนิบัติหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี ริวิวาร ด้วยยาเงินจาก หญิงโรงน้ำชา พุดด้วยอารมณ์หยาดเยิ้ม ขวนขวายน้ำเสียงออกอ่อนสุดชีวิต เพราะ “สา” พลาดหวัง จากการคลอดลูกคนแรกแม้จะเป็นลูกชายแต่ “สา” กลับไม่ได้เป็นแม่ตามที่ควรจะเป็นในฐานะผู้ให้ กำเนิด ความทะเยอทะยานของ “สา” ที่ต้องการเป็นหม่อมเพื่อที่จะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงยังคง ต้องพยายามผูกมัดด้วยการพยายามที่จะมีลูกผู้ชายกับคุณชายอีก

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์จากลักษณะทางจิตใจที่แม่มีความทะเยอทะยาน วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า (1) ผู้หญิงใช้การเป็นแม่ตอบสนองความทะเยอทะยานเพื่อการมีชีวิตที่ดีกว่า (2) ผู้หญิงยังคงถูกปลุกฝังว่า การเป็นแม่ คือโอกาสที่จะได้รับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หากสามีคือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวย/ชนชั้นสูง และผู้หญิงก็ยอมรับในการปลุกฝังนี้ (3) การเป็นแม่คือเครื่องมือสำคัญที่ผู้หญิงใช้เป็นอำนาจในการต่อรองกับผู้ชายให้ได้ในสิ่งที่ต้องการจากความทะเยอทะยาน

ตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานในการต่อรองอำนาจจากการเป็นแม่

สา “ถ้าสาตลอดลูก ขอประทานบ้านให้สาสักหลังได้ไหมเพคะ”
(ท่านชายชะงัก มองหน้าสามีง ๆ สาออกอ้อน)

สา “สาไม่อยากอาศัยเขาอยู่ห้องแคบ ๆ แบบนี้
มันไม่สมเกียรติเลยนะเพคะ ลูกชายของสา
เป็นถึงทายาทผู้สืบสกุล รวีวารเชียวนะคะ”

ภาพที่ 4.28 การประกอบสร้างการต่อรองอำนาจจากการเป็นแม่จากจิตใจทะเยอทะยานในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” ที่ให้ “สา” ซึ่งเป็นบ่าวกล้าพูดต่อรองขอบ้าน จากท่านชายเมื่อรู้ว่าตัวเองท้อง เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการหรือปรารถนา โดยการขอทรัพย์สินสมบัติหรือความสะดวกสบายในชีวิต เพื่อจะได้ไม่ต้องอยู่เรือนร่วมกับหม่อมคนอื่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้การเป็นแม่ของลูกในการต่อรองกับสามี เพื่อตอบสนองความทะเยอทะยานหรือความอยากมีภาวะสูงกว่าดีกว่า ที่เป็นอยู่

วิเคราะห์ความหมายการประกอบสร้างการเป็นแม่ที่มีลักษณะทางจิตใจที่ทะเยอทะยานได้ว่า การเป็นแม่สามารถใช้เป็นสิ่งตอบสนองต่อความทะเยอทะยานของแม่ด้วยการต่อรองกับสามี เพื่อให้แม่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานปฏิเสธการเป็นแม่

วิมล “ไปกับไอ้ฝรั่งแก๊งค์ที่หลงรักแกหัวปักหัวปำ
จนถึงขนาด รอกแกตลอดลูกได้เนี่ยนะ”

อรวดี “ถึงมันจะแก่ แต่มันก็รวยด้าฉันไม่เกาะมันไว้
ฉันก็โง่แล้วแหละ

วิมล แล้วลูกแกละแกจะเอาไว้ที่ไหน

อรวดี ชั้นจะเอาไว้ที่ไหนก็เรื่องของฉัน ปล่อยฉัน

วิมล เดี่ยว ๆ จะรีบไปไหนเนี่ย

ภาพที่ 4.29 การประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยานปฏิเสธการเป็นแม่ ในละครโทรทัศน์ เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ให้ “อรวดี” ปฏิเสธความเป็นแม่ด้วยการหนีไปอยู่กับสามีชาวต่างชาติที่มีฐานะรวย และทอดทิ้งลูกไว้ตั้งแต่แบเบาะ เพราะความเป็นแม่จะทำให้ “อรวดี” ต้องสูญเสียโอกาสอื่น ๆ ทางสังคม เช่น การเป็นภรรยาของสามีชาวต่างชาติที่ร่ำรวย การมีฐานะที่ดีขึ้น “อรวดี” จะเป็นได้แค่เพียงแม่ของลูกที่มีอาชีพขายบริการเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงความทะเยอทะยานต้องการมีฐานะหรือความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของแม่นี้ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมาว่า สามารถทำให้แม่ปฏิเสธการเป็นแม่ได้

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างแม่ที่มีลักษณะทางจิตใจทะเยอทะยาน ได้ว่า 1) แม่ที่มีความทะเยอทะยานต้องการบทบาทอื่นที่ดีกว่าในสังคมมากกว่าการเป็นแม่ จะเลือกปฏิเสธการเป็นแม่

จากการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดูจากลักษณะทางด้านจิตใจทะเยอทะยาน ของแม่สรุปความหมายได้ดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง การเป็นแม่สามารถนำมาใช้สนองตอบความทะเยอทะยานในการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า หรือมีโอกาสที่ดีกว่าในสังคม

ความหมายที่สอง ผู้หญิงยังคงถูกปลูกฝังว่า การเป็นแม่ คือโอกาสที่จะได้รับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หากสามีคือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวย/ชนชั้นสูง และผู้หญิงก็ยอมรับในการปลูกฝังนี้

ความหมายที่สาม แม่ที่มีความทะเยอทะยานต้องการชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และต้องการมีบทบาทอื่นที่คิดว่าดีกว่าบทบาทการเป็นแม่ จะเลือกปฏิเสธความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู

ความหมายที่สี่ การเป็นแม่สามารถใช้เป็นสิ่งตอบสนองต่อความทะเยอทะยานของแม่ ด้วยการต่อรองกับสามีเพื่อให้แม่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2) ลักษณะทางจิตใจไม่ต้องการแต่งงาน ไม่ต้องการมีลูกของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูมีลักษณะทางจิตใจไม่ต้องการแต่งงาน ไม่ต้องการมีลูก ได้แก่ “อรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และ “คุณหญิงศรี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ในลักษณะของความเป็นแม่จะทำให้แม่หมดโอกาสอื่นในสังคม และการปฏิเสธการเป็นแม่ทางชีวภาพโดยการปฏิเสธการแต่งงาน ดังตัวอย่าง

อรดี “มารห้วน ไอ้มารห้วน ปล่อยให้เกิดมาลำบากทำไม
ชั้นเกลียดมัน ชั้นเกลียดมัน ตั้งแต่ฉันท้องมันเนี่ย ฉันกินยาขับ
สารพัด ฉันไม่คิดเลยนะ ว่ามันจะหัวแข็งขนาดนี้ มันต้องเป็นลูก
มารมาเกิดแน่เลย”

อารักษ์ “คนจะเกิดยังไงก็ต้องเกิด ยังไงเขาก็เป็นลูกเธออะ”

อรดี “แต่ฉันไม่นับว่ามันเป็นลูกฉันหรอก มันเกิดมาทำให้ฉัน
ตกต่ำ ฉันรับแขกไม่ได้ ฉันถึงไม่มีเงินใช้หนี้ไง คอยดูนะ ถ้า
มันเกิดมาฉันจะไม่เลี้ยงมัน”

ภาพที่ 4.30 การประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจไม่ต้องการลูก เพราะจะทำให้แม่หมดโอกาสอื่นในสังคมในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ให้ “อรดี” เป็นผู้หญิงที่มีอาชีพขายบริการ ต้องทำงานทุกวัน การมีลูกจึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงาน ดังนั้น “อรดี” จึงเห็นว่าความเป็นแม่ โดยการตั้งครรภ์ คือภาระที่ทำให้หมดโอกาสในการทำงาน จึงเกลียดและไม่ต้องการลูก พยายามทำลายชีวิตลูกในขณะตั้งครรภ์หลายต่อหลายครั้งเพื่อหลุดพ้นจากภาระนี้

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จึงวิเคราะห์ได้ว่า 1) การเป็นแม่โดยการตั้งท้อง คือการทำให้ผู้หญิงหมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นในสังคมที่ดีกว่า หากแม่ไม่ได้ต้องการเป็นแม่หรือไม่ได้ต้องการลูกตั้งแต่แรก

ตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ไม่ต้องการแต่งงาน เพราะต้องการปฏิเสธการเป็นแม่ทางชีวภาพ

ศรี “ฉันอายุ 28 ยังไม่ยอมมีตัว ไม่ชอบผู้ชาย
มันหลายใจ หลายเมีย มันไม่รักใครทั้งนั้น
นอกจากตัวมันเอง แม่รักฉันที่สุด”

ภาพที่ 4.31 การประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ไม่ต้องการแต่งงาน เพราะต้องการปฏิเสธการเป็นแม่ทางชีวภาพในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

จากการประกอบสร้าง “คุณหญิงศรี” ให้มีภูมิหลังเกี่ยวกับการเป็นเมียและการเป็นแม่ จากครอบครัวของตัวเองที่พ่อแม่มีภรรยาหลายคน อีกทั้งได้รับการปลูกฝังเรื่องพ่อทอดทิ้งลูกจากครูต่างชาติที่สอนมาตั้งแต่เล็กจนกระทั่ง “ศรี” อายุ 28 ปี จึงทำให้กลัวการเป็นแม่ จึงหลีกเลี่ยงการเป็นแม่ทุกครั้ง

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจที่ไม่ต้องการลูก ไม่ต้องการแต่งงาน ได้ว่า การปฏิเสธการแต่งงานของผู้หญิงก็คือการต่อสู้ของผู้หญิงที่ปฏิเสธความเป็นแม่ทางด้านชีวภาพ

สรุปลักษณะทางจิตใจของแม่ผู้ให้กำเนิดที่ไม่ต้องการลูก ไม่ต้องการแต่งงาน วิเคราะห์ความหมายได้ดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง การเป็นแม่โดยการตั้งท้อง คือการทำให้ผู้หญิงหมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นในสังคมที่ดีกว่า หากแม่ไม่ได้มีความต้องการเป็นแม่ หรือไม่ได้ต้องการลูกตั้งแต่แรก

ความหมายที่สอง การปฏิเสธการแต่งงานของผู้หญิงก็คือ การต่อสู้ของผู้หญิงที่ปฏิเสธความเป็นแม่ทางด้านชีวภาพ

1.2 แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกับการให้กำเนิด

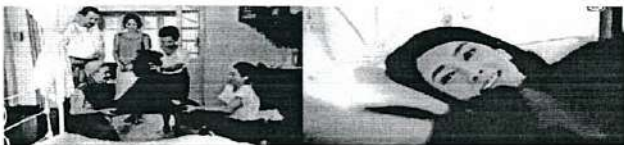
ผลการศึกษาจากการประกอบสร้างการให้กำเนิดของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์ จากตัวละครแม่คือ “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” และตัวละคร “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” พบว่า เป็นการให้กำเนิดที่มีแรงจูงใจมาจากการเฟ้ารอหรือการรอคอยของแม่ การให้กำเนิดเป็นความเสี่ยงต่อชีวิตของแม่ การให้กำเนิดคือการปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระ ดังตัวอย่าง

สาหันมองหาลูก

“แล้วลูกสาละคะหม่อมลูกสาวอยู่ที่ไหน”

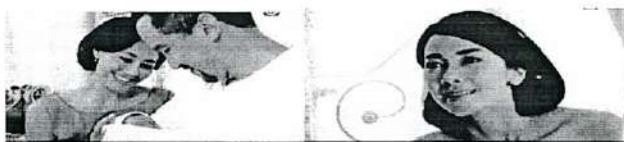
หม่อมพริ้ม “หม่อมด้ายเขาเอาไปล้างเนื้อล้างตัวนะ เดียวก็มา”

หม่อมด้าย “สามวันลูกผี สี่วันลูกคน ลูกของใคร มารับไปน้อ”

หม่อมพริ้ม “ลูกฉันเอง ลูกฉันเอง”

(สามองจะเงืออยากเห็นลูก รู้สึกเกือบ ๆ เหมือนเป็นคนนอก สามองทั้งสองขึ้นชมเด็กทารกในอ้อมแขนราวกับเป็นพ่อแม่รู้สึกอิจฉาและน้อยใจ ที่ท่านชายไม่สนใจตัวเองเลย)

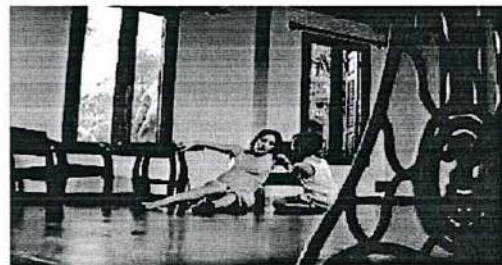
ภาพที่ 4.32 การให้กำเนิดที่มาจากมารอคอยของแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”

จากตัวอย่างการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” การให้กำเนิดของ “สา” ที่ตั้งท้องกับหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี ด้วยความหวังว่าจะให้กำเนิดเป็นเพศชายแก่ท่านชาย เพื่อจะได้สนองตอบต่อความทะเยอทะยานของแม่ในการเลื่อนชนชั้น และความเป็นอยู่ที่ศิขรินของแม่ เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว “สา” จึงมีอกับปรีชาเหลียวซ้ายแลขวามองหาลูก อยากจะอุ้มลูก อยากจะกอดลูก เป็นลักษณะของความเป็นแม่ที่เป็นสัญชาตญาณ ซึ่งแสดงออกโดยไม่ต้องเรียนรู้ที่มีความปรารถนาเห็นลูกเป็นคนแรก ได้โอบกอดสัมผัสแสดงความรัก และต้องการจะรู้ว่าสิ่งที่คาดหวัง สิ่งทีรอคอยเพศของลูก จะเป็นเพศตามที่แม่ปรารถนาไว้หรือไม่

นอกจากนี้ละครโทรทัศน์ยังประกอบสร้างให้ “สา” ไม่ได้อุ้ม ไม่ได้กอดลูก เพราะถูกกำหนดมาจากท่านชายผู้เป็นสามีแล้วที่ต้องให้หม่อมพริ้มเป็นแม่ เมื่อหม่อมคำแยกพูดประโยค “สามวันลูกผี สี่วันลูกคน ลูกของใคร มารับไปเน้อ” ครบสามครั้ง หม่อมพริ้มมารับคำว่า “ลูกฉันเอง ลูกฉันเอง” ในสภาวะนี้สัญชาตญาณของความเป็นแม่ถูกกระตุ้นและแสดงออกได้ทางสีหน้าก้ม และเริ่มไม่มั่นใจในความเป็นแม่ของตัวเองแล้วว่า จะเป็นอย่างไรต่อไป ความคาดหวังทีรอคอยว่าจะได้เห็นหน้าลูกก็ยิ่งลางเลือน

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จึงวิเคราะห์ได้ว่า การให้กำเนิดคือการเฟ้ารหรือการรอคอยของแม่

ตัวอย่างการประกอบสร้างการให้กำเนิดคือการเสี่ยงต่อชีวิตของแม่

ภาพที่ 4.33 การให้กำเนิดคือการเสี่ยงต่อชีวิตของแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากตัวอย่าง เป็นการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ให้แม่แสดงสีหน้า อากา รของความเจ็บปวด ออกมา เป็นลักษณะของการเรียกร้องให้รับรู้ว่าการให้

กำเนิดลูกของผู้หญิงนั้นคือ ความเจ็บปวด ความทรามานที่มากกว่าความเจ็บปวดใด ๆ เป็นความเจ็บปวดที่เสี่ยงต่อชีวิตของแม่ได้

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างการให้กำเนิดคือ การให้กำเนิดลูกคือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิง

(คุณหญิงศรีบิดตัวร้องโอดโอย มีเจ้าคุณกอดประคอง)

คุณหญิงศรี “โอย ปวด ปวดไปหมด ก้นกบจะแตกอยู่แล้ว ทำไมมันปวดอย่างนี้”

เจ้าคุณ “ดาหลัง ประเดี้ยวหมอดูลย์ก็มาแล้ว ดาหลังอดทนนะที่รัก”

คุณหญิงศรี “ไม่ต้องมาบอกให้อดทน แกนั่นแหละ มาทำให้ฉันเจ็บปวด แกสนุกแต่ฉันจะเป็นจะตาย ไอ้ผู้ชายเห็นแก่ตัว ทำไมแกไม่รู้จักท้องเองบ้าง เพราะในท้องฉันมันก็ลูกแกด้วย”

สะบันงาปลอบ “คุณหญิงขา ใจเย็น ๆ ค่ะ”

คุณหญิงศรี “เย็นยังงิในเมื่อใจมันร้อน อย่าลืมนะสะบันงาดำฉันตายแต่ลูกฉันอยู่... โอย โอยไปให้พ้น ไอ้คนเห็นแก่ตัว”

(คุณหญิงศรีหยุก่วนทุบตี เจ้าคุณส่ายหน้าพยายามโอบไว้)

(คุณหญิงศรีร้องไห้หวาดกลัว)

คุณหญิงศรี “ฉันจะตายแล้วใช่ไหมคุณหลวง ฉันตายได้ แต่อย่าให้ลูกฉันตาย”

หมอดูลย์ “เด็กกำลังกลับหัวขอรับ คุณหญิง”

คุณหญิงศรี “เมื่อไหร่จะกลับหัวเสร็จสักทีคุณหลวง กลับมาสามชั่วโมงจนฉันจะขาดใจตายอยู่แล้ว หมอ โอ๊ย หมอ เมียน สะบันงา ช่วยฉันด้วย ๆ”

ภาพที่ 4.34 การให้กำเนิดคือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิงในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ขณะที่ “คุณหญิงศรี” กำลังจะให้กำเนิดลูกแล้ว ร้องเอะอะโวยวายถึงความเจ็บปวด และการกล่าวโทษว่าเป็น

ความผิดของผู้ชายที่เป็นต้นเหตุของความเจ็บปวด เป็นลักษณะของการเรียกร้องให้ผู้ชายรับรู้ว่า การให้กำเนิดลูกในความรู้สึกของผู้หญิงนั้นคือ ความเจ็บปวด และความกลัว กลัวการเสียชีวิตทั้งแม่และลูก อีกทั้งการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ด้วยการที่ “คุณหญิงศรี” ฝากฝังลูกให้กับ “สะบันงา” ซึ่งเป็นภรรยาอีกคนของท่านเจ้าคุณ เป็นลักษณะของความเป็นแม่ที่ห่วงใยและรักลูก เป็นความเป็นแม่ที่แสดงออกมา เมื่อถูกกระตุ้นจากการกำลังจะคลอดและกลัวการเสียชีวิต เพราะฝังใจว่าการให้กำเนิดจะมีโอกาสให้แม่เสียชีวิต

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างการให้กำเนิดจากละครโทรทัศน์ ได้ว่า เป็นการตอกย้ำว่าการให้กำเนิดลูกคือการเสียชีวิตของผู้หญิง

นอกจากนี้ยังมีการประกอบสร้างให้ “คุณหญิงศรี” ตัดพ้อผู้ชายให้ตั้งท้องเหมือนผู้หญิง เป็นลักษณะของการเรียกร้องความเป็นแม่ที่ควรจะได้รับผิดชอบในการตั้งครรภ์และการให้กำเนิดเท่าๆ กันด้วยการตั้งท้องและคลอดลูกเหมือนกับผู้หญิง การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า เป็นการเรียกร้องให้การให้กำเนิดลูกเป็นความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

ตัวอย่างการปฏิเสธของแม่เมื่อให้กำเนิดแล้ว ลูกไม่เป็นดังที่คาดหวัง

พยาบาล "คุณแม่ให้นมลูกน้อยนะคะ"

(ถ่ายองหันมามองลูกตัวเองแล้วแทบกรี๊ดผงะ)

ลำดวน "อะไรที่ถ่ายของ"

ลำยอง "ไอนี้มันลูกข้าหรือ ทำไมมันเป็นยังงี้ละ ผัวฉัน เขาหล่อยังกะอะไรดี ฉันก็สวยขนาดนี้ แล้วมันอะไร หมอเอาเด็กผิดคนมาให้เป็นลูกฉันหรือเปล่าเนี่ย"

พยาบาล "ไม่ผิดพลาดอย่างนั้นหรอกค่ะ เด็กไม่ค่อยแข็งแรง คุณหมอกำลังพยายามช่วยเหลือดูแลอย่างเต็มที่ และนมจากคุณแม่จะเป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยเด็กได้ค่ะ"

ลำยอง ไม่เอา ไม่เอา เอาออกไป

ภาพที่ 4.35 แม่ปฏิเสธเมื่อให้กำเนิดลูกแล้วไม่เป็นดังคาดหวังในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

การประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ให้ “ลายอง” ปฏิเสธลูกด้วยการไล่ออกให้ไปห่าง ๆ แสดงถึงลักษณะจิตใจของแม่ที่ปฏิเสธลูก เพราะ “ลายอง” มีแรงจูงใจก่อนคลอดคือ เพศของลูก หากให้กำเนิดลูกเป็นเพศชาย จะทำให้มีชีวิตที่สะดวกสบายมากขึ้น จากเมียน้อยก็จะกลายเป็นเมียที่ออกหน้าออกตา แต่เมื่อลูกไม่ได้มีลักษณะที่สมบูรณ์ จึงปฏิเสธและไม่สนใจลูก แม้ว่าลูกจะเป็นเพศชายก็ตาม

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า เมื่อลูกที่ให้กำเนิดแล้วไม่เป็นดังที่แม่หวัง แม่มีโอกาสที่จะปฏิเสธลูก

ตัวอย่างการประกอบสร้างการให้กำเนิดคือการการปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระ

อรดี ไม่ไหวแล้ว เจ็บเหลือเกิน โอ๊ยหายใจก็ไม่ออก
โอ๊ย โอ๊ยเด็กเวรเฮ้ย จะออกก็ออกมาสักทีสิ
จะทรมาณฉันไปถึงไหน
(คำเด็กสารพัด สาปแช่งไม่ขาดปาก จนเข้าห้องคลอด)

ภาพที่ 4.36 การประกอบสร้างการให้กำเนิดคือการการปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ให้ “อรดี” หญิงอาชีพขายบริการตั้งท้องโดยไม่ได้ตั้งใจและไม่ได้ต้องการลูก พยายามที่จะปฏิเสธความเป็นแม่ด้วยการกินยาขับลูก เมื่อจะคลอดลูกก็ไว้วางใจด้วยความทรมาณ เพราะความปรารถนาของแม่ก็คือ เมื่อคลอดลูกแล้วก็จะทอดทิ้งลูก ปฏิเสธหน้าที่ความเป็นแม่

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ คือ สำหรับแม่ที่ไม่ต้องการลูกตั้งแต่แรก การให้กำเนิดคือ การปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระ

สรุปการวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ที่น่าเสนอการเป็นแม่กับการให้กำเนิด ได้ดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง การให้กำเนิดคือการเฟ้อหรือการรอดคยของแม่

ความหมายที่สอง การให้กำเนิดลูกคือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิง

ความหมายที่สาม เมื่อลูกที่ให้กำเนิดแล้วไม่เป็นดั่งที่แม่หวัง แม้อาจมีโอกาสที่จะปฏิเสธลูก
ความหมายที่สี่ เป็นการเรียกร้องให้การให้กำเนิดลูกเป็นความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียม
กันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

ความหมายที่ห้า สำหรับแม่ที่ไม่ต้องการลูกตั้งแต่แรก การให้กำเนิดคือ การปลดปล่อย
แม่ให้เป็นอิสระ

1.3 แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกับการอบรมเลี้ยงดู

การประกอบสร้างการเป็นแม่กับการอบรมเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์ วิเคราะห์การอบรม
เลี้ยงดูได้สามลักษณะคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งหรือการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การ
อบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปกป้อง ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงการเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกับการอบรมเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์

การอบรมเลี้ยงดู	ตัวละคร
แบบทอดทิ้งหรือแบบปล่อยปละละเลย	ลำของ อรดี
แบบเอาใจใส่	สา คุณหญิงศรี
แบบปกป้องลูก	สา คุณหญิงศรี

1.3.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งหรือการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

การประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ที่นำเสนอการเป็นแม่กับการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ทอดทิ้งหรือการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ได้แก่ “ลำของ” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทอง
เนื้อเก้า” และ “อรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” เป็นไปในลักษณะของ การแสดง
อำนาจของผู้หญิงในการให้กำเนิดลูก ลูกจึงเป็นสมบัติของแม่ แม่จะอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีใดก็ได้
สังคมกับความเป็นแม่แบบปล่อยปละละเลย และการปฏิเสธความเป็นแม่ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างอำนาจของผู้หญิงในการให้กำเนิด ลูกจึงเป็นสมบัติของแม่ แม่จะอบรมเลี้ยงดู
ด้วยวิธีใดก็ได้

สันต์ "ลูกคนเดียว ถ้าคิดว่าเลี้ยงไม่ได้ที่ก็ขอละสายของ พี่ จะเลี้ยงเอง อย่าเอาภาระไปโยนให้หลวงลุงป็นอย่างนี้ เลย"

ฉ้ายอง "ลูกฉัน ใฮวันมันลูกฉัน ฉันจะเลี้ยงมันยังงั้นมัน ก็เรื่องของฉัน"

สันต์ กำมือแน่น พยายามข่มอารมณ์ที่โกรธจัด

ภาพที่ 4.37 แม่ทำหายด้วยการกำหนดวิธีการเลี้ยงดูลูกเองจากละครโทรทัศน์เรื่อง "ทองเนื้อเก้า"

ตัวอย่างอำนาจของผู้หญิงในการให้กำเนิด ลูกจึงเป็นสมบัติของแม่ แม่จะอบรมเลี้ยงดู ด้วยวิธีใดก็ได้

ฉ้าย "มัวแต่่วนวายเรื่องไม่เป็นเรื่องจนข้าว ปลาไม่มีคนหุงหา ฉันว่า ใฮวันนะคืนให้ที่ สันต์เขาไปเถอะ มันจะได้จบ ๆ อะหะ"

ฉ้ายอง "กูไม่คืนให้งั้หอรอก... เรื่องอะไร ขึ้นกูคืนให้มัน กูก็อดได้เดือนละสามร้อยสิ อยู่มันไปยั้งี้ ทรมานพวกมันดี อยากใฮวันมันกินคือยู่ดี ก็จ่ายเงินมาเยอะๆละกัน"

ฉ้าย "ที่นี้มันเป็นแม่ชนิดไหนกัน"

ฉ้ายอง "กูเป็นคนแบ่งมันออกมา กูเลี้ยงมัน ยังงั้นก็เรื่องของกู"

ภาพที่ 4.38 อำนาจของผู้หญิงในการให้กำเนิด ลูกจึงเป็นสมบัติของแม่และแม่จะกำหนดรูปแบบ อบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีใดก็ได้

จากตัวอย่างเป็นการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ “ลำยอง” เลี้ยงดูลูกแบบปล่อยทิ้งปล่อยขว้างไปเข้าร้านเสริมสวยและเข้าบ่อนการพนัน จ้างน้องชายเลี้ยงดู แต่น้องชายนำไปทิ้งไว้ที่วัด จน “สันต์” อจิตสามีนำไปเลี้ยงที่บ้าน เมื่อรู้จึงตามไปเอาคืน และแม่ อจิตสามีจะขอไปเลี้ยงเองก็ไม่ยอม ยืนยันว่า จะเลี้ยงเอง และจะเลี้ยงยังไงก็ได้ คำพูดที่ว่า “ลูกฉัน ให้อ้วนมันลูกฉัน ฉันจะเลี้ยงมันยังไงมันก็เรื่องของฉัน” เป็นลักษณะของการแสดงถึงอำนาจของแม่ ที่มีต่อลูก เพราะเป็นผู้ที่อุ้มท้องมา 9 เดือน และเป็นให้กำเนิดคลอดลูกมา ลูกจึงเป็นสมบัติของแม่ที่ แม่จะเลี้ยงอย่างไรก็ได้ แม่จะไม่ยกหรือยกลูกให้ใครเลี้ยงดูก็ได้

และจากการประกอบสร้าง เหตุการณ์หลังจากที่ “ลำยอง” ไปตามเอาลูกมาจากบ้านของ อจิตสามี กลับมาบ้านได้แล้ว “ลำยอง” น้องสาวเกลี้ยกล่อมให้เอาลูกคืนให้พ่อที่มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูมากกว่าแม่ “ลำยอง” ก็ยังคงยืนยันที่จะไม่ให้ลูกไป เป็นลักษณะของการแสดงถึงอำนาจของแม่ที่มีต่อลูก ทางด้านชีวภาพเพราะเป็นผู้ให้กำเนิดออกจากท้องของแม่มา

วิเคราะห์ความหมายในในระดับที่สอง จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ คือ แม่ กำลังแสดงให้เห็นว่า ลูกคือสมบัติของแม่ เพราะแม่อุ้มท้องและให้กำเนิดลูกมา แม่จึงมีอำนาจในตัว ลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็เป็นผู้กำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง

หลวงตา "โลกมันวุ่นวายอย่างทุกวันนี้ ก็เพราะคนมันทิ้งหน้าที่ ของมัน ไม่ทำหน้าที่ของตัวเองให้ถึงพร้อม...เป็นนักเรียนแต่ไม่ยอมไปโรงเรียน เป็นตำรวจแต่ไม่ยอมจับผู้ร้าย เป็นแม่แต่ไม่ยอมเลี้ยงลูก ไม่อบรมบ่มนิสัยให้มันเป็นคนดี"

สิน "สันต์มันคิดจะไปขู่ลำยองมันอยู่เหมือนกัน แต่อันจะเปลี่ยนใจยอมยกให้อ้วนให้ แต่มันก็ทำไม่ลง"

หลวงตา "ดีแล้วที่ไม่คิดจะทำอย่างนั้น ถึงจะได้ให้อ้วนไปเลี้ยง แต่ถ้ามันโตขึ้นมาอย่างรู้สึกลัว แม่มันทอดทิ้งมัน มันเป็นบาปหนักนะโยมสิน"

ภาพที่ 4.39 การมองของสังคมกับการเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลยในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

การประกอบสร้างในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ให้หลวงตา ซึ่งเป็นเหมือนตัวแทนของพระพุทธศาสนา มาบอกว่า แม่ต้องอบรมสั่งสอนลูก และแม่ต้องไม่ทอดทิ้งลูก เป็นการนำเสนอในลักษณะที่ความเป็นแม่นอกเหนือจากการให้กำเนิดแล้ว สังคมในระดับสถาบันคือสถาบันพระพุทธศาสนาก็เข้ามาแสดงบทบาทในการกล่อมเกลาคือความเป็นแม่ให้แก่ แม่ และสังคมด้วย วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ คือ การเป็นแม่จึงไม่ใช่เป็นเรื่องของแม่ในระดับปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว สังคมก็เข้ามามีบทบาทในการกล่อมเกล่า ปลูกฝังให้แม่ต้องทำตามหน้าที่ของแม่คือการอบรมเลี้ยงดูลูก

กนไข่ “ลูกร้องคงจะหิวนม”

อรดี “ไม่มีเงินซื้อนมหรอก”

กนไข่ “ก็นมแม่ไง อ้าวจะไปไหน”

อรดี “จะไปซื้อนมให้ลูก หมอบอกว่าฉันไม่แข็งแรงเลยไม่มีน้ำนม”

อรดี “ที่นี้ล่ะแก่ได้ออกไปจากชีวิตฉันเสียที ไปที่ที่ชอบที่ชอบของแก่เถิดนะ อย่าได้จองเวรจองกรรมกับฉันอีกเลย ช่างแก่ ร้องให้ปอดแตกตายเลยยังดี”

อรดี “ดวงแข็งเหลือเกินนะไอ้เด็กคนรก อยู่ในท้องก็ฆ่าไม่ตาย ออกมานอกท้องแล้วยังทิ้งไม่ได้อีก นี่แก่จะเอาอย่างไรกับฉัน ฉันไม่ยอมแก่หรอก ยังไงฉันก็จะกำจัดแก่ออกไปจากชีวิตฉันให้ได้”

อาร์กซ์ “เห็นเธอลงรถแถวนี้ กลัวเธอจะเอาลูกมาทิ้งจึงตามมา”

อรดี “ตามมาก็ช่วยอะไรมันไม่ได้หรอก”

อาร์กซ์ “อย่างนะ มันลูกเธอนะ”

อรดี “ปล่อยมันเป็นลูกฉัน ฉันเป็นเจ้าของมัน จะทำไงก็ได้”

อาร์กซ์ “ฉันรู้ว่าอาชีพเธอถ้ามีลูกจะลำบาก เธอก็เลิกอาชีพนี้สิ หางานอื่นทำ สร้างครอบครัวที่อบอุ่นกับลูกนะ ชีวิตจะมีความสุขมากกว่านี้นะอรดี”

อรดี “ในโลกละ ไม่มีใครที่อบอุ่นที่แก่ว่าหรอก และ

ในโลกละก็ไม่มีอะไรทำให้ฉันมีความสุขเท่ากับเงิน แต่ไอ้เด็กคนนี้นะมันทำให้ฉันไม่มีเงิน และฉันก็ต้องกำจัดมันออกไป ออกไปจากชีวิตฉันเพราะมันทำให้ชีวิตฉันพังพินาศ”

ภาพที่ 4.40 การทอดทิ้งคือการปฏิเสธการเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

จากตัวอย่างการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ให้ “อรวดี” ไม่สามารถปฏิเสธการเป็นแม่ทางชีวภาพได้ เพราะตั้งท้องขึ้นมาแล้ว แต่ “อรวดี” ก็ยังคงมีความพยายามที่จะปฏิเสธความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรมด้วยการไม่ยอมให้ลูกกินนมเมื่อคลอดแล้ว และนำลูกไปทิ้ง

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ คือ ลูกคือภาระสำหรับคนที่ไม่ต้องการเป็นแม่ การผลักภาระนี้ออกไปก็คือการทอดทิ้งลูก ซึ่งก็คือการปฏิเสธความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม

ตัวอย่างการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งคือการปฏิเสธการเป็นแม่

วิมล “ไปกับไอ้ฝรั่งแก๊งค์ที่หลงรักแกหัวปักหัวปำ จนถึงขนาด รอกกลอดลูกได้เนี่ยนะ”

อรวดี “ถึงมันจะแก่ แต่มันก็รวยถ้าฉันไม่เกาะมันไว้ ลันก็โง่แล้วแหละ

วิมล แล้วลูกแกสะแกจะเอาไว้ที่ไหน

อรวดี ชั้นจะเอาไว้ที่ไหนก็เรื่องของฉัน ปล่อยฉัน

วิมล เตียว ๆ จะรีบไปไหนเนี่ย

ภาพที่ 4.41 การปฏิเสธการเป็นแม่ด้วยการทอดทิ้งจากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ให้ “อรวดี” เลือกที่จะทอดทิ้งลูกหนีไปเมืองนอกกับสามีฝรั่งที่ร่ำรวยนี้ เพราะภาระความเป็นแม่ทำให้ผู้หญิงหมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นในสังคม ก็คือการเป็นภรรยาของฝรั่งที่รวย แม่จึงปฏิเสธความเป็นแม่เพื่อเลือกที่จะได้รับโอกาสการเป็นเมียมากกว่าการเป็นแม่ในสังคม

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า การทอดทิ้งลูก คือการปฏิเสธความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของแม่ที่ต้องการเป็นภรรยาสามีที่ร่ำรวยมากกว่าเป็นแม่ที่ยากจน

สรุปการประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบทอดทิ้งหรือแบบปล่อยปละละเลย
วิเคราะห์ความหมายออกมาได้ดังนี้

ความหมายที่หนึ่งลูกคือสมบัติของแม่ เพราะแม่อุ้มท้องและให้กำเนิดลูกมา แม่จึงมี
อำนาจในตัวลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็เป็นผู้กำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง

ความหมายที่สอง การเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องของแม่ในระดับปัจเจกบุคคลเพียงอย่าง
เดียว สังคมก็เข้ามามีบทบาทในการกล่อมเกลา ปลูกฝังให้แม่ต้องทำตามหน้าที่ของแม่คือการอบรม
เลี้ยงดูลูก

ความหมายที่สาม ลูกคือภาระสำหรับคนที่ไม่ต้องการเป็นแม่ การผลักภาระนี้ออกไปก็
คือการทอดทิ้งลูก ซึ่งก็คือการปฏิเสธความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม

ความหมายที่สี่ การทอดทิ้งลูก คือการปฏิเสธความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม
เพื่อตอบสนองความต้องการของแม่ที่ต้องการเป็นภรรยาสามีที่ร่ำรวยมากกว่าเป็นแม่ที่ยากจน

1.3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่

การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่แต่ไม่เลี้ยงดู
ได้แก่ “สา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสาริวช่วงโชติ” และ “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง
“คือหัตถาครองพิภพ” เป็นการนำเสนอในลักษณะความเป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่โดย
ที่ไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับลูก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่โดยที่แม่ไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดลูก

หมอ “ผมเกรงว่าคุณพิริสชิล่า เธอจะมีความคิดปดิดทาง
สมอง เธอจะทำอะไรซ้ำกว่าเด็กคนอื่นขอรับ อายุสมองเธอ
คงจะพัฒนาซ้ำกว่าเด็กคนอื่น แต่อย่างไรก็ตามเราต้องดูแล
ช่วยเหลือ รักษาเธอให้ดีขึ้นให้มากที่สุดขอรับ”

คุณหญิงศรี ทำไมกรรมเวรไม่มาดกที่ฉัน ทำไมไปตกกับ
ลูกฉัน ดวงตาดวงใจของฉัน

เมียน เมียนได้อินคุณหมอบอกว่ายังมีความหวังค่ะ เรามา
ช่วยกัน หวังว่าเธอจะดีขึ้นนะค่ะ

คุณหญิงศรีเปลือเปิดหน้าทำปาก

คุณหญิงศรี “นามี นามี พุคสิคะ ดาขจริง ฉันทเปลือเปิด

หน้า เดี่ยวลูกตกใจแน่ บ้างจริง”

เมียน “เธอไม่กลัวเจ้าค่ะ”

คุณหญิงศรี “เธอยังเด็ก ยังตกใจไม่เป็น”

เมียน “อาจเป็นเพราะเธอรักคุณเจ้าค่ะ สายใยสายรัก สายเลือดของแม่ลูกย่อมผูกพันทำให้เธอรักคุณด้วยใจ ไม่ใช่รักเพราะหน้าตาของคุณ”

คุณหญิงศรี “เมียนพูดให้ฉันมั่นใจตัวเองเพิ่มขึ้นอีก ว่ามีคนรักฉันจริงๆอีกคนหนึ่งแล้ว และคนนั้นคือคนสำคัญที่สุดในชีวิตฉัน”

พริสซิลล่า “นามี”

คุณหญิงศรี (กอดพริสซิลล่าน้ำตาคลอ)

“darling แม่ดีใจที่ลูกพูดได้แล้ว”

พริสซิลล่า “เลิฟ...ยู”

คุณหญิงศรีน้ำตาาร่วงพร “ทูนหัวบอกรักแม่

ภาพที่ 4.42 การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่โดยที่แม่ไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดลูกจากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

จากการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ที่ “คุณหญิงศรี” ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดเด็กที่จะไม่เลี้ยงดูลูกอย่างใกล้ชิดกับลูกเหมือนแม่ลูกทั่วไป ด้วยเหตุผลความไม่เหมาะสมทางรูปร่างหน้าตาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่อัปถกษณ์ เพราะกลัวว่าลูกจะต้องอาย จึงเลือกที่จะอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ในฐานะป้า ที่เป็นพี่สาวของบ่าวในบ้าน เท่าที่จะทำได้ ใช้ความรู้ความสามารถทางการศึกษา สอนลูกทั้งการสอนให้พูด การสอนให้อ่าน ด้วยความเพียรพยายาม เพราะลูกสาวมีพัฒนาการที่ช้ากว่าเด็กทั่วไป จนกระทั่ง 4 ปีผ่านไป ลูกจึงเริ่มพูดได้

เป็นการประกอบสร้าง การอบรมเลี้ยงดู ด้วยความเอาใจใส่ โดยการทำหน้าที่บุรพจารย์ ซึ่งเป็นบทบาทการเป็นครูของลูก ด้วยการสอนลูกด้วยความเอาใจใส่ตั้งแต่เด็ก และลูกสามารถพูดคำว่า “นามี” ได้ ในวัยสองขวบ และพูดคำว่า “นามี ไอ เลิฟ ยู” ได้ เมื่อเวลา 4 ปีผ่านไป และการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ของแม่นี้ ลูกเองก็มีการตอบสนอง รับรู้ได้และยอมรับในความเอาใจใส่ของแม่นั้น ดังที่ละครประกอบสร้างว่าเป็นสายใย สายรัก สายเลือดของแม่ลูกย่อมผูกพันกัน

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ แม้มันไม่ได้อยู่ที่ใกล้ชิดลูก แต่ก็สามารถทำได้

ตัวอย่างการประกอบสร้างการอบรมดูแลแบบเอาใจใส่ลูก แม้มันไม่ได้อยู่ที่ใกล้ชิดลูก แต่ก็สามารถทำได้

สา “ฉันขอฝากโสภิตไว้กับที่เป็นอย่างนี้ ก่อนนะคะ นี่ค่ากินอยู่ของแก เอาไว้แคะครบหกขวบเมื่อไหร่ฉันจะพาไปเข้าโรงเรียนประจำ”

แป้น “โรงเรียนฝรั่งที่พวกผู้ลากมาดีเขาเรียนนะหรือคะคุณสา มันแพงนะคะ คุณตัวคนเดียวจะไหวหรือ”

สา “ไม่ไหวก็ต้องไหวคะ ฉันอยากให้โสภิตไปอยู่ในที่ที่ดีที่สุด ที่ที่เหมาะสมกับเขา เพราะถึงยังไงโสภิตพี่โลก็ป็นสายเลือดคนหนึ่งของราชสกุลวิวาร

ภาพที่ 4.43 การประกอบสร้างการอบรมดูแลแบบเอาใจใส่ลูก แม้มันไม่ได้อยู่ที่ใกล้ชิดลูก แต่ก็สามารถทำได้ ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวิช่วงโชติ”

ตัวอย่างการประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ โดยไม่ได้อยู่ที่ใกล้ชิดลูก จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวิช่วงโชติ” นี้ สถานภาพแม่ของ “สา” ไม่สามารถเปิดเผยให้ลูกรู้ได้ ด้วยเหตุผลจากการที่ลูกปฏิเสธแม่ ไม่ยอมรับแม่ด้วยความเข้าใจผิดมาตั้งแต่เด็ก สถานภาพของ “สา” จึงเป็นเพียง “ป้า” ที่ทำหน้าที่ส่งเสียเงินค่าเลี้ยงดู และค่าเล่าเรียนให้กับลูกอย่างสม่ำเสมอ เป็นการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ที่ให้แม่แสดงความเป็นแม่ภายใต้เงื่อนไขที่ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ แต่แม่ก็ยังคงไปมาหาสู่ลูกทั้ง ๆ ที่ลูกหลบหน้าและแสดงอาการเฉชาทุกครั้ง แม้มันไม่สามารถแสดงความรักให้ลูกด้วยการโอบกอดได้ แม้มันมีความน้อยใจที่ลูกไม่รัก แต่แม่ก็ยังคงทำหน้าที่อย่างเต็มสามารถในการส่งเสียเงินทอง สิ่งของเป็นค่าเลี้ยงดู ค่าเล่าเรียนให้กับลูก กำหนดสังคมให้กับลูกให้เหมาะสมกับชนชั้นของลูก ด้วยความตั้งใจที่จะให้เข้ารับการศึกษาจากโรงเรียนที่ดี

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ได้ว่า เป็นความหมายที่ตอกย้ำว่าผู้หญิงที่เป็นแม่และต้องทำงานนอกบ้านต้องทำหน้าที่แม่ในการอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ได้เป็นอย่างดีแม้ไม่ได้เลี้ยงดูด้วยตัวเองอย่างใกล้ชิด และความหมายที่ตอกย้ำความเป็นแม่ว่าจะต้องเลี้ยงดูลูก แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ด้วยกันก็ตาม

สรุปความหมายในระดับที่สอง จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับความเป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่ ของแม่ที่ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูยังคงแสดงบทบาทการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ได้แม้ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดลูก

ความหมายที่สอง ตอกย้ำความหมายความเป็นแม่ว่าจะต้องเลี้ยงดูลูก แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ด้วยกันก็ตาม

ความหมายที่สาม ผู้หญิงที่เป็นแม่และต้องทำงานนอกบ้านต้องทำหน้าที่แม่ในการอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ได้เป็นอย่างดีแม้ไม่ได้เลี้ยงดูด้วยตัวเองอย่างใกล้ชิด

1.3.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปกป้องลูก

ละครโทรทัศน์มีการประกอบสร้างความเป็นแม่ด้วยการอบรมเลี้ยงดูแบบปกป้องลูก ได้แก่ “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสา” และ “คุณหญิงศรี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ โดยที่ลูกก็ไม่ได้รับรู้ว่ามีแม่อยู่ในสถานภาพภาพแม่ เป็นการแสดงความเป็นแม่ที่วิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม่มีสัญชาตญาณความเป็นแม่ในการปกป้องลูก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องจากสัญชาตญาณ

คุณหญิงศรี “อย่าฆ่าลูกกูนะ ไอ้สารเลว”

(เสียงที่พื้นลงมาอย่างแรงบนมือคุณหญิงศรี มือขาดกระเด็นลอยไปมีเลือดพุ่งกระชูด)

หมะ “นี่ยังไม่ตาย จังมีงตายเสียวันนี้เกิด

คุณหญิงศรี “อย่าทำลูกกู อย่าทำลูกกู”

ซัง “มือมีงขาดไปแล้วมือหนึ่งยังกล้าเอาอีกมือมา กัน ดี กูจะฟันให้มือมีงขาดอีกข้าง”

หมะ “ฟันมันให้และทั้งแม่ทั้งลูก จังมันให้ตาย ทั้งสองคน อีนังนี่ตายยากนัก ฟาดลงมาไอ้ซัง”

(ซึ่งเงื้อมมือที่กำลังจะพาดลงไป เมียนมาช่วยทัน ใช้มีดแทง และตีด้วยเสียมกระหน่ำตีติดกันจนฟูบ่ นิ่ง)

คุณหญิงศรี “มันตายหมดแล้ว เมียน มาดูคุณหนู ก่อน”

พรินซ์ซิลล่า “นามี เลิฟ ยู” (ไม่รู้เรื่องอื่นใด)

เมียน “คุณหนู คุณหญิง มือคุณหญิง”

คุณหญิงศรี “อย่าเรียกฉันว่าคุณหญิง อย่าให้ใคร รู้ไม่ต้องช่วยฉันปล่อยให้ฉันตาย ฝากดูแลลูกฉัน ด้วย” แล้วคุณหญิงศรีก็หมดสติไปทันที

ภาพที่ 4.44 การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องจากสัญชาตญาณ

การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปกป้อง ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถา ครองพิภพ” ตัวละครแม้มีการทะนุถนอมปกป้องลูกตั้งแต่ขณะตั้งครรภ์ คลอด และเติบโตใหญ่ แม้ว่า ในช่วงระยะเวลาหลังคลอดจะไม่ได้มีโอกาสเป็นแม่แบบเปิดเผย อยู่ในสถานภาพเป็นเพียงหญิง พิการหน้าอัมปลักษณ์พี่สาวของบ่าว แต่ตัวละคร “คุณหญิงศรี” ก็แอบแสดงบทบาทหน้าที่ปกป้อง อันตรายแก่ลูกจนมาตลอด จนกระทั่งวันสุดท้ายของชีวิตลูก

เหตุการณ์จากตัวอย่าง เป็นการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ ที่ “คุณหญิงศรี” ปกป้องอันตรายให้กับลูกสาวที่กำลังจะถูกข่มขืนด้วยมือเปล่า ถูกฟันจนแขนขาด แต่ก็ยังใช้มือข้าง ที่เหลือปกป้องลูก อย่างไม่กลัวตาย เป็นการแสดงออกของแม่จากสัญชาตญาณ ซึ่งมุมมองความเป็น แม่จากสัญชาตญาณนี้ ในทางชีววิทยาของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีความเชื่อว่าผู้หญิงซึ่งเป็นเพศแม่ ย่อมมีสัญชาตญาณความเป็นแม่ติดตัวมาแต่เกิด สัญชาตญาณเป็นการแสดงออกโดยไม่ต้องเรียนรู้ ในสภาวะที่ถูกกระตุ้นเป็นพิเศษ ซึ่งจากการนำเสนอในละครก็คือสถานการณ์ที่รับรู้ว่าคุณกำลังจะ ถูกทำร้ายด้วยการข่มขืน แม่จึงต้องทำหน้าที่ปกป้องลูก เป็นการตอกย้ำหน้าที่ของแม่ แม่คือบุรพ เทพ มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายที่จะเกิดกับลูก

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ได้ว่า แม่ มีสัญชาตญาณความเป็นแม่ในการปกป้องลูก อย่างไม่กลัวการเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตของแม่

(ประตูห้องเปิดผางออก สากลเข้ามา)

สา “ประธาน!” สาแตกเสียงก้อง

ประธาน “คุณสา”

โสภิต (กรีดร้อง) “คุณป้า ช่วยหนูด้วย”

(สาพุ่งเข้ามาด้วยความโกรธ

ตาวาววับราวกับเสือแม่ลูกอ่อน)

ประธาน ดาเหลือก “คุณสา!”

(สาหน้ามืด ฟู้อือด้วยความ โกรธสุดขีด กระหน้ายิง

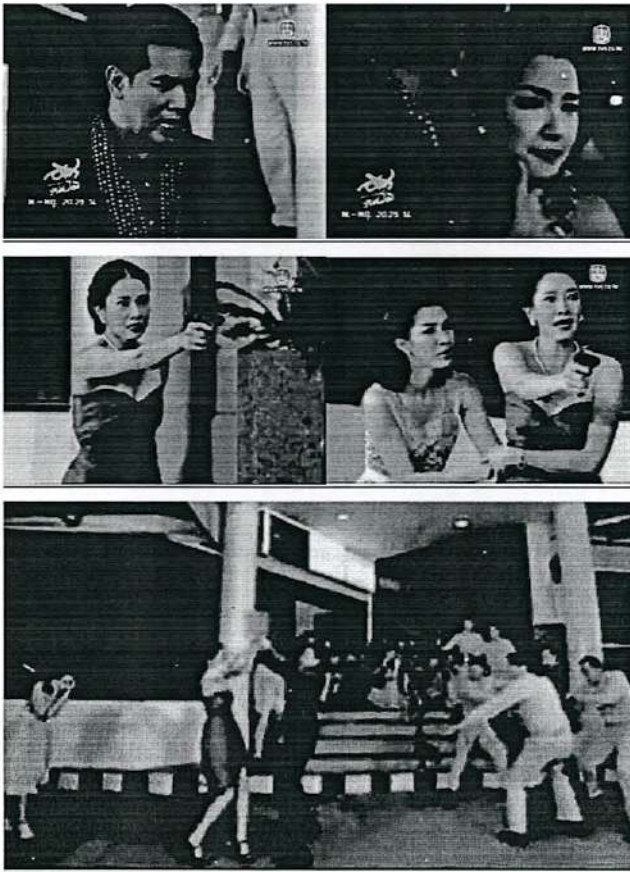
ประธาน)

ภาพที่ 4.45 การเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องจากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” (1)

จากตัวอย่างเป็นการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติช่วง” จากเหตุการณ์ที่ “สา” ปกป้องลูกเมื่อครั้งที่ลูกกำลังจะถูกข่มขืนจากผู้ชายที่คบหาอยู่กับตัวเอง แม้จะสามารถร่ำชีวิตชายผู้นั้นได้ ยอมไม่ได้ที่จะให้สิ่งไม่ดีมาแปดเปื้อนลูกสาว และแม่จะต้องขึ้นโรงขึ้นศาลก็ปกป้องไม่ให้สังคมรู้ว่าคั่นเหตุมาจากลูกสาวจะถูกข่มขืน เพราะสำหรับผู้หญิงแล้ว การถูกข่มขืนคือตราประทับที่จะอยู่ติดกับผู้หญิงทั้งกายและใจตลอดไป เป็นการตอกย้ำหน้าที่ของแม่ในการปกป้องคุ้มครองลูกจากภัยอันตราย แม้จะแลกด้วยชีวิตแม่ก็ยอม

วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ได้ว่า แม่มีหน้าที่ปกป้องลูก จากอันตรายที่จะเข้ามาถล่มลูกแม้จะแลกด้วยชีวิตแม่ก็ยอม

ตัวอย่างการประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปกป้อง

โสภิตพิไล “ปล่อยฉันไปเถอะนะคะ อย่า
ทำฉันเลย ฉันขอร้อง”

ท่าน “เธอพูดอย่างกับว่าฉันจะเอาเธอไป
ฆ่า อย่างกลัว แม่หนูน้อย ฉันแค่อยากอยู่
ใกล้ๆ เธอเท่านั้น”

(ท่านเชยคาง โสภิตพิไลร้องกรี๊ดแล้วสะบัดออก
สาหุ่่งเข้ามาพร้อมปืนในมือ)

สา “หยุดนะ”

(ทุกคนตกใจ คาดไม่ถึงว่าสาจะกล้าใช้ปืน)

สา “อย่ามาแตะต้องลูกฉัน”

(โสภิตพิไลมองสา เป็นครั้งแรกที่ได้ยินสา
เรียกตนว่าลูกอย่างตั้งใจ)

กันทนา “วางปืนลงเดี๋ยวนี้ คุณสา”

(สามีสั่ง ท่านมองสาอย่างเหยียดหยาม ไม่กลัว
สักนิด)

ท่าน “ไปเอาตัวเด็กนั้นมา”

สา แผลเสียง “ไม่!”

(วิ่งไปที่ท่าน เบี่ยง)

ภาพที่ 4.46 การเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” (2)

จากตัวอย่างเป็นการประกอบสร้างที่แสดงให้เห็นถึงการแสดงบทบาทหน้าที่ของแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องลูก บทบาทบุรุษเทพ ยอมเสี่ยงอันตรายเพื่อปกป้องลูกกับผู้มีอิทธิพลในสังคมไม่ให้ลูกตกอยู่ในฐานะ “เมียเก็บ” ด้วยวิธีการใช้เสน่ห์หาความเป็นหญิงงามยั่ววานก่อนจะใช้วิธีรุนแรง แม้จะเสี่ยงกับชีวิตของตัวเองก็ตาม เป็นการทำหน้าที่ที่ไม่คิดถึงความปลอดภัยของชีวิตแม่เลย นึกถึงความปลอดภัยของชีวิตลูกมากกว่า เป็นการทำหน้าที่ปกป้องลูกดุจจงอางหวงไข่

อีกความหมายของการประกอบสร้างให้แม่ปกป้องลูกอย่างไม่กลัวตาย กับผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” นี้ ก็ยังเป็นการแสดงออกของแม่จากสัญชาตญาณ ซึ่งมุมมองความเป็นแม่จากสัญชาตญาณนี้ ในทางชีววิทยาของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีความเชื่อ

ว่าผู้หญิงซึ่งเป็นเพศแม่ย่อมมีสัญชาตญาณความเป็นแม่ติดตัวมาแต่เกิด สัญชาตญาณเป็นการแสดงออกโดยไม่ต้องเรียนรู้ในสภาวะที่ถูกกระตุ้นเป็นพิเศษ ซึ่งจากการนำเสนอในละครก็คือสถานการณ์ที่รับรู้ว่าคุณกำลังจะถูกทำร้ายด้วยการถูกพรากไปเป็นผู้หญิงบ้านเล็กบ้านน้อยของผู้ชายที่มีอำนาจต่อหน้าต่อตา ซึ่งคนเป็นแม่ย่อมไม่ได้

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สอง จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จึงวิเคราะห์ได้ว่า เป็นการตอกย้ำหน้าที่ของแม่ในการปกป้องลูก

สรุปความหมายในระดับที่สอง จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จากการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปกป้องคือ เป็นการตอกย้ำหน้าที่ของแม่ในการปกป้องอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับลูก แม่จะแลกด้วยชีวิตแม่ก็ยอม

1.4 พัฒนาการความเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

พัฒนาการความเป็นแม่ วิเคราะห์จากกรอบแนวคิดการเปลี่ยนแปลงของตัวละครจากการดำเนินเรื่องของละครตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่อง จนกระทั่งจบเรื่อง โดยวิเคราะห์จากพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากกายภาพ จิตใจ และสังคม ดังตาราง 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงพัฒนาการความเป็นแม่ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูก

พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
สวย	สวย	สวย	สา อรดี
สวย	สวย	อัปลักษณ์ เป็นที่รังเกียจ	ลำยอง คุณหญิงศรี
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม (ฐานะ/ชนชั้น)			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
ยากจน/ชนชั้นล่าง	ยากจน/ชนชั้นล่าง	ยากจน/ชนชั้นล่าง	ลำยอง
ยากจน/ชนชั้นล่าง	ร่ำรวย/ชนชั้นกลาง	ร่ำรวยชน/ชั้นกลาง	สา อรดี
ร่ำรวย/ชนชั้นสูง	ร่ำรวย/ชนชั้นสูง	ร่ำรวย/ชนชั้นสูง	คุณหญิงศรี

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม (อาชีพ)			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
ไม่มีอาชีพ	ไม่มีอาชีพ	ไม่มีอาชีพ	คุณหญิงศรี
ไม่มีอาชีพ	คณะละคร/เลขาปิดบ่อน	เจ้าของไนต์คลับ	ลำยอง สา
หญิงขายบริการ	นักธุรกิจ	นักธุรกิจ	อรดี
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
ทำเพื่อตัวเอง	ทำเพื่อตัวเอง	ทำเพื่อตัวเอง	ลำยอง
ทำเพื่อตัวเอง	ทำเพื่อตัวเอง	ทำเพื่อลูก	อรดี
ทำเพื่อตัวเอง	ทำเพื่อแม่และลูก	ทำเพื่อลูก	সা
ทำเพื่อลูก	ทำเพื่อลูก	ทำเพื่อลูก	คุณหญิงศรี

จากตารางผลการวิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่จากพัฒนาการความเป็นแม่ของผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู พบการประกอบสร้างความหมายจากพัฒนาการความเป็นแม่ทางด้านกายภาพคือ ความสวยของแม่ ที่เปรียบเหมือนสัญลักษณ์แห่งความดีงามของแม่ หรือการเป็นแม่ที่ดี พัฒนาการความเป็นแม่จากการศึกษาครั้งนี้ พบการลงโทษในเชิงสัญลักษณ์กับแม่ที่มีพัฒนาการความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนดตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่อง และจบเรื่อง และการให้รางวัลด้วยการให้อภัยและการยอมรับจากสังคมกับแม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด มาเป็นแม่ที่ดีอย่างที่สังคมต้องการ

ผลการวิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่จากพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม พบว่า ทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น 1) ฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการทำหน้าที่แม่ในการเลี้ยงดูลูก 2) ฐานะและชนชั้นที่ดีของแม่คือสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการทำหน้าที่แม่ ส่วนทางด้านอาชีพ 1) ถ้าแม่มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวย/ชนชั้นสูง แม่ก็สามารถเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูโดยไม่มีอาชีพได้ 2) อาชีพของแม่บางอาชีพเป็นอุปสรรคสำหรับความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก 3) อาชีพของแม่บางอาชีพเป็นอุปสรรคในการเลี้ยงดูลูก และมีผลต่อ

ความรู้สึกของลูกในเชิงลบ 4) อาชีพใดก็สามารถเป็นอุปสรรคสำหรับการเลี้ยงดูลูกได้ หากแม่ไม่ต้องการเลี้ยงดูลูก และ 5) ไม่ว่าแม่จะประกอบอาชีพใดก็ไม่มีผลต่อความรู้สึกเชิงลบของลูกได้

ผลการวิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่จากพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ พบว่า 1) แม่ที่เลี้ยงดูโดยปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ลูกตั้งแต่เริ่มเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง ลูกอาจเรียนรู้การเอาชีวิตรอดและเรียนรู้การเป็นคนที่ดีได้จากคนรอบตัว 2) แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแล้วในการอบรมเลี้ยงดูลูก แม้จะมีอุปสรรคใดมาขัดขวางก็ยังคงต้องทำหน้าที่ความเป็นแม่ต่อไป 3) แม่ผู้ให้กำเนิดควรต้องเลี้ยงดูลูกด้วยการเสียสละความต้องการหรือความปรารถนาส่วนตัวแล้วให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกมากกว่า 4) สังคมจะไม่ตั้งคำถามกับแม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกด้วยการเสียสละความต้องการหรือความปรารถนาของแม่ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของลูกออกไป 5) แม่ที่ปฏิเสธลูกหากสำนึกได้หวนกลับมาทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกก็จะเป็นแม่ที่ดีต่อไป ได้ดังรายละเอียด

1.4.1 พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้าง “แม่” เป็นคนสวยตั้งแต่เริ่มเรื่อง และกลางเรื่อง แต่จะมีพัฒนาการที่ตอนจบเรื่องจะมีลักษณะของแม่ทางกายภาพอยู่สองลักษณะ คือแม่ที่สวย และแม่ที่อัปลักษณ์ เป็นที่รังเกียจ พิจารณา

(1) พัฒนาการของแม่ที่มีลักษณะทางกายภาพตอนจบเรื่องสวยงาม

นอกเหนือจากละครโทรทัศน์จะอธิบายด้วยลักษณะทางกายภาพของแม่แล้ว ในความรู้สึกของลูกแม่ก็ยังคงสวยงามเสมอ หากแม่ยังคงเป็นแม่ของลูก แม้ว่าก่อนหน้านั้นจะไม่ได้เป็นแม่ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกก็ตาม ตัวอย่างจาก “สา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” ที่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกเพราะยกให้เป็นลูกคนอื่นด้วยความจำเป็น และมีผู้ช่วยเหลือที่มีความชอบพอ ลูกอัยสัภัยกันเลี้ยงดูลูกแทนโดย “สา” ส่งเสียเงินค่าเลี้ยงดูไม่เคยขาดตั้งแต่เล็กจนโต และ “อริศ” จากละครโทรทัศน์ “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ปฏิเสธลูกตั้งแต่คลอดแล้วทิ้ง เมื่อมีโอกาสมาอยู่กับลูกอีกครั้งในฐานะแม่ ก็ดักดวงผลประโยชน์จากลูก จนเกิดความเสียหายจะถึงขั้นแก่ชีวิตของลูก แต่เมื่อสำนึกผิดลูกก็ให้อภัยและยังคงเห็นแม่คือสิ่งสวยงามสำหรับลูก อยากให้แม่มาอยู่ด้วยกัน

ตัวอย่างการประกอบสร้างการหวนกลับมาทำหน้าที่แม่คือสิ่งสวยงาม

สา “สากราบขอขมาหม่อมค่ะ สิ่งใดที่สาเคยทำผิดพลาดล่วงเกิน สาขออภัยทั้งหม่อม แล้วก็คุณหญิงคุณชายทุกคนด้วย”

หม่อมพริ้ม “เอาเถอะ ข้าโหสิกรรมให้...เท่านี้ไซ้ไหม” หม่อมว่า ทำทีอยากหักผ่อน

สา “ที่สามาวันนี้ สาจะขอกลับมาอยู่ในวังวิวารเป็นข้ารับใช้หม่อมกับคุณหญิงคุณชายต่อไปค่ะ”

หญิงศุภลักษณ์ “คิดดีแล้วหรือ สา”

หญิงจิม “นั่นสิ จะดีได้ซักกี่น้ำ”

สา “สาตั้งใจจริงๆ ค่ะ คุณหญิง ว่าก่อนตายอยากเป็นแม่ที่ดีกับเขาสักครั้ง”

หม่อมพริ้ม “เอ็งคิดได้ก็ดีแล้ว ข้าดีใจด้วย ลูกๆ เอ็งก็คงดีใจ” หม่อมบอก ชายรวิกับโสภิตพิไล ซึมเข้ม

ชายรวิ “ผมดีใจ ที่คุณแม่จะมาอยู่กับเราที่นี่”

โสภิตพิไล “หนูก็ดีใจ ที่คุณแม่จะกลับตัวเป็นคนดี”

หม่อมพริ้ม “มาอยู่ด้วยกันที่นี่ ก็ไม่ต้องมาเป็นข้าเป็นบ่าวอะไรหรอก ยังไง เอ็งก็เป็นแม่ของชายรวิกับโสภิต”

สา “ถึงจะเป็นแม่ของคุณชายกับคุณหญิง แต่เมื่ออยู่ในวังวิวาร สาก็เป็นอิสานคนเดิมละคะ หม่อม... สาดีนี่เกิดมาเป็นอิสานเสียแล้ว คงเป็นอย่างอื่นไม่ได้”

หม่อมพริ้ม “เป็นแม่คน มันสูงส่งที่สุดแล้วอิสานตั้งใจเป็นแม่ให้ดีเถอะ ข้าอนุโมทนาด้วย”

ภาพที่ 4.47 การประกอบสร้างการหวนกลับมาทำหน้าที่แม่คือสิ่งสวยงามในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สอง จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ คือ แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้เลี้ยงดู ด้วยสาเหตุใดก็ตาม หากแม่กลับมาทำหน้าที่ความเป็นแม่อบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็จะยังคงสวยงามเสมอ ความสวยงามทางกายภาพของแม่ที่สวยในละครโทรทัศน์จะเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของความเป็นแม่ที่งดงาม นั่นคือ แม่ที่งดงามก็คือแม่ที่เป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก

(2) พัฒนาการของแม่ที่มีลักษณะทางกายภาพตอนจบเรื่อง

แม่มีหน้าตาที่อัปลักษณ์ เป็นโรคที่คนรังเกียจ คือการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ที่ให้แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกได้รับการลงโทษ แต่สำหรับลูกแล้ว ละครโทรทัศน์กลับนำเสนอภาพว่า การได้อยู่ใกล้ชิดแม่แม่จะไม่สวยงาม สำหรับลูกก็คือสิ่งสวยงามและมีค่าสำหรับลูกเสมอ เห็นได้จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ “ลำยอง” ซึ่งเป็นโรคซิฟิลิส แผลพุพองทั้งตัว คนรอบข้างรังเกียจ แต่วันเฉลิมผู้เป็นลูกก็ยังดูแลป้อนข้าวให้ ลำยองพ่นข้าวใส่หน้าลูกแล้วหัวเราะจากการที่มีสติไม่สมประกอบ แต่ลูกก็มีความสุข เพราะไม่เคยได้ใกล้ชิดแม่ในยามที่แม่มีใบหน้าที่สวยงาม

วันเฉลิมป้อนข้าวแม่อย่างมีความสุข เมื่อลำยองพ่นข้าวใส่หน้าวันเฉลิมแล้วหัวเราะ

ภาพที่ 4.48 การประกอบสร้างความหมาย แม่คือความสวยงามของลูกเสมอ ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ คือ

- 1) ใบหน้าที่อัปลักษณ์ของแม่ คือการลงโทษเชิงสัญลักษณ์สำหรับแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

2) แม่จะมีหน้าตาอัปลักษณ์และไม่กระทำหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับการเป็นแม่ แต่ลูกก็ยังเห็นว่าแม่สวยงามเสมออย่างไม่มีเงื่อนไข

หรือตัวอย่างจาก “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ที่ผลอเปิดผ้าคลุมหน้า เปิดเผยหน้าคาน่าเกลียดให้ลูกเห็นโดยไม่รู้ตัว แต่ลูกก็ไม่แสดงอาการรังเกียจแต่อย่างใด

ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองจากการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์คือ “ความรักของแม่” สวยงามในความรู้สึกของลูกเสมอมากกว่า ความสวยงามทางกายภาพ

1.4.2 พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคมในสองลักษณะคือ ฐานะและชนชั้นของแม่ กับอาชีพของแม่

ฐานะและชนชั้นของแม่ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างการเปลี่ยนแปลงไว้ 2 ลักษณะคือ (1) ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แม่ยากจน/ชนชั้นล่าง ตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่องและจบเรื่อง และแม่ร่ำรวย/ชนชั้นสูง ตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่องและจบเรื่อง และ(2) ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ได้แก่ แม่ยากจน/ชนชั้นล่างเมื่อเริ่มเรื่อง ส่วนกลางเรื่องและจบเรื่องเป็นแม่ที่ร่ำรวย/ชนชั้นกลาง

(1) ฐานะและชนชั้นของแม่ที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้แม่ที่มีฐานะยากจนและเป็นชนชั้นล่าง เป็นแม่ที่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบเรื่อง ในขณะที่แม่ที่มีฐานะร่ำรวยและเป็นชนชั้นสูงจะเป็นแม่ที่เลี้ยงดูลูกภายใต้เงื่อนไขของความพลิกผันของชีวิตตัวละคร ในลักษณะของการแอบดูแลเลี้ยงดูอย่างเต็มความสามารถ ความต่างกันของฐานะและชนชั้นกับการเลี้ยงดูลูกนี้ ละครโทรทัศน์นำเสนอว่า ฐานะที่ร่ำรวยและชนชั้นที่สูง คือแม่ที่สามารถเลี้ยงดูลูกได้ แต่ฐานะที่ยากจนและชนชั้นล่าง คือเงื่อนไขที่แม่อาจไม่ได้เลี้ยงดูลูกได้ ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ คือ ฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก

(2) ฐานะและชนชั้นของแม่ที่เปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ดีขึ้น

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้เป็นแม่ที่จะมีเงินสำหรับส่งเสียให้ลูกมีการศึกษา และ

มีสังคมที่ดีได้ ดังที่ “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสา” แสดงบทบาทกับโสภิตพิไลด้วยการส่งเสียเงินให้กับแบ่งและสุขที่ช่วยเลี้ยงดูในยามที่สาทำงาน และหากการเปลี่ยนแปลงฐานะและชนชั้นของแม่เป็นไปทิศทางที่ตกต่ำหรือย่ำแย่ลง ก็ส่งผลต่อการเลี้ยงดูลูกด้วยเช่นเดียวกัน จากการที่ “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่หาประโยชน์ความมีชื่อเสียงของลูก เมื่อธุรกิจถูกเพื่อนโกงจนต้องกู้ยืมเงินคนอื่น แต่ก็นำไปเล่นการพนัน การวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ คือ ฐานะและชนชั้นที่ดีของแม่คือสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการทำหน้าที่แม่

อาชีพของแม่ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างการเปลี่ยนแปลงไว้ 3 ลักษณะ คือ (1) แม่ไม่มีอาชีพ ตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่องและจบเรื่อง (2) แม่ที่เริ่มเรื่องไม่มีอาชีพ กลางเรื่องอาชีพนางเอกคณะละคร/เปิดบ่อนการพนัน และจบเรื่องมีอาชีพเจ้าของไนต์คลับ (3) แม่ที่เริ่มเรื่องมีอาชีพหญิงขายบริการ กลางเรื่องและจบเรื่องมีอาชีพนักธุรกิจ

(1) แม่ไม่มีอาชีพ ตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่องและจบเรื่อง

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างการเลี้ยงดูไว้ในลักษณะไม่ได้เลี้ยงดูในนามแม่ แต่แอบเลี้ยงดูในนามของป้า พี่สาวของบ่าวในบ้าน ตัวอย่างคือ “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ครองพิภพ” การประกอบสร้างแม่ที่ไม่มีอาชีพในละครโทรทัศน์จะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวย/ชนชั้นสูง ดังนั้นแม่ “คุณหญิงศรี” จะไม่มีอาชีพ แต่ “คุณหญิงศรี” ก็มีทรัพย์สินสมบัติมากไม่ต้องเดือดร้อนกับเรื่องปากท้องของแม่เอง ดังนั้นการเลี้ยงดูลูกด้วยการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จึงสามารถทำได้ เพราะการเงินไม่เป็นอุปสรรค และยังมีผู้ช่วยเหลือคือบ่าวคนสนิทช่วยนำลูกมาให้ เพื่อให้แม่มีช่วงเวลาใช้ชีวิตใกล้ชิดตามประสาแม่ลูก แม่ในฐานะป้าก็ตาม

จากการประกอบสร้างวิเคราะห์ความหมายได้ว่า ถ้าแม่มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวย/ชนชั้นสูง แม่ก็สามารถเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูโดยไม่มีอาชีพได้

(2) แม่ที่เริ่มเรื่องไม่มีอาชีพ กลางเรื่องมีอาชีพนางเอกคณะละคร เปิดบ่อนการพนัน และจบเรื่องมีอาชีพเจ้าของไนต์คลับ

ผลการศึกษาแม่ที่เริ่มเรื่องไม่มีอาชีพ กลางเรื่องและจบเรื่องมีอาชีพเปิดบ่อนการพนัน ไม่ได้เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ตัวอย่างคือ “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์ “ทองเนื้อเก้า” ที่ไม่สนใจเลี้ยงดูลูกนับตั้งแต่คลอด ไม่ให้กินนม ไม่สนใจอาหารการกิน ยามลูกเจ็บไข้ได้ป่วยลูกต้อง

ฟังฟังคนในครอบครัวด้วยตัวเองตลอด นั่นเป็นเพราะว่า “ลายอง” ประกอบอาชีพ เปิดบ่อนการพนัน และ แบ่งบ้านให้เช่า อีกทั้ง “ลายอง” เองก็เล่นการพนันทั้งวันทั้งคืน ดังนั้นลายองจึงไม่มีเวลามาดูแลและใส่ใจลูก นอกจากนี้ “ลายอง” ยังให้ลูกเป็นเด็กวิ่งซื้อน้ำซื้อข้าวให้กับคนเล่นการพนันในบ่อนด้วย อาชีพของแม่นี้ถูกทักท้วงทั้งจากคนในครอบครัวคือ แม่และพี่น้อง รวมถึงสังคมรอบข้างของลูกที่นำมาล้อเลียนลูกด้วย

จากการประกอบสร้างวิเคราะห์ความหมายได้ว่า อาชีพของแม่บางอาชีพเป็นอุปสรรคสำหรับความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู

ผลการศึกษาแม่ที่เริ่มเรื่องไม่มีอาชีพ กลางเรื่องมีอาชีพนางเอกคณะละคร/และจบเรื่องมีอาชีพเจ้าของไนต์คลับหรือเจ้าของสถานบันเทิงยามค่ำคืน เลี้ยงดูลูกในฐานะป้า คือ “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ”

เมื่อแรกเริ่มเรื่องไม่มีอาชีพ บทบาทการเลี้ยงดูลูกจึงไม่มีและไม่เหมาะสม และมากยิ่งขึ้นเมื่อละครสร้างให้ลูกมีชนชั้นที่สูงกว่าแม่ การไม่มีอาชีพของแม่จึงทำให้แสดงบทบาทของแม่ได้ไม่เต็มที่ เมื่อถึงกลางเรื่องแม่มีอาชีพคือ คณะละครเร่ ละครร้อง มีเงินก็สามารถนำเงินไปให้ผู้เลี้ยงดูในฐานะแม่ได้ และเมื่อจบเรื่องแม่มีอาชีพในฐานะเจ้าของสถานบันเทิงจึงมีเงินไปเลี้ยงดูลูกมากขึ้น สามารถกำหนดพื้นที่ กำหนดสังคมให้ลูกได้ แต่ในทางกลับกันสำหรับลูกแล้วละครโทรทัศน์ได้ประกอบสร้างให้อาชีพของแม่คือเดินกินรำกิน การเป็นเจ้าของสถานบันเทิงในยามค่ำคืน ซึ่งเป็นอาชีพที่คนในสังคมครหา ส่งผลต่อความรู้สึกของลูก และลูกอยากให้อาชีพอื่นที่สังคมยอมรับมากกว่านี้ แม้ว่าลูกจะอยู่ในสถานะที่เข้าใจว่า แม่เป็นป้าก็ตาม

ตัวอย่างจากละคร “อิสารวี” ที่เริ่มเรื่องจากการเป็นบ่าวในวัง ไม่มีอาชีพ จึงได้แต่เป็น “สา” ของลูกชายเท่านั้น ไม่ได้รับอนุญาตให้ลูกเรียก “แม่” กลางเรื่อง “สา” เป็นนางรำคณะละครเร่ และคณะละครร้องในเวลาต่อมา ทำให้มีเงินช่วยคุณหญิงโสภิตที่สายกให้เป็นลูกกับสมศักดิ์เลี้ยงดูโสภิตพิไลได้ และจบเรื่อง “สา” มีอาชีพเป็นเจ้าของไนต์คลับ โสภิตพิไลถูกลูกคนรอบข้างคือเพื่อนและพ่อแม่เพื่อนไม่ยอมรับ มีคำพูดและพฤติกรรมที่แสดงความรังเกียจกับอาชีพของ “สา” จึงพลอยส่งผลให้ลูกเกิดความรู้สึกอับอาย และกีดกัน “สา” ออกจากสังคมตัวเอง เช่น “ไม่ให้ไปงานเลี้ยงของโรงเรียน แม้ว่า “สา” จะจ่ายเงินจูงโตะไว้แล้ว 1 โตะก็ตาม

จากการประกอบสร้างวิเคราะห์ความหมายได้ว่า อาชีพของแม่บางอาชีพเป็นอุปสรรคในการเลี้ยงดูลูก และมีผลต่อความรู้สึกของลูกในเชิงลบ

(3) อาชีพของแม่ที่เริ่มเรื่องมีอาชีพหญิงขายบริการ กลางเรื่องและจบเรื่องมีอาชีพนักธุรกิจ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้เห็นว่า แม่มีอาชีพที่มีเงินมากเพียงพอต่อการเลี้ยงดูลูก แต่หากจิตใจของแม่ปฏิเสธการเป็นแม่ แม่ก็ไม่เลี้ยงดูลูกอยู่ดี และยังหาผลประโยชน์จากชื่อเสียงหน้าที่การงานของลูกด้วย ดังที่ “อรดี” ในละครพระจันทร์สีรุ้ง” ที่ทอดทิ้งลูกตั้งแต่แบเบาะ กลางเรื่องมีโอกาสดูแลลูกในฐานะผู้จัดการ ก็เบิกจ่ายเงินค่าตัวของลูก พาลูกรับงานเองซึ่งผิดสัญญาเกี่ยวกับค่ายเพลง ในขณะที่ลูกเองละครก็ประกอบสร้างให้เข้าใจและเห็นใจที่แม่ต้องเหนื่อยในการสร้างเนื้อสร้างตัวเป็นผู้หญิงที่เลี้ยงดูลูกเพียงตัวคนเดียว จึงต้องการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่เมื่อลูกหายป่วย

จากการประกอบสร้างวิเคราะห์ความหมายได้ว่า 1) อาชีพใดก็สามารถเป็นอุปสรรคสำหรับการเลี้ยงดูลูกได้ หากแม่ไม่ต้องการเลี้ยงดูลูก และ 2) ไม่ว่าแม่จะประกอบอาชีพใดก็ไม่ผลต่อความรู้สึกเชิงลบของลูกได้

1.4.3 พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ

จากละครโทรทัศน์ จะพบพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ 4 ลักษณะด้วยกันคือ (1) แม่ที่ทำเพื่อตัวเองตั้งแต่เริ่มเรื่อง จนกระทั่ง จบเรื่อง (2) แม่ที่ทำเพื่อลูกตั้งแต่เริ่มเรื่อง จนกระทั่งจบเรื่อง (3)แม่ที่ทำเพื่อตัวเอง แม่ที่เริ่มต้นทำเพื่อตัวเอง กลางเรื่องทำเพื่อตัวเอง และทำเพื่อลูกควบคู่กัน และเปลี่ยนแปลงมาทำเพื่อลูกในตอนจบเรื่อง และ (4) แม่ที่ทำเพื่อตัวเองตั้งแต่เริ่มเรื่องและกลางเรื่อง แต่มาเปลี่ยนแปลงทำเพื่อลูกในตอนจบเรื่อง

(1) พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ แม่ที่ทำเพื่อตัวเองตั้งแต่เริ่มเรื่อง จนกระทั่ง จบเรื่อง

ละครประกอบสร้างให้แม่ลักษณะนี้รักตัวเอง ไม่สนใจเลี้ยงดูลูก เช่น “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” เริ่มเรื่องด้วยการจับสามีรวยคือสันต์ที่มีอนาคตไกลตามคำแนะนำของแม่และตั้งท้องโดยไม่รู้ตัว กลางเรื่องแม่ยังคงต้องการมีสามีที่มีฐานะร่ำรวยกว่าสามีคนเก่า ๆ โดยไม่ได้เลี้ยงดูลูก ปล่อยให้ภรรยาของน้องสาวและลูกชายที่ต้องเลี้ยงน้องแทน จนกระทั่งจบเรื่องแม่ก็ยังต้องการความสุขสบายในชีวิตจากการเลี้ยงดูของสามีที่ร่ำรวย และไม่

สนใจลูกเหมือนเดิม ผลที่เกิดขึ้นกับลูกจากการที่แม่ทำเพื่อตัวเองนี้ ละครประกอบสร้างให้ลูกคือ “วันเฉลิม” ต้องคืนรนด้วยตัวเองเพื่อควมมีชีวิตรอด และเข้มแข็งในการดูแลตัวเองและดูแลน้อง แม้บางครั้งจะตั้งคำถามว่าแม่ไม่รักอยู่บ่อยครั้ง อย่างไรก็ตามละครได้สร้างที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของลูก ให้รู้สึกดีงามกับแม่คือ “พระพุทธศาสนา” หลวงตาซึ่งเป็นลุงของแม่คอยอบรมบ่มนิสัยและปลุกฝัง เรื่องความกตัญญูผ่านนิทานให้กับ “วันเฉลิม” เป็นลูกที่มีความกตัญญูต่อแม่มาก ไม่ทอดทิ้งแม่

จากการประกอบสร้างวิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม่ที่เลี้ยงลูกโดยปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ลูกตั้งแต่เริ่มเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง ลูกอาจจะเรียนรู้การเอาชีวิตรอดและเรียนรู้การเป็น คนที่ดีได้ จากคนรอบตัว ทั้งคนที่เป็นเครือญาติในสถาบันครอบครัว ปู่ย่า ตายาย น้า หรือคนใน สถาบันศาสนา และสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม เช่น คนรับใช้ บ้านใกล้เรือนเคียง

(3) พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ แม่ที่ทำเพื่อลูกตั้งแต่เริ่มเรื่อง จนกระทั่งจบเรื่อง

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ แม่ทำเพื่อลูกตั้งแต่เริ่มเรื่อง แม้ว่าใจแม่จะไม่พร้อม กลางเรื่องแม่ก็มีอุปสรรคจากทางกายภาพแต่แม่ก็ยังคงมีจิตใจทำเพื่อลูก และจบเรื่องก็ยังคงทำเพื่อ ลูก ตัวอย่างคือ “คุณหญิงศรี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ที่ยอมทำเพื่อลูก แม้ว่าเบื้องลึกของจิตใจ ไม่ต้องการมีลูกและกลัวการคลอดลูก แต่เมื่อมีสถานภาพเป็นแม่แล้ว ก็เฝ้า บำรุงครรรค์และความเป็นอยู่ของตัวเองตามคำแนะนำของคนรอบข้าง คือแพทย์ บ่าว และสามี กลางเรื่องมีจุดหักเหของชีวิตจนคิดว่าตัวเองไม่เหมาะสมที่จะเป็น “คุณหญิง” และเป็น “แม่ของลูก” เพราะความอปลักษณ์ และความพิการ แต่ด้วยเพราะ ลูกมีพัฒนาการช้า ไม่ร้องเก็ยงและต้องการแม่ เสมอแม้ในยามคับขัน ความเป็นแม่ที่จะต้องมีชีวิตเพื่อลูก ต้องเข้มแข็งจึงบังเกิดขึ้นกับแม่อีกครั้ง เพื่อให้ลูกเป็นที่พึ่งทั้งทางกายและทางใจ จนกระทั่งจบเรื่องที่ลูกมาตายจากแม่ไปก่อน การ ประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ของพัฒนาการทางจิตใจของแม่ในลักษณะนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงเมื่อเป็นแม่แล้ว แม้จะเริ่มต้นด้วยความไม่ต้องการจะเป็นแม่ หากแม่ทำเพื่อลูกแล้ว แม่จะ ยังคงเป็นแม่ของลูก แม้จะปิดบังฐานะความเป็นแม่ของตัวเองกับลูกก็ตาม

จากการประกอบสร้างวิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว ในการ อบรมเลี้ยงดูลูก แม้จะมีอุปสรรคใดมาขัดขวางก็ยังคงต้องทำหน้าที่ความเป็นแม่ต่อไป

(3) พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ แม่ที่เริ่มต้นทำเพื่อตัวเอง กลางเรื่องทำเพื่อตัวเองและทำเพื่อลูกควบคู่กัน และเปลี่ยนแปลงมาทำเพื่อลูกในตอนจบเรื่องละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้แม่เริ่มเรื่องด้วยการทำเพื่อตัวเอง เช่น การมีลูกเพียงเพื่อผูกมัดและเลื่อนชนชั้น กลางเรื่องมีการเปลี่ยนแปลง คือแม่ทำทั้งเพื่อตนเองและเพื่อลูก แต่ก็ยังคงมีการตั้งคำถามจากสังคมจนเกิดผลต่อความรู้สึกของลูก จนกระทั่งจบเรื่องแม่เปลี่ยนแปลงจิตใจความรู้สึกทำเพื่อลูก แม่มีความสุข ลูกเองก็มีความสุขมากเช่นกัน ตัวอย่างจาก ตัวละคร “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสรา” เริ่มเรื่องด้วย เมื่อพลาดหวังจากลูกชายคนแรกที่ต้องตกไปเป็นลูกของหม่อมพริ้มเป็นคุณชายวังรวิวาร โดยที่สาเป็นได้แค่ “สา” เป็นบ่าวเลี้ยงดูลูกเท่านั้น “สา” จึงคิดจะใช้การมีลูกเป็นเครื่องผูกมัดและยกฐานะและชนชั้นของตัวเองอีกครั้ง กลางเรื่องเมื่อต้องออกจากวังสถานภาพของ “สา” จึงเป็นเพียงแค่คนธรรมดา สาจึงยอมยกลูกให้กับคุณหญิงโสภณาและสมศักดิ์ เพื่อให้ลูกยังคงเป็นชนชั้นสูง และไม่กำพร้าพ่อ และเมื่อมีเหตุให้ลูกของสาต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าอีกครั้ง อีกทั้ง “สา” เองก็ไม่สามารถเปลี่ยนบทบาทจาก “ป้า” เป็น “แม่” ของลูกได้ ด้วยไม่อาจหักหาญน้ำใจลูก สาจึงต้องเลี้ยงดูลูกในฐานะป้าต่อไป แต่ก็ด้วยใจหวังให้ลูกมีการศึกษาดี มีสังคมที่ดี สมกับเป็นชนชั้นสูง และความต้องการนี้จะสมหวังได้ก็ต้องใช้เงิน สาจึงต้องตัดสินใจเลือกสามีรวย ในขณะที่สาทำเพื่อลูกนั้น “สา” ก็ทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองด้วย นั่นคือการมีความรักจากผู้ชาย แต่สามีผู้ชายอีกหลายคน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ลูกเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม แต่ “สา” ก็ไม่เคยทอดทิ้งลูก และเมื่อจบเรื่อง แม่อย่าง “สา” ตัดสินใจไม่ยอมเป็นเมียร้อยนายทหารยศนายพลทั้ง ๆ ที่ต้องการ แต่เพราะต้องการทำเพื่อลูก ต้องการจะเป็นแม่ที่ดี ที่ไม่มีคำครหาเรื่องพฤติกรรมของแม่ให้เป็นที่ทุกข์ใจของลูกอีกต่อไป

การประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ของพัฒนาการทางจิตใจของแม่ในลักษณะนี้สามารถวิเคราะห์ความหมายได้ว่า 1) แม่ผู้ให้กำเนิดควรต้องเลี้ยงดูลูกด้วยการเสียสละความต้องการหรือความปรารถนาส่วนตัวแล้วให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกมากกว่า ลูกจึงจะมีความสุขได้อย่างเต็มร้อย และ 2) สังคมจะไม่ตั้งคำถามกับแม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกด้วยการเสียสละความต้องการหรือความปรารถนาของแม่ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของลูกออกไป

(4) พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ

แม่ที่ทำเพื่อตัวเองตั้งแต่เริ่มเรื่องและกลางเรื่อง แต่มาเปลี่ยนแปลงทำเพื่อลูกในตอนจบ

เรื่อง ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้เห็นจาก ละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ “อรดี” ทำเพื่อตัวเองโดยการกำจัดลูกตั้งแต่ขณะตั้งครรภ์รวมถึงเมื่อคลอดแล้วก็นำไปทิ้งแม่น้ำ เพื่อจะได้มีสามีที่ร่ำรวยและไปอยู่เมืองนอก กลางเรื่องได้ใกล้ชิดลูก แต่ก็ยังเกลียดลูกและต้องการใช้เงินของลูกจากหน้าที่การงานและความมีชื่อเสียงของลูก เงินของลูกมีความสำคัญต่อแม่อย่างอรดีที่จะนำไปแสวงหาความสุขจากการเล่นการพนัน มากกว่าความรัก ความโหยหาแม่ของลูก และในท้ายเรื่อง “อรดี” ได้เห็นความรักของลูกที่มีต่อแม่ ยังคงเห็นแม่เป็นแม่เสมอ และยังคงต้องการแม่เสมอ ความละอายใจจึงเกิดขึ้น จนต้องขอโทษทวนตัวเองและปรับสภาพจิตใจที่ตัวเองทำผิดกับลูกไว้ และสัญญาว่าจะกลับมาทำหน้าที่แม่ ซึ่งลูกและผู้ที่เกี่ยวข้องลูกซึ่งก็คือ “อาร์กซ์” ที่เก็บลูกของอรดีไปเลี้ยงก็ยินดีและให้มาเป็นครอบครัวด้วยกัน

การประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ของพัฒนาการทางจิตใจของแม่ในลักษณะนี้สามารถวิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม่ที่ปฏิเสธการเป็นแม่ หากสำนึกได้และหวนกลับมาทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกก็จะเป็นแม่ที่ดีต่อไปได้

จะเห็นได้ว่า แม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยการหวนกลับมาให้ความสำคัญกับลูกในท้ายที่สุด จะได้รางวัลเป็นการตอบแทนคือ ลูกมีความสุขที่ได้รักแม่ ที่ได้มีแม่ นั่นหมายความว่า ละครโทรทัศน์แสดงให้เห็นว่า การเป็นแม่นั้น ไม่ว่าจะเริ่มต้นการมีลูก หรือการเป็นแม่ ด้วยเหตุผลใดก็ตาม และระหว่างทางการเป็นแม่จะมีเหตุผลใดก็ตามที่มาทำให้ ความเป็นแม่อาจจะต้องเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด หากท้ายที่สุด “แม่” กลับมาทำหน้าที่แม่ แสดงบทบาทแม่ ตามที่มาตรฐานสังคมกำหนด แม่ก็จะได้รับรางวัล และสามารถเป็นแม่ที่ดีต่อไปได้ ในขณะที่แม่ที่ทำเพื่อตัวเองอย่างเสมอต้นเสมอปลายเช่น “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ก็จะได้รับรางวัล ดังที่ละครปรากฏออกมา ให้เป็นซีพีเอสขั้นรุนแรง ซึ่งเป็นโรคที่สังคมรังเกียจ สติไม่สมประดีจากการคิดเหี้ยม และเสียชีวิตในที่สุด เป็นการลงโทษในลักษณะของการลงโทษเชิงสัญลักษณ์

1.5 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู

แม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูก จะมีความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัวได้แก่ แม่ น้องสาว แม่สามี และสามี และที่เป็นสมาชิกของสังคม ได้แก่ ผู้ช่วยเหลือคนสนิทหรือคนรู้จัก ความสัมพันธ์จะเป็นไปในลักษณะของความไม่ลงรอยกันทางความคิดและ

การกระทำของพฤติกรรมการเลี้ยงดูของแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมกำหนด การแสดงออกของคนรอบข้างจึงแสดงออกมาในลักษณะ คำนิยามและตักเตือน ต่อว่า ให้ข้อคิด เป็น ความสัมพันธ์เพื่อดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดัง ตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์

ความขัดแย้ง	ความสัมพันธ์
การอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลย	ดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม
การกำหนดการเป็นแม่และการเป็นผู้เลี้ยงดู	ดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

การประกอบสร้างประเด็นความขัดแย้งในละครโทรทัศน์ พบว่าละครโทรทัศน์มีการนำเสนอประเด็นความขัดแย้งประกอบด้วย 1) ความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู 2) ความขัดแย้งเกี่ยวกับการกำหนดการเป็นแม่และการเป็นผู้เลี้ยงดู ดังรายละเอียด

1) ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

การประกอบสร้างความขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู วิเคราะห์ความหมายได้ดังนี้ (1) แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกำลังต่อสู้ว่าแม่มีอำนาจในการเลือกที่จะมีความเป็นแม่หรืออำนาจในการอบรมเลี้ยงดูแบบไหน (2) แม่ผู้ให้กำเนิดลูกหากไม่มีความพร้อมในความเป็นแม่ก็ไม่ควรต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูก (3) แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกด้วยการอบรมสั่งสอนลูกที่ดีก็เป็นแม่ที่ไม่ดี (4) แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วก็ต้องทำหน้าที่แม่ทั้งในพื้นที่ในบ้านและนอกบ้านด้วยความสมดุล (5) แม่ผู้ให้กำเนิดและต้องทำงานนอกบ้านโดยไม่สนใจลูกคือแม่ที่ไม่ดี (6) การเป็นแม่อาจต้องต่อสู้กับการเป็นคนผิดศีลธรรมเพื่อลูก

ความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดูเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู เป็นความสัมพันธ์เพื่อดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ในลักษณะของการตำหนิและตักเตือน ต่อว่า ให้ข้อคิด ดังรายละเอียด

ตัวอย่างความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกครอบครัว

ถ่าย “มัวแต่่วนวายเรื่องไม่เป็นเรื่องจนข้าวปลาไม่มีคนหุงหา ฉันว่า ให้อ้วนนะคืนให้พี่สันต์เขาไปเถอะ มันจะได้จบ ๆ ซะที”

ถ่าย “กูไม่คืนให้โง่หรือ... เรื่องอะไร ชินกูคืนให้มัน กูก็อดได้เดือนละสามร้อยสิ อยู่มัน ไปยังี่ ทรมาณพวกมันดี อยากรให้ไอวันมันกินคือผู้ดี ก็จ่ายเงินมาเยอะ ๆ ละกัน”

ถ่าย “พี่นี่มันเป็นแม่ชนิดไหนกัน”

ถ่าย “กูเป็นคนแบ่งมันออกมา กูก็ยังมัน ยังไงมันก็เรื่องของกู”

ภาพที่ 4.49 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกครอบครัว

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ในประเด็นความขัดแย้งที่แม่มีการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลย จนน้องสาวระอาใจกล่อมให้คืนลูกให้กับพ่อของลูกที่มาขอไปเลี้ยงดูหลายครั้งแต่ “ถ่าย” ก็ไม่ยอมให้ จนมีความวุ่นวายในการตามหาลูกอยู่บ่อยครั้ง เพราะปล่อยให้ น้องชายเลี้ยงและน้องชายก็มักนำไปทิ้งไว้ที่วัดกับหลวงตา หรือปล่อยทิ้งขว้างนั่งเล่นใกล้ ๆ ที่น้องชายเล่นการพนัน คำว่า “เป็นแม่ชนิดไหนกัน” จึงเป็นคำที่ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างขึ้นมา

เพื่อตอกย้ำว่า “ลำยอง” เป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด และสิ่งที่ “ลำยอง” ได้แย้งกับน้องสาวคือ เป็นผู้ให้กำเนิดลูกมา ดังนั้นก็มีอำนาจในความเป็นแม่หรืออำนาจในการอบรมเลี้ยงดูด้วยเช่นกัน การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจึงเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบที่ “ลำยอง” เลือกใช้สำหรับเลี้ยงลูก ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จึงวิเคราะห์ความหมายได้ว่า 1) แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกำลังต่อสู้ว่าแม่มีอำนาจในการเลือกที่จะมีความเป็นแม่หรืออำนาจในการอบรมเลี้ยงดูแบบไหน ส่วนการที่น้องสาวของ “ลำยอง” เกือบล่อม “ลำยอง” ให้ออกไปให้สามีของ “ลำยอง” เป็นผู้เลี้ยงดู คือความหมาย 2) แม่ผู้ให้กำเนิดลูก หากไม่มีความพร้อมในความเป็นแม่ก็ ไม่ควรต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูก

และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครน้องสาวที่แสดงออกได้ว่า เป็นความสัมพันธ์เพื่อตอกย้ำว่า “แม่คือผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก” และต้องเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นไปตามกรอบมาตรฐานกำหนดด้วย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ตัวอย่างความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกครอบครัว

ป้า "ถ้าผู้ชายใหม่เขาจริงจังกับมันก็ดีไป ไอ้วันมันคงไม่ลำบากอะไรหรอก แม่มันคงเลี้ยงให้กินอิ่มนอนหลับได้ ขาดแต่การอบรมเท่านั้นแหละ ตัดใจซะว่าเลือดแม่ มันไม่ตี ขึ้นอาามาเลี้ยงให้ดียังไง สันดานแม่มันก็ต้องคิดมาด้วยนะแหละ เกิดขึ้นก็ถึงสันหลังยาว ปากจืด ไม่มีสัมมาคารวะอย่างแม่มัน เราจะออกแตกคายเสียเปล่า ๆ"

ลิน "มันอาจจะไม่ได้เป็นอย่างนั้นก็ได้อแม่ป้า เกิดมาเป็นคน มันก็ต่างจากสัตว์ครึ่งจาน ตรงที่ สั่งสอนอบรมให้เป็นคนดีได้ไม่ใช่เหรอ"

ป้า "สันคมันยังหนุ่มยังแน่น อีกหน่อยก็ได้เป็นนายทหารเรือ ผู้หญิงดี ๆ ยังมีอีกถมึงไป ไม่เห็นต้องไปร้องนังลำยองมัน ... ถ้าเองจะหาเมียใหม่ ก็ดูไอ้ที่มันดี ๆ มีการศึกษาหน่อย มีสัมมาคารวะ รู้จักทำมาหากิน ออกแขกได้ด้วย ที่สำคัญต้องอบรมลูกเป็นด้วย"

ภาพที่ 4.50 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่กับสมาชิกครอบครัวในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ให้มีประเด็นความขัดแย้งคือการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลยของ “ลำยอง” และให้สามที่เลิกรากันไปเจรจาขอลูกมาเลี้ยงแต่ “ลำยอง” ยื่นข้อเสนอให้แลกด้วยเงินเป็นจำนวนสูง จนแม่ของสามี่ต้องมาให้ข้อคิดในการเลือกภรรยาและเลือกแม่ของลูก เน้นที่การอบรมเลี้ยงดู ว่าคนเป็นแม่ต้องมีคุณสมบัติสำคัญคือต้องอบรมเลี้ยงดูเป็น

ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ จึงวิเคราะห์ได้ว่า แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกด้วยการอบรมสั่งสอนลูกที่ดีก็เป็นแม่ที่ไม่ดี วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครแม่ของอดีตสามี่ที่แสดงออกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์เพื่อตอกย้ำว่า “แม่คือผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก” และต้องเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นไปตามกรอบมาตรฐานกำหนดด้วย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ตัวอย่างความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกสังคม

หลวงตา "เออ...มันน่าตีให้ตาย แต่ไม่ใช่ไอวันหรือกนะ พวกเองต่างหาก มัวไปทำอะไรอยู่ ไอวันมันถึงเข้าบ้านไม่ได้"

ยายแล "ช่วยแล้ว ไหมล่ะมึง นังลำยอง"

ลำยอง "หนูก็ยุ่งเรื่องทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องแหละจ๊ะ หลวงลุง"

หลวงตา "เอ็งจะอ้างทำมาหากินจนลืมลูกเค้า มันฟังไม่ขึ้นหรือ ไว้ยลำยอง ลำบากกันหมด ถ้าคนเป็นพ่อเป็นแม่คน มันคิดอย่างเอ็ง เด็กมันจะหันหน้าไปพึ่งใครได้ เวลามันหิว เวลามันมีปัญหา เงินทองมันไม่ใช่คำตอบสุดท้ายของชีวิตคนหรือไว้ย จะคิดจะทำอะไรหัดให้มันพอดี อย่าให้มันมากไปน้อยไป เอ็งเป็นแม่ก็ทำหน้าที่แม่ให้ดี อย่าให้ขาดคบคบพร่อง เข้าใจไหมวะ ที่ข้าพูดเนี่ย"

ลำยอง "เข้าใจจ๊ะ หลวงลุง"

ภาพที่ 4.51 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกสังคม

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ให้มีประเด็นความขัดแย้งคือการอบรมเลี้ยงดู ลูกแบบปล่อยปละละเลยของ “ลำยอง” และต้องเป็นภาระกับหลวงตา หลวงตาจึงต้องอบรมสั่งสอนหน้าที่การอบรมเลี้ยงดูลูกที่คนเป็นแม่ต้องทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด

การวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จึงวิเคราะห์ได้ว่า แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วก็ต้องทำหน้าที่แม่ทั้งในพื้นที่ในบ้านและนอกบ้านด้วยความสมดุล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครหลวงตาซึ่งเป็นสถาบันศาสนาที่แสดงออกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์เพื่อตอกย้ำว่า “แม่คือผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก” และต้องเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นไปตามกรอบมาตรฐานกำหนดด้วย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ตัวอย่างความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกในสังคม

ม่อม "กินข้าวซะวัน อย่าร้องไห้เลย"

วันเฉลิม "แม่ไม่รักวันไช้ไหม พี่ม่อม แม่ถึง दिन"

ม่อม "แม่ทุกคนรักลูกทั้งนั้นแหละแต่อาจมีบางที่ แม่เขาอารมณ์ไม่ดีบ้าง วันอย่าคิดอย่างนั้นนะ มันบาปรู้ไหม"

วันเฉลิม "แล้วทำไม แม่ถึงอารมณ์ไม่ดี"

ม่อม "เขาก็คงเครียด เรื่องทำมาหากิน เป็นผู้ใหญ่มันเหนื่อยนะวัน ต้องรับผิดชอบเยอะแยะ หลายเรื่อง เรื่องโรงเรียนนะ พี่ว่าวันไม่ต้องห่วงหรอก ยังไงแม่เขาก็ต้องหาเงินมาจ่ายค่าเทอมให้วันจนได้นั้นแหละ กินข้าวซะ"

(วันเฉลิมบ๊ายน้ำตา จมูกจุกข้าวเข้าปาก แต่น้ำตายังไหลไหลไม่หยุด)

ภาพที่ 4.52 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกในสังคม

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ให้มีประเด็นความขัดแย้งคือการอบรมเลี้ยงดู ลูกแบบปล่อยปละละเลยของ “ลำยอง” จะถูกรับรู้ว่าเป็นการแสดงออกของแม่ที่ไม่รักลูก คนใช้จึงต้องปลอมโยนและยืนยันความรักของแม่ที่มีต่อลูก แต่ด้วยเหตุผลของการเป็นแม่ที่ต้องทำงานนอกบ้านด้วยจึงอาจจะแสดงออกมาในลักษณะของความหงุดหงิดบ่อยครั้ง แต่ไม่ได้หมายความว่าแม่ไม่รักลูก เป็นการให้เหตุผลของความเป็นสากลเกี่ยวกับความรักของแม่ที่มีต่อลูกว่า “แม่ทุกคนรักลูก” และให้เหตุผลทางด้านพื้นที่ของแม่ที่ไม่ได้มีพื้นที่เพียงในครัวเรือนเท่านั้น แต่แม่ต้องมีพื้นที่ในการออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อทำหน้าที่ของแม่ด้วย เนื่องด้วยแม่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว เลิกกับสามี

การวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จึงวิเคราะห์ได้ว่า แม่ผู้ให้กำเนิดและต้องทำงานนอกบ้านโดยไม่สนใจลูกคือแม่ที่ไม่ดี วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครคนใช้ที่แสดงออกได้ว่า การทำงานนอกบ้านคือปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แม่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลยที่อาจจะมีผลต่อความรู้สึกของลูก ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เพราะยังคงต้องการสร้างความเข้าใจกับลูกว่าแม่รักลูกแต่แม่ต้องทำงาน

ตัวอย่างจากความขัดแย้งเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสา” ของแม่กับสมาชิกในสังคม

เมื่อเชกนิยายห้างญี่ปุ่นที่จัดหาให้ทหารญี่ปุ่นซึ่ง “สา” ไปทำงานด้วย ต้องการให้สาเลิกกับสามีเพราะไม่ต้องการเป็นชู้ โดยหาก “สา” ไม่เลิกก็จะให้ออกจากงาน “สา” จึงไปปรึกษากับแป้นและสุขผู้ช่วยเลี้ยงดูลูก

แป้น “ตายตาย ใ้ยุ่นนี่มันคิดว่ามีเงิน ก็จะมาซื้อลูกซื้อเมียคนอื่นได้หรือไง”

สา “แต่ถ้าไม่มีเขา ฉันก็คงไม่มีปัญญาเลี้ยงโสภิตหรอกนะ ที่แป้น”

(สาชี้ไปที่ข้าวของที่วางอยู่รอบตัว)

สา “ทั้งขนมนมเนย เสื้อผ้า ที่มีมาให้โสภิตทุกวันนี้ ก็เงินเขาทั้งนั้นคุณวิทย์เธอเคยมาขึ้นโยนอะไรที่ไหน” (สากระพืดกระพืดแป้นเดือนสติ)

เป็น “คุณจะไปโกรธคุณวิทย์แกก็ไม่ถูก แกไม่รู้นี่คะ ว่าแม่หนู โสภิตเป็นลูกคุณ แล้วใช้เรื่องเงินเรื่องทอง ตอนนี้นั่นก็ผิดเหมือนกันทั้งนั้น พวกเราไม่ได้พิมพ์แบงก์ได้เองเหมือนพวกมันนี่คะ”

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ให้ฐานะทางการเงินของผู้ชายที่มาติดพันกับสาเป็นสิ่งยุ่งยากใจในการตัดสินใจเพราะ “สา” มีสามีคือ “วิทย์” ที่เป็นคนดีมากอยู่แล้วแต่เพราะไม่มีเงิน สาจึงยุ่งยากใจ เพราะ “ความเป็นอยู่ของลูก” คือเหตุผลสำคัญ เนื่องด้วย “เชกิ” ความขัดแย้งในการทำหน้าที่แม่ด้วยการอาศัยเงินจากผู้ชายเพื่อนำมาส่งเสียค่าเลี้ยงดูและค่าเล่าเรียนให้กับลูก จึงเกิดขึ้นในความรู้สึกของ “สา” ในขณะที่ตัวละคร “เป็น” ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูลูกของสา นั้น ต้องการให้สาประพฤติตนถูกต้องตามทำนองคลองธรรมทั้งในฐานะภรรยา และในฐานะแม่ที่ยอมรับสภาพสถานะเศรษฐกิจที่เข้ามากระทบกับความยากลำบากในการหาเงิน จากการประกอบสร้างความขัดแย้งนี้วิเคราะห์ความหมายได้ว่า การเป็นแม่อาจต้องต่อสู้กับการเป็นคนผิดศีลธรรมเพื่อลูก เพราะเลือกคนมีเงินเป็นสามีก็จะส่งต่อการทำหน้าที่แม่ในการส่งเสียเงินค่าเลี้ยงดูลูก ที่สำคัญคือแม่ฝากผู้อื่นเลี้ยงดูให้ เงินทองจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรขาดตกบกพร่องต้องส่งให้อย่างสม่ำเสมอ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครผู้เลี้ยงดูที่แสดงออกได้ว่า เป็นความพยายามให้แม่เป็นทั้งผู้อบรมเลี้ยงดูลูกและเป็นคนดีในสังคมไปพร้อมกัน ซึ่งในมิติของความเป็นแม่นั้นก็ยังคงเป็นความหมายของความสัมพันธ์ที่ดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

2) ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดูเกี่ยวกับการกำหนดการเป็นแม่และการเป็นผู้เลี้ยงดู

การประกอบสร้างความขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดูเกี่ยวกับการกำหนดการเป็นแม่และการเป็นผู้เลี้ยงดู วิเคราะห์ความหมายได้ว่า การเป็นแม่และความเป็นแม่สังคมเป็นผู้กำหนด ส่วนความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดูเกี่ยวกับการกำหนดการเป็นแม่และการเป็นผู้เลี้ยงดูเป็นความสัมพันธ์เพื่อดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ในลักษณะของการดำเนินและตักเตือน ต่อว่าให้ข้อคิด ดังรายละเอียด

ตัวอย่างความขัดแย้งเกี่ยวกับการกำหนดการเป็นแม่และการเป็นผู้เลี้ยงดูและลักษณะ

ความสัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม
ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกครอบครัว

สันต์ “ไม่เป็นไรหรอกครับพ่อ ผมจะเอาวันเฉลิมมาเลี้ยงเอง
จะเลี้ยงครอบครัวให้ดี ให้ได้เรียนหนังสือสูง”

ปิ่น “แม่มันจะยอมเรือ...จะไปพรวกแม่พรวกลูกเขาได้ยังไง”

สันต์ “ถ้าเขาจะหาหัวใหม่ ยังไงเขาก็น่าจะยอม ครับแม่”

ลิน “ไอ้วันมันยังเล็กนัก ยังไงมันก็ต้องอยู่กับแม่”

สันต์ “แต่ผมเป็นพ่อนี่ครับ”

ลิน “เอ็งไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับลำยองมัน ยังไง กฎหมาย
เขาก็ต้องให้ลูกกับแม่”

ภาพที่ 4.53 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์เพื่อดำรงรักษาความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง
“ทองเนื้อเก้า” ของแม่กับสมาชิกครอบครัว

จากการประกอบสร้างให้สามีคนแรกของ “ลำยอง” ที่เลิกกันไปพยายามที่จะขอลูกมาเลี้ยงดูเองเพราะมีประเด็นขัดแย้งคือ การอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลย ของ “ลำยอง” จนถึงกับต้องให้ลูกเดินไปโรงเรียน ไม่ยอมนำจ่ายค่ารถโรงเรียนเพราะไม่ใส่ใจกินแต่เหล้า เข้าแต่บ่อนการพนัน แต่ละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้สังคมกำหนดคือสถาบันทางด้านกฎหมายว่า ลูกต้องอยู่กับแม่ และสังคมกำหนดจากสถาบันทางด้านศาสนา คือ เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว ก็ต้องเลี้ยงดูจนกระทั่งเติบโตใหญ่ จากคำพูดจากตัวละครพ่อ และจากคำพูดของตัวละครแม่คือ “ปิ่น” คำว่าพรวกลูกพรวกแม่ คือคำที่แสดงได้อย่างชัดเจนว่าแม่ต้องอยู่กับลูก ด้วยเป็นผู้ที่อุ้มท้องนาน 9 เดือน และเป็นผู้ให้กำเนิด และเลี้ยงดู เป็นความหมายที่เป็นความหมายหลักของสังคมไทย ดังนั้นการวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ จึงวิเคราะห์ได้ว่า การเป็นแม่และความเป็นแม่สังคมเป็นผู้กำหนด และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครอดีตสามีที่แสดงออกได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ของการดำรงรักษาความเป็นแม่ทั้งทางด้านชีวภาพและทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ว่า “แม่คือผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก” เพราะเป็นการเตือนสติให้ลูกชายยับยั้งชั่งใจในการนำลูกมาอยู่ด้วย

2. แม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดู แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

2.1 แม่รักลูกในทางที่ผิด

2.2 แม่รักลูกมากเกินไป

2.1 แม่ที่รักลูกในทางที่ผิด

ผลการศึกษาการประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูประกอบด้วย

2.1.1 ลักษณะทั่วไปของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด

2.1.2 แม่ที่รักลูกในทางที่ผิดกับการอบรมเลี้ยงดู

2.1.3 พัฒนาการความเป็นแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด

2.1.4 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด

2.1.1 ลักษณะทั่วไปของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวละครแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ คือ “ยายแล” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” จากการประกอบสร้างลักษณะทั่วไปของตัวละคร ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพ ทางสังคม และทางจิตใจ ผลการศึกษาแสดงได้ดังตาราง 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงลักษณะทางกายภาพ จิตใจ และลักษณะทางสังคม ของตัวละครแม่ที่รักลูกในทางที่ผิดในละครโทรทัศน์

ลักษณะ	ตัวละครแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด
ลักษณะทางกายภาพ	-อายุ -วัยกลางคน
ลักษณะทางสังคม	-ฐานะยากจน -สามีไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดู
ลักษณะทางจิตใจ	-ต้องการมีเงิน มีชีวิตที่สะดวกสบาย

ลักษณะทางกายภาพ มีอายุมาก เป็นผู้หญิงวัยกลางคน อายุประมาณ 48-50 ปี

ลักษณะทางสังคม ของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด ละครประกอบสร้างให้มีฐานะยากจน เป็นแม่ค้า ขายขนมด้วยที่เพิ่งขายขนมใกล้ท่าเรือข้ามฟาก และสามีขายผลไม้ต้องรถเข็นแต่หาเงินได้ ก็ไม่มีเก็บไม่มีเหลือ มีลูกหลายคนอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน บ้านเช่าที่วัดอยู่ การประกอบสร้าง ให้แม่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน จึงทำให้ความเป็นแม่ของ “ยายแล” ส่งเสริมให้ลูกเป็นคนใจ ขโมย

ยายแล "พวกข้าอยู่ที่ดาดๆ อยากรู้จักส่งส่วยกลับมาบ้าง นั้งปั้นนะมันรวย ซ้อผักซ้อหมู ซ้อไก่มาขายที่ มันซ้อเป็น แข่งๆ เอ็งก็ยักมันมาทางนี้มัน จะได้ไม่ต้องไปเสียเงินซ้อ"

ยายแลเปิดห่อกระดาษออกดู

ยายแล "อะไรวะได้มาแค่ครึ่งตัวเอง"

ถ้ายอง "ได้มาก็บุญแล้วแม่ อีแก่นั้นมันนั่งเฝ้าไม่ยอมห่าง ถิ่นต้องรอให้มันหลับ ถึงได้ขโมยมา"

ยายแล "แล้วไม่ได้เงินคิดมือมานั่งเหอะวะ"

ถ้ายอง "ได้ไก่อก็จะเอาเงินอีก อย่าโลกมากนักเลยแม่ เอาไว้ เผื่อ ๑ วันหลังมั่ง"

ฝากยายแลสวดลูกสาวยกใหญ่

ยายแล "พักหลังนี้ไม่มีส่วยส่งมาเลยนะเอ็ง ไอ้พวกนี้มัน อุดอยากปากแห้งหัวโตกันหมดแล้ว"

ถ้ายอง "ยัยปั้นมันหวางสมบัติมันยังกะอะไรดี ขนาดจับ กลางวัน มันยังแทบจะนอนบนแผงผักมันเลย"

ยายแล "ก็นี่ไง มันไม่ไว้ใจเอ็ง ถ้าเอ็งทำให้มันเชื่อใจซะ หน่อย เงินทองจะได้หีบมาได้"

ถ้ายองออกมาจากห้องเห็นปอดคน ฉวยโอกาสทอง ซัก กระป๋องใส่เงินลงมา แล้วฉกเงินมาได้ยี่สิบ รีบหนีเงิน ใต้ชายพกสำนุง แล้วผันออกไปทันที

ภาพที่ 4.54 การประกอบสร้างแม่ที่มีฐานะยากจนในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

ละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ประกอบสร้างให้ “ยายแล” สอนให้ลูกสาวคือ “ลายอง” ซึ่งไปเป็นลูกสะใภ้บ้านของ “สิน” และ “ปิ่น” ขโมยของซื้อของขาย และขโมยเงินที่ได้จากการขายของของบ้านแม่สามีนมาให้ที่บ้าน

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ที่ แม่มีฐานะยากจนมาก เมื่อลูกมีโอกาสแต่งงานกับสามีที่มีฐานะและหน้าที่การงานที่มีหน้ามีตา ก็สอนให้ลูกขโมยของในร้านค้าของแม่ สามีนมาจนเจือจรรอบครัวบ้าง เป็นการแสดงถึงการเป็นแม่ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกในทางที่ผิด เป็นความประพฤติกที่ไม่ดีงาม แต่เมื่อพิจารณาจากบริบทของฐานะที่ยากจน และการมีลูกจำนวนมาก ก็อาจจะเป็นเหตุผลของการสอนลูกแบบนี้ เมื่อวิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่ในมิติของ ฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น ก็วิเคราะห์ความหมายได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจหรือชนชั้นของแม่มีผล ต่อความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก

บทบาทในการเลี้ยงดูลูกของสามีน แม่ที่เลี้ยงดูในทางที่ผิด มีการประกอบสร้างใน ละครโทรทัศน์ ให้พ่อไม่ได้มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก แม้จะอยู่ด้วยกันแต่ก็ไม่ได้มีบทบาทในการ อบรมสั่งสอนเท่ากับผู้เป็นแม่ เพราะ “ยายแล” หรือแม่ คือผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในการครอบครั

ตัวอย่างการประกอบสร้างพ่อไม่ได้มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกเท่าแม่

(ตاپอเมาก้าง เพิ่งตื่นเดินเขเข้ามา)

ตاپอ "หัวโวย...มีอะไรกินมั้งวะ ยัยแล"

ยายแล "คืนมากี่หาของกิน สายโค้งปานนี้แล้วฝรั่ง สับปะรด ยังไม่ได้ปอกซักลูกแล้วมันจะไปทันกินอะไรวะ"

ตاپอ "ปวดหัวโวย ได้ดองซักกักคงจะดี เอาดองคัมมาหน่อยยัย แล"

ยายแล "ไม่มี"

ตاپอ "ขายของเมื่อวานได้ตั้งคร่อมร้อย ไม่มีได้ไงวะ"

ยายแล "บอกว่าไม่มีก็ไม่มีสิวะ เอาไปซื้อของซื้อของหมดแล้ว"

ภาพที่ 4.55 การประกอบสร้างพ่อไม่ได้มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากการประกอบสร้างให้ “ยายแล” มักจะคำทอสามี่เป็นประจำ และสามี่ก็ได้เพียงเพียงเล็กน้อยไม่ได้ ได้แย้งแบบเอาชนะเท่าที่ควร เงินที่สามี่ได้จากการขายของก็จะต้องนำมาให้ “ยายแล” เพื่อจะได้บริหารจัดการการใช้ภายในครอบครัว จากการประกอบสร้างนี้วิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม่คือผู้ที่มีอำนาจในพื้นที่ในบ้านหรือพื้นที่ครอบครัวมากที่สุด

ลักษณะทางจิตใจต้องการมีเงิน มีชีวิตที่สะดวกสบาย การประกอบสร้างให้มีลักษณะทางจิตใจเช่นนี้ จึงทำให้ความเป็นแม่ของ “ยายแล” ส่งเสริมให้ลูกมีสามี่รวย เพื่อที่ลูกจะได้มีชีวิตที่สะดวกสบาย และหวังจะได้รับความสะดวกสบายจากลูกมาอีกทอด ตัวอย่างจากที่ “ยายแล” มักจะพูดกับลูกสาวคือ “ล่าของ” เสมอ ๆ เมื่อมีสามี่ที่มีฐานะทางการเงินที่ดี ทั้งสามคน

ตัวอย่างการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ต้องการความสะดวกสบายในชีวิต

ยายแล "จะหาหัวใหม่ ที่นี้ก็ทำให้มันรวย ๆ หน่อย พ่อแม่ นื่องุ่นจะได้พลอยสบายไปด้วย เอ็งเข้าใจไหม"

ล่าของ "รู้แล้วนำ แม่"

ยายแล "แต่แถวบ้านเราก็ไม่เห็นใครมันจะรวยซักคน มีแต่ ท่านขุนเจ้าของที่"

ล่าควน "ไอ้ โห แก่งจันต้องคลานแทนเดินแล้วนะแม่ แม่อยากจะได้มาเป็นลูกเขยหรือ ไม่ใช่รุ่นปู่แล้ว รุ่นทวดเลยล่ะ"

(ล่าควนหัวเราะ)

ยายแล "หาหัวรวย ๆ แล้วรู้จักออกเซาะ ขอเงินไว้มาก ๆ นะไว้ยอ อย่าได้โง่งเงี้ยว ขอบ้านสักหลัง จ้างคนใช้มาทำงานขอโทรภาพ ขอวิทยุ เงินทองเอาให้เต็มกระเป่า จะได้เข้าตำรา น้ำขึ้นต้องรีบตัก" (ล่าของวาดฝัน ยิ้มชื่นมื่น)

ภาพที่ 4.56 ลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ต้องการความสะดวกสบายในชีวิต ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของ “ยายแล” ที่ต้องการมีเงิน ต้องการมีชีวิตที่สะดวกสบาย เมื่อมีลูกสาวสวยอยู่ 1 คนที่ “ยายแล” เห็นว่าจะใช้ประโยชน์จากความสวยของลูกคือ “นารีมีรูปเป็นทรัพย์ได้” ก็ส่งเสริมให้ลูกมีสามีรวย และหวังจะได้รับผลจากการมีสามีรวยของลูกมาถึงแม่ด้วย ลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ต้องการเงินและต้องการมีชีวิตที่สะดวกสบายนี้ เป็นความต้องการของมนุษย์ตามปกติ เพียงแต่วิธีการที่จะสนองความต้องการนั้นมีหลากหลายวิธี “ยายแล” เลือกใช้วิธีที่สบาย เพื่อจะได้มีชีวิตที่สบาย จึงทำให้ ความเป็นแม่ของ “ยายแล” ไม่เป็นไปตามที่สังคมกำหนด ว่าแม่ที่ดีจะต้องอบรมสั่งสอนสั่งจูงใจให้กับลูก เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของความเป็นแม่ ที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด วิเคราะห์ความหมายได้ว่า ความเป็นแม่แม่สังคมจะกำหนดกรอบที่ดึงมาไว้แล้ว แต่ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะทางจิตใจของแม่ด้วยว่าจะดำเนินตามกรอบนั้นด้วยวิธีการที่ดึงมาหรือไม่

2.1.2 แม่ที่รักลูกในทางที่ผิดกับการอบรมเลี้ยงดู

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด 2 ลักษณะ คือ 1) อบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิด 2) เป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ดังรายละเอียดตาราง 4.8

ตารางที่ 4.8 การอบรมเลี้ยงดูของแม่ที่เลี้ยงดูในทางที่ผิดในละครโทรทัศน์

การอบรมเลี้ยงดู	ผลที่เกิดกับลูก
<u>อบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิด</u> -รักสบาย วิธีการหาเงินมาได้โดยง่าย ขโมย/หาผู้ชายรวยเป็นสามี/ให้ลูกเป็นเครื่องผูกมัดและต่อรอง -ไม่ส่งเสริมการศึกษา/ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา -สอนให้กินเหล้า	-หญิงขายบริการ -มีสามีหลายคน -โจรขโมยของ -ขายยาเสพติด -ติดเหล้า
<u>พฤติกรรมแบบอย่างที่ไม่ดี</u> - กินเหล้า - เล่นการพนัน - เล่นหวย - นับถือคนทรงเจ้า	- ติดการพนัน - เชื้อในโชคชะตา วิชา

ผลการศึกษาพบว่าแม่ที่เลี้ยงลูกในทางที่ผิดในละครโทรทัศน์ มีการอบรมเลี้ยงดูในสองลักษณะ คือ อบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิด และมีพฤติกรรมแบบอย่างที่ไม่ดี ดังรายละเอียด

ผลการศึกษาการประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูลูกในทางที่ผิดของแม่ที่เลี้ยงลูกในทางที่ผิด ประกอบด้วย (1) วิธีการหาเงินมาได้โดยง่าย ได้แก่ การขโมย การหาผู้ชายรวยเป็นสามี การใช้ลูกเป็นเครื่องผูกมัดและต่อรอง (2) ไม่ส่งเสริมการศึกษาให้กับลูก (3) สอนให้กินเหล้า ดังรายละเอียดจากตัวอย่าง

ตัวอย่างการประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยวิธีการหาเงินมาได้โดยง่าย
ยายแล “เออ เอ็งนี่ฉลาดเหมือนแม่ไม่มีผิด ไม่ต้องไปทำให้มัน เรื่องอะไร เมียไว้ยไม่ใช้ทาส นี่ขนาดยังอยู่ในท้องยังห่อขนาดนี้ เอ็งคลอดมันออกมามันจะยิ่งห่อขนาดไหนวะ โภย ๆ มาเยอะ ๆ นะไว้ย ล้ายอง”

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ให้ “ยายแล” เป็นแม่ที่มีพฤติกรรมความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม ส่งเสริมให้ลูกมีเงินได้ด้วยความง่าย ไม่ต้องลงทุนลงแรงมาก ขณะลูกตั้งครรภ์ก็แนะนำให้ใช้หลานในท้องเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งเงินทองจากความรักของปู่ย่า

ยายแล “จะหาผ้าไหม ที่นี้ก็หาให้มันรวย ๆ หน่อย พ่อแม่เลี้ยงดูจะได้พลอยสบายไปด้วย เอ็งเข้าใจไหม”

ล้ายอง “รู้แล้วนะ แม่”

ยายแล “แต่แถวบ้านเราก็ไม่เห็นใครมันจะรวยซักคน มีแต่ท่านขุนเจ้าของที่”

ลำดวน “ไอ้ โห แก่จนต้องคลานแทนเดินแล้วนะแม่ แม่อยากจะได้มาเป็นลูกเขยหรือ ไม่ใช่รุ่นปู่แล้ว รุ่นทวดเลยล่ะ”

(ลำดวนหัวเราะ)

ยายแล “หาผ้ารวย ๆ แล้วรู้จักออกเซาะ ขอเงินไว้มาก ๆ นะไว้ย อย่าได้โง่เขี้ยว ขอบ้านสักหลัง จ้างคนใช้มาทำงาน ขอโทรภาพ ขอวิทยุ เงินทองเอาให้เต็มกระเป่า จะได้เข้าตำรา น้ำขึ้นต้องรีบตัก” (ล้ายองวาดฝัน ยิ้มชื่นมื่น)

ภาพที่ 4.57 การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยวิธีการหาเงินมาได้โดยง่ายจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ให้ “ยายแล” เป็นแม่ที่มีพฤติกรรมความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม ส่งเสริมให้ลูกมีเงินได้ด้วยความง่าย ด้วยการสอนให้ลูกสาวพิจารณาสามมิติฐานะทางการเงินจั่ววย

ตัวอย่างการประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการไม่ส่งเสริมการศึกษาให้กับลูก

ป้าน “ลูกเค้าเหล่าใครกันเนี่ยะ”

ป่าน “ลูกพ่อปอ แม่แล”

ป้าน “ไอ้ป่าน ไอ้เป็งนี่เอง พ่อแม่ไม่เคยสั่งสอนรีไรว่าการพนันมันเป็นเรื่องไม่ดี”

ป่าน “ไม่ได้สอน แม่ก็เล่นไพ่บ่อย ๆ”

ป้าน “แล้วโรงเรียนไม่ไปกันรีไร มาสูมเล่นกันอยู่เนี่ยะ”

แป็ง “จี้เก็ชไป...แม่บอกว่าจะเรียนไปทำไมอยู่บ้านช่วยกันขายของดีกว่า”

ป้าน “เจริญละ

แป็ง “ก็เจริญชิ ช่วยแม่ทำงาน”

ป้าน “ไปเลขนะ กลับบ้านกลับช่องไปได้แล้ว ถ้าจีนยังเล่นเอาเงินกันอีกจะเรียกตำรวจมาจับให้หมดเลย”

(เด็ก ๆ วิ่งแตกกระเจิงกันไป)

ลิน “ไอ้เด็กพวกนี้ มันน่าต๊นัก”

ป้าน “เด็กมันจะไปรู้อะไรแม่ป้าน คนเป็นพ่อเป็นแม่ไม่เคยอบรมสั่งสอน แถมยังทำตัวเป็นตัวอย่างไม่ดีให้เด็กมันเห็นอีกด้วย เด็กมันก็เอาเป็นเยี่ยงเป็นอย่างนะจี้”

ป้าน “นี่ก็ไม่ออก...มันจะโตเป็นผู้ใหญ่อีแบบไหนกัน”

ภาพที่ 4.58 การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการไม่ส่งเสริมการศึกษาให้กับลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากการประกอบสร้าง แม่ที่มีพฤติกรรมความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม การอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการไม่ส่งเสริมการศึกษาให้กับลูก ส่งผลให้ลูกก็ไม่ได้รู้สึกรู้ว่าการไม่ได้เรียน

จะเป็นเรื่องผิดแปลก แต่เห็นว่าเป็นการช่วยพ่อแม่ทำงานตามที่แม่สอน แม้ว่าการสอนลูกในลักษณะนี้ของตัวละครแม่ จากละครโทรทัศน์มีบริบทมาจากลักษณะทางสังคมที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน ลูกมีจำนวนหลายคนที่ต้องอาศัยอยู่รวมกันในบ้านหลังเดียว อาศัยเช่าที่วัดอยู่ การเรียนจบเท่าที่สังคมกำหนดคือการศึกษาภาคบังคับในยุคสมัยของการดำเนินเรื่องในละครโทรทัศน์คือ ประถมศึกษาปีที่สี่ ก็เพียงพอแล้ว หลังจากนั้นก็รีบออกมาทำงานช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน ซึ่งอาชีพที่สามารถทำได้ก็คือการเข้าโรงงานอุตสาหกรรม แต่ละครโทรทัศน์ก็ยังนำเสนอให้ผลลัพธ์ของการไม่ส่งเสริมลูกเรียนหนังสือ ให้ลูกหางานทำลำบาก ค่าตอบแทนน้อยเพราะข้อจำกัดจากการศึกษา ดังนั้นจึงวิเคราะห์ความหมายที่ละครโทรทัศน์นำเสนอได้ว่า การศึกษาคือทรัพย์ที่แม่ควรส่งเสริมให้กับลูก เหมือนสำนวนไทยที่ว่า มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน

ตัวอย่างการประกอบสร้าง แม่ที่มีพฤติกรรมความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม การอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการสอนลูกให้กินเหล้า

ถ่ายของ "อะไร"

ยายแล "ยาจีนของซินแสที่บ้านในสวน โนนัง ข้าอุตส่าห์บุกสวนไปหาแกเขี้ยวนะ ไว๊ว แก้วว่าให้ดองกับเหล้ากิน ลูกสะใภ้แก้อ้วนอวบขาว มีน้ำมีนวล ก็เพราะกินยาดองปลั่งปลั่งคำรับของแกนี่แหละ เอ็งเอาไว้กินนะ ผัวจะได้รักจะได้หลง"

ภาพที่ 4.59 การประกอบสร้างแม่ที่มีอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการสอนลูกให้กินเหล้าในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ให้ “ยายแล” นำเหล้ามาให้ลูกสาวคือ “ถ่ายของ” ดองกินกับยาเพื่อเจตนาในการดูแลหลังคลอดบุตร แต่ผลคือ “ถ่ายของ” กลายเป็นคนติดเหล้าในที่สุด ดังนั้น แม่ คือคนสำคัญในการนำทางชีวิตของลูกด้วยการอบรมสั่งสอน เป็นการทำหน้าที่ของแม่ในบทบาทบูรพาจารย์หรือผู้อบรมสั่งสอนลูก หากสั่งสอนลูกในทางที่ไม่ถูกไม่ควร ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือลูกก็จะเป็นคนไม่ดีด้วย วิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม่ คือคนสำคัญที่จะต้อง

สอนลูก เป็นบทบาทหน้าที่บูรพเทพที่สำคัญสำหรับลูก และแม่ไม่ได้มีหน้าที่สอนเพียงแค่อ่างเดียว แต่อยู่ที่ว่าแม่สอนอะไรให้แก่ลูก และแม่จะสอนลูกอย่างไร

ผลการศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูด้วยการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี

การประกอบสร้างจากละคร โทรทัศน์ให้กับแม่ที่เป็นผู้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดูลูกในทางที่ผิด ประพฤติแบบอย่างที่ไม่ดีและลูกก็ปฏิบัติตามแบบอย่างของแม่ ซึ่งเปรียบได้กับสำนวนไทยที่ว่า “แม่ปลูกปู” หรือ “ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น” เป็นการให้ความหมายความสำคัญกับพฤติกรรมของแม่ที่เป็นพฤติกรรมต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างของลูกที่แม่พึงระมัดระวัง

ตัวอย่างการประกอบสร้าง แม่ที่มีพฤติกรรมความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม การอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เล่นการพนัน

ปิ่น “ลูกเค้าเหล่าใครกันเนี่ยะ”

ปาน “ลูกพ่อปอ แม่แล”

ยายปิ่น : “ไอปาน ไอแป้งนี่เอง พ่อแม่ไม่เคยสั่งสอนรีไรว่าการพนันมันเป็นเรื่องไม่ดี”

แป้ง: “ไม่ได้สอน แม่ก็เล่นไพ่บ่อย ๆ”

ภาพที่ 4.60 การประกอบสร้าง แม่ที่มีพฤติกรรมความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์จะเห็นได้ว่า ลูกไม่ได้รู้สึกว่าการพนันเป็นสิ่งที่ไม่ดีเพราะแม่ก็ทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เป็นการนำเสนอของละครโทรทัศน์ที่แสดงถึง พฤติกรรมแบบอย่างที่ไม่ดีของแม่จะส่งต่อตกทอดถึงลูกได้โดยไม่ต้องพูด ไม่ต้องสอน การกระทำของแม่คือคำสอนที่ลูกปฏิบัติตามได้เช่นกัน วิเคราะห์ความหมายได้ว่า พฤติกรรมของแม่คือแบบอย่างสำหรับลูก แม่มีพฤติกรรมที่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมที่ดีตาม แม่มมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมไม่ดีตามไปด้วย

สรุปความหมายจากการประกอบสร้าง แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูในทางที่ผิดด้วยการ
อบรมเลี้ยงดู ดังนี้

ความหมายที่หนึ่งแม่ คือคนสำคัญที่จะต้องสอนลูก เป็นบทบาทหน้าที่บูรพเทพที่
สำคัญสำหรับลูก และแม่ไม่ได้มีหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ว่าแม่สอนอะไรให้แก่ลูก
และแม่จะสอนลูกอย่างไร

ความหมาย พฤติกรรมของแม่คือแบบอย่างสำหรับลูก แม่มีพฤติกรรมที่ดี ลูกก็จะมี
พฤติกรรมที่ดีตาม แม่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมไม่ดีตามไปด้วย

ความหมายที่สอง การศึกษาคือทรัพย์สินที่แม่ควรจะส่งเสริมให้กับลูก เหมือนสำนวน
ไทยที่ว่า มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน

2.1.3 พัฒนาการความเป็นแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด

การเปลี่ยนแปลงของแม่ที่เป็นพัฒนาการของความเป็นแม่นี้ มีกรอบแนวคิดในการ
วิเคราะห์ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของตัวละครจากการดำเนินเรื่องของละครตั้งแต่เริ่มเรื่อง
กลางเรื่อง จนกระทั่งจบเรื่อง โดยวิเคราะห์จากพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากกายภาพ จิตใจ
และสังคม ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงพัฒนาการความเป็นแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด

พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ		
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง
วัยกลางคน	วัยกลางคน	วัยชรา
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม (ฐานะ/ชนชั้น)		
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง
ยากจน/ชนชั้นล่าง	ยากจน/ชนชั้นล่าง	ยากจน/ชนชั้นล่าง
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม (อาชีพ)		
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง
อาชีพขายขนมถ้วย	อาชีพขายถ้วยเดียว	ไม่มีอาชีพ

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ		
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง
สอนพฤติกรรมที่ไม่ดี สอนความเชื่อ/หรือค่านิยมที่ ไม่เหมาะสม	สอนพฤติกรรมที่ไม่ดี สอนความ เชื่อ/หรือค่านิยมที่ไม่เหมาะสม	เริ่มว่ากล่าวตักเตือนลูก ยอมรับผลที่เกิดกับลูกจากการสอน

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพด้านอายุของแม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยกลางคนในเริ่มต้นเรื่อง และเข้าสู่วัยชราในการจบเรื่อง การประกอบสร้างพัฒนาการด้านอายุนี้ มีผลต่อตัวละครแม่ด้านการเปลี่ยนแปลงตัวเองในช่วงวัยชรา หลังจากเห็นลูกสาวเสียชีวิตจากผลการทำหน้าที่แม่ด้วยการไม่สั่งสอนและสั่งสอนแต่สิ่งไม่ดีของตัวเอง อีกทั้งสามีต้องพลอยมารับผลกระทบแทนลูกสาว ลูกชายก็เข้าคุก ลูกสาวอีกคนก็ป่วยเป็นโรคทางเพศสัมพันธ์จากการไปทำงานขายบริการ จึงเข้าหาธรรมะมากขึ้น ใช้ร่างกายของตัวเองเป็นแรงงานในการทำความดีด้วยการทำความสะอาด เช็ด กวาดล้าง ถ้วยชามของวัด เพราะยอมรับว่าเป็นคนที่ไม่มีความคิด ไม่มีการศึกษา จึงขอใช้ร่างกายเท่าที่มีอยู่ทำความดีแทน

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างลักษณะทางสังคมให้กับแม่ที่รักลูกในทางที่ผิดจากฐานะ/ชนชั้น และอาชีพ

ฐานะ/ชนชั้นของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิดนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบเรื่อง คือยากจน/ชนชั้นล่าง ด้วยเหตุผลที่ละครโทรทัศน์ให้คือ พฤติกรรมที่มาจากการเล่นการพนัน เล่นหวย และลูก ๆ ไม่มีอาชีพที่จะมาช่วยเหลือจนเงือครอบครัวยุติได้ มีลูกหลายคนแต่ลูกมีอาชีพเพียงคนเดียวคือ “ล้าง” ที่ขายขนมถ้วยในตอนเริ่มเรื่อง และขายถ้วยเต๋วยในตอนกลางเรื่อง แต่น้อง ๆ ที่ ๆ ก็มักมาขโมยเงินไปเล่นหวยเล่นการพนัน รวมทั้งยายและผู้เป็นแม่ด้วย อาหารที่สามีของยายแลร่องหาคอดจึงเป็น “เปิดพะโล้” เพราะปกติอาหารการกินในครอบครัวยุติขัดสน เช่น “ถั่วงอกผัดน้ำปลา” ฐานะ/ชนชั้นที่ยากจนและเป็นชนชั้นล่างนี้จากละครโทรทัศน์คือการอธิบายให้เห็นว่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกในทางที่ผิดได้ เพราะยากจนจึงต้องการให้ลูกมีสำมรรย ให้ลูกมาช่วยทำงานเมื่อเรียนจบ

อาชีพของแม่ที่รักลูก ในทางที่ผิด ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้มีอาชีพเป็นแม่ค้าในตอนเริ่มเรื่อง และกลางเรื่อง จบเรื่องไม่มีอาชีพ พัฒนาการของอาชีพของตัวละครมาจากลูกสาวและอายุของตัวละครเป็นสำคัญ ในตอนเริ่มเรื่องอาชีพคือ แม่ค้าขายขนมถ้วย ต่อมามีการเปลี่ยนเป็นแม่ค้าขายก๋วยเตี๋ยว ทั้งเริ่มเรื่องและกลางเรื่อง เป็นในลักษณะของการเป็นลูกมือให้กับลูกสาวที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักมากกว่า ดังนั้นแม่จึงมีเวลาที่จะแอบไปเล่นการพนัน ไปเล่นหวย จนลูกต้องคอยคักคอกอยู่บ่อย ๆ ได้ อีกทั้งเมื่อลูกสาวคนโตมีลูกและนำมาจ้างเลี้ยง จึงต้องเลี้ยงหลานไปด้วย เมื่อจบเรื่องด้วยวัยที่เพิ่มมากขึ้นจึงไม่มีอาชีพ เข้าหาธรรมมะทำความดีด้วยแรงกายเพื่อช่วยไม่ให้มีความทุกข์ใจจากการที่เลี้ยงลูกไม่ดี ทำให้อารมณ์ของหลานต้องหยุดชะงัก และลูกสร้างความเดือดร้อนให้กับพี่น้อง และคนรอบข้าง จนกระทั่งลูกได้รับผลจากการเลี้ยงด้วยการเสียชีวิตไปแล้ว ละครโทรทัศน์อธิบายด้วยอาชีพของแม่ว่า หากมีลูกหลายคน เมื่อลูกโตแล้วก็สามารถเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงทำงานแทนแม่ได้ แม่เป็นศูนย์กลางในการจัดการเงินของครอบครัว

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจให้กับแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด ด้วยการสอนลูกไม่ดี สอนความประพฤติที่ไม่ดี สอนค่านิยมหรือความเชื่อที่ไม่เหมาะสม เมื่อเริ่มเรื่องและกลางเรื่อง เมื่อจบเรื่องก็มีการเปลี่ยนแปลง ว่ากล่าวตักเตือนลูก ตัวอย่างจากการ ห้ามปรามลำยองเรื่องจะเอาบ้านที่กำนันเสียดอกคืนให้เพราะสงสารวันเฉลิมเป็นห้องเช่าอีก ว่า “ทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่เคยมองเข้าไปในลูกกะตาคูก ๆ มึงบ้างไหม ตามึงบอด ใจมึงบอดไซ้ไหม มึงถึงไม่เห็นอะไรในนั้นเลย” หรือเกรี้ยวกราดคำว่า “อีดำของ คนอื่นเขาไปถึงไหนกันแล้ว มึงนี่มันยังวนเวียนอยู่แต่ที่เดิมของมึงนี่แหละนะ กูไม่รู้จะช่วยมึงยังไงแล้ว” แต่การเปลี่ยนแปลงจิตใจในตอนจบเรื่องก็หายไป ตัวอย่างจากสอนลูกชายคือปานเรื่องความอดทน ยากจนก็ต้องมีศักดิ์ศรี แต่ก็เป็นการสอนที่หายไป เพราะปานถูกตำรวจจับเข้าคุกแล้ว ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ตัวละครเห็นผลจากการเป็นแม่ที่สอนลูกในทางที่ผิด ทำให้ชีวิตลูกวนเวียนอยู่ในสิ่งที่ตัวเองสอนคือ การมีสามีหลายคน การเล่นการพนัน ต้องทนทุกข์กับสิ่งที่สอนลูกไป แม่จะพยายามสอนลูกในทางที่ถูกแล้วก็ตาม การอธิบายจากละครโทรทัศน์คือ แม่สอนลูกอย่างไรลูกก็เป็นอย่างนั้น โอกาสน้อยมากที่จะมีลูกฝ่าเหล่ามาตักคน เหมือนเช่น “ลำยอง” ที่ขยัน อดทน อดออม รักศักดิ์ศรี ใช้ความสามารถทำงานหาเงิน ซึ่งแตกต่างจากลูกคนอื่น ๆ ในบ้าน

จากการประกอบสร้างพัฒนาการความเป็นแม่ของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิดจากละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ความหมายได้ว่า

ความหมายที่หนึ่ง ความเป็นแม่ มีผลต่อลูก แม่ที่สอนลูกในทางที่ผิด ลูกก็จะเดินทางผิดตามที่แม่สอน ตามที่แม่เป็นต้นแบบ แต่เมื่อแม่เห็นแล้วว่าลูกเดินทางผิด แม่ก็มีหน้าที่ที่จะดึงลูกกลับมาเดินทางที่ดีต่อไป แม้ว่าแม่จะต้องทนทุกข์เพราะลูกไม่เชื่อฟังใน “ทางเดินที่ดี” ที่แม่สอนสั่งแล้วก็ตาม

ความหมายที่สอง “ลูก” คือ ปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิดและการกระทำของแม่ในการแสดงบทบาทความเป็นแม่ได้

2.1.4 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด
แม่ที่รักลูกในทางที่ผิดจะมีความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ลูกสาว และที่เป็นสมาชิกของสังคม ได้แก่ คนที่เป็นแม่เหมือนกัน ความสัมพันธ์จะเป็นไปในลักษณะของความไม่ลงรอยกันทางความคิดและการกระทำของพฤติกรรมการเลี้ยงดูลูกของแม่ที่เลี้ยงลูกในทางที่ผิดไปจากเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมกำหนด การแสดงออกของคนรอบข้างจึงแสดงออกมาในลักษณะของการทักท้วง การเตือน และการต่อว่า นั่นหมายความว่า ความเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องของแม่กับลูกเท่านั้น สังคมก็สามารถส่งสัญญาณให้แม่รู้ได้เช่นกันว่า แม่ยังคงเป็นแม่ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนดหรือไม่

ตารางที่ 4.10 แสดงความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด ในละครโทรทัศน์

ความสัมพันธ์	ความขัดแย้ง	การแสดงออก
คำปรึกษาความเป็นแม่ ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม	การอบรมเลี้ยงดูของแม่ของแม่ที่ เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐานที่สังคม กำหนด	เตือน ห้าม ยับยั้ง ให้ข้อคิด

จากความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด ในละครโทรทัศน์ พบว่าเป็นจากความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่กับสมาชิกในครอบครัว และกับสมาชิกในสังคม ดังรายละเอียด

ผลการศึกษาความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่กับสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ลูกสาว เป็นความสัมพันธ์แม่กับลูก

ความสัมพันธ์แม่กับลูกในละครโทรทัศน์นี้ เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการทักท้วงและเตือน เป็นความสัมพันธ์ที่มีบทบาทช่วยทำให้แม่ยังคงเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนด เป็นการประกอบสร้างให้ลูกที่โดยปกติต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่มาทำหน้าที่ทักท้วงการทำหน้าที่ของแม่ แต่แม่ด้วยความที่มีอำนาจเหนือกว่าลูกจึงไม่ฟังและคำทอกกลับ แต่ก็ยังเป็นความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ต้องมีการกระทบกระทั่งเห็นต่างทางความคิด ตัวอย่างจากละครเมื่อแม่เสียการพนันและบ่นว่าดวงไม่ดี จึงถูกทักท้วงจากลูกว่า *ลำยอง: "ฉันไม่เคยเห็นแม่ดวงดีซักวัน การพนันนะมันไม่เคยทำให้ใครรวยหรอกนะแม่"* แม่ก็ตอบกลับว่าเป็นลูกไม่ต้องสอนแม่ เป็นการนำเอาหน้าที่มาลดการทักท้วงจากลูก เพราะลูกมีหน้าที่เชื่อฟังแม่ ไม่ใช่มีหน้าที่สอนแม่ หรือตัวอย่างจากการที่ยายแลกินยาต่อหน้าวันเฉลิม จนลำยองลูกสาวทักท้วงว่าทำไมทำต่อหน้าหลานแม่ไม่ได้ป้อนอย่างที่ยายแลแย้ง แต่ก็เหมือนป้อนเพราะทำให้หลานเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ลูกสาวบ่นว่าแม่มาจนยายแลตะเพิดและว่า *"อึ้นนี่...สอนยังกะเป็นแม่กู"* ซึ่งทุกครั้งแม่ใช้คำนี้ลูกก็จะหยุดต่อว่าแม่เสมอ

จากการประกอบสร้างความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่กับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นสมาชิกที่ใกล้ชิดกับความเป็นแม่ และได้รับผลกระทบจากความเป็นแม่มากที่สุด ทั้งปริมาณคือการได้อยู่ร่วมกัน และคุณภาพคือการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ ความประพฤติ ความคิด การกระทำต่าง ๆ ของแม่ วิเคราะห์ความหมายได้ว่า เมื่อแม่มีความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด สมาชิกในครอบครัวก็มีบทบาทในการช่วยกันดึงความเป็นแม่ในอุดมคติกลับคืนมา

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่กับสมาชิกในสังคม ได้แก่ คนที่เป็นแม่เหมือนกัน

เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการทักท้วงและเตือน เป็นความสัมพันธ์ที่มีบทบาทช่วยทำให้แม่ยังคงเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนด โดยประกอบสร้างให้ตัวละครที่เป็นแม่

เหมือนกันนี้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกับแม่ที่สอนลูกในทางที่ผิดอย่างสิ้นเชิง ความสัมพันธ์ในฐานะแม่ของสามีของลูก กับแม่ของสามีของแม่ ที่เป็นคู่ตรงกันข้ามนี้ จึงมักจะมีการต่อว่าอยู่เสมอทุกครั้ง ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ระหว่าง “ยายแล” กับ “ยายปิ่น” เกี่ยวกับพฤติกรรมการเป็นแม่ที่ไม่อบรมสั่งสอนลูกในทางที่ไม่ดี

ปิ่น “มึงเพิ่งดำเธอ มึงดำลูกมึงเป็นด้วยเธอ”

แอ “ดูคำมันสิ เพราะกูเป็นแม่มันนี่”

ปิ่น “แล้วทำไมมึงเพิ่งมาดำ มึงเพิ่งดำเป็น หรือมึงเพิ่งเป็นแม่มัน มึงยังกล้าเรียกตัวเองว่าเป็นแม่อีกเธอ คนเป็นแม่นะ เขาต้องยื่นสิ่งดี ๆ ให้กับลูก แล้วนี่มึงสอนลูกอย่างไรให้เป็นคนแบบนี้ไปได้ มันจี้เกียดเพราะใคร เพราะมึงไม่เคยใช้ให้มันทำอะไรเลย มันกินเหล้าติดเหล้าเพราะใคร เพราะมึงนี่แหละ”

ภาพที่ 4.61 การประกอบสร้างความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นจากพฤติกรรมแม่ที่อบรมสั่งสอนลูกไม่ดีจากละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

ละครโทรทัศน์แสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูของแม่ในทางที่ผิด ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด การถูกต่อว่า ตักเตือนจากคนในสังคม ที่มีสถานภาพเหมือนกัน เช่น เป็นแม่เหมือนกัน แม่จะมีพฤติกรรมการเลี้ยงดูลูกที่ต่างกัน แต่เมื่อ ต่อว่าต่อขานกัน จะทำให้คนเป็นแม่ด้วยกันเข้าใจและรู้สึกเจ็บได้มากยิ่งขึ้น ตัวอย่างจากการใช้คำว่า “คนเป็นแม่” จากละครโทรทัศน์ ตัวละครในสังคมที่เป็นแม่เหมือนกัน จะไม่สามารถต่อว่า ตักเตือนได้มากเท่าคนเป็นแม่ที่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด “ยายปิ่น” จึงเป็นตัวละครที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาให้เห็นความแตกต่างของพฤติกรรมแม่ และได้รับความทุกข์ใจจากการเห็นหลานได้รับการเลี้ยงดูอย่างปล่อยปละละเลยจากแม่ที่ไม่เลี้ยงดูซึ่ง ได้รับการถ่ายทอดมาจากแม่ที่รักลูกในทางที่ผิดสอนแต่สิ่งผิด ๆ ให้กับลูก

นอกจากความสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งกันแล้ว อย่างไรก็ตามด้วยความที่เป็นแม่ในอุดมคติของ “ยายปิ่น” จึงทำให้ท้ายที่สุด “ยายแล” ก็ต้องยอมเชื่อและยอมรับในการเป็นแม่ของตนเองที่เลี้ยงดูในทางที่ผิดมาเสมอจนลูกและหลานได้รับผลจากการเลี้ยงดูในทางที่ตกต่ำ

เกือบทุกคน ยอมรับฟังข้อคิดในการเป็นแม่ เป็นสิ่งที่วิเคราะห์ความหมายจากละครโทรทัศน์ได้ว่า สมาชิกของสังคมที่ประพฤติตาม หรือผู้ที่ยอมรับเกณฑ์ความเป็นแม่ที่มาตรฐานสังคมกำหนด จะเป็นผู้ที่คอยสอดส่องและช่วยทำให้แม่ที่เบี่ยงเบนกลับคืนสู่ความเป็นแม่ในอุดมคติ ดอกย้าว่า แม่มีหน้าที่สั่งสอนลูกในทางที่ดี ที่เหมาะที่ควรตามที่สังคมกำหนดแนวทางไว้จึงจะเป็นแม่ที่ดี

2.2 แม่ที่รักลูกมากเกินไป

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็นดังนี้

2.2.1 ลักษณะทั่วไปของแม่ที่รักลูกมากเกินไป

2.2.2 แม่ที่รักลูกมากเกินไปกับการอบรมเลี้ยงดู

2.2.3 พัฒนาการความเป็นแม่ที่รักลูกมากเกินไป

2.2.4 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นของแม่ที่รักลูกมากเกินไป

2.2.1 ลักษณะทั่วไปของแม่ที่รักลูกมากเกินไป

แม่กลุ่มนี้ จะมีลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางจิตใจ และลักษณะทางสังคมดังนี้

ตารางที่ 4.11 แสดงลักษณะทางกายภาพของตัวละครแม่ที่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางกายภาพแม่ที่รักลูกมากเกินไป		ตัวละคร
อายุ	มาก	จินดา สลัก คุณหญิงอบเชย
บุคลิก	แข็งกร้าว	จินดา สลัก คุณหญิงอบเชย

ลักษณะทางกายภาพ แม่กลุ่มที่รักลูกมากจะมีอายุมาก เช่น “จินดา” จากละครโทรทัศน์รักคุณเท่าฟ้ามีอายุ 70 ปี “สลัก” และ “คุณหญิงอบเชย” อายุประมาณ 55-57 ปี มีบุคลิกที่แข็งกร้าวในสายตาของคนภายนอก หรือผู้ที่ได้พบปะ แต่ในยามที่อยู่กับลูกจะอ่อนโยน และอบอุ่น

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ให้แม่ที่รักลูกมากเกินไปมีอายุที่มาก เป็นการแสดงถึงช่วงระยะเวลาที่ยาวนานของการแสดงบทบาทความเป็นแม่ต่อลูกเช่นกัน นอกจากนี้อายุ

ของแม่ที่มากก็จะมีพัฒนาการของวัยที่ใกล้จะต้องจากลูกด้วยอายุขัย วิเคราะห์ความหมายได้ว่า อายุของแม่มีผลต่อการแสดงบทบาทความเป็นแม่

การประกอบสร้างบุคลิกที่แข็งแกร่งของแม่รักลูกมากเกินไป เป็นการแสดงถึง ลักษณะของความเป็นแม่ที่มีความเด็ดขาดที่ผ่านการอบรมเลี้ยงดูลูกมาตั้งแต่เล็กจนโต และลูก จะต้องเพิ่มสถานภาพในสังคม จากลูกสาว ไปเป็น ภรรยา ลูกสะใภ้ และแม่ จากลูกชายไปเป็นสามี ลูกเขย และพ่อ ส่วนแม่ที่รักลูกเกินไปก็จะเปลี่ยนเป็น ย่า ยาย ลักษณะที่แข็งแกร่งจะเป็นลักษณะที่ เหมือนกับการผ่านร้อนผ่านหนาวมามาก จึงวิเคราะห์ความหมายได้ว่า บุคลิกของแม่มีผลต่อการ แสดงพฤติกรรมความเป็นแม่ แม่ที่รักลูกมากเกินไปมักจะมีลักษณะบุคลิกแข็งแกร่ง

ตารางที่ 4.12 แสดงลักษณะทางสังคมของตัวละครแม่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางสังคมแม่ที่รักลูกมากเกินไป		ตัวละคร
ฐานะทางเศรษฐกิจ	รวย/ชนชั้นกลาง	จินดา สลัก
	รวย/ชนชั้นสูง	คุณหญิงอบเชย
การศึกษา	มีการศึกษา โรงเรียนการเรือน	สลัก
	ไม่ระบุ	จินดา คุณหญิงอบเชย
บทบาทการเลี้ยงดูลูกของพ่อ	(แม่ย้าย)	จินดา สลัก คุณหญิง อบเชย
	พ่อไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดู	

ลักษณะทางสังคม แม่กลุ่มที่รักลูกมากเกินไป จะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวย เป็นชน ชั้นกลางมีเงินจากลูกเป็นรายเดือนพร้อมคนดูแลรับใช้ ลูกโตมีหน้าที่การงานที่ดี และมีครอบครัว แล้ว หรืออยู่ในฐานะชนชั้นสูงมีคนรับใช้คนสนิทและมีข้าทาสบริวารคอยรับใช้ เช่น “จินดา” ใน ละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ได้รับเงินรายเดือนจากลูกชายเดือนละ 30,000 บาท มีคนรับใช้ ดูแล การศึกษามีทั้งไม่ระบุ และมีการศึกษา เช่น “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่จบ จากโรงเรียนการเรือนมา และมีความภูมิใจในการเป็นกุลสตรีดูแลงานบ้านงานเรือนได้อย่างไม่ขาด ตกบกพร่องของตัวเอง และมักจะเปรียบเทียบกับลูกสะใภ้เสมอ

สามีไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกอันเนื่องมาจากเสียชีวิตก่อน ได้แก่ “จินดา” และ “คุณหญิงอบเชย” หรือ “สลัก” ที่สามีหย่าร้างกันไป แม่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ดังนั้นความรักความทุ่มเทของแม่มีให้กับลูกอย่างเต็มที่และอาจจะมากขึ้นอีกเท่าตัวชัดเจนความรักของพ่อที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน อันเนื่องมาจากการเสียชีวิต หรือหย่าร้างก็ตามแต่

จากฐานะทางเศรษฐกิจและบทบาทของสามีในการเลี้ยงดูลูกนี้ วิเคราะห์ความหมายในระดับที่สองได้ว่า ความหมายที่หนึ่ง ฐานะทางเศรษฐกิจของแม่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมความ เป็นแม่ ความหมายที่สองแม่ที่สามีไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก แม่จะมีพฤติกรรมการแสดงออก ความเป็นแม่ทุ่มเทให้กับลูกเพียงคนเดียว

ตาราง 4.13 แสดงลักษณะทางจิตใจของตัวละครแม่ที่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางจิตใจของแม่ที่รักลูกมากเกินไป	ตัวละคร
หวงลูกมาก	จินดา สลัก
หวังลูกมาก	คุณหญิงอบเชย
ลูกคือเด็กเสมอ	จินดา สลัก คุณหญิงอบเชย
มีอำนาจเหนือลูก	จินดา สลัก คุณหญิงอบเชย

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจ แม่กลุ่มที่รักลูกมากเกินไปจะมีลักษณะทางจิตใจที่หวงลูกมาก เกิดขึ้นกับแม่ที่มีลูกชายที่อยู่ในช่วงวัยกำลังจะแต่งงาน จึงไม่ยอมให้ลูกชายแต่งงาน ดังตัวอย่างละคร “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ที่สร้างสถานการณ์หลายอย่างจนลูกไม่ได้แต่งงานกับหญิงคนรักถึงสามคน และ “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” เมื่อยั้งไม่ให้ลูกแต่งงานไม่ได้แล้วก็ยังคอยตามให้ลูกกลับมาอยู่บ้านตัวเองและปรนนิบัติลูก ทั้ง ๆ ที่ลูกมีครอบครัวแล้ว และใช้ปัญหาเรื่องสุขภาพมาเรียกร้องลูกเสมอ

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างแม่รักลูกมากเกินไปจะมีลักษณะทางจิตใจที่หวังลูกมากเกินไป เป็นการประกอบสร้างจากช่วงเวลาที่ถูกกำลังอยู่ในสถานการณ์อันตราย แม่จึงเฝ้าคอยปกป้องดูแลและจัดการผู้ที่จะมาทำอันตรายลูก ดังเช่น คุณหญิง”อบเชย” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง “

มีความห่วงลูกมากเพราะลูกกำลังตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกแย่งชิงคนรัก ความห่วงลูก จึงพร้อมปกป้องภัยอันตรายให้กับลูกได้ทุกเมื่อ ไม่ต้องการให้ใครมาทำร้ายลูกตัวเอง

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างแม่รักลูกมากเกินไป จะมีลักษณะทางจิตใจที่มองว่าลูกคือเด็กเสมอในสายตาของแม่ แม้ว่าลูกจะมีอายุมาก จากการนำเสนอของละครโทรทัศน์ ลูกอยู่ในวัยที่มีอาชีพการงานมั่นคงและกำลังจะแต่งงาน แต่แม่ก็ยังไม่ต้องการให้ลูกแต่งงาน โดยให้เหตุผลว่า เร็วไปทั้งๆที่ลูกมีอายุสามสิบกว่าแล้ว และอยู่ในวัยที่มีครอบครัวแล้ว แต่แม่ก็ยังต้องการทำหน้าที่แม่ดูแลลูกเหมือนที่เคยทำ เอาใจใส่ลูกเหมือนลูกเป็นเด็ก จาก “จินดา” จากละครโทรทัศน์ “รักคุณเท่าฟ้า” ที่ได้แย้งกับลูกสาวด้วยคำพูดที่ว่า “ไม่ ยังไงมันก็เป็นลูกชั้น ต่อให้มัน 60 มันก็ยังเป็นลูกแห่งของชั้น” รวมทั้ง “คุณหญิงอบเชย” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่พูดกับลูกว่า “หนูเป็นลูกแห่งของแม่ เพราะตั้งแต่เล็ก แม่อบเชยคนนี้จัดการทุกอย่างให้หนู”

ตัวอย่างจาก “สลัก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”

สลัก “ฉันรู้ แกจะบอกฉันว่าเขาโตแล้วใช้ไหมล่ะ เป็นแม่น่ะ แกไม่เคยเป็น แกไม่เข้าใจหรอก ไม่ว่าลูกจะโตแค่ไหน ดีหรือเลว แม่ก็ยังเป็นแม่”

ภาพที่ 4.62 แม่ที่รักลูกมากเกินไปจะมีลักษณะทางจิตใจที่มองลูกเป็นเด็กในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”

จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ละครโทรทัศน์นำเสนอให้ “สลัก” เป็นแม่ที่มีลูกชายแต่งงานแล้วและกำลังจะมีลูก เรียกร้องความเห็นใจจากคนรับใช้ว่าลูกแต่งงานแล้วก็คงจะลืมแม่ และได้แย้งกลับกับคนรับใช้ว่า ถึงแม้ลูกจะโตแค่ไหน แม่ก็ยังเป็นแม่ เมียเมื่อเลิกแล้วก็เป็นคนอื่น เป็นความหมายที่ละครประกอบสร้างให้เห็นว่า แม่ต้องการมีอำนาจเหนือลูกเหมือนเช่นที่เคยมีการที่ลูกมีภรรยา มีครอบครัว มีลูก แม่จะรู้สึกเหมือนอำนาจของแม่กำลังจะลดลง

การวิเคราะห์ความหมายในระดับที่สอง จึงมีความหมายว่า แม่ที่รักลูกมากเกินไป ต้องการมีอำนาจต่อลูก เหมือนอย่างที่เคยมีมาตั้งแต่ให้กำเนิดและอบรมเลี้ยงดูมา

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างแม่รักลูกมากเกินไป จะมีลักษณะทางจิตใจที่มีอำนาจเหนือลูก ด้วยการวางกรอบชีวิตให้กับลูก และจัดการชีวิตลูกให้เป็นไปตามกรอบ เมื่อลูกมีปัญหา

จัดการแก้ปัญหาให้ตามที่ต้องการ ดังเช่น “คุณหญิงอบเชย” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่ตกลงปลงใจยกลูกสาวให้คนที่คิดว่าเหมาะสม ซึ่งลูกเองก็ไม่ขัดข้องด้วยเชื่อมั่นในสายตาของแม่ และชีวิตลูกเป็นของแม่

ชั้นกลิ่น “ชีวิตลูกเป็นของแม่ แล้วแต่คุณแม่เถอะค่ะ”

คุณหญิงอบเชย “แม่ตอบตกลงไปแล้ว หลวงภักดีมีทั้งรูป ทั้งเกียรติยศไปนี้เจ้าต้องทำตัวให้เป็นผู้ใหญ่ ช่วยเหลือกิจการงานท่าน และจงกระทำความให้มียศคุณค่า ให้สมฐานะของคุณหลวงเถิด”

ภาพที่ 4.63 แม่ที่รักลูกมากจะมีลักษณะทางจิตใจที่มีอำนาจเหนือลูก จัดการชีวิตลูก ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

สลัก “ฉันเลี้ยงลูกไม่ใช่สักแต่เลี้ยงให้โต แต่เลี้ยงเขาอย่างมีคุณภาพ ถึงได้เติบโตมาเป็นผู้จัดการธนาคาร เขาเป็นคนรักแม่ เขาเรียนดี เชื่อฟังแล้วก็อยู่ในโอวาทของแม่ แม่พูดคำไหนคำนั้น”

ภาพที่ 4.64 แม่ที่รักลูกมากจะมีลักษณะทางจิตใจที่มีอำนาจเหนือลูก จัดการชีวิตลูก ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”

คำพูดของ “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร พูดกับแม่ของลูกสะใภ้อย่างมั่นใจ ในความรักและการเลี้ยงดูของตัวเอง

จากการประกอบสร้างแม่รักลูกมากเกินไปในละครโทรทัศน์ ที่หวง ห่วง ลูกเป็นเด็กเสมอ และมีอำนาจเหนือลูก เป็นลักษณะทางจิตใจที่มาจากการเป็นแม่ที่เป็นผู้ให้กำเนิด และลูกก็คือชีวิตของแม่ ความเป็นเจ้าของชีวิตลูกจึงอยู่กับแม่เสมอ ลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ละคร

โทรทัศน์ประกอบสร้างวิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม่คือผู้ให้กำเนิด ลูกคือชีวิตของแม่ แม่จึงเป็นเจ้าของชีวิตของลูก

2.2.2 แม่ที่รักลูกมากเกินไปกับการอบรมเลี้ยงดู

การประกอบสร้างแม่รักลูกมากเกินไปกับการอบรมเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์ความหมายความเป็นแม่จากการอบรมเลี้ยงดู คือ 1) แม่คือคนที่มีความสำคัญที่สุดของลูก 2) แม่จะอยู่กับลูกให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ 3) ไม่มีใครรักลูกได้มากเท่าแม่รัก 4) ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่ 5) แม่คือผู้ที่คอยขจัดภัยอันตรายที่มากล้ำกรายลูก 6) แม่คือคนจัดการอนาคตของลูก และ 7) แม่กำหนดวิถีชีวิตลูก ได้แก่ ลูกควรจะอยู่ที่ไหน ในฐานะอะไร ลูกควรจะทำอะไรและไม่ควรทำอะไร ใครบ้างที่ลูกควรคบ ดังตาราง 4.14

ตาราง 4.14 แสดงบทบาท หน้าที่และพฤติกรรมของตัวละครแม่ที่รักลูกมากในละครโทรทัศน์และผลที่เกิดกับลูก

ความหมายจากการอบรมเลี้ยงดู	ผลที่เกิดกับลูก	ตัวละคร
แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก	เชื่อในความสำคัญของแม่	จินดา อบเชย สลัก
แม่ต้องการจะอยู่กับลูกให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้	ต้องการอยู่กับแม่นาน ๆ	จินดา อบเชย สลัก
ไม่มีใครรักลูกได้มากเท่าแม่รัก	เชื่อว่าแม่รักลูกมากที่สุด	จินดา สลัก
ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่	เชื่อว่าลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดของแม่	จินดา อบเชย สลัก
แม่คือผู้ที่คอยขจัดภัยอันตรายที่มากล้ำกรายลูก	ลูกอ่อนแอ	อบเชย สลัก
แม่คือคนจัดการอนาคตของลูก	-ลูกอ่อนแอ -หนีออกจากชีวิตแม่	อบเชย สลัก จินดา
แม่กำหนดวิถีชีวิตลูก	-ลูกอ่อนแอ -หนีออกจากชีวิตแม่	สลัก

จากตาราง 4.14 ความหมาย “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก” เป็นการประกอบสร้างความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากการอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับความสำคัญของแม่ มีทั้งในลักษณะตอกย้ำ และกระตุ้นเตือนความสำคัญของแม่ต่อลูก

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” เมื่อ “คุณหญิงอบเชยพูดกับลูกเมื่อลูกตั้งครรภ์ ในขณะที่กำลังมีปัญหาครอบครัว สามมีเมียน้อย

(ขึ้นกลั้นมองยาหม้อยาบำรุงครรภ์ในถ้วยบนถาด ที่วางตรงหน้า สีหน้าพะอืดพะอม)

บัวสวรรค์ “พี่ขึ้นกลั้นไม่ชอบกินยา ขนาดยาเม็ดยังไม่กินแล้วยาหม้อบำรุงครรภ์ เป็นขาม ๆ แบบนี้ ต้องกินตั้งสามเวลา”

คุณหญิงอบเชย “หนูเป็นลูกแห่งของแม่ เพราะตั้งแต่เล็กแม่อบเชยคนนี้จัดการทุกอย่างให้หนู แต่นับจากนี้เป็นต้นไป หนูต้องเป็นแม่คน เด็กคนนี้ต้องพึ่งแต่หนูคนเดียว เขาจะมีชีวิตเติบโตขึ้น ดีขึ้นมาหรือไม่ ขึ้นกับหนูคนเดียว”
(ขึ้นกลั้นพยกหน้ากับแม่ กลั้นใจ คัมยาหม้อขามนั้นเข้าไป)

ภาพที่ 4.65 ความหมาย “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

การประกอบสร้างความหมาย “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก” นี้ “อบเชย” อบรมสั่งสอนด้วยความเอาใจใส่ลูก เมื่อลูกมีปัญหา เมื่อสามมีเมียน้อย ความเป็นภรรยาดีอยู่ค่าลงได้ แต่ความเป็นแม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นจะต้องยิ่งใหญ่ เพราะละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้เห็นความสำคัญของแม่ต่อชีวิตของลูก ชีวิตของลูกขึ้นอยู่กับแม่ เป็นการให้ความสำคัญกับแม่ต่อลูก

สลัก “ดีแล้วละลูก รักแม่มาก ๆ นะลูกแล้ว เพราะแม่ให้ทุกอย่างทุกอย่างกับลูกแม่แต่ลมหายใจเฮือกแรก”

ภาพที่ 4.66 ความหมาย “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”

จากการประกอบสร้างคำพูดของสลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่ตอกย้ำว่า การรักแม่เป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว “แม่ให้ลมหายใจเฮือกแรก” ก็หมายถึงแม่ให้ชีวิตแก่ลูก ดังนั้นแม่คือ คนสำคัญของลูกมากกว่าใคร ๆ เป็นการตอกย้ำว่า “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก”

ตัวอย่างจาก “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ที่แม่กระตุ้นเตือนเมื่อลูก กำลังจะไม่ให้ความสำคัญกับแม่

จินดา “ถ้าแม่สำคัญ ทำไมแม่บอกว่าอย่าเพิ่งแต่งงาน แกถึงไม่เชื่อแม่”

ชีระ “นั่นมันคนละเรื่องกันแม่”

ภาพที่ 4.67 ความหมาย “แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า”

เป็นการท้วงติงลูก เมื่อรู้สึกว่ ความสำคัญของแม่ต่อลูกกำลังจะลดน้อยลงจากการไม่ เชื่อฟังแม่

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างความหมายว่า “แม่คือคนที่สำคัญที่สุดต่อลูก” นี้ เป็นการ แสดงให้เห็นว่าความสำคัญนี้จะต้องได้รับการปลูกฝัง และส่งต่อให้กับลูกหลานต่อไป รวมถึงเป็น การตอกย้ำ และกระตุ้นเตือนให้ไม่ลืมความสำคัญของแม่นี้ โดยแสดงอาการตัดพ้อลูก เมื่อลูกเริ่มไม่ เชื่อฟัง อันเนื่องมาจากการที่ลูกมีสังคมนอกบ้าน ได้แก่หน้าที่การงาน และการมีครอบครัว ทำให้ แม่เกิดความรู้สึกได้ว่าความสำคัญของแม่ที่มีต่อลูกอาจจะลดน้อยลง โดยผลที่เกิดกับลูกในละคร โทรทัศน์นั้นก็ยังเป็นไปในลักษณะของการเชื่อฟังแม่ว่า แม่คือคนสำคัญที่สุดของลูก เช่นกัน

จากตาราง 4.14 ความหมาย “แม่ต้องการจะอยู่กับลูกให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้”

การประกอบสร้างความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากการอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับความ ต้องการอยู่กับลูกเป็นระยะเวลาานของแม่ในละครโทรทัศน์ เป็นไปในลักษณะตอกย้ำว่าแม่จะอยู่ กับลูกตลอดไป ไม่มีเงื่อนไขทั้งทางด้านอายุ และภพภูมิ แม่มีความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่นี้ว่าเป็น สิ่งถูกต้อง

แดง “ดีใจจัง นายธีจะแต่งงาน คราวนี้แม่ก็สบายแล้วไม่ต้องห่วงน้อง”

จินดา โทล่งออกมา “ใครบอกแก้วช้อนอยากให้มันแต่ง”

แดง “นี่อย่าบอกนะว่าแม่ห่วงลูกชาย ไม่อยากให้มีเมีย”

จินดา “ก็ไอชิตี ชันยังรักมันไม่มากพอ”

แดง “แม่ ชมันอายุสามสิบกว่าแล้วนะ แม่ต้องปล่อยให้มันไปมีชีวิตเองได้แล้ว”

จินดา “ไม่ ยังไงมันก็เป็นลูกชัน คอให้มัน 60 มันก็ยังเป็นลูกแห่งของชัน”

ภาพที่ 4.68 แม่ต้องการจะอยู่กับลูกให้นานที่สุดในละครโทรทัศน์ เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า”

จากภาพ คือตัวอย่างการประกอบสร้างจาก จากละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ที่ “จินดา” พูดกับลูกสาวที่ทักท้วงไม่ให้ลูกชายแต่งงานอย่างมั่นใจ

การประกอบสร้างของละครโทรทัศน์จะเห็นได้ถึงความหมาย ความผูกพันของแม่ที่มีกับลูก เป็นการให้ความหมายว่า รักของแม่ที่มีต่อลูกไม่มีวันหมด ไม่มีวันเสื่อมคลาย ลูกจะมีอายุมากขึ้นมากเพียงใด แม่ก็ยังมองว่าลูกคือเด็กที่แม่ต้องดูแลให้ความรักความอบอุ่น เห็นได้จากคำว่า “ลูกแห่ง” และเมื่อเป็นคำว่า “ลูกแห่งของชัน” ก็มีความหมายถึง การกำหนด การจัดการชีวิตลูกที่แม่ยังคงทำได้เหมือนเดิมไม่ว่าแม่ลูกจะมีอายุมากขึ้น อำนาจในการดูแลลูกก็ยังคงเป็นอำนาจที่แม่ต้องการครอบครอง

ตัวอย่างการประกอบสร้างจาก จากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่ “คุณหญิงอบเชย” พูดให้ความมั่นใจกับลูกว่ารักของแม่จะอยู่กับลูกตลอดไป

คุณหญิงอบเชย “รักของแม่ไม่เพียงปลอบประโลมใจ รักของแม่จะเป็นฉัตรแก้วกั้นภัยให้ลูก รักของแม่จะติดตามปกป้องลูกทุกชาติทุกภพ”

ภาพที่ 4.69 ความเป็นแม่ที่ต้องการจะอยู่กับลูกให้นานที่สุดในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่แม่ปลุกฝังให้ให้ความมั่นใจกับลูกว่ารักของแม่คือ ฉัตรแก้วคุ้มครองภัย เป็นความหมายของแม่ในทางพระพุทธศาสนา ที่แม่มีหน้าที่และบทบาทการเป็นบุรพเทพ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองผองภัยทั้งหลายที่จะมากล้ำกรายลูก

จากตาราง 4.14 ความหมาย “ไม่มีใครรักลูกได้มากเท่าแม่รัก” ละครโทรทัศน์ประกอบสร้าง เป็นไปในลักษณะตอกย้ำความรักของแม่ ตัวอย่างจากละคร “รักคุณเท่าฟ้า” ที่ใช้เหตุผลไม่มีรักใดมาเทียมความรักของแม่ได้

จินดา “แกต้องการเหตุผลหรือ แม่จะบอกให้รู้นะ ไม่มีผู้หญิงคนไหนจะรักและหวังดีกับแกเท่าแม่หรอก”

จากตัวอย่าง เป็นการประกอบสร้างความหมายของการให้ความสำคัญกับความเป็นแม่ ความรักของแม่ที่มีต่อลูก ว่าไม่มีใครเทียบเทียมได้ เป็นการตอกย้ำความสำคัญของแม่ให้กับผู้รับชมละครโทรทัศน์

ตัวอย่างจากละครเรื่อง “ปีกมาร” นำเสนอความมั่นคงในความรักของแม่ที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงได้ เป็นคำพูดที่แม่นำมาบอกกับลูกในยามที่ลูกมีปัญหาครอบครัวและจะต้องหย่าร้างกันเกิดขึ้น เป็นการย้ำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแม่ลูกที่ไม่มีวันแยกหรือตัดขาดจากกันได้ ในขณะที่ความสัมพันธ์อื่นเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา เมื่อเลิกร้างต่อกันก็จะกลายเป็นอื่น เป็นการตอกย้ำว่า “ไม่มีใครรักลูกได้มากเท่าแม่รัก”

สลัก “เมียเลิกกันแล้วก็เป็นคนอื่น แต่แม่ แกจะเลิกกับเมียสักกี่คน แม่ก็ยังเป็นแม่แกอยู่เข้าใจมั๊ย ภูฉาย”
ภูฉายมองหน้าแม่นั่งอยู่นานด้วยความสับสนในใจ
ภูฉาย “ครับแม่”

ภาพที่ 4.70 ความเป็นแม่ที่ไม่มีใครรักลูกได้เท่าแม่รักในละคร โทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”

ทั้งนี้ผลที่เกิดกับลูกในละครโทรทัศน์ก็ยอมรับในความรักของแม่ที่มีต่อลูก ลูกจึงยังคงเชื่อฟังและไม่คัดค้านทุกครั้งที่แม่นำเอาความรักของแม่มาคลายข้อสงสัยในการกระทำของแม่เสมอ ดังนั้นการประกอบสร้างเหล่านี้จึงเป็นคำอธิบายจากละครว่า ลูกสามารถที่จะมีความรักอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากแม่ได้อีกมากมายในสังคมของลูก แต่อย่างไรก็ตามความรักของแม่จะมากกว่าความรักอื่น ๆ ของลูกทั้งหมด

จากตาราง 4.14 ความหมาย “ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่”

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างในลักษณะตอกย้ำ ว่า “แม่” คือ สถานภาพที่ผู้หญิงได้รับทันทีที่มีลูก ลูกจะทำให้ผู้หญิงเป็นคนที่สมบูรณ์ และผู้หญิงที่เป็น “แม่” ก็พร้อมที่จะเข้มแข็งเพื่อทำหน้าที่ตามสถานภาพ “แม่”

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่ตัวละครลูกกำลังตกอยู่ในภาวะหมดอาลัยตายอยากจากปัญหาครอบครัวจนล้มและไม่ใส่ใจความเป็นไปของลูก ลูกเริ่มจะมีปัญหากับการเรียน “อบเชย” ผู้เป็นวิญญูณแม่จึงต้องมากระตุ้นเตือนให้รู้ว่า คนเป็นแม่ต้องเข้มแข็งกว่าคนอื่นเพื่อลูก และต้องรักลูกมากที่สุด

คุณหญิงอบเชย

“ทันทีที่แม่ทุกคนให้กำเนิดลูก โลกของแม่เหมือนเดิมบริบูรณ์ขึ้นมา ชีวิตมีค่า ชีวิตมีความหมาย ชีวิตของคนเป็นแม่ จะรู้จักรักที่สมบูรณ์ จนไม่อาจรักใครเสมอเหมือน”

ซีนกลั่น “ไม่มีรักใครเสมอเหมือน เพราะลูกของเราหรือคะ”

คุณหญิง (พยักหน้า) “ใช่แล้ว ใครๆก็เข้าใจว่า ลูกเป็นคนดีขึ้นมาได้ เพราะคำสั่งสอนของพ่อแม่ เพราะมีรักของพ่อแม่ ลูกจึงไม่กล้าทำชั่ว แต่หากคิดให้ดี พ่อแม่ก็เป็นคนดีขึ้นมาได้ เพราะลูกเหมือนกัน”

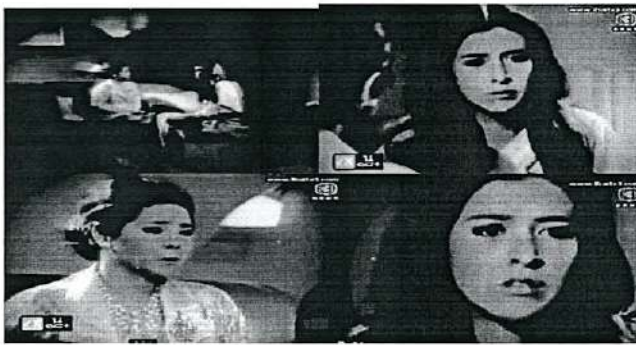
ซีนกลั่น “เพราะพ่อแม่มีลูก พ่อแม่จึงเข้มแข็งยิ่งกว่าที่เคยทำ เป็นคนดีได้มากกว่าที่เคยเป็น เพราะลูกนั่นหรือคะ”

(คุณหญิงพยักหน้า)

ภาพที่ 4.71 ความหมาย “ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่ เพราะมีลูกแม่จึงเข้มแข็งและเป็นคนดีมากกว่าที่เคยเป็น” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

(จิตของรัมภานั่งอยู่กับคุณหญิงอบเชย ที่พยายามพูดให้คิด)

คุณหญิงอบเชย “การที่คิดตัวอยู่กับผู้หญิงทุกคน ทุกสมัยคือการระแวงความเป็นแม่ เพราะมีลูก แม่จึงไม่เคยมีชีวิตของตนเอง เพราะมีลูกนี่เอง แม่ทุกคนจึงมีความอดทนสูงยิ่งกว่าผู้ชาย”

ภาพที่ 4.72 ความหมาย “ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่ เพราะมีลูก แม่จึงไม่เคยมีชีวิตของตนเอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

คุณหญิงอบเชย “ไม่มีใครรู้ว่าทำไม วันนั้นคุณหลวงจู่ ๆ ก็มา บางทีมันดรามามีคำอาจพ่ายแพ้ต่อวิญญานบริสุทธิ์คู่ฟ้าขาวของเด็กน้อย”

รัมภา “เพราะลูกเป็นห่วง...เป็นบ่วงร้อยรัดพ่อแม่เอาไว้ให้เดินไปสู่ความดี ความเจริญที่ยิ่ง ๆ ขึ้นไป”

คุณหญิงอบเชย “มันเป็นอย่างนั้นเสมอ เป็นมาทุกยุคทุกสมัย

ภาพที่ 4.73 ความหมาย “ลูกคือสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตแม่ ให้แม่เดินไปสู่ความดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” เมื่อลูกเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง แม้ว่าแม่จะกำลังอยู่ในภาวะที่ร่างกายและจิตใจไม่พร้อมจากโรคภัยตามวัยและความน้อยใจลูก ๆ แต่ทันทีที่รู้ แม่ที่เจ็บป่วยก็เข้มแข็งขึ้นมาทันที และทำหน้าที่ของแม่ ไปเยี่ยมลูก ให้กำลังใจและจัดเตรียมอาหารบำรุง

จินดา “แต่แกเป็นลูกแม่นะ มันเป็นหน้าที่ของแม่ ที่จะต้องรู้ว่าลูกมีทุกข์ มีสุขยังไง”

สำหรับผลที่เกิดกับลูกในละครโทรทัศน์นั้น ลูกก็ยอมรับและรับรู้ในความสำคัญของลูกที่มีต่อแม่นี้ ดังนั้นการประกอบสร้างเหล่านี้จึงเป็นนำเสนอจากละครโทรทัศน์ที่ตอกย้ำว่า แม่คือบุคคลที่จะต้องให้ความสำคัญกับลูกมากที่สุด เพราะลูกคือสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตแม่

จากตาราง 4.14 ความหมาย “แม่คือผู้ที่คอยขจัดภัยอันตรายที่มากล้ำกรายลูก แต่วิธีการที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนดก็อาจสร้างความทุกข์ใจให้ลูก”

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างเป็นไปในลักษณะตอกย้ำบทบาทหน้าที่บุรพเทพของแม่ในการปกป้องผองภัยให้กับลูก

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่ครุบาพูดถึงการทำหน้าที่ของแม่ ที่เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของแม่ที่บางครั้งก็มีวิธีการที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด

ตัวอย่างจากคำพูดของ ครุบา “ท่านเหมือนแม่ทุกคน ถ้ามียุ่งจะมากัดลูก มีทางเดียว ดียุ่งตัวนั้นให้ตาย”

ตัวอย่างจากคำพูดของ “คุณหญิงอบเชย” ที่แสดงให้เห็นว่า ยังไงเสียคนที่ทำอันตรายแก่ลูกก็จะต้องได้รับการปะทะและตอบโต้จากผู้เป็นแม่แน่นอน

คุณหญิงอบเชย “กินน้ำได้สอกลอย่างนี้กันว่าสนุก ยิ่งกินน้ำได้สอกที่มีแม่อย่างคุณหญิงอบเชย มึงคิดผิดแล้ว”

(ฟังขอร้องคุณหญิงที่กำลังใช้เท้าเหยียบขี้แผลที่หลังของแพงที่มีเกลือหรือน้ำเกลือทาทับริบรอบโบยไว้)

คุณหญิงอบเชย “ถ้าอยากให้กูพอ ก็สั่งลูกมึง แต่อย่ามาทำร้านในเรือนกู รู้เอาไว้”

นะ อีฟิ่ง อีแพง ทำกุนะไม่เท่าไร ทำลูก
กูร้องไห้ แม่แต่หยคน้ำตาเดียว พวกมึง
ตาย”

ภาพที่ 4.74 ความเป็นแม่ที่คอยขจัดภัยอันตรายที่มากล้นร้ายลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

การขจัดภัยอันตรายให้กับลูกแม่สามารถทำได้ในลักษณะของการป้องกันไม่ให้
อันตรายเกิดขึ้นกับลูกได้ ตัวอย่างจาก “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่ครองตัวเป็นม่าย
ตัวอย่างจากทสนทนา

สลัก “ดูแม่ซี พ่อแกทิ้งไป แม่ยังครองตัวเป็นม่ายโดยไม่มีเรื่องค้างพริ้ว เพราะอะไร
เพราะแม่รักแก ไม่ต้องการให้พ่อเลี้ยงมาข่มเหงลูก แกต้องรักแม่ให้มากนะกู”

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” เหตุการณ์ที่ลูกต้องทนทุกข์จากการตามมาชาติ
ภพปัจจุบันของแพงเพื่อมาทำร้ายรุมราด้วย การให้สามนไปมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับเดือนแรม
คนข้างบ้าน คุณหญิงอบเชยจึงต้องมาปลอมโยนแม่จะเป็นการปลอมโยนที่อยู่กันคนละชาติภพ

คุณหญิงอบเชย “แม่อยู่ที่ลูก ไม่
เป็นไรนะ อ้อมกอดของแม่ มีไว้
ปกป้องกันลูก มีไว้ให้ความอบอุ่นลูก
แม่อยู่ที่นี้แล้ว จะติดตามคุ้มครองลูก
ตลอดไปนะ”

ภาพที่ 4.75 ความเป็นแม่ที่คอยคุ้มครองลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

ชันทลิน “ลูกคิดถึงคุณแม่ทุกนาที คุณหลวง
ไม่รักฉันแล้ว”

(สองแม่ลูกโผล่เข้าออกกัน)

ชันทลิน “ลูกคิดถึงคุณแม่ทุกนาที คุณหลวง
ไม่รักฉันแล้ว”

คุณหญิง “ไม่ ไม่จริง ไม่มีใครไม่รักลูกของ

แม่ แม่อยู่แล้ว แม่จะจัดการทุกอย่างให้ลูก
เอง แม่จะจัดการเองลูก”
(เจ๊บแก้ว)

ภาพที่ 4.76 ความเป็นแม่ที่คอยปกป้องในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

ผลที่เกิดกับลูกจากการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ คือ ลูกเป็นคนอ่อนแอ เห็นได้จากตัวละครลูกสาวของ “คุณหญิงอบเชย” ทั้งชาติภพที่แล้วคือ “ซิ่นกลิ่น” และชาติภพปัจจุบันคือ “รัมภา” อ่อนแอ เอาแต่ร้องไห้ หมกอาลัยตายอยาก ไม่สามารถดำเนินชีวิตต่อไปตามหน้าที่ของตัวเองได้ เมื่อรับรู้ได้ว่ามีคนมาทำลายชีวิตครอบครัวของตัวเอง หรือ “ภูฉาย” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่เอาแต่ร้องไห้เรียกร้องขอความช่วยเหลือจากแม่ให้จัดการปัญหาชีวิตครอบครัวของตัวเอง เป็นลูกแห่งในสายตาของคนรอบข้าง

จากละครโทรทัศน์ คือการแสดงว่า การทำหน้าที่ของแม่ในการขจัดภัยอันตรายของลูก เป็นสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานความเป็นแม่กำหนด คือบทบาทหน้าที่บูรพเทพ แต่วิธีการของแม่ต่างหากที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ดังนั้น แม่มีหน้าที่ขจัดภัยอันตรายให้กับลูก แต่หน้าที่นี้ก็ต้องไม่ขัดกับมาตรฐานของสังคมที่กำหนดไว้สำหรับการอยู่ร่วมกันด้วย

จากตาราง 4.14 ความหมาย “แม่คือคนจัดการอนาคตของลูก แต่วิธีการของแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ลูกจะทุกข์ใจ” ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างการจัดการอนาคตของลูก ในลักษณะตอกย้ำว่าหน้าที่นี้ แม่สามารถทำได้ ด้วยการจัดการปัญหาชีวิตครอบครัวของลูก การจัดการหน้าที่การงานของลูก ดังรายละเอียด

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่คุณหญิง “อบเชย” ผู้เป็นแม่ที่ต้องการจัดการปัญหาครอบครัวให้กับลูกแม้ว่าวิธีการจัดการปัญหาของแม่จะต้องใช้ความรุนแรงกับผู้ที่มาทำร้ายลูกของตนก็ตาม โดยที่ไม่ต้องให้ลูกเข้ามาเกี่ยวข้องเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีกับลูก

อบเชย “ลูกรักของแม่ จิตใจของลูกมีแต่ความบริสุทธิ์ซึ่งคงมาตั้งแต่เกิด หัวใจของซึ้นกลืนลูกแม่ แทบจะไม่รู้จักคำว่า โกรธ เกิดียด ใครทั้งสิ้น ขอให้ลูกจงรักษาความบริสุทธิ์ นั้นไว้เถิด เรื่องเลวทรามคำซ้า ผิดบาปทั้งปวง แม่จะเป็นคนรับไว้เอง”

ภาพที่ 4.77 ความเป็นแม่ที่จัดการอนาคตของลูกด้วยวิธีการเบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่ “สลัก” ผู้เป็นแม่หาทุกวิถีทางที่จะเอาชนะคดีฟ้องร้องของลูกชายกับภรรยาที่ต้องได้คำตอบสุดท้ายคือ หย่า ทำให้ได้ลูกชายกลับคืน ได้หลาน และได้ทรัพย์สินจากการฟ้องร้อง โดยไม่สนใจความรู้สึกหรือความต้องการที่แท้จริงของลูก

สลัก “นี่กู เมื่อคืนนี้แม่นอนคิดทั้งคืนเรื่องวางแผนฟ้องกลับนังสลัดลา เอ้อ ในที่สุดโชคก็หันกลับมาเข้าข้างเรานะ ฉันทึกว่าฉันจะสูญตาหนูไปซะแล้วซี แต่นั่นก็ไม่สำคัญเท่ากับ แม่ได้แก่กลับมาเป็นของแม่”

ตัวอย่างการจัดการหน้าที่การงานของลูก จาก “สลัก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ที่จัดการอนาคตการงานของลูกให้ก้าวหน้า

สลัก “แม่ดีใจที่แก่จะได้เป็นผู้จัดการภาค เขาต้องเห็นความสามารถของแก เห็นความสามารถของแม่ แม่น่ะเหนื่อย เลี้ยงแกกว่าจะปั้นแกได้ดังใจแม่”

ผลที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูมีสองลักษณะ คือ

ผลที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู ลูกเป็นคนอ่อนแอ ไม่สามารถจัดการปัญหาของตัวเองได้เรียกร้องให้แม่ช่วยหาทางออกของปัญหา เรียกร้องให้แม่ช่วยเหลือ ส่วนหนึ่งมาจากการเลี้ยงดูของแม่เองที่วางแผนให้กับชีวิตของลูกมาตั้งแต่ต้น

ผลที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู ลูกหนีออกจากชีวิตแม่ หรือ ปิดบังแม่ เมื่อแม่แสดงบทบาท หน้าที่และพฤติกรรมที่มากเกินไป ไม่ฟังเสียงความต้องการของลูก ลูกจึงหนีออกจากชีวิตลูกดังที่ “ภูฉาย” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” หนีแม่ไปโดยไม่ใยดีความเป็นไปของแม่ หลบไปใช้ชีวิตอยู่กับพ่อที่ต่างจังหวัด หรือ “กัปตันธีระ” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ที่

ปิดบังความจริงกับแม่เมื่อมีแฟนคนใหม่ เพราะกลัวแม่ขัดขวางการแต่งงานอีกเหมือนเช่นที่เคยทำมาแล้วถึงสามครั้ง

จากการอบรมเลี้ยงดูของแม่ที่รักลูกมากเกินไปจากละครโทรทัศน์ แสดงว่า การทำหน้าที่ของแม่ในการจัดการอนาคตของลูก เป็นสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานความเป็นแม่กำหนด แต่วิธีการของแม่ต่างหากที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ดังนั้น หากแม่จะทำหน้าที่จัดการอนาคตของลูก แม่ก็ควรต้องจัดการและวางแผนอนาคตร่วมกันกับลูก เพราะลูกคือเจ้าของอนาคตนั้น

จากตาราง 4.14 ความหมาย “แม่คือผู้กำหนดวิถีชีวิตลูก แต่ก็ควรให้ลูกได้ร่วมกำหนดชีวิตของลูกด้วย” ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างการกำหนดชีวิตของลูก ทั้งลูกควรจะทำอยู่ที่ไหน ในฐานะอะไร ลูกควรจะทำอะไรและไม่ควรทำอะไร ใครบ้างที่ลูกควรคบ โดยพฤติกรรมนี้ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างจากลักษณะนิสัยของแม่ที่เป็นคนแข็งกร้าวและมีความมั่นใจในตัวเองสูง และจากการที่แม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียวมาตั้งแต่ต้น เนื่องจากเลิกรากับสามีตั้งแต่ลูกยังเล็ก ดังนั้นแม่จึงทุ่มเทการเลี้ยงดูไปยังลูกในลักษณะของการกำหนด ติกรอบ วางแนวทางให้กับชีวิตลูกทุกอย่างเพื่อทดแทนความสูญเสียสามีไป เพื่อแสดงให้เห็นว่าสามารถเลี้ยงลูกได้เป็นอย่างดีและมีคุณภาพ

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”

สลัก “แกเป็นพ่อคนแล้วนะภรรยา มีลูกก็มีรายจ่าย มีภาระเพิ่ม ต้องบวกลบคูณหาร อย่าสับเพร่า”

ภาพที่ 4.78 ความเป็นแม่ที่กำหนดวิถีชีวิตลูกในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”

ตัวอย่างจากการกำหนดเวลากลับบ้านของคุณ ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” สลัก “ฮ้อ เตี้ยวก่อน เย็นนี้คิดเวลานะ แม่ตั้งนาฬิกาไว้แล้ว เมื่อรูดคิดเอาไว้ด้วย เพราะฉะนั้น แกต้องกลับมา สี่โมงเป๊ะ” หรือตัวอย่างจากการที่ได้รู้ว่าลูกไปนอนกับหญิงบริการ สลัก “นี่เนอะ...นี่...ไปติดเชื้อมาจากไหน มาจากพ่อแกใช้มัย ผู้หญิงสกปรกพรรคนั้น แกไปนอนกับมันได้ยังไง นังมัยไปผสมน้ำอุ่นใส่ยาฆ่าเชื้อใส่ลงไปยอะๆนะ ฉันจะจับภูอาบน้ำ ไป ขึ้นไปข้างบนกับแม่ ไปอาบน้ำสระผม แชน้ำยาฆ่าเชื้อ แม่ไม่ยอมให้เกตายเพราะโรคเอดส์ เข้าใจมัย”

ผลที่เกิดกับลูกจากการอบรมเลี้ยงดูด้วยการกำหนดวิถีชีวิตของคุณมีสองลักษณะคือ ลูกเป็นคนอ่อนแอ และ ลูกหนีออกจากชีวิตแม่

ผลที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู ลูกเป็นคนอ่อนแอ ไม่สามารถจัดการปัญหาของตัวเองได้เรียกร้องให้แม่ช่วยหาทางออกของปัญหา เรียกร้องให้แม่ช่วยเหลือ

ผลที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู ลูกหนีออกจากชีวิตแม่ หรือ ปิดบังแม่ เมื่อแม่แสดงบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมที่มากเกินไป ไม่ฟังเสียงความต้องการของลูก ลูกจึงหนีออกจากชีวิตลูกดังที่ “ภูฉาย” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” หนีแม่ไปโดยไม่ใยดีความเป็นไปของแม่ หลบไปใช้ชีวิตอยู่กับพ่อที่ต่างจังหวัด

การอบรมเลี้ยงดูของแม่ที่รักลูกมากเกินไปจากละครโทรทัศน์ คือการแสดงว่า การทำหน้าที่ของแม่ในการกำหนดวิถีชีวิตของลูก เป็นสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานความเป็นแม่กำหนด แต่เมื่อลูกมีวิถีชีวิตที่มากกว่าครอบครัวการเป็นแม่ลูกแล้ว แม่ก็ต้องเข้าใจในวิถีชีวิตอื่น ๆ ของลูก เช่น วิถีชีวิตในการทำงาน วิถีชีวิตส่วนตัว วิถีชีวิตในการเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นสามีของลูก เพื่อลูกจะได้แสดงบทบาทหน้าที่ของตัวเองได้เหมาะสมตามวิถีชีวิตของลูกที่ต้องมีบทบาทมากกว่าการเป็นลูกของแม่เพียงบทบาทเดียว

2.2.3 พัฒนาการความเป็นแม่รักลูกมากเกินไป

การเปลี่ยนแปลงของแม่ที่เป็นพัฒนาการของความเป็นแม่นี้ กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของตัวละครจากการดำเนินเรื่องของละครตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่อง จนกระทั่งจบเรื่อง โดยวิเคราะห์จากพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากกายภาพ จิตใจ และสังคม ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แสดงพัฒนาการความเป็นแม่ที่รักลูกมากเกินไป

พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
แข็งกร้าว	แข็งกร้าว	แข็งกร้าว	จินดา สลัก คุณหญิงอบเชย
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม (ฐานะ/ชนชั้น)			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
รวย/ชนชั้นกลาง	รวย/ชนชั้นกลาง	รวย/ชนชั้นกลาง	จินดา สลัก
รวย/ชนชั้นสูง	รวย/ชนชั้นสูง	รวย/ชนชั้นสูง	คุณหญิงอบเชย
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม (อาชีพ)			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
ไม่มีอาชีพ	ไม่มีอาชีพ	ไม่มีอาชีพ	จินดา, สลัก, คุณหญิงอบเชย
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
หวงและห่วงลูกมาก	หวงและห่วงลูก มากขึ้น	วางตัวและวางใจเป็นกลาง ตามหน้าที่แม่ เมื่อลูกมีครอบครัว	จินดา สลัก คุณหญิงอบเชย
มีอำนาจเหนือลูก	มีอำนาจเหนือ ลูก	วางตัวและวางใจเป็นกลาง ตามหน้าที่แม่ เมื่อลูกมีครอบครัว	จินดา สลัก

พัฒนาการความเป็นแม่ที่รักลูกมากเกินไป ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ และพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม คือ ฐานะ/ชนชั้น และ อาชีพ ผลการศึกษาพบว่า แม่กลุ่มที่รักลูกมากนี้ พัฒนาการที่มาจากกายภาพ และสังคม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ลักษณะทางจิตใจ “หวงลูก” เริ่มเรื่อง แม่ที่รักลูกมากเปิดเผยความรู้สึกและความต้องการของตน ว่าหวงลูกและไม่ต้องการให้แต่งงาน กระทำตามความต้องการจนขัดขวางการแต่งงานของลูกสำเร็จ ความสำเร็จส่วนหนึ่งมาจากความร่วมมือจากลูกชายด้วยเป็นสำคัญที่ยอมเลือกแม่ เพื่อความสุขของแม่ แม่จึงมั่นใจว่ารักของแม่ยังมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของลูก สิ่งที่ใช้เป็นข้ออ้างคือ ต้องการรักลูกให้นานกว่านี้ ยังรักลูกได้ไม่มากพอ ไม่มีใครรักลูกได้มากเท่าที่แม่รัก

กลางเรื่อง กระทำเพื่อแสดงความห่วงลูกชายของแม่เริ่มแสดงมากขึ้นจนคนในสังคมเริ่มรับรู้ แฟนของลูกสามคน เพื่อนของแม่ และเมื่อแม่เริ่มทวิตความห่วงลูกมากขึ้นจนไร้เหตุผลและเกินความพอดี สังคมก็เริ่มต่อต้านความคิดและการกระทำของแม่ด้วยการทักท้วง แต่แม่ก็ยังเชื่อมั่นในการกระทำของตนเอง เพราะลูกก็ยังยินดีอยู่กับแม่ ความทุกข์ของลูก แม่ก็เชื่อว่าความรักของแม่จะทำให้บรรเทาได้ ผลที่เกิดขึ้นกับลูกคือ ลูกเริ่มปิดบัง เริ่มถามหาเหตุผล เริ่มเปิดเผยความต้องการที่แท้จริงของตัวเอง จบเรื่อง กระทำตามความต้องการของแม่เป็นไปในลักษณะปฏิเสธลูกในลักษณะเหมือนตัดขาดความเป็นแม่ลูก ผลคือลูกพยายามทำให้แม่เห็นว่า แม่ยังคงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของลูก จนกระทั่งแม่ได้พบความจริงที่มาทลายความลี้ลับของแม่ ไม่ว่าจะแม่จะต้องการรักลูกให้นานแค่ไหน วันใดวันหนึ่งแม่ก็ต้องตายจากลูก และยังมีคนที่รักลูกได้มากเท่าที่แม่รัก จากความรักของสามีของลูกสาว ดังนั้นลูกชายก็ต้องมีคนรักได้มากเท่าที่แม่รักเช่นกัน ผลที่เกิดขึ้นคือทุกคนมีความสุข แม่ ลูกชาย ลูกสาวและครอบครัว

ลักษณะทางจิตใจ “ห่วงลูก” แม่ที่รักลูกมากเกินไป เริ่มเรื่อง ด้วยการเลี้ยงดูลูกอย่างดี เพื่อเติบโตเป็นผู้หญิงที่มีคุณค่าทั้งการเป็นเมียและการเป็นแม่ จัดการชีวิตลูกด้วยการหาคุ้มครองที่ดีและเหมาะสมให้ สำหรับลูกแล้วก็ยินยอมให้แม่จัดการชีวิตและกำหนดวิถีชีวิตให้ลูก “ชีวิตลูกเป็นของแม่” กลางเรื่อง แม่ จัดการชีวิตลูกด้วยการเข้าไปแก้ไขปัญหาคอรัวของลูก ด้วยวิธีการรุนแรงและเด็ดขาด ปัญหาคอรัวของลูกยิ่งมากขึ้น ลูกมีความทุกข์มากขึ้น แม่ยิ่งแก้ปัญหาคอรัวด้วยวิธีที่รุนแรงมากขึ้นด้วยโมหะและโทสะ จบเรื่อง แม่ ไม่สามารถแก้ปัญหาคอรัวให้ลูกได้ จึงต้องข้ามภพข้ามชาติมาดูแลปกป้องลูก และมีผู้ชี้แนะทางที่ถูกต้องสำหรับการแก้ปัญหาคอรัวให้ลูก

ลักษณะทางจิตใจ “มีอำนาจเหนือลูก” เริ่มเรื่อง แม่ มีความคิดไม่ต้องการให้ใครมาพรากลูกไปจากตนทั้งพ่อของลูก และไม่เห็นด้วยกับการจะมีคู่ครองของลูก ลูก “กรับแม่” คือคำตอบที่ลูกชายพูดกับแม่เสมอ กลางเรื่อง แม่ การกระทำยืนยันความคิดแม่แทรกแซงชีวิตคู่ของลูก ด้วยการไม่ลดบทบาทการเป็นแม่ ในส่วนของลูก เกิดปัญหาคอรัวจนกระทั่งจะนำไปสู่การหย่าร้างและล้มเหลว จบเรื่อง แม่ เปลี่ยนแปลงความคิดและการกระทำ จากพฤติกรรมที่ลูกแสดงกิริยาก้าวร้าว พุดจาหยาบคายกับแม่ และหนีออกจากบ้าน

การประกอบสร้างพัฒนาการความเป็นแม่ทางจิตใจ “ห่วงลูก” และ “มีอำนาจเหนือลูก” จนแม่เข้าไปจัดการปัญหาครอบครัวของลูก เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ของแม่จากสถาบันศาสนา แม่มีบทบาทหน้าที่เป็นบูรพาจารย์ คือการเป็นครูคนแรก ที่อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี โดยการอบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดีได้นั้นแม่ต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน คือการให้ ปิยวาจา คือการพูดจาไพเราะอ่อนหวาน อัตถจริยา คือการประพฤติคนดี และ สมานัตตา คือการหมั่นทำบุญรักษาศีลเป็นนิจ เมื่อลูกถึงวัยมีครอบครัวของตัวเองต้องวางอุเบกขา คือวางตัวและวางใจเป็นกลาง คอยเฝ้ามอง คอยให้คำปรึกษาหรือให้การช่วยเหลือเมื่อลูกต้องการ ดังนั้นหากแม่วางตนในความเป็นแม่ไม่ถูกต้อง ลูกก็จะมีปฏิกริยาตอบโต้ได้ทั้งในลักษณะ อ่อนแอ หลบหนี และตอบโต้ด้วยความก้าวหน้า เช่นเดียวกับพัฒนาการความเป็นแม่ทางจิตใจ “ห่วงลูก” การวางตนของความเป็นแม่เมื่อลูกจะมีคู่ครอง เป็นการวางตนที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด ลูกก็จะมีปฏิกริยาตอบโต้ได้ทั้งในลักษณะ ขอมทำตามใจแม่ และ หลีกเลี้ยง หลบซ่อน หลบหนี ในที่สุด

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์วิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม่ควรต้องเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนดทั้งวิธีคิดและวิธีการ และหากแม่ไม่ทำตามที่ตั้งคกกำหนด แม่ก็จะได้รับการลงโทษ นั่นคือความทุกข์ ความไม่สบายใจของแม่ และความทุกข์ความไม่สบายใจของลูกที่จะเกิดขึ้น

2.2.4 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ ของแม่ที่รักลูกมากเกินไป

แม่ที่รักลูกมากจะมีความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัวได้แก่ ลูกสาว หลาน และสามี และที่เป็นสมาชิกของสังคม ได้แก่ คนที่เป็นแม่เหมือนกัน เพื่อน และผู้อยู่ได้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์จะเป็นไปในลักษณะของความไม่ลงรอยกันทางความคิดและการกระทำของพฤติกรรมการเลี้ยงดูลูกของแม่ที่ห่วง ห่วง และบังคับลูกมากเกินไป เกินจากเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมกำหนด การแสดงออกของคนรอบข้างจึงแสดงออกมาในลักษณะของการทักท้วง การเตือน การขอม การให้ข้อคิด และการสื่อเสียน นั่นหมายความว่า ความเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องของแม่กับลูกเท่านั้น สังคมก็สามารถส่งสัญญาณให้แม่รู้ได้เช่นกันว่า แม่ยังคงเป็นแม่ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนดหรือไม่

ตาราง 4.16 แสดงความขัดแย้งและความความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ของแม่ที่รักลูกมากเกินไป
ในละครโทรทัศน์

ความสัมพันธ์	ความขัดแย้ง	การสวดออก
ดำรงรักษาความเป็นแม่ ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม	การอบรมเลี้ยงดูของแม่ของแม่ที่ เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐานที่สังคม กำหนด	เตือน ห้าม ยับยั้ง ให้ข้อคิด

จากตาราง 4.16 ผลการศึกษาพบความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับสมาชิกใน
ครอบครัวได้แก่ ลูกสาว สามี และหลาน

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับลูกสาว ความสัมพันธ์ของแม่รักลูกมากกับตัวละคร
อื่น ๆ ที่เป็นลูกสาวนี้ ลูกสาวจะเป็นเหมือนคู่ตรงข้ามกับลูกชายในการแสดงความรักของแม่ คือ
จะหวงลูกสาวน้อยกว่าลูกชาย ลักษณะความสัมพันธ์ของแม่ที่รักลูกชายมากกว่าลูกสาวในละคร
โทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” จะแสดงออกมาในลักษณะ (1) เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการ
ที่พยายามจะดึงให้แม่ แสดงความรักลูก ให้เป็นอยู่ในกรอบตามเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมกำหนด
ได้แก่ การคอยเตือน คอยห้าม คอยยับยั้งความคิดและการกระทำของแม่ แต่แม่ก็ยังคือไม่ฟัง ด้วย
ความคิดว่า สิ่งที่ทำถูกต้อง (2) ความสัมพันธ์ในลักษณะลูกสาวเป็นที่ปรึกษาให้กับแม่ การ
ประกอบสร้างนี้มาจากฐานความผูกพันของลูกชายและลูกสาว ความเป็นพี่น้องกัน แม่ก็หวังว่า
ความสนิทกันฉันท์พี่น้องจะไม่ปิดบังต่อกัน เล่าสู่กันฟัง แม่จึงคอยแอบถามจากลูกสาวใน
ลักษณะของการคุยกัน ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ของแม่กับลูกสาว เป็นเครื่องยืนยันว่า แม้ว่าจะไม่
ลงรอยกันทางความคิดแต่ในความสัมพันธ์กันที่ยาวนานของแม่ลูกตั้งแต่แม่ให้กำเนิดจนลูกมี
ครอบครัวก็ยังคงแน่นแฟ้น การกระทบกระทั่งกันทางความคิดระหว่างแม่ลูกสามารถเกิดขึ้นได้ ใน
ขณะเดียวกันลูกสาวก็มักจะเป็นที่ปรึกษาให้กับแม่ได้เสมอ

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับหลาน ความสัมพันธ์ของแม่รักลูกมากกับตัวละคร
อื่นๆ ที่เป็นหลานนี้ เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” เมื่อแม่ที่รักลูกมากไม่มีเพื่อนคู่คิดที่เป็น
สามี และหลานก็เป็นลูกสาวของน้องชายที่อุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่เด็ก เมื่อผู้เป็นป้าแสดงบทบาทความ
เป็นแม่ในการรักลูกมากเกินไปด้วยความหวัง จนมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงกับคนทำร้ายลูกเพื่อยุติ

ปัญหา โดยลืมนึกถึงกฎของสังคมที่จะมาลงโทษแม่ หากแม่กระทำการบรรลุโทษได้ หลานจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเรียกสติของผู้เป็นป้ากลับคืนมาได้

	<p>คุณหญิงอบเชย “ปล่อย...ฉันจะฆ่ามัน...ปล่อย”</p> <p>บัวสวรรค์ “ไม่ได้นะเจ้าคะ คุณจะต้องตั้งสติเอาไว้ ก็เหมือนที่มันบอก มันไม่กลัวตายด้วยซ้ำ มันสิ้นคิดขนาดนั้น แต่เราไม่ใช่ เราจะกลายเป็นฆาตกร จะตกต่ำไปทั้งที่ไม่ได้ตั้งใจ...ตั้งสติไว้ อีแพงกำลังใช้ความต่ำของมัน ล่อจิตใจชั้นต่ำของเราออกมา ถ้าเราฆ่ามัน มันก็ตาย มันตายก็จบ แต่เรานี่สิคะ”</p> <p>คุณหญิง “อ้อ...ลูกแม่...ลูกชิ้นของแม่”</p> <p>บัวสวรรค์ “ที่ขึ้นนอนร้องไห้อยู่ เธอเหมือนนกน้อยที่ขาดแม่ไม่ได้ ถ้าคุณอาเป็นฆาตกร นกเล็กๆที่อ่อนแอ คงถูกทอดทิ้งให้ตายคารังแน่นอน”</p> <p>คุณหญิงอบเชย “อ้อ...นี่มันกรรมมันเวรอะไรของฉัน อ้อ...อีแพง...อีแพง...กูจะตามอามาตมิ้งทุกชาติไป อ้อ”</p>
--	--

ภาพที่ 4.79 ความสัมพันธ์ตัวละครที่มีบทบาทให้ความเป็นแม่เบี่ยงเบนกลับเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนดในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปวง”

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับสามี ความสัมพันธ์ของแม่รักลูกมากกับตัวละครอื่นๆ ที่เป็นสามีนี้ แม้ว่ากลุ่มแม่ที่รักลูกมากเกินไป จะหย่าร้างกับสามีตั้งแต่ลูกยังเล็ก สามีไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก แต่จากบทเรียนของพฤติกรรมแม่ที่แสดงออกต่อลูกนั้นมีลักษณะเดียวกันกับที่เคยแสดงกับสามี จนส่งผลให้สามีหนีไปจากแม่ และลูกก็กำลังหนีแม่เหมือนเช่นตน เพื่อป้องกันการตัดขาดความสัมพันธ์แม่กับลูก สามีจึงต้องอาศัยความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยาในการดึงสติของแม่ นั่นหมายความว่า ความเป็นแม่ถ้ามีพ่อด้วยจะเหมือนกับเป็นความสมบูรณ์ของการแสดงบทบาทแม่ได้ อีกทั้งจากละครโทรทัศน์ตัวแม่เองเบี่ยงลึกของความต้องการก็ยังคงต้องการความรักจากสามีอยู่

จากการประกอบสร้างความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่ที่รักลูกมากเกินไปกับสมาชิกของครอบครัว ในละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ความหมายได้ว่า เมื่อแม่มีความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด สมาชิกในครอบครัวก็มีบทบาทในการช่วยกันดึงความเป็นแม่ในอุดมคติกลับคืนมา

จากตาราง 4.16 ผลการศึกษาพบความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับสมาชิกของสังคมได้แก่ ผู้ที่เป็นแม่เหมือนกัน เพื่อน และผู้ได้บังคับบัญชา

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับสมาชิกของสังคมที่เป็นแม่เหมือนกัน ได้แก่ แม่ของลูกสะใภ้ แม่ของว่าที่ลูกสะใภ้ ความสัมพันธ์จะแสดงออกมาในลักษณะของความเหนือกว่าและการให้เกียรติ โดยความสำคัญของแม่ลูกชายจะได้รับเกียรติมากกว่าแม่ของลูกสาว ตัวอย่างจากความสัมพันธ์ของแม่ลูกชายกับแม่ของลูกสะใภ้ที่ปรากฏ ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” จะแสดงออกมาในลักษณะ แม่ของลูกชายจะแสดงความเหนือกว่าออกมาให้แม่ของลูกสะใภ้รู้สึกได้ ซึ่งแม่ของลูกสะใภ้เองแม้จะรู้ว่าเป็นความคิดและการกระทำที่ผิดที่จะทำให้ครอบครัวของลูกมีปัญหา และขยายความเข้มของปัญหาได้ แต่ก็แสดงออกมาในลักษณะของการยอม การให้เกียรติ ในฐานะแม่ของลูกเขย เหมือนเป็นการบอกนัย ๆ ว่า แม่ของลูกชายจะมีความสำคัญและจะได้รับเกียรติมากกว่าแม่ของลูกสาว บทบาทหน้าที่ของแม่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เมื่อลูกโตพร้อมที่จะมีครอบครัว พร้อมทั้งจะออกเหย้าออกเรือน ผู้เป็นแม่ของลูกชายจะได้รับความสำคัญในฐานะ “แม่” ทำหน้าที่เป็นผู้ใหญ่ผู้หวั่นใจให้ลูกชาย แต่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” เมื่อแม่ปฏิเสธการทำหน้าที่นี้ แม่ของว่าที่ลูกสะใภ้ก็ให้เกียรติยอมมาเจรจาเพื่อให้เห็นแก่ลูกและเห็นแก่วัฒนธรรมหรือกรอบของสังคมที่กำหนดหน้าที่นี้ไว้สำหรับแม่ ความสัมพันธ์ของตัวละครในลักษณะนี้จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ให้ความสำคัญกับแม่ของลูกชายมากกว่าแม่ของลูกสาว

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับสมาชิกของสังคมที่เป็นเพื่อน เป็นความสัมพันธ์ในระดับเดียวกัน ในละครโทรทัศน์แสดงความสัมพันธ์ออกมาในลักษณะของการกระเช้าเข้าเหย้ากันระหว่างเพื่อน แต่ก็มีกรณีเหมือนกันว่าพฤติกรรมที่แสดงออกว่ารักลูกมากโดยการห่วงมากเกินไปเป็นสิ่งที่ขัดต่อมาตรฐานสังคมกำหนดในการทำหน้าที่แม่ ละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ให้ความสำคัญกับเพื่อนของแม่ที่มีอายุมากเหมือนกัน มีเวลามาสังสรรค์พูดคุยแลกเปลี่ยนทุกข์สุขกัน

คำเตือนของเพื่อนไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดและการกระทำของแม่ แต่เพื่อนก็อยู่เคียงข้างแม่เสมอจนกระทั่งวันสุดท้ายของชีวิต

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับสมาชิกของสังคมที่อยู่ได้บังคับบัญชา ได้แก่คนรับใช้ แสดงออกในลักษณะของการล้อเลียนและทำให้พฤติกรรมการเลี้ยงดูของแม่ที่ชัดเจนขึ้น ความคิดของสมาชิกของสังคมกลุ่มนี้แม้จะคัดค้าน แต่การกระทำก็ต้องตอบสนองความต้องการของแม่จึงเหมือนเป็นผู้ช่วยของแม่ในการแสดงพฤติกรรม เช่น เมื่อแม่สั่งให้โทรศัพท์ตามลูก (จินดา และสลัก ในละคร โทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” และ “ปีกมาร”) เมื่อแม่สั่งให้ทำร้ายคนที่ทำร้ายลูก จากการที่เพ็ญบัวคนสนิทเขียนตีแผ่จากคำสั่งของคุณหญิงอบเชย ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง”

จากการประกอบสร้างความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่ที่รักลูกมากเกินไปกับสมาชิกของสังคมในละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ความหมายได้ว่า สมาชิกของสังคมที่ประพฤติดังกล่าวหรือยอมรับเกณฑ์ความเป็นแม่ที่ มาตรฐานสังคมกำหนด จะเป็นผู้ที่ช่วยทำให้แม่ที่เบี่ยงเบนกลับคืนสู่ความเป็นแม่ในอุดมคติ

4.2 มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์

การศึกษามายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ เป็นการศึกษาความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ซึ่งเป็นพื้นที่ของมายาคติ (Myth) หรือกระบวนการสรุปยอดความคิดของคนแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำงานอยู่ตลอดเวลา โดยหน้าที่ของมายาคติคือการพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) และการกำหนดความคิด (Impose) ตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ ความหมายในระดับที่สองของการศึกษา “แม่ที่เบี่ยงเบน” ครั้งนี้ คือความหมายความเป็นแม่ที่ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างขึ้นมาจาก แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้เลี้ยงดู แม่ที่รักลูกในทางที่ผิด และแม่ที่รักลูกมากเกินไป โดยวิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่ในระดับที่สองจาก 1) การสร้างตัวละครได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม ลักษณะทางจิตใจ 3) ความเป็นแม่กับการให้กำเนิด 4) ความเป็นแม่กับการอบรมเลี้ยงดู 4) พัฒนาการความเป็นแม่ และ 5) ความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่กับตัวละครอื่น ๆ ผลการศึกษาดังรายละเอียด

“แม่เบี่ยงเบน” ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดูลูก แม่ที่รักลูกมากเกินไป และแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด จากการประกอบสร้างความเป็นแม่จากละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่ในระดับที่สองได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.17 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ จากลักษณะทั่วไปของตัวละคร ทางด้านกายภาพ

ความหมายระดับที่สอง (Connotation) จากลักษณะทางกายภาพ	เปรียบเทียบกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย
<p><u>ลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ</u></p> <p>(1) สังคมยังคงให้การผ่อนปรนหรืออนุโลมแก่แม่ที่มีอายุน้อย ในการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ไม่เป็นไปตามสังคมคาดหวัง และยังคงคาดหวังต่อไปว่า เมื่อแม่อายุมากขึ้น ความเป็นแม่ก็จะดีขึ้นตามไปด้วย</p> <p>(2) การเป็นแม่และความเป็นแม่ คือสิ่งที่ผู้หญิงถูกกำหนด ทั้งโดยธรรมชาติและสังคมสถานภาพ “แม่” จึงเป็นสถานภาพที่มีความสำคัญสำหรับผู้หญิง และเมื่อผู้หญิงมีสถานภาพ “แม่” ผู้หญิงก็ต้องแสดงบทบาทความเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังอย่างสมบูรณ์</p> <p>(3) แม่ที่ให้กำเนิดลูกเมื่ออายุมาก จะมีผลกระทบกับพัฒนาการและสติปัญญาของลูก</p>	ตอกย้ำ
<p><u>ลักษณะทางกายภาพทางด้านรูปร่าง</u></p> <p>(1) ความสวยของผู้หญิง หรือনারีมี่รูปเป็นทรัพย์ ทำให้ผู้หญิงมีทางเลือกมากกว่าความเป็น “แม่” แต่หากทางเลือกนั้นทำให้การเป็นแม่จากการให้กำเนิดและทำให้ความเป็นแม่จากการอบรมเลี้ยงดูลูกเบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด การดักเตือน การกล่อมเกลา และการลงโทษจากสังคมจะทำหน้าที่ทันที</p>	ตอกย้ำและท้าทาย

จากความหมายในระดับที่สองของแม่ที่เบี่ยงเบนในละคร โทรทัศน์จากลักษณะทั่วไปของตัวละครทางด้านกายภาพ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่กำลังทำงานอยู่ ผลการศึกษาเปรียบเทียบมายาคติที่ประกอบสร้างในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักตามกรอบมาตรฐานของสังคมไทย พบว่ามีทั้งในลักษณะของการตอกย้ำและท้าทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย

ผลการศึกษาเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์จากลักษณะทั่วไปทางด้านกายภาพ กับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย คือ แม่ผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก มีลักษณะของความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เอื้อเฟื้อ สั่งสอน เสียสละ และพร้อมปกป้องลูก พบว่า มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์กำลังตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ดังรายละเอียด

(1) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ให้ความหมายว่า สังคมยังคงให้การผ่อนปรนหรืออนุโลมแก่แม่ที่มีอายุน้อย ในการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ไม่เป็นไปตามสังคมคาดหวัง และยังคงคาดหวังต่อไปว่า เมื่อแม่อายุมากขึ้น ความเป็นแม่ก็จะดีขึ้นตามไปด้วย

เป็นการตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่าแม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู การตอกย้ำนี้ มาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out)ว่า แม่ที่ให้กำเนิดลูกที่มีอายุน้อยคือแม่ที่ไม่มีความพร้อม หรือไม่มีการเตรียมความพร้อมที่จะเป็นแม่ ด้วยเหตุผลจากพัฒนาการของมนุษย์ทางด้านอายุ อายุ 16-18 ปี คืออายุที่เป็นวัยรุ่น เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะในด้านอารมณ์ความรู้สึก ดังนั้นในการเป็นแม่และการแสดงบทบาทความเป็นแม่ของแม่ที่มีอายุน้อยในสถานะที่เป็นวัยกำลังเปลี่ยนผ่านนี้ ก็อาจจะมีความไม่เหมาะสมขึ้นในการอบรมเลี้ยงดู ที่ต้องมีลักษณะของความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เอื้อเฟื้อ สั่งสอน เสียสละ และพร้อมปกป้องลูก ซึ่งจากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “ถ้อยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่

ไม่มีความเป็นแม่ในลักษณะนี้ปรากฏเลย เป็นแม่ที่สังคมรอบข้างในละครก็ตำหนิว่า เป็นแม่ที่ไม่ดี เลี้ยงลูกแบบปล่อยปละละเลย เห็นแก่ตัวเองมากกว่าเห็นแก่คนอื่น

และทำหน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) จากการประกอบสร้างแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ คือ สังคมควรผ่อนปรนให้กับความไม่พร้อมของแม่ ด้วยเหตุผลของอายุของแม่ที่น้อยนี้ และควรให้โอกาสแม่ในการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นแม่ในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น เป็นมุมมอง (POV) เกี่ยวกับศักยภาพของมนุษย์ในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องให้โอกาสแม่ที่มีอายุน้อยเรียนรู้ความเป็นแม่จากลูก และจากคนรอบข้าง เช่น แม่สามี หรือแม่ของตัวเอง ซึ่งการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ ตัวละครที่ละครโทรทัศน์นำมาประกอบสร้างให้ผ่อนปรน และให้โอกาสความเป็นแม่ ก็คือ ตัวละครที่เป็น พ่อของสามี “ลำยอง” ซึ่งเป็นผู้ที่สนใจในธรรมะ มักจะสนทนาธรรมกับหลวงพ่อบุญที่วัดเกี่ยวกับมุมมองการใช้ชีวิตที่ถูกที่ควรตามครรลองคลองธรรมของสังคม และลูกที่ลูกน้องของสามี “ลำยอง” ซึ่งเป็นครู เป็นผู้มีความรู้ที่เป็นเหมือนตัวแทนของสถาบันการศึกษาที่การเรียนรู้

(2) การเป็นแม่และความเป็นแม่ คือสิ่งที่ผู้หญิงถูกกำหนด ทั้งโดยธรรมชาติและสังคม สถานภาพ “แม่” จึงเป็นสถานภาพที่มีความสำคัญสำหรับผู้หญิง และเมื่อผู้หญิงมีสถานภาพ “แม่” ผู้หญิงก็ต้องแสดงบทบาทความเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังอย่างสมบูรณ์

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์นี้ ตอกย้ำ กับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่า แม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู การตอกย้ำนี้ มาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out)ว่า ผู้หญิงสามารถเป็นแม่ได้โดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นความหมายของการเป็นแม่ทางด้านชีวภาพ ที่ผู้หญิงเป็นได้โดยธรรมชาติจากสรีระที่เอื้อ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างการทำหน้าที่ของมายาคติในการชี้ให้เห็นนี้ จากการนำเสนอตัวละคร “คุณหญิงศรี” ที่มีอายุมากและพยายามจะหลีกเลี่ยงการเป็นแม่ด้วยการหนีการแต่งงาน แต่ครอบครัวก็ยังต้องการให้แต่งงานเพื่อจะได้ทำหน้าที่ของผู้หญิงในการเป็นแม่ต่อไป ดังนั้นหน้าที่ในการกำหนดความคิด (Impose) จึงถูกกำหนดจากสังคมก็คือ ผู้หญิงต้องแต่งงานเพื่อไม่ให้เลยวัย จนได้รับคำว่า “ขึ้นคาน” มาเป็นสถานภาพของผู้หญิงแทนการเป็นแม่ ซึ่งในละครโทรทัศน์ก็นำเสนอจากการที่ครอบครัวของ “คุณหญิงศรี” พยายามหาคนมาแต่งงานด้วยการคลุมถุงชนหลายต่อหลายครั้ง รวมถึงตัวละคร “คุณหญิงลออศรี”

ที่เป็นเพื่อนของ “คุณหญิงศรี” ก็พยายามเป็นแม่สื่อหาคนที่เหมาะสมกับ “คุณหญิงศรี” ทั้งหน้าที่ การงานและฐานะอย่าง “เจ้าพระยาสมิทธิภูมิ” ดังนั้นจากละครโทรทัศน์จึงกำหนดความคิดได้ว่า “แม่” เป็นสถานภาพที่มีความสำคัญสำหรับผู้หญิง และเมื่อผู้หญิงมีสถานภาพ “แม่” ผู้หญิงก็ต้อง แสดงบทบาทความเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังอย่างสมบูรณ์

(3) แม่ที่ให้กำเนิดลูกเมื่ออายุมาก จะมีผลต่อสติปัญญาและพัฒนาการของลูก

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์นี้ ตอกย้ำ กับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่า แม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู การตอกย้ำนี้ มาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ผู้หญิงที่ปฏิเสธการเป็นแม่ จนกระทั่งจวนเจียนจะเลวร้ายในการแต่งงาน ไม่ได้มีเพียงแค่ความหมายของคำว่า “ขึ้นคาน” ที่จะได้รับการแต่งตั้งจากสังคม แต่กับการเป็นแม่ก็จะทำให้ลูกได้รับผลกระทบทางด้านสติปัญญาและพัฒนาการ ดังเช่นการประกอบสร้างความหมายในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “คุณหญิงศรี” ที่แต่งงานช้า มีลูกช้า ลูกที่คลอดออกมา “พรึ่ซชิล่า” จึงมีความบกพร่องทางปัญญาและพัฒนาการ เป็นมุมมอง (POV) การเป็นแม่ที่มาจากสังคมที่กำหนดโดยลักษณะสภาพของสุขภาพ หรือสาธารณสุข การแพทย์ เกี่ยวกับผู้หญิงเมื่อจะมีลูกเมื่ออายุมากนั้น ต้องอยู่ในความดูแลของแพทย์และอาจจะมีผลต่อลูกเมื่อให้กำเนิดออกมา ดังนั้นหน้าที่ในการกำหนดความคิด (Impose) ของมายาคติที่ประกอบสร้างในละครโทรทัศน์นี้คือ ผู้หญิงควรจะเป็นแม่ในวัยที่เหมาะสม เพื่อจะได้ไม่มีผลกระทบต่อลูกทางด้านสติปัญญาและพัฒนาการ

(4) ความสวยของผู้หญิง หรือนารีมีรูปเป็นทรัพย์ ทำให้ผู้หญิงมีทางเลือกมากกว่าความเป็นแม่ แต่หากทางเลือกนั้นทำให้การเป็นแม่จากการให้กำเนิดและทำให้ความเป็นแม่จากการอบรมเลี้ยงดูลูกเบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด การดักเตือน การกล่อมเกล่า และการลงโทษจากสังคมจะทำหน้าที่ทันที

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์นี้ มีทั้งตอกย้ำและท้าทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์นี้ท้าทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย นำเสนอจากเนื้อหาในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ความสวยของผู้หญิง หรือนารีมีรูป

เป็นทรัพย์สิน ทำให้ผู้หญิงมีทางเลือกมากกว่า การเป็นแม่ ทำให้ได้รับโอกาสที่ดี และมีอำนาจในการต่อรอง นำเสนอจากตัวละคร “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ใช้ความสวยในการเลือกที่จะเป็นภรรยาของคนรวยหลายต่อหลายครั้ง และใช้ต่อรองกับสามีจากค่าอบรมเลี้ยงดูลูก “อิสรา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสราวีช่วงโชติ” ที่ได้รับโอกาสที่ดีจากความสวยในการเลื่อนชั้นจากบ่าวเป็นหม่อม “อรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ใช้ความสวยที่มีผู้ชายชาวต่างชาติที่มีฐานะร่ำรวย เป็นทางเลือกให้กับตัวเองในการเป็นภรรยาของคนมีฐานะ มากกว่าที่จะเป็น แม่ของลูกที่มีฐานะยากจน และ “คุณหญิงศรี” เรื่อง “คือหัตถ์ครองพิภพ” ที่มีความสวยเป็นทรัพย์สิน เป็นคุณลักษณะเด่นทางกายภาพที่ได้รับการประเมินค่าเบื้องต้นของความเหมาะสมในการถูกเลือกเป็นแม่”

ส่วนมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย นำเสนอจากเนื้อหาในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ความสวยที่ผู้หญิงใช้เป็นทางเลือกมากกว่าความเป็นแม่ นั้น หากเป็นทางเลือกที่ทำให้การเป็นแม่จากการให้กำเนิดและทำให้ความเป็นแม่จากการอบรมเลี้ยงดูลูกเบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด การดักเตือน การกล่อมเกลา และการลงโทษจากสังคมจะทำหน้าที่ทันที จากการนำเสนอของ “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ใช้ความสวยเป็นทางเลือกในการที่จะเป็นภรรยาของสามีที่มีฐานะร่ำรวย เป็นคุณนายนายทหารเรือ เป็นคุณนายที่สองของเจ้าของโรงงาน เป็นภรรยาของเศรษฐีเก่าที่จะสบายโดยไม่ต้องทำงานอะไรเลย และทางเลือกเหล่านี้ “ลำยอง” ละทิ้งความเป็นแม่โดยสิ้นเชิงไม่อบรมเลี้ยงดูลูกจนผู้คนรอบข้างได้รับผลกระทบจากการไม่ยอมแสดงบทบาทหน้าที่แม่ที่ดี การดักเตือนจากสามีของลำยอง น้องสาวของลำยอง และแม่ของลำยอง การกล่อมเกลาจาก หลวงตา จึงได้ทำหน้าที่ตลอดการดำเนินเรื่องของละครโทรทัศน์ และท้ายที่สุด เมื่อตัวละครแม่อย่าง “ลำยอง” ยังคงไม่ทำหน้าที่แม่ที่ดี การลงโทษจึงเกิดขึ้น เป็นการลงโทษเชิงสัญลักษณ์ ที่ทำให้ความสวย กลายเป็นความอัปยศจากการการเป็นโรคซิฟิลิส เป็นที่รังเกียจของผู้พบเห็น เพราะทำทนายไม่ยอมทำหน้าที่แม่ที่ดีตามที่กรอบมาตรฐานสังคมไทยกำหนด คือการอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความเอาใจใส่ ไม่ใช่การปล่อยปละละเลยเช่นในละครโทรทัศน์ ดังนั้นหน้าที่ในการกำหนดความคิด (Impose) ของมายาคติที่

ประกอบสร้างในละครโทรทัศน์นี้คือ เมื่อผู้หญิงมีสถานภาพ “แม่” ผู้หญิงก็ต้องแสดงบทบาทความเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังอย่างสมบูรณ์

ตารางที่ 4.18 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เปี่ยมเบนในละครโทรทัศน์ จากลักษณะทั่วไปของตัวละคร ทางด้านสังคม

ความหมายระดับที่สอง (Connotation) จากลักษณะทางด้านสังคม	เปรียบเทียบกับมาฆาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย
<p>ลักษณะทางสังคมทางด้านเศรษฐกิจ/ชนชั้น</p> <p>(1) แม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู และแม่ที่เลี้ยงดูอาจจะไม่ได้ให้กำเนิด</p> <p>(2) สถานะแม่ที่ยากจนคืออุปสรรคสำคัญในการเป็นแม่ทั้งในช่วงตั้งครรภ์และหลังคลอด จากการสูญเสียรายได้ในการทำงานจากการตั้งครรภ์ การคลอด และการพักฟื้นหลังคลอด ทำให้ผู้หญิงยังคงต้องพึ่งพาผู้ชายในฐานะสามีที่ร่ำรวยเพื่อดูแลให้ผู้หญิงที่เป็นเมียหรือภรรยาที่มีความเป็นอยู่ของชีวิตที่สุข สะดวก และสบาย ในขณะที่ผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูง สามารถเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็นแม่ได้ เพราะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการเลี้ยงดู ไม่ต้องแต่งงาน ไม่ต้องเป็นภรรยา ไม่ต้องเป็นแม่ เป็นผู้หญิงแค้ในฐานะลูกสาว ก็สามารถมีเงินที่จะเลี้ยงดูตัวเองได้ตลอดไป</p> <p>(3) การปฏิเสธความเป็นแม่ของแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน จะทำให้แม่มีโอกาสน้อยในสังคมที่ดีกว่า</p>	<p>ตอกย้ำและต่อต้าน</p>
<p>ลักษณะทางสังคมทางการศึกษา</p> <p>(1) ความรู้หรือการศึกษาของแม่คือคุณสมบัติสำคัญของการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู เป็นคุณสมบัติที่สำคัญกว่าการเป็นแม่ในการให้กำเนิด แม่ที่มีการศึกษาจะสามารถอบรมสั่งสอนลูกได้ดี ส่วนแม่ที่ไม่มีการศึกษา จะเป็นอุปสรรคสำคัญในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูลูก</p> <p>(2) การศึกษาคือคุณค่าที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาและเป็นแม่</p>	<p>ตอกย้ำ</p>

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

<p>ความหมายระดับที่สอง (Connotation) จากลักษณะทางด้านสังคม</p>	<p>เปรียบเทียบกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย</p>
<p><u>ลักษณะทางสังคมเกี่ยวกับบทบาทการเลี้ยงดูลูกของพ่อ</u></p> <p>(1) แม่คือผู้ที่มีอำนาจ แม่คือเจ้าชีวิตของลูก คือผู้บริหารจัดการอำนาจด้วยการกำหนดชีวิตของลูกว่าใครควรจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก</p> <p>(2) การที่จะต้องเป็นแม่โดยที่ยังไม่พร้อม อีกทั้งไม่มีสมาชิกช่วยอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นภาระที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง</p> <p>(3) การตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ และไม่รู้ว่าใครคือพ่อของเด็ก เป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้หญิงปฏิเสธความเป็นแม่</p>	<p>ทำทนาย และต่อต้าน</p>

จากความหมายในระดับที่สองของแม่ที่เบี่ยงเบนในละคร โทรทัศน์จากลักษณะทั่วไปของตัวละครทางด้านสังคม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่กำลังทำงานอยู่ ผลการศึกษาเปรียบเทียบมายาคติที่ประกอบสร้างในละคร โทรทัศน์กับมายาคติหลักตามกรอบมาตรฐานของสังคมไทย พบว่ามีทั้งในลักษณะของการตอกย้ำ และต่อต้านกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย

ผลการศึกษาเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างของละคร โทรทัศน์จากลักษณะทั่วไปทางด้านสังคมกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย คือ แม่ผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก มีลักษณะของความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เอื้อเฟื้อ สั่งสอน เสียสละ และพร้อมปกป้องลูก พบว่า มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการประกอบสร้างในละคร โทรทัศน์กำลังตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ดังรายละเอียด

ผลการศึกษาเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่จากลักษณะทางสังคมทางด้านเศรษฐกิจ/ชนชั้น พบว่า

(1) แม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู และแม่ที่เลี้ยงดูอาจจะไม่ได้ให้กำเนิด เป็น การตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่า แม่คือผู้หญิงผู้ให้ กำเนิดหรือเลี้ยงดู การตอกย้ำนี้ มาจากความหมายของความเป็นแม่ ดังนั้นผู้หญิงผู้ให้กำเนิด ก็คือ แม่ เป็นแม่ผู้ให้กำเนิด เป็นแม่ทางชีวภาพ ส่วนผู้หญิงที่เป็นผู้เลี้ยงดูก็คือแม่เช่นกัน แต่เป็นผู้หญิง ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่สามารถเลี้ยงดูได้เหมือนลูก ซึ่งในละครโทรทัศน์จากเรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” ก็ คือ “สา” เป็นแม่ผู้ให้กำเนิด ส่วน “หม่อมพริ้ม” เป็นแม่ผู้เลี้ยงดู

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนที่แม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะ ไม่ได้เลี้ยงดูนี้มาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า แม่ที่ให้กำเนิดแต่ไม่พร้อมที่จะเป็นแม่ ทั้งความไม่พร้อมด้านการศึกษา ชั้นชั้นที่ไม่ เหมาะสมกับชนชั้นของลูก และความปรารถนาของแม่ที่ยังคงให้ความสำคัญกับการเลื่อนชนชั้น มากกว่า จะเป็นแม่ที่ไม่ดี หรือเป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกให้เติบโตได้ดีได้ ซึ่งจากการประกอบสร้าง ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “อิสารวี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” ที่ปรารถนาจะ เลื่อนชนชั้นจากการเป็นบ่าว สู่การเป็นหม่อม คือเป็นภรรยาของชนชั้นสูง แต่ชนชั้นของ “สา” ก็ไม่ เหมาะสมที่จะเป็นแม่ แม่ “สา” จะให้กำเนิดลูกชาย อีกทั้ง การอบรมเลี้ยงดูลูก “สา” ก็ไม่พร้อม เพราะสาไม่มีการศึกษา อีกทั้งได้รับการแคลนจาก “หม่อมพริ้ม” ว่า ไม่มีปัญญาที่จะอบรมสั่ง สอนให้ลูกเติบโตได้ดี เป็นมายาคติจากละครโทรทัศน์ของแม่ที่เบี่ยงเบนที่ชี้ให้เห็นความสำคัญกับการ อบรมเลี้ยงดูลูกว่า แม่ต้องมีความรู้มีการศึกษา หรือต้องมีความรอบรู้ หรือมีปัญญาในการอบรม เลี้ยงดูลูกอย่างเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับลูกมากกว่าเรื่องอื่นที่เป็นความปรารถนาของแม่

นอกจากนี้ จากมายาคติความเป็นแม่ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวี ช่วงโชติ” นี้ ยังมีอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ซ่อนอยู่ จากการที่ “ชนชั้นสูง” และ “ผู้ชาย” เป็นคน กำหนดว่า ใครควรจะเป็นแม่ของลูก และการแสดงอำนาจของชนชั้นที่สูงกว่ากับชนชั้นที่ต่ำกว่า

ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับฐานะทาง เศรษฐกิจหรือชนชั้นในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) คือ แม่ต้องสร้างความพร้อม ให้กับ “ความเป็นแม่” ในการอบรมเลี้ยงดูลูกมากกว่า “การเป็นแม่” เพียงแค่ให้กำเนิด ซึ่งก็หมายถึง การตอกย้ำว่า ความเป็นแม่ กำหนดโดยสังคม

(2) ในฐานะแม่ที่ยากจนคืออุปสรรคสำคัญในการเป็นแม่ทั้งในช่วงตั้งครรภ์และหลังคลอด จากการสูญเสียรายได้ในการทำงานจากการตั้งครรภ์ การคลอด และการพักผ่อนหลังคลอด ทำให้ผู้หญิงยังคงต้องพึ่งพาผู้ชายในฐานะสามีที่ร่ำรวยเพื่อดูแลให้ผู้หญิงที่เป็นเมียหรือภรรยา มีความเป็นอยู่ของชีวิตที่สุข สะดวก และสบาย ในขณะที่ผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูง สามารถเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็นแม่ได้ เพราะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการเลี้ยงดู ไม่ต้องแต่งงาน ไม่ต้องเป็นภรรยา ไม่ต้องเป็นแม่ เป็นผู้หญิงแค้ในฐานะลูกสาว ก็สามารถมีเงินที่จะเลี้ยงดูตัวเองได้ตลอดไป มายาคติความเป็นแม่ของแม่ที่เป็ยงเบนเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจที่เป็นอุปสรรคสำหรับการเป็นแม่นี้ เป็นการต่อต้าน กับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่า แม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู

โดยการต่อต้านนี้ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติมาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่าฐานะแม่ที่ยากจนคืออุปสรรคสำคัญในการเป็นแม่ทั้งในช่วงตั้งครรภ์และหลังคลอด จากการสูญเสียรายได้ในการทำงานจากการตั้งครรภ์ การคลอด และการพักผ่อนหลังคลอด จากตัวละคร “อริดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ลำบากจากการไม่ได้ทำงานในช่วงตั้งครรภ์ จึงไม่มีเงินมาใช้หนี้ในระบบ ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เป็ยงเบนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ หรือชนชั้นในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) คือ ทำให้ผู้หญิงยังคงต้องพึ่งพาผู้ชายในฐานะสามีที่ร่ำรวยเพื่อดูแลให้ผู้หญิงที่เป็นเมียหรือภรรยาที่มีความเป็นอยู่ของชีวิตที่สุข สะดวก และสบาย จากตัวละคร “อริดี” ที่หนีและทอดทิ้งลูกไป เป็นลักษณะของการต่อต้านที่จะทำหน้าที่แม่ในการอบรมเลี้ยงดูอันเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจของแม่

ส่วนแม่ที่ฐานะทางเศรษฐกิจดี ชนชั้นสูง ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติที่ต่อต้านมาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่าผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูง สามารถเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็นแม่ได้ เพราะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการเลี้ยงดู จากการนำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ที่ “คุณหญิงศรี” ไม่ต้องการแต่งงานเพราะมีฐานะที่ร่ำรวยครอบคลุมกิจการให้ดูแล อีกทั้ง “คุณหญิงศรี” เองก็มีการศึกษาที่ดีด้วย ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เป็ยงเบนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ หรือชนชั้นในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) ว่า

ผู้หญิงไม่ต้องแต่งงาน ไม่ต้องเป็นภรรยา ไม่ต้องเป็นแม่ เป็นผู้หญิงแค่ในฐานะลูกสาว ก็สามารถมีเงินที่จะเลี้ยงดูตัวเองได้ตลอดไป หากมีฐานะทางด้านเศรษฐกิจที่ดีและมั่นคง

(3) การปฏิเสธความเป็นแม่ของแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน จะทำให้แม่มีโอกาสอื่นในสังคมที่ดีกว่า

มายาคติความเป็นแม่ของแม่ที่เบี่ยงเบนเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจที่ทำให้แม่ต้องปฏิเสธการเป็นแม่นี้ เป็นการต่อต้าน กับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่า แม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู

โดยการต่อต้านนี้ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติมาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่าฐานะแม่ที่ยากจนเมื่อต้องมาเป็นแม่ โอกาสที่ดีกว่าความเป็นแม่อื่น ๆ ก็จะหายไป จากการนำเสนอ “อริดี” ที่ต้องการมีสามีรวยชาวต่างชาติ แต่ตั้งห้องก่อน โอกาสการเป็นภรรยาของชาวต่างชาติที่ร่ำรวยมีฐานะจึงต้อง ชะลอและรอให้กำเนิดลูกก่อน ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ หรือชนชั้นในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) คือ ผู้หญิงต้องปฏิเสธการเป็นแม่จึงจะมีโอกาสได้รับโอกาสทางสังคมอื่น ๆ ที่ดีกว่าความเป็นแม่ การปฏิเสธการเป็นแม่ที่ละครโทรทัศน์นำเสนอคือ การพยายามทำแท้ง และการทอดทิ้งลูกภายหลังจากให้กำเนิดแล้ว ดังที่ละครโทรทัศน์นำเสนอในเรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” คือ “อริดี” ที่พยายามกินยาขับลูก และทอดทิ้งลูกโยนลงน้ำ เมื่อคลอดลูกแล้ว

ผลการศึกษาเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่จากลักษณะทางสังคมทางการศึกษาศึกษา

(1) ความรู้หรือการศึกษาของแม่คือคุณสมบัติสำคัญของการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู เป็นคุณสมบัติที่สำคัญกว่าการเป็นแม่ในการให้กำเนิด แม่ที่มีการศึกษาจะสามารถอบรมสั่งสอนลูกได้ดี ส่วนแม่ที่ไม่มีการศึกษา จะเป็นอุปสรรคสำคัญในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูลูก

เป็นมายาคติที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทยว่า แม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู

โดยการตอกย้ำนี้ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติมาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่าการศึกษาของแม่คือสิ่งสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูลูกมากกว่าการให้กำเนิด จากตัวละคร “อีสา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสารวิช่วง

โชติ” ที่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกทั้งๆที่เป็นผู้ให้กำเนิด เพราะถูกปรามาสเรื่องความสามารถในการเลี้ยงดูลูกที่ดีเพื่อให้ลูกเติบโตได้เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่สาทำไม่ได้ จากคำพูดของ “หม่อมพริ้ม” เมื่อมาบอก “สา” ว่าการอบรมเลี้ยงดูลูกคือสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญมากกว่าการให้กำเนิด หรือจากตัวละคร “ลำยอง” ที่ไม่มีการศึกษาแม้เป็นสะใภ้ให้กับบ้านของสามีที่มีอาชีพค้าขาย ก็ยังไม่สามารถคิดเงินสำหรับราคาสินค้าที่ถูกนำมาซื้อที่ร้านได้ ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบียดเบียนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) คือ การศึกษาของแม่คือสิ่งสำคัญสำหรับการอบรมเลี้ยงดูมากกว่าการให้กำเนิด เป็นการตอกย้ำความสมบูรณ์ของการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูของแม่ ที่แม่ต้องแสดงบทบาทหน้าที่บูรพาจารย์ การเป็นครูให้กับลูกด้วย เป็นความเป็นแม่ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดจากทางสถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา

(2) การศึกษาคือคุณค่าที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาและเป็นแม่

เป็นการตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่าแม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู ในส่วนของความเป็นแม่ที่มีคุณสมบัติที่ดีก็จะเป็นแม่ที่ดีได้

โดยการตอกย้ำนี้ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติมาจากเนื้อหาของมายาคติในละครโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ผู้หญิงที่จะเป็นแม่นอกจากสรีระที่เอื้อโดยธรรมชาติแล้ว คุณสมบัติอื่นที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูก็ต้องเอื้อด้วยเช่นกัน และคุณสมบัตินี้ ก็ต้องพิจารณาตั้งแต่ขั้นตอนกระบวนการก่อนเป็นแม่ คือการแต่งงาน การศึกษา คือคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่เอื้อต่อความเป็นแม่ การเลือกผู้หญิงที่จะมาแต่งงานเพื่อเป็นภรรยาและเป็นแม่ของลูกจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา ดังเช่นละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถการองพิภพ” ที่ “ศรี” เป็นผู้หญิงที่มีการศึกษา จึงเหมาะสมที่จะมาเป็นภรรยาของ “พระยาสมิทธิภูมิ” เพื่อได้เป็น “คุณหญิงศรี” ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบียดเบียนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ หรือชนชั้นในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) คือ การศึกษาเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้หญิงมีคุณสมบัติในการเป็นแม่ที่ดี อบรมเลี้ยงดูลูกให้เติบโตได้เป็นอย่างดี

ผลการศึกษาเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่จากลักษณะทางสังคมเกี่ยวกับบทบาทการเลี้ยงดูของพ่อ

(1) แม่คือผู้ที่มีอำนาจ แม่คือเจ้าชีวิตของลูก คือผู้บริหารจัดการอำนาจด้วยการกำหนดชีวิตของลูกว่าใครควรจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก

เป็นการทำทาบกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่าแม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู แต่การอบรมเลี้ยงดู “แม่” ควรกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง และบริหารจัดการการอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีของแม่เอง

การทำทาบนี้ ละคร โทรทศน์ประกอบสร้างมายาคติมาจากเนื้อหาของมายาคติในละคร โทรทศน์ที่ทำหน้าที่ของมายาคติ คือชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ผู้หญิงคือผู้ที่ให้กำเนิดลูก ผู้หญิงก็ควรกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกเอง จากละครโทรทศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ “ลำยอง” มักจะเลี้ยงกับคนรอบข้างเสมอว่า เป็นคนคลอคลุกมา จะเลี้ยงลูกแบบใดก็เป็นอำนาจของแม่ อีกทั้งการชี้ให้เห็นว่าแม่สามารถบริหารจัดการ อำนาจของแม่ในการกำหนดว่าจะให้พ่อเลี้ยงดูลูกได้มากน้อยเพียงใด การทำทาบกับมายาคติหลักความเป็นแม่นี้ เป็นการทำทาบในระดับปัจเจกบุคคล แต่ท้ายที่สุด การดำเนินเรื่องของละครโทรทศน์ก็ให้ข้อสรุปจากการทำทาบกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ต้องเอาใจใส่ ให้ความสำคัญกับลูกมากกว่าให้ความสำคัญกับความต้องการของตัวเอง ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทศน์เกี่ยวกับบทบาทการเลี้ยงดูลูกของพ่อในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) ในการทำทาบกับมายาคติหลักนี้ก็คือ แม่แม่จะเป็นผู้ให้กำเนิดลูก เป็นเจ้าชีวิตลูก แต่ความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกก็ควรต้องอบรมเลี้ยงดูตามแนวทางที่สังคมต้องการ ที่มาตรฐานสังคมกำหนดกรอบการอบรมเลี้ยงดูไว้ให้

(2) การที่จะต้องเป็นแม่โดยที่ยังไม่พร้อม อีกทั้ง ไม่มีสามีช่วยอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นภาระที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง

เป็นมายาคติที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย คือ แม่คือผู้อบรมเลี้ยงดูลูก ซึ่งในความหมายที่แท้จริงก็คือการเป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกในพื้นที่บ้าน ที่มีพ่อเป็นผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่การอบรมเลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียวในฐานะแม่เลี้ยงเดี่ยว ที่ละครโทรทศน์นำเสนอ เป็นการชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า เป็นภาระที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง เพราะต้องรับผิดชอบทั้งการอบรมเลี้ยงดูลูกในพื้นที่บ้าน และต้องรับผิดชอบในการทำงานนอกบ้านหาเงินเลี้ยงดูลูก ซึ่งแม่ทุกคนก็ไม่ได้มีความสามารถในการทำงานนอกบ้านได้ดีเท่ากันทุกคน แต่แม่ก็ต้องทำหน้าที่นี้ให้ได้ ดังการนำเสนอในละครโทรทศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” ที่ “สา” แสดงออกถึงความห่อเหี่ยวเมื่อรู้ว่าจะได้เป็นแม่ทั้งให้กำเนิดและอบรมเลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียวในการตั้งท้องลูกคนที่สอง ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทศน์

เกี่ยวกับบทบาทการเลี้ยงดูลูกของพ่อในการกำหนดความคิดของมายาคติ (Impose) คือ เมื่อผู้หญิงต้องเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ผู้หญิงก็ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับภาระอันใหญ่หลวงนี้ให้ได้อย่างดี

(3) การตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ และไม่รู้ว่าใครคือพ่อของเด็ก เป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้หญิงปฏิเสธความเป็นแม่

เป็นมายาคติที่ต่อต้านกับมายาคติหลัก แม่คือผู้อบรมเลี้ยงดูลูก ซึ่งในความหมายที่แท้จริงก็คือการเป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกในพื้นที่บ้าน ที่มีพ่อเป็นผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่การที่จะต้องเป็นแม่โดยที่ผู้หญิงไม่ได้ต้องการเป็นแม่ หรือท้องโดยที่ไม่รู้ว่าใครคือพ่อ พ่อจึงไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดู หน้าที่มายาคติในละครโทรทัศน์จึงชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า การเป็นแม่ที่ไม่รู้ว่าใครจะมาเป็นพ่อที่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกร่วมกันกับแม่ เป็นภาระที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง ผู้หญิงจึงเลือกวิธีปฏิเสธลูก ด้วยการทอดทิ้งลูก และพยายามยุติการตั้งครรภ์ด้วยการทำแท้งด้วยวิธีการกินยาขับลูกออก จากการนำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ “อรดี” เห็นว่าการท้องโดยที่ไม่มีพ่อรับผิดชอบหรือท้องโดยไม่รู้ว่าใครเป็นพ่อคือภาระ คือสิ่งเลวร้ายสำหรับชีวิต ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับการเป็นแม่ที่ไม่มีพ่อมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกร่วมกันในการกำหนดความคิด (Impose) คือผู้หญิงที่เป็นแม่ต้องมีพ่อมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกร่วมกันกับแม่

ตารางที่ 4.19 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละคร โทรทัศน์ จากลักษณะทั่วไปของตัวละครทางด้านจิตใจ

ความหมายระดับที่สอง (Connotation) จากลักษณะทางจิตใจ	เปรียบเทียบกับ มายาคติหลัก ความเป็นแม่ตาม กรอบบรรทัดฐาน ของสังคมไทย
(1) ผู้หญิงถูกปลูกฝังว่า การเป็นแม่ คือ โอกาสที่จะได้รับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หากสามีคือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวย/ชนชั้นสูง	ตอกย้ำ
(2) การเป็นแม่โดยการตั้งท้อง คือการทำให้ผู้หญิงหมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นในสังคมที่ดีกว่า หากแม่ไม่ได้มีความต้องการเป็นแม่ หรือไม่ได้ต้องการลูกตั้งแต่แรก แม่ที่มีความทะเยอทะยานต้องการชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และต้องการมีบทบาทอื่นในสังคมที่ดีกว่าบทบาทการเป็นแม่ จะเลือกปฏิเสธความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู	ต่อต้าน
(3) การปฏิเสธการแต่งงานของผู้หญิงก็คือ การต่อสู้ของผู้หญิงที่ปฏิเสธความเป็นแม่ทางด้านชีวภาพ	ต่อต้าน

(1) ผู้หญิงถูกปลูกฝังว่า การเป็นแม่ คือ โอกาสที่จะได้รับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หากสามีคือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวย/ชนชั้นสูง

เป็นมายาคติที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักที่ แม่คือผู้อบรมเลี้ยงดูลูก และมายาคติในละครโทรทัศน์นี้ก็ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า การมีลูกคือสิ่งที่จะทำให้ผู้หญิงสบายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกผู้ชาย ละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ลูกชายจะทำให้ “สา” ได้เลื่อนฐานะจากบ่าวเป็น หม่อม และ “ลายอง” จะได้เป็นภรรยาออกหน้าออกตา ได้สิ่งของมีค่ามากมาย ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ดังนั้นหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ในการกำหนดความคิด (Impose) คือ ผู้หญิงควรต้องเป็นแม่

(2) การเป็นแม่โดยการตั้งท้อง คือการทำให้ผู้หญิงหมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นในสังคมที่ดีกว่า หากแม่ไม่ได้มีความต้องการเป็นแม่ หรือไม่ได้ต้องการลูกตั้งแต่แรก แม่ที่มีความ

ทะเลาะทะเลาะกันต้องการชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และต้องการมีบทบาทอื่นในสังคมที่คิดว่าดีกว่า บทบาทการเป็นแม่ จะเลือกปฏิเสธความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู

เป็นมายาคติที่ต่อต้านกับมายาคติหลักที่ แม่คือผู้อบรมเลี้ยงดูลูก และมายาคติในละครโทรทัศน์นี้ก็ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า การมีลูกคือสิ่งที่จะทำให้ผู้หญิงหมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นในสังคม เช่น บทบาทการเป็นภรรยาของสามีที่ร่ำรวย หรือขาดโอกาสในการทำงาน จากการนำเสนอของตัวละครแม่ “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบียดเบียนในละครโทรทัศน์ในการกำหนดความคิด (Impose) คือ ผู้หญิงควรต้องปฏิเสธการเป็นแม่ หากต้องการได้รับโอกาสอื่นที่ดีมากกว่าความเป็นแม่

(1) การปฏิเสธการแต่งงานของผู้หญิงก็คือ การต่อสู้ของผู้หญิงที่ปฏิเสธความเป็นแม่ ทางด้านชีวภาพ

เป็นมายาคติที่ต่อต้านกับมายาคติหลักที่ แม่คือผู้หญิงที่ให้กำเนิด มายาคติในละครโทรทัศน์นี้ก็ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ยังมีผู้หญิงที่ไม่ต้องการมีสามี และไม่ต้องการมีลูก วิธีการที่จะไม่ต้องเผชิญกับสิ่งที่ไม่ต้องการนี้ ก็คือการหนีการแต่งงานหรือการปฏิเสธการแต่งงาน เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่า ไม่ต้องการเป็นแม่ ไม่ต้องการคลอดลูก หรือไม่ต้องการทำหน้าที่ของผู้หญิงที่ธรรมชาติกำหนดมาแล้วว่ามีสรีระที่เอื้อต่อการมีลูก จากการนำเสนอของตัวละครแม่ “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ครองพิภพ” แต่ในท้ายที่สุดละครโทรทัศน์ก็นำเสนอให้ผู้หญิงก็ต้องแต่งงาน เป็นภรรยา และเป็นแม่ ซึ่งก็คือการทำหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบียดเบียนในละครโทรทัศน์ในการกำหนดความคิด (Impose) คือ แม่คือหน้าที่หนึ่งที่ธรรมชาติกำหนดมาโดยสรีระ ผู้หญิงไม่ควรปฏิเสธ เพราะปฏิเสธอย่างไรก็ไม่พ้นที่จะต้องทำหน้าที่นี้ ไม่ช้าก็เร็ว

ตารางที่ 4.20 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละคร โทรทัศน์ จากการให้กำเนิด

ความหมายระดับที่สอง (Connotation)จากการให้กำเนิด	เปรียบเทียบกับมายาคติหลักความเป็นแม่ ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย
<p>(1) การให้กำเนิดคือการเฟีารหรือการรอคอยของแม่</p> <p>(2) การให้กำเนิดลูกคือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิง</p> <p>(3) เมื่อลูกที่ให้กำเนิดแล้วไม่เป็นดั่งที่แม่หวัง แม่มีโอกาที่จะปฏิเสธลูก</p> <p>(4) เป็นการเรียกร้องให้การให้กำเนิดลูกเป็นความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย</p> <p>(5) สำหรับแม่ที่ไม่ต้องการลูกตั้งแต่แรก การให้กำเนิดคือ การปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระ</p>	<p>ตอกย้ำ</p> <p>ต่อต้าน</p>

มายาคติความเป็นแม่ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับการให้กำเนิดเป็นมายาคติต่อต้านกับมายาคติหลักที่ แม่คือผู้หญิงที่ให้กำเนิด

การตอกย้ำกับมายาคติหลัก แม่คือผู้หญิงที่ให้กำเนิด มายาคติในละครโทรทัศน์นี้ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า การให้กำเนิดคือการเฟีารหรือการรอคอยของแม่ จากการนำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ที่ “สา” อยากเห็นหน้าลูกว่าเป็นผู้ชายตามที่คาดหวังหรือไม่ อยากเห็นหน้าลูกเป็นคนแรก ซึ่งก็คือการทำหน้าที่ของมายาคติจากแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ในการกำหนดความคิด (Impose) คือ ลูกคือความหวังของแม่

การต่อต้านกับมายาคติหลัก แม่คือผู้หญิงที่ให้กำเนิด มายาคติในละครโทรทัศน์นี้ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า การให้กำเนิดลูกคือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิง จากการนำเสนอของ “ลายอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่แสดงอาการเจ็บปวดเรียกร้องหมดตลอดเวลา “อรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ร้องอะอะโวยวายตลอดทางไปห้องคลอด “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่พูดถึงความเจ็บปวดและทรมานถึงขั้นเสียชีวิตของแม่

ในการคลอคลุก อีกทั้งมีการต่อต้านด้วยการชี้ให้เห็น (Point Out) ว่าเมื่อลูกที่ให้กำเนิดแล้วไม่เป็นดังที่แม่หวัง แม่มีโอกาที่จะปฏิเสธลูก จากการนำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ของ “ลำยอง” ที่ไล่และปฏิเสธลูกเมื่อเห็นว่าลูกตัวเล็กน่าเกลียด และยังเป็น การต่อต้านโดยชี้ให้เห็นว่าการให้กำเนิดลูกควรเป็นความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย จากการนำเสนอของ “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ที่เรียกร้องขณะเจ็บท้องใกล้คลอดว่า เป็นความทุกข์ทรมานที่มีเหตุมาจากผู้ชาย ดังนั้นผู้ชายก็ต้องรับผิดชอบในการให้กำเนิดเท่าเทียมกับผู้หญิง และเป็นมายาคติที่ต่อต้าน จากการชี้ให้เห็น (Point Out) ว่าสำหรับแม่ที่ไม่ต้องการลูกตั้งแต่แรก การให้กำเนิดคือ การปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระ จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ “อรดี” ต้องการคลอคลุกให้เรียบร้อยเร็ว ๆ เพื่อตนเองจะได้หลุดพ้นจากการเป็นแม่ กลับไปเป็นหญิงสาวแสนสวยเหมือนเดิม ดังนั้นจากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์นี้ การทำหน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) ก็คือ การให้กำเนิดเป็นการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิงที่เป็นแม่

ตารางที่ 4.21 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากการอบรมเลี้ยงดู

ความหมายระดับที่สอง (Connotation)แม่กับการอบรมเลี้ยงดู	เปรียบเทียบกับมายาคติหลักความเป็นแม่ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมไทย
<p><u>อบรมเลี้ยงดูลูกแบบทอดทิ้งหรือแบบปล่อยปละละเลย</u></p> <p>(1) ลูกคือสมบัติของแม่ เพราะแม่อุ้มท้องและให้กำเนิดลูกมาแม่จึงมีอำนาจในตัวลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็เป็นผู้กำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง</p> <p>(2) การเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องของแม่ในระดับปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว สังคมก็เข้ามามีบทบาทในการก่อกองเกลา ปลุกฝังให้แม่ต้องทำตามหน้าที่ของแม่คือการอบรมเลี้ยงดูลูก</p> <p>(3) ลูกคือภาระสำหรับคนที่ไม่ต้องการเป็นแม่ การผลักภาระก็คือการทอดทิ้งลูก ซึ่งก็คือการปฏิเสธความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม</p>	ต่อต้าน

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ความหมายระดับที่สอง (Connotation)แม่กับการอบรมเลี้ยงดู	เปรียบเทียบกับมาลาคติ หลักความเป็นแม่ตาม กรอบบรรทัดฐานของ สังคมไทย
<p><u>อบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่</u> แม่จะต้องอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่ได้ แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ ใกล้ชิดด้วยกันกับลูก</p> <p><u>อบรมเลี้ยงดูลูกแบบปกป้อง</u> แม่จะต้องปกป้องอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับลูก แม่จะแลกด้วยชีวิต ของแม่ก็ยอม</p>	<p>ตอกย้ำ</p> <p>ตอกย้ำ</p>
<p><u>อบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม</u></p> <p>(1) แม่คือผู้ที่คอยขจัดภัยอันตรายที่มากล้ำกรายลูก แม่คือคนจัดการ อนาคตของลูก แต่วิธีการที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ก็อาจ สร้างความทุกข์ใจให้ลูก</p> <p>(2) แม่คือผู้กำหนดวิถีชีวิตลูก แต่ก็ควรให้ลูกได้ร่วมกำหนดชีวิตของ ลูกด้วย</p>	<p>ต่อต้าน</p>
<p><u>บทบาทบูรพาจารย์ ครุคนแรกของลูก</u></p> <p>(1) แม่ คือคนสำคัญที่จะต้องสอนลูก เป็นบทบาทหน้าที่บูรพาเทพที่ สำคัญสำหรับลูก และแม่ไม่ได้มีหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ ที่ว่าแม่สอนอะไรให้แก่ลูก และแม่จะสอนลูกอย่างไร</p> <p>(2) พฤติกรรมของแม่คือแบบอย่างสำหรับลูก แม่มีพฤติกรรมที่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมที่ดีตาม แม่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมไม่ ดีตามไปด้วย</p> <p>(3) การศึกษาคือทรัพย์สินที่แม่ควรส่งเสริมให้กับลูก เหมือนสำนวน ไทยที่ว่า มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน</p>	<p>ตอกย้ำ</p>

มายาคติความเป็นแม่ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์เกี่ยวกับการให้อบรมเลี้ยงดู เป็นมายาคติต่อต้านและตอกย้ำกับมายาคติหลัก คือ แม่คือผู้หญิงที่ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู

(1) ลูกคือสมบัติของแม่ เพราะแม่อุ้มท้องและให้กำเนิดลูกมา แม่จึงมีอำนาจในตัวลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็เป็นผู้กำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง เป็นการต่อต้านกับมายาคติหลัก แม่คือผู้หญิงที่ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู ละครโทรทัศน์นำเสนอแม่เป็นผู้ให้กำเนิดและเป็นผู้เลี้ยงดู แต่การเลี้ยงดูของแม่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด โดยมายาคติในละครโทรทัศน์ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ลูกคือสมบัติของแม่ เพราะแม่อุ้มท้องและให้กำเนิดลูกมา แม่จึงมีอำนาจในตัวลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็เป็นผู้กำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง จากการนำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ “ลำยอง” เลี้ยงลูกแบบปล่อยปละละเลย ไม่สนใจ และได้แย้งกับคนรอบข้างที่ทักท้วงวิธีการอบรมเลี้ยงดูทุกครั้งว่าเป็นคนอุ้มท้องและคลอดมา ดังนั้นจะเลี้ยงด้วยวิธีใดก็เป็นอำนาจของแม่ที่จะกำหนด รวมถึงบริหารจัดการอำนาจกับพ่อของลูกที่เลิกรากัน และส่งเสียค่าเลี้ยงดูเป็นรายเดือน การใช้อำนาจในการตัดสินใจจะยินยอมให้พ่อเลี้ยงดูลูกได้ในระดับใด เลี้ยงดูโดยนำไปเลี้ยงเองตัดขาดจากแม่ หรือเลี้ยงดูแบบให้การสนับสนุนเงินค่าเลี้ยงดู การต่อต้านของ “ลำยอง” เป็นการต่อต้านที่ทำได้เพียงในระดับปัจเจกบุคคล ดังนั้นจากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์นี้ การทำหน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) ก็คือ แม่แม่จะเป็นผู้ให้กำเนิดลูก แต่แม่ก็ยังไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยวิธีที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด

(2) การเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องของแม่ในระดับปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว สังคมก็เข้ามาบีบคั้นในการกล่อมเกลา ปลูกฝังให้แม่ต้องทำตามหน้าที่ของแม่คือการอบรมเลี้ยงดูลูก เป็นการตอกย้ำกับมายาคติหลัก แม่คือผู้หญิงที่ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู และการเลี้ยงดูของแม่ก็ควรต้องเป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นไปตามกรอบมาตรฐานจากสังคมกำหนด โดยให้สังคมเข้ามีส่วนในการประคับประคองไม่ให้ ความเป็นแม่บิดเบี่ยงไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด มายาคติในละครโทรทัศน์ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า สังคมมีส่วนช่วยดูแลความเป็นแม่ไม่ให้บิดเบี่ยงไปจากสังคมกำหนดด้วยการกล่อมเกลาการทำหน้าที่แม่ จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ หลวงตา กล่อมเกลาจิตใจ เรื่องการไม่ทำหน้าที่ของแม่ให้ถึงพร้อม ซึ่งเป็นการกล่อมเกลาในระดับสังคมถึงแม่ทุกคนด้วย ดังนั้นจากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์นี้ การทำหน้าที่

ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) ก็คือ การเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องในระดับปัจเจกบุคคล เพียงอย่างเดียว สังคมก็มีบทบาทในการกล่อมเกลา ปลุกฝังให้แม่ต้องทำตามหน้าที่ของแม่คือการอบรมเลี้ยงดูลูก

(3) ลูกคือภาระสำหรับคนที่ไม่ต้องการเป็นแม่ การผลักภาระนี้ออกไปก็คือการทอดทิ้งลูก ซึ่งก็คือการปฏิเสธความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม เป็นมายาคติที่ต่อต้านกับมายาคติหลักของความเป็นแม่ในสังคมไทย ที่แม่คือผู้หญิงที่ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู การทอดทิ้งลูกจึงเป็นการปฏิเสธการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู ทั้งนี้หน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ผู้หญิงที่ไม่ต้องการเป็นแม่ลูกจะกลายเป็นภาระสำหรับแม่ จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ “อริ” เกลียดขังลูกเพราะทำให้ไม่สามารถทำงานประกอบอาชีพได้ขณะตั้งครรภ์ ดังนั้นแม่จึงทอดทิ้งลูกเพื่อตอบสนองความต้องการของแม่ที่ต้องการเป็นภรรยาสามีที่ร่ำรวยมากกว่าเป็นแม่ที่ยากจน จากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์นี้ การทำหน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) ได้ว่า แม่ที่ทอดทิ้งลูก ก็คือแม่ที่ปฏิเสธความเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม

(4) แม่จะต้องอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่ได้ แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดด้วยกันกับลูก มายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็นว่า แม่ต้องแสดงบทบาทความเป็นแม่ และความ เป็นแม่แสดงได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดด้วยระยะทาง หรือความห่าง จากการนำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ที่ “สา” ส่งเสียเงินค่าเลี้ยงดู และ ไปมาหาสู่อย่างสม่ำเสมอ และ “ถือหัตถ์ครองพิภพ” ที่ “คุณหญิงศรี” คอยดูแลปกป้องเอาใจใส่ทะนุถนอม “ปริศนิลา” ลูกสาว ด้วยความห่วงใย สอนให้อ่านหนังสือภาษาอังกฤษ มายาคติในละครโทรทัศน์นี้ เป็นสิ่งที่กำหนดความคิดได้ว่า ผู้หญิงเมื่อเป็นแม่แล้วจะต้องแสดงความเป็นแม่ด้วยการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่มีเงื่อนไข แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ด้วยกันด้วยเหตุผลใด ก็ต้องมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก เป็นลักษณะของการตอกย้ำกับมายาคติหลักของสังคมไทย คือ แม่ คือผู้ให้กำเนิด หรือเลี้ยงดู

(2) แม่คือผู้ที่คอยขจัดภัยอันตรายที่มากล้ากรายลูก แม่คือคนจัดการอนาคตของลูก แต่วิธีการที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ก็อาจสร้างความทุกข์ใจให้ลูก มายาคติความเป็นแม่เบี่ยงนี้ต่อต้านมายาคติหลักในส่วนของ การอบรมเลี้ยงดู ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า แม่มีหน้าที่และบทบาทเป็นบุรพเทพคุ้มครอง ปกป้องอันตรายให้กับลูก แต่ก็ต้องวิธีการที่ไม่เบี่ยงเบน

ไปจากกรอบปฏิบัติของสังคมให้อยู่ในทำนองคลองธรรมไม่เบียดเบียนใคร เห็นได้จากการนำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่ “คุณหญิงอบเชย” ปกป้องอันตรายให้กับลูกทุกวิถีทาง จนกระทั่งไปเบียดเบียน สร้างความเดือดร้อน แค้นใจให้กับผู้อื่น สิ่งที่มา คือลูกก็ไม่มีความสุข หรือ “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่พยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้คดีฟ้องร้องระหว่างลูกชายกับลูกสะใภ้ ได้ผลสรุปออกมาให้ลูกชายชนะคดี และหย่ากับลูกสะใภ้ มาขาดจึงกำหนดความคิด (Impose) ได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูลูกในยามที่ลูกกำลังเผชิญกับปัญหาหรืออันตราย แม้ไม่ควรใช้วิธีปกป้องลูกที่เบียดเบียนไปจากครรลองการปฏิบัติคนที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นด้วย

ตารางที่ 4.22 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบียดเบียนในละครโทรทัศน์ จากพัฒนาการความเป็นแม่

ความหมายระดับที่สอง (Connotation) จากพัฒนาการความเป็นแม่
<p><u>พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู ด้วยสาเหตุใดก็ตาม หากแม่กลับมาทำหน้าที่ความเป็นแม่ อบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็จะยังคงสวยงามเสมอ 2) ใบหน้าที่อัปลักษณ์ของแม่ คือการลงโทษเชิงสัญลักษณ์สำหรับแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู 3) แม่แม่จะมีหน้าตาอัปลักษณ์และไม่กระทำหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับการเป็นแม่ แต่ลูกก็ยังเห็นว่าแม่สวยงามเสมออย่างไม่มีเงื่อนไข 4) “ความรักของแม่” สวยงามในความรู้สึกของลูกเสมอมากกว่า ความสวยงามทางกายภาพ
<p><u>พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม</u></p> <p><u>ทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการทำหน้าที่แม่ในการเลี้ยงดูลูก 2) ฐานะและชนชั้นที่ดีของลูกคือสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการทำหน้าที่แม่

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ความหมายระดับที่สอง (Connotation) จากพัฒนาการความเป็นแม่
<p><u>พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม</u></p> <p><u>ทางด้านอาชีพ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ถ้าแม่มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวย/ชนชั้นสูง แม่ก็สามารถเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูลูกโดยไม่มีอาชีพได้ 2) อาชีพของแม่บางอาชีพเป็นอุปสรรคสำหรับความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก 3) อาชีพของแม่บางอาชีพเป็นอุปสรรคในการเลี้ยงดูลูก และมีผลต่อความรู้สึกของลูกในเชิงลบ 4) ไม่ว่าอาชีพใดก็สามารถเป็นอุปสรรคสำหรับการเลี้ยงดูลูกได้ หากแม่ไม่ต้องการลูก 5) ไม่ว่าแม่จะประกอบอาชีพใดก็ไม่มีผลต่อความรู้สึกเชิงลบของลูกได้
<p><u>พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> (1) แม่ที่เลี้ยงดูโดยปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ลูก ลูกอาจเรียนรู้การเอาชีวิตรอดและเรียนรู้การเป็นคนที่ดีได้จากคนรอบตัว (2) แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแล้วในการอบรมเลี้ยงดูลูกแม้จะมีอุปสรรคใดมาขัดขวางก็ต้องยังคงต้องทำหน้าที่ความเป็นแม่ต่อไป (3) แม่ผู้ให้กำเนิดควรต้องเลี้ยงดูลูกด้วยการเสียสละความต้องการหรือความปรารถนาส่วนตน แล้วให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกมากกว่า (4) สังคมจะไม่ตั้งคำถามกับแม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกด้วยการเสียสละความต้องการหรือความปรารถนาของแม่ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของลูกออกไป (5) แม่ที่ปฏิเสธลูกหากสำนึกได้หวนกลับมาทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกก็จะเป็นแม่ที่ดีต่อไปได้ (6) ความเป็นแม่ มีผลต่อลูก แม่ที่สอนลูกในทางที่ผิด ลูกก็จะเดินทางผิดตามที่แม่สอนตามที่แม่เป็นต้นแบบ แต่เมื่อแม่เห็นแล้วว่าลูกเดินทางผิด แม่ก็มีหน้าที่ที่จะดึงลูกกลับมาเดินในทางที่ดีต่อไป แม้ว่าแม่จะต้องทนทุกข์เพราะลูกไม่เชื่อฟังก็ตาม (7) “ลูก” คือ ปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิดและการกระทำของแม่ในการแสดงบทบาทความเป็นแม่ได้ (8) แม่ควรต้องเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนด ทั้งวิธีคิดและวิธีการ หากแม่ไม่ทำตามที่ตั้งคกำหนด แม่ก็จะได้รับการลงโทษ นั่นคือความทุกข์ ความไม่สบายใจของแม่ และความทุกข์ความ ไม่สบายใจของลูกที่จะเกิดขึ้น

จากความหมายในระดับที่สองซึ่งเป็นพื้นที่ที่มายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากการพัฒนาการความเป็นแม่กำลังทำงานอยู่ วิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติ โดยชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไร(Point Out) และหน้าที่ที่เป็นตัวกำหนดความคิด (Impose) ได้ดังนี้

มายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็นว่า แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว ปฏิเสธความเป็นแม่โดยการทอดทิ้งลูก หรือแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด หากแม่หวนกลับมาแสดงบทบาทความเป็นแม่ตามที่มาตรฐานสังคมกำหนดแล้ว แม่ก็จะเป็นแม่ที่ดีต่อไป ดังนั้นมายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ชี้ให้เห็นจึงทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว ต้องอบรมเลี้ยงดูลูก และต้องอบรมเลี้ยงดูลูกตามมาตรฐานสังคมกำหนดด้วย จึงจะเป็นแม่ที่ดี เป็นลักษณะของการตอกย้ำกับมายาคติหลักของสังคมไทย คือ แม่ คือผู้ให้กำเนิด หรือเลี้ยงดู

ตารางที่ 4.23 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ จากความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ

<p>ความหมายระดับที่สอง (Connotation)จากความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ</p> <p><u>การอบรมเลี้ยงดู</u></p> <p>(1) แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูกำลังต่อสู้ว่าแม่มีอำนาจในการเลือกที่จะมีความเป็นแม่หรืออำนาจในการอบรมเลี้ยงดูแบบไหน</p> <p>(2) แม่ผู้ให้กำเนิดลูก หากไม่มีความพร้อมในความเป็นแม่ก็ไม่ควรต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูก</p> <p>(3) แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกด้วยการอบรมสั่งสอนลูกที่ดีก็เป็นแม่ที่ไม่ดี</p> <p>(4) แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วก็ต้องทำหน้าที่แม่ทั้งในพื้นที่ในบ้านและนอกบ้านด้วยความสมดุล</p> <p>(5) แม่ผู้ให้กำเนิดและต้องทำงานนอกบ้านโดยไม่สนใจลูกคือแม่ที่ไม่ดี</p> <p>(6) การเป็นแม่อาจต้องต่อสู้กับการเป็นคนผิดศีลธรรมเพื่อลูก</p> <p><u>การกำหนดการเป็นแม่และการเป็นผู้เลี้ยงดู</u></p> <p>(1) การเป็นแม่และความเป็นแม่ สังคมเป็นผู้กำหนด</p>
--

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ความหมายระดับที่สอง (Connotation) จากความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ
<p>ความสัมพันธ์</p> <p>(1) เมื่อแม่มีความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด สมาชิกในครอบครัวก็มีบทบาทในการช่วยกันดึงความเป็นแม่ในอุดมคติกลับคืนมา</p> <p>(2) สมาชิกของสังคมที่ประพฤติตามหรือยอมรับความเป็นแม่ที่มาตรฐานสังคมกำหนด จะเป็นผู้ที่คอยสอดส่องและช่วยทำให้แม่ที่เบี่ยงเบนกลับคืนสู่ความเป็นแม่ในอุดมคติ</p>

จากความหมายในระดับที่สองซึ่งเป็นพื้นที่ที่มายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากการพัฒนาการความเป็นแม่กำลังทำงานอยู่ วิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติ คือการพยายามเผยให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ไม่นิยมพูดถึงกัน โดยชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไร (Point Out) และหน้าที่ที่เป็นตัวกำหนดความคิด (Impose) ได้ดังนี้

มายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็นว่า แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว แสดงบทบาทความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ก็ไม่ควรจะต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูก ยังมีผู้เลี้ยงดูลูกที่ไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิดทำหน้าที่ความเป็นแม่ได้ดีกว่าแทน ดังนั้นมายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ชี้ให้เห็นจึงทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วไม่สามารถเป็นแม่ที่ดีได้ ก็ไม่ต้องเป็นแม่ที่เลี้ยงดูลูก ควรปล่อยให้ผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้ให้กำเนิดและพร้อมจะเลี้ยงดูเลี้ยงดูลูกแทน เช่น พ่อ ปู่ ย่า ซึ่งก็ยังคงเป็นลักษณะของการตอกย้ำกับมายาคติหลักของสังคมไทย คือ แม่ คือผู้ให้กำเนิด หรือเลี้ยงดู

นอกจากนี้มายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็นว่า สังคมทั้งในระดับครอบครัว และสังคมคือผู้ที่มีหน้าที่ ทำให้แม่ที่แสดงบทบาทความเป็นแม่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนดกลับคืนสู่ความเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนด

บทที่ 5

การประกอบสร้างมายาคติและหน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์

การวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวบท (Text) คือละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นแม่ และศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้รับสาร คือผู้ชมละครโทรทัศน์เพศหญิงที่เป็นแม่และลูกสาว โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และ 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

- ส่วนที่ 1 การประกอบสร้างความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์
- ส่วนที่ 2 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์

5.1 การประกอบสร้างความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย

การศึกษาการประกอบสร้างความเป็นแม่ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ หรือผู้ที่ไม่ได้ให้กำเนิดลูก แต่ได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูเหมือนเป็นลูกของตัวเองในละครโทรทัศน์ครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากกรอบแนวคิดการสร้างตัวละคร จากกรอบแนวคิดการอบรมเลี้ยงดู จากกรอบแนวคิดพัฒนาการของตัวละครแม่ และจากกรอบแนวคิดความขัดแย้งและสัมพันธ์ของตัวละครแม่กับตัวละครอื่น ๆ การนำเสนอ ผลการศึกษาการประกอบสร้างแม่ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ประกอบด้วย

- 1.1 ลักษณะทั่วไปของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่
- 1.2 “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” กับการอบรมเลี้ยงดู
- 1.3 พัฒนาการความเป็นแม่ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่
- 1.4 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่

1.1 ลักษณะทั่วไปของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ คือ “แยม” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” และ “อารักษ์” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ผลการศึกษาพบผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์มีการประกอบสร้างลักษณะทั่วไปตามกรอบแนวคิดการสร้างตัวละคร จากลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และ ลักษณะทางจิตใจ

โดยที่การประกอบสร้างแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางกายภาพได้แก่ อายุ เพศ และ นุคลิก ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ ละครโทรทัศน์มีการนำเสนอผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่มีอายุมาก ลักษณะทางกายภาพด้านเพศ พบทั้งเพศหญิงและเพศชายซึ่งเป็นเพศที่สาม ส่วนลักษณะทางกายภาพทางด้านนุคลิกพบนุคลิกที่แข็งกร้าว และนุคลิกที่อ่อนโยน

การประกอบสร้างผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางสังคม ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น การศึกษา และสถานภาพการสมรส ผลการศึกษาพบว่าลักษณะทางสังคมทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ/ชนชั้น ละครโทรทัศน์มีการนำเสนอฐานะของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ทั้งที่มีฐานะยากจนและมีฐานะร่ำรวย ลักษณะทางสังคมทางการศึกษาไม่มีการระบุ ส่วนลักษณะทางสังคมทางด้านสถานภาพสมรส พบสถานภาพสมรสที่เป็นหม้าย และเป็นโสด

การประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ในละครโทรทัศน์ ผลการศึกษาพบว่า แม่มีลักษณะทางจิตใจชอบช่วยเหลือคน ใจอ่อน อ่อนโยน เจ้าคิดเจ้าแค้น ชอบเอาชนะ และเกรี้ยวกราดเอาแต่ใจตัวเอง

ผลการศึกษาแสดงและอธิบายได้ดังตาราง 5.1 5.2 และ 5.3

ตารางที่ 5.1 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์

ตารางที่ 5.2 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์

ตารางที่ 5.3 แสดงการประกอบสร้างลักษณะทางจิตใจของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์

ตารางที่ 5.1 แสดงลักษณะทางกายภาพของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางกายภาพผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่		ตัวละคร
อายุ	อายุมาก	แยม, อารักษ์
เพศ	หญิง	แยม
	เพศที่สาม	อารักษ์
บุคลิก	แข็งกร้าว	แยม
	อ่อนโยน สุภาพ	อารักษ์

การประกอบสร้างผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ หรือผู้ที่ไม่ได้ให้กำเนิดลูก แต่ได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูเหมือนเป็นลูกของตัวเอง จากการนำเสนอในละครโทรทัศน์ จากลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ เพศ และบุคลิก ผลการศึกษาจากลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ ละครโทรทัศน์มีการนำเสนอผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ที่มีอายุมาก ประมาณ 40 ปี ลักษณะทางกายภาพทางด้านเพศ จะมีการนำเสนอทั้งเพศหญิงที่มีสายสัมพันธ์ทางสายเลือดกัน เพราะเด็กที่เลี้ยงดูประหนึ่งลูกนี้คือ “หลานย่า” และมีการนำเสนอผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่เป็นเพศที่สาม ร่างเป็นชายใจเป็นหญิง ที่ไม่ได้มีสายสัมพันธ์กับเด็กที่เลี้ยงดู เป็นการเก็บมาเลี้ยงจากการที่แม่ทอดทิ้งตั้งแต่แบเบาะ สวมลักษณะทางกายภาพด้านบุคลิกของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่มี 2 บุคลิกแตกต่างกัน ก็บุคลิกที่แข็งกร้าว และบุคลิกที่อ่อนโยนสุภาพ ดังรายละเอียด

1) ลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่มีอายุที่มาก ประมาณ 40 ปีกว่า ทั้ง “แยม” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” และ “อารักษ์” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” จากการนำเสนอของละครให้ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่นี้มีอายุมาก อีกทั้งผู้เลี้ยงดู

ประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์ คือ “แยม” ก็มีสถานภาพการสมรส คือเป็นหม้าย สามีเสียชีวิต ลูกสาวลูกชายโตเป็นหนุ่มเป็นสาว มีหน้าที่การงาน รวมถึงลูกชายคนโตก็เสียชีวิตอีก จึงทำให้เหมือนขาดความสมบูรณ์ของครอบครัว จากละคร ดังนั้นความหมายของอายุที่มากขึ้น มีความหมายได้ของการขาด ไม่สมบูรณ์ การเป็นหม้าย การที่ลูกมีครอบครัว การที่ลูกเสียชีวิต และการที่เป็นเพศที่สามอายุมาก ก็มีโอกาสดูอยู่เพียงลำพัง ดังนั้น การมีลูกมาให้เลี้ยงดูก็จะเหมือนเป็นการเติมเต็มให้กับผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ได้ ส่วน “อาร์กซ์” ด้วยความที่เป็นเพศที่สาม ที่ไม่ได้มีครอบครัวสมบูรณ์ พ่อ แม่ ลูกได้ เมื่อมีอายุมากขึ้นก็มีโอกาสดูอยู่เพียงลำพัง การมีลูกจึงเป็นการเติมเต็มส่วนที่ขาดได้ แม้จะไม่ใช่สายเลือดแท้ๆ

2) ลักษณะทางกายภาพด้านเพศ

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างเพศของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ทั้งเพศชาย และเพศหญิง ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่เพศชาย ได้แก่ “อาร์กซ์” เป็นผู้ชายที่มีใจเป็นผู้หญิง การเป็นเพศที่สามแล้วเลี้ยงดูเด็กนี้ ได้รับการตั้งคำถามจากสังคม และต้องปกปิดไม่แสดงตน วิเคราะห์ความหมายการประกอบสร้างเพศที่สามเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ได้ว่า คือการต่อสู้ในการเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่ดี แม้ไม่ได้ให้กำเนิดลูก

3) ลักษณะทางกายภาพด้านบุคลิก

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ที่มีบุคลิกแข็งกร้าว ได้แก่ “แยม” และ บุคลิกอ่อนโยน ได้แก่ “อาร์กซ์” บุคลิกที่ต่างกันของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่นี้มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูลูก ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ แม้จะมีบุคลิกแข็งกร้าวแต่ก็เลี้ยงดูหลานด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ทะนุถนอม หลาน ส่วนผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่มีบุคลิกอ่อนโยนสุภาพ ก็เลี้ยงดูด้วยความรัก เอาใจใส่ ทะนุถนอม อ่อนโยนเช่นกัน แต่ก็กังวลว่าลูกจะเลียนแบบพฤติกรรม อ่อนโยนสุภาพที่อยู่ในร่างกายของเพศชายของตนเองไป วิเคราะห์ความหมายได้ว่า ต้นแบบทางกายภาพของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ มีผลต่อการซึมซับ รับรู้ และทำตามยังลูกได้

สรุปวิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างลักษณะทางกายภาพของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ดังนี้

ความหมายเมื่อผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่อายุมากขึ้น การมีลูกมาให้อบรมเลี้ยงดู แม้จะไม่ได้ให้กำเนิดจึงเป็นการเติมเต็มส่วนที่ขาดได้ แม้จะไม่ใช่สายเลือดแท้ๆ

ความหมายการต่อสู้ในการเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่ดี แม่ไม่ได้ให้กำเนิดลูก
ความหมาย ต้นแบบทางกายภาพของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ มีผลต่อการซึมซับ รับรู้
และทำตามยังลูกได้

ตารางที่ 5.2 แสดงลักษณะทางสังคมของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางสังคมของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่		ตัวละคร
ฐานะทางเศรษฐกิจ	จน	อารักษ์
	รวย	แยม
การศึกษา	ไม่ระบุ	อารักษ์ แยม
สถานภาพสมรส	โสด หม้าย	แยม อารักษ์

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างลักษณะทางสังคม ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่

ลักษณะทางสังคมด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ละครประกอบสร้างให้มีทั้งฐานะยากจน
และฐานะดี ร่ำรวย ตัวอย่างจาก “อารักษ์” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” มีฐานะที่
ยากจน เป็นนางโชว์ที่ถูกเด็กหนุ่มใหม่แย่งตำแหน่งไป และเงินก้อนสุดท้ายที่จะนำไปเริ่มต้นชีวิตใหม่
ถูกขโมยไป ทำให้ชีวิตเริ่มต้นของการเลี้ยงดูลูกที่เก็บมาเลี้ยงเป็น ไปอย่างลำบาก รับจ้างแบกหาม
รับจ้างทำงานในร้านเสริมสวย ทำอาหารขาย ใช้เวลานานกว่าจะเป็นเจ้าของร้านเสริมสวยได้ แต่ก็
ไม่ได้ร่ำรวย ฐานะที่ต้องต่อสู้ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่นี้ ส่งผลต่อการเลี้ยงดูในการส่งลูกเรียนใน
ระดับปริญญาตรีที่ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่เพราะการต่อสู้ทางฐานะก็ส่งผลให้ลูกเป็นเด็กดีที่ใช้จ่าย
ไม่ฟุ่มเฟือยและเห็นคุณค่าของเงิน ส่วน “แยม” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” มีฐานะ
ที่ร่ำรวย เป็นชาวนาแต่ก็มีที่นามากมาย และปล่อยให้เช่าเมื่อต้องการย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองเมื่ออายุ
มากขึ้นและเพื่อสะดวกต่อชีวิตของหลานในอนาคต พร้อมกับปล่อยเงินกู้ ฐานะของผู้เลี้ยงดู
ประหนึ่งแม่นี้จึงมีศักยภาพที่จะส่งเสียหลานให้มีการศึกษาได้อย่างไม่มีข้อแม้ ยกเว้นข้อแม้ในใจ
ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่เท่านั้นเอง

วิเคราะห์ความหมายจากการประกอบสร้างลักษณะทางสังคมทางด้านฐานะ/ชนชั้น ได้
ว่า ฐานะทางการเงินคือปัจจัยสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูลูกของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่

ลักษณะทางสังคม ทางด้านสถานภาพสมรส พบว่ามีทั้งสถานภาพที่เป็นหม้าย ได้แก่ “แย้ม” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” และสถานภาพโสด ได้แก่ “อารักษ์” จากเรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” สถานภาพทั้งสองสถานภาพนี้ มีโอกาสที่จะเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งลูกได้ เพราะการมีลูกมาให้อบรมเลี้ยงดู จะเหมือนเป็นการเติมเต็มให้กับสามีที่เสียชีวิตไป ส่วนสถานภาพโสดนั้นละครโทรทัศน์สร้างตัวละครเพศที่สามมา การมีลูกให้อบรมเลี้ยงดู ก็เหมือนการเติมเต็มส่วนที่ขาดของความฝันของอารักษ์ที่ต้องการมีครอบครัวที่อบอุ่น พ่อ แม่ ลูก และเติมเต็มความรู้สึกจากปมทางจิตใจที่พ่อปฏิเสธและทอดทิ้ง ไล่ออกจากบ้านด้วยเหตุผลของการเป็นเพศที่สาม ต้องอยู่ลำพัง ต่อสู้ชีวิตบนโลกอย่างโดดเดี่ยว ทำให้เมื่อได้เก็บ “ตะวัน” เด็กที่ถูกแม่ทิ้งลงแม่น้ำแล้วจึงไม่ต้องการปล่อยเด็กให้กับสถานสงเคราะห์ เพราะนึกถึงความรู้สึกของตัวเองในอดีต และต้องการเติมเต็มความรู้สึกที่ขาดหายทั้งของตัวเอง และของเด็กที่เก็บมาเลี้ยง

จึงวิเคราะห์ความหมายได้ว่า การมีลูกให้อบรมและเลี้ยงดูแม้ไม่ได้ให้กำเนิด เป็นการเติมเต็มส่วนที่ขาดของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ได้

ตารางที่ 5.3 แสดงลักษณะทางจิตใจของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์

ลักษณะทางจิตใจของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่	ตัวละคร
ชอบช่วยเหลือคน ใจอ่อน อ่อนโยน	อารักษ์
ชอบเอาชนะ เจ้าคิดเจ้าแค้น	แย้ม
เกียวกรวด เอาแต่ใจตัวเอง	แย้ม

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่มีลักษณะทางจิตใจ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะจิตใจที่เป็นบวก คือ ชอบช่วยเหลือคน ใจอ่อน อ่อนโยน และลักษณะทางจิตใจที่เป็นลบ คือ ชอบเอาชนะ เจ้าคิด เจ้าแค้น และเกียวกรวดเอาแต่ใจตัวเอง

ลักษณะทางจิตใจที่เป็นบวก ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ คือ ชอบช่วยเหลือคน ใจอ่อน อ่อนโยน คือการประกอบสร้างที่ละครโทรทัศน์ให้แสดงบทบาทการเลี้ยงดูที่เป็นแม่ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด หรือเป็นแม่ในอุดมคติ ที่เลี้ยงดูลูกอย่างทะนุถนอมรักใคร่ เอาใจใส่ทั้งร่างกาย

และจิตใจของคุณ ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จหากเป็นเบื้องหน้าให้
ตั้งคมรู้ ลูกจะเสียหายได้ ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” คือ “อาร์กซ์”

ลักษณะทางจิตใจที่เป็นลบ ชอบเอาชนะ เจ้าคิดเจ้าแค้น เกรี้ยวกราดเอาแต่ใจของตัวเอง
ได้แก่ “แยม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” ก็จะมีลักษณะการเลี้ยงดูที่กำหนดชีวิต
จัดการชีวิตของคุณ วางแผนชีวิตให้คุณทุกอย่าง ตามที่ตนต้องการและเชื่อว่าเป็นสิ่งดี หากลูกซึ่ง
หมายถึงหลานที่เลี้ยงดูนี้ไม่เดินตามให้ได้ดังผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่หวัง ก็จะเกรี้ยวกราด ด่าทอ

วิเคราะห์ความหมายการประกอบสร้างได้ว่า ลักษณะทางจิตใจของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่
มีผลต่อลักษณะหรือวิธีการเลี้ยงดูลูก

2.2 การอบรมเลี้ยงดูของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่

ตารางที่ 5.4 การอบรมเลี้ยงดูของตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์และผลที่เกิดกับลูก

การอบรมเลี้ยงดู	ตัวละคร
อบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่	อาร์กซ์ แยม
อบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม	แยม

การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์ พบ 2
ลักษณะ ได้แก่ 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ดังรายละเอียด

1) การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ทั้ง “อาร์กซ์” และ “แยม” อบรม
เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ทั้งสองคน

ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” “แยม” อบรมเลี้ยงดูยงยุทธ ผู้เป็น
หลานด้วยความเอาใจใส่ ทะนุถนอม เช่น ไม่ให้ทานอาหารรสจัด ต่อว่าลูกที่ทำข้าวต้มใส่พริกไทย
ให้หลาน แกะปลาให้กินทุกครั้ง แกะเส้นใยของผลส้มเมื่อปอกเปลือกให้ แม้หลานจะโตแล้ว พา
ไปหาหมอก็ดำเนินการเองทุกอย่าง แม้ว่าตัวเองจะอายุมากแล้วก็ตาม เพราะกลัวหลานเหนื่อย ผล
ที่เกิดขึ้นคือ ยงยุทธเป็นเด็กดีในโอวาท แต่ก็มากจนไม่สามารถทำอะไรด้วยตัวเองได้ ถ้ายังไม่บอก

ยงยุทธ “ข้าครับ ให้ผมทำเองเถอะครับ
ย่าแยม “ได้ยังไง ก็กำมันซะ ประเดี๋ยวจะ
ติดคอเอา”

ภาพที่ 5.1 ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแก่นแสนรัก”

จากการประกอบสร้างนี้ วิเคราะห์ความหมายได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มากเกินไปก็อาจจะทำให้ลูกอ่อนแอและจัดการชีวิตตัวเองไม่ได้

ยงยุทธ คุณข้าเคยเบื่อก่อนที่จะเลี้ยงผมไหมครับ
แยม ดามอะไรอย่างนั้น ลูกจะเป็นสุครึงสุด
ดวงใจของข้าเลยนะ
ยงยุทธ จันทน์ผมจะตั้งใจเรียนครับ

ภาพที่ 5.2 ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่เลี้ยงดูเอาใจใส่มากเกินไปในละครโทรทัศน์เรื่องสุดแก่นแสนรัก

ส่วน “อารักษ์” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” เลี้ยงดู “ตะวัน” อย่างทะนุถนอมเช่นกัน แม้ในยามห่างกันเมื่อต้องมาเรียนหนังสือ ก็ยังใช้การสื่อสารด้วยโทรศัพท์ ให้คำปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกถึงความต่างของการกระทำและจิตใจคนที่อยู่รอบกาย และเมื่อตะวันทำงานแล้วก็ยังให้กำลังใจในยามที่ตะวันประหม่า ไม่มั่นใจ แม้จะต้องปิดบังไม่ให้ใครรู้ว่าเป็นพ่อเพราะกลัวลูกเสียชื่อเสียง เนื่องจากลูกมีอาชีพเป็นศิลปินที่มีแฟนคลับติดตาม อีกทั้งผลที่เกิดขึ้นกับลูกนั้น ลูกก็รักพ่อมากเช่นกันเป็นเด็กดีเชื่อฟังคำสั่งสอน

จากการที่ละครประกอบสร้างให้ ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ทำหน้าที่นี้ได้เป็นอย่างดีเช่นนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า เพศหญิงที่ให้กำเนิดลูกนั้นไม่ยอมแสดงบทบาทหน้าที่ความเป็นแม่ ทั้ง ๆ ที่มีสิทธิเต็มร้อย จึงวิเคราะห์ความหมายได้ว่า แม้ไม่ต้องคลอดหรือเป็นผู้ให้กำเนิดลูกเอง แต่หากมีใจที่จะเลี้ยง มีใจที่จะเป็นแม่ ก็สามารถทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์แบบเช่นกัน

นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ได้อีกว่า การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่นี้ เป็นการทดแทนความขาดพ่อขาดแม่ของเด็กที่เลี้ยงดู รวมทั้งเป็นการชดเชยปมในใจของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ด้วย

2) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ “ย่าแยม” อบรมเลี้ยงดูหลานแบบควบคุม กำหนดชีวิตของหลานนับตั้งแต่เริ่มต้นเมื่อจะพราดลูกจากอกแม่ เมื่อเห็นว่ากินนมกระป๋องได้แล้ว เมื่อจะเข้าโรงเรียนก็เลือกโรงเรียนที่ดี กำหนดได้ว่าใครจะเป็นคนที่เข้ามาในชีวิตหลาน เห็นได้จากการรับโทรศัพท์เองทุกครั้ง แจ้งครูว่าหากมีใครต้องการสื่อสารกับหลานให้แจ้งตัวเอง กำหนดว่าหลานต้องเป็นแพทย์ กำหนดว่าหลานต้องแต่งงานกับคนที่ย่าต้องการให้แต่งงาน และก็เข้าไปจัดการชีวิตของหลาน หลานเป็นหอบหืด จึงแจ้งครูว่าวิชาพลศึกษาเป็นวิชาต้องห้าม เมื่อมีคนมาชอบพอกับคนที่วางตัวไว้ให้แต่งงานกับหลานชาย ก็จัดการซื้อแหวน ดอกไม้ ให้ไปขอแต่งงาน หรือสั่งให้โทรศัพท์ไปอวยพรวันเกิด ส่งผลให้หลานเป็นเหมือนหุ่นยนต์ ย่าให้ทำอะไรก็ทำ ไร้ชีวิตชีวา ไร้ความคิดเป็นของตนเอง แต่ละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้เห็นเช่นกันว่า ผลจากการเลี้ยงดูเช่นนี้ หากเป็นเรื่องใหญ่ของชีวิต หลานก็จะมีการปฏิเสธกรอบที่กำหนดชีวิตโดยย่าด้วยเช่นกัน ตัวอย่างจากที่ย่าต้องการให้สอบแพทย์ แต่หลานทำข้อสอบพลาดด้วยความตั้งใจ นอกจากนี้ผลจากการเลี้ยงดูเช่นนี้ก็ทำให้หลานเป็นคนอ่อนแอ เมื่อเจอปัญหาไม่สามารถหาทางออกได้ นอกจากนั่งเงียบและรอให้ย่าสั่งให้ทำ

การประกอบสร้างการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม กำหนดชีวิตและจัดการชีวิตของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่นี้ แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าการกำหนดชีวิตนั้น จะเป็นสิ่งดีสำหรับลูก และกำหนดด้วยความปรารถนาดี แต่หากลูกไม่ต้องการหรือไม่ชอบ ก็ควรระวังเสียงความต้องการของคนที่อยู่ในกรอบที่กำหนดนั้นด้วย วิเคราะห์ความหมายได้ว่า ความปรารถนาดีของคนเป็นแม่ต่อลูก อาจจะไม่ใช่ว่าสิ่งที่ถูกและเป็นสิ่งที่ลูกต้องการเสมอไป

สรุปความหมายจากการประกอบสร้างผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่กับการอบรมเลี้ยงดู ดังนี้ ความหมายที่หนึ่ง แม้ไม่ต้องคลอดหรือเป็นผู้ให้กำเนิดลูกเอง แต่หากมีใจที่จะเลี้ยง มีใจที่จะเป็นแม่ ก็สามารถทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์แบบเช่นกัน

ความหมายที่สอง การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ เป็นการทดแทนความขาดพ่อขาดแม่ของเด็กที่เลี้ยงดู รวมทั้งเป็นการชดเชยปมในใจของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ด้วย

ความหมายที่สาม ความปรารถนาดีของคนเป็นแม่ต่อลูก อาจจะไม่ใช่สิ่งที่ถูกและเป็น
สิ่งที่ลูกต้องการเสมอไป

2.3 พัฒนาการความเป็นแม่ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่

พัฒนาการความเป็นแม่ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่นี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนิน
เรื่องของละครโทรทัศน์ตั้งแต่เริ่มเรื่อง กลางเรื่อง และจบเรื่อง โดยวิเคราะห์จากพัฒนาการความ
เป็นแม่ที่มาจากกายภาพ จิตใจ และสังคม ดังตาราง 5.5

พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ (บุคลิก)			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
แข็งกร้าว	แข็งกร้าว	แข็งกร้าว	แฉ้ม
อ่อนโยน สุภาพ	อ่อนโยน สุภาพ	อ่อนโยน สุภาพ	อารักษ์
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ (อายุ)			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
40 ปี	57 ปี	67 ปี	แฉ้ม
27 ปี	47 ปี	49 ปี	อารักษ์
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม (ฐานะ/ชนชั้น)			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
รวย/ชนชั้นกลาง	รวย/ชนชั้นกลาง	รวย/ชนชั้นกลาง	แฉ้ม
ปานกลาง/ชนชั้นกลาง	ปานกลาง/ชนชั้นกลาง	ปานกลาง/ชนชั้นกลาง	อารักษ์
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม (อาชีพ)			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
ชานา	ปล่อยเงินกู้ในระบบ/ ให้เช่าที่นา	ปล่อยเงินกู้ในระบบ/ ให้เช่าที่นา	แฉ้ม
นางโซว์	ร้านเสริมสวย	ออกแบบเสื้อผ้าศิลปิน	อารักษ์
พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจ			ตัวละคร
เริ่มเรื่อง	กลางเรื่อง	จบเรื่อง	
ทำเพื่อตัวเอง	ทำเพื่อตัวเอง	ทำเพื่อตัวเอง	แฉ้ม
ทำเพื่อลูก	ทำเพื่อลูก	ทำเพื่อลูก	อารักษ์

2.3.1 พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างพัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพ 2 ลักษณะ คือ อายุ และบุคลิกภาพ

1) พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพทางด้านบุคลิก บุคลิกของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบเรื่อง คือ แข็งกร้าว และ อ่อนโยน สุภาพนี้ มีผลต่อการเป็นแม่ ทางด้านการแสดงออกต่อลูก

ตัวอย่างจาก “อารักษ์” ที่ใช้ความสุภาพอ่อนโยนของตัวเองเลี้ยงดูลูกตั้งแต่แรก เมื่อมีเหตุการณ์เข้ามาทำให้ลูกเกลียดพ่อ แต่ “อารักษ์” ก็ยังคงปฏิบัติต่อลูกด้วยความอ่อนโยนสุภาพ เมื่อจบเรื่องความจำลูกกลับคืนมา ความสุภาพอ่อนโยนของพ่อก็ยังคงเหมือนเดิม เป็นพ่อคนเดิมที่อบอุ่นต่อลูกเสมอ

ตัวอย่างจาก “แยม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” เหตุการณ์วันที่หลานรู้ความจริงว่าแม่ไม่ได้เลวร้ายเหมือนที่യാปลูกฝัง จึงจะหนีออกจากชีวิตยาไป ก็ “แยม” ยังคงใช้ความแข็งกร้าวมาจัดการชีวิตหลานให้อยู่ในกำหนดที่ตัวเองสร้างขึ้นมา แต่ก็ไม่สามารถรั้งหลานไว้ได้ ส่งผลให้เกิดความทุกข์ใจที่หลานหนีออกไปจากชีวิตไม่ยอมติดต่อกลับมา

จากการประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ความหมายได้ว่า ลักษณะทางจิตใจที่แข็งกร้าวไม่เคยเปลี่ยนแปลงของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ มีผลกระทบต่อจิตใจลูก

2) พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ

ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้มีการเปลี่ยนแปลงอายุของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ตามอายุของหลานหรืออายุของเด็กที่เลี้ยงดู สิ่งที่มาจากการเปลี่ยนแปลงนี้คือ สังขารและปัญหาสุขภาพ ที่ต้องได้รับการดูแล แต่ละครก็สร้างให้ “ตะวัน” ความจำเสื่อมในช่วงเวลาที่ “อารักษ์” ต้องได้รับการผ่าตัด และสร้างให้ “แยม” มีโรคร้ายมาอย่างกราย และทรุดโทรมหนักมากยิ่งขึ้นเมื่อหลานหนีออกจากชีวิต ซึ่งในช่วงเวลาแบบนี้สิ่งที่ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ต้องการมากที่สุดก็คือ ลูก และหลานที่เลี้ยงดูมา มาอยู่ใกล้ ๆ มาดูแล มาดูใจ เมื่อไม่มี ความทุกข์ทรมานใจจึงมีให้ผู้ชมละครโทรทัศน์เห็นเป็นอย่างมาก เป็นการรอคอย และเมื่อลูกหลานกลับมาหา ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ก็มีความสุข

จากการประกอบสร้างความหมายความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ความหมายได้ว่า อายุของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่มีผลต่อลูก ลูกควรต้องให้ความสำคัญในยามที่ผู้เลี้ยงดู หรือแม่แก่ชรา หรือในยามที่มีทุกข์ภัยไข้เจ็บ เพราะกำลังใจคือสิ่งสำคัญ

2.3.2 พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางสังคม

ละครประกอบสร้างพัฒนาการจากลักษณะทางสังคมคือ ฐานะ/ชนชั้น และ อาชีพ ดังนี้

ฐานะ/ชนชั้น ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบเรื่อง แสดงว่า ฐานะ/ชนชั้น ไม่ได้เป็นลักษณะทางสังคมที่การเปลี่ยนแปลงจะมีผลกับการเลี้ยงดูลูกของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ เหตุผลจากละครโทรทัศน์ที่สามารถอธิบายได้ คือ อาจมาจากเมื่อผู้เลี้ยงดูประหนึ่งลูกจะเลี้ยงเด็กหรือเลี้ยงหลานนั้น เกิดมาจากความปรารถนา ความต้องการของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งลูกเองเป็นสิ่งสำคัญนั่นเอง ดังนั้นไม่ว่าจะมีฐานะดีหรือไม่ดีอย่างไรก็ตามตั้งใจที่จะเลี้ยงดูเป็นอย่างดีอยู่แล้ว

อาชีพ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้มีการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ ซึ่งตัวละคร “แยม” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” เปลี่ยนอาชีพด้วยเหตุผลของอายุที่มากขึ้นทำนาต่อไปคงไม่ไหวจึงปล่อยให้คนเช่าที่นาทำกิน อีกเหตุผลคือเพราะหลานจะต้องมีการศึกษาเรียนในเมือง และลูกสาวก็มีอาชีพเปิดร้านเย็บเสื้อผ้า ลูกชายที่ช่วยทำนาก็เสียชีวิต จึงมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงหลาน และความก้าวหน้าของชีวิตหลาน ในขณะที่ “อารักษ์” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ก็เปลี่ยนอาชีพ ด้วยเหตุผลที่ต้องเลี้ยงดูตะวันในวัยเด็ก ดังนั้นเริ่มต้นเรื่องเมื่อไม่ได้มีอาชีพนางโชว์แล้วและเงินก้อนสุดท้ายถูกขโมย จึงดิ้นรนทำงานทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงลูก และค่อย ๆ มั่นคงจนกระทั่งเปิดร้านเสริมสวยส่งเสียลูกให้เรียนในระดับมหาวิทยาลัยได้ แต่ต่อมาต้องเปลี่ยนอาชีพเป็นออกแบบเสื้อผ้าศิลปินให้กับลูกชาย ก็ด้วยเหตุผลที่ต้องการอยู่ใกล้ชิดลูก และอาชีพนี้ก็เป็นอาชีพที่สามารถทำให้อยู่ใกล้ชิดลูกได้มากที่สุด เป็นการเตรียมเสื้อผ้าให้ลูกเหมือนหน้าที่ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่เคยทำมา จึงเป็นเหมือนโอกาสที่ได้เลี้ยงดูลูกอีกครั้ง แม้จะต้องปิดบังไม่ให้ใครรู้ว่าเป็นพ่อ และลูกเองก็ความจำเสื่อมเกลียดพ่อ ความใกล้ชิดลูกจากอาชีพนี้ “อารักษ์” เองก็เชื่อมั่นว่าความผูกพันระหว่างพ่อลูกจะทำให้ลูกจำพ่อได้

2.3.3 พัฒนาการความเป็นแม่จากลักษณะทางจิตใจ

ละครประกอบสร้างพัฒนาการความเป็นแม่จากลักษณะทางจิตใจให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ก็เป็นลักษณะทางจิตใจ 2 ด้านคือด้านบวกและด้านลบ

(1) พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจด้านบวก ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่
ทำเพื่อลูกตั้งแต่เริ่มเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ทำ
เพื่อลูกตั้งแต่เริ่มเรื่อง แม้กลางเรื่องจะมีอุปสรรค จบเรื่องก็ยังคงทำเพื่อลูก ทั้งแม่และลูกก็จะมี
ความสุขใจได้เป็นแม่เป็นลูกกันเหมือนเดิม ตัวอย่างจากตัวละคร “อารักษ์” ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ที่
ถูก “อรรดิ” แม่ที่ทอดทิ้งลูก มาแย่งชิงความเป็นแม่จากการที่ลูกความจำเสื่อม อารักษ์ยังคงพยายามที่
จะดูแลลูกทุกอย่างเหมือนเดิมแม้จะถูกกีดกัน จนกระทั่งท้ายที่สุดความจำลูกกลับคืนมา อารักษ์ก็ได้
ลูกคนเดิมกลับคืนมาเหมือนเดิม

การประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ของพัฒนาการทางจิตใจของแม่ในลักษณะนี้
วิเคราะห์ความหมายได้ว่า ผู้ที่จะเป็นแม่แล้ว แม้หากว่าจะไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิด แต่หากทำเพื่อลูก
แม่จะยังคงเป็นแม่ของลูกเสมอ เพราะความผูกพันจากการเลี้ยงดูบางครั้งก็มากกว่าสายเลือดจากการ
ให้กำเนิดเพียงอย่างเดียว

(2) พัฒนาการความเป็นแม่ที่มาจากลักษณะทางจิตใจด้านลบ แม่ที่เริ่มต้นทำเพื่อตัวเอง
เอง และไม่มีการเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งจบเรื่อง ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้แม่เริ่มเรื่องด้วย
การทำเพื่อตัวเอง คือการแย่งชิงเอาหลานมาเลี้ยงดูเพียงเพื่อต้องการเอาชนะครอบครัวของลูกสะใภ้
และกลางเรื่องก็ยังคงทำให้หลานเกลียดแม่เมื่อมี โอกาสเจอกัน จนกระทั่งจบเรื่องก็ยังไม่
เปลี่ยนแปลงเมื่อแม่ของหลานเสียชีวิต ก็ยังคงไม่ให้แม่ลูกมี โอกาสได้เป็นแม่เป็นลูกกัน ผลที่เกิดขึ้น
คือ ความเกลียดแค้นจากหลานที่มีต่อแม่เมื่อได้รู้ความจริง ว่าพรากรลูกพรากรแม่ และแม่ก็รักลูก
เหมือนที่แม่คนอื่น ๆ รักลูกโดยทั่วไป จึงหนีออกจากชีวิตยาไป

การประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ของพัฒนาการทางจิตใจของแม่ในลักษณะนี้
วิเคราะห์ความหมายได้ว่า การเป็นแม่นั้นการทำเพื่อลูกคือสิ่งที่สำคัญที่สุด แม่ต้องยอมเสียสละ
ความต้องการของแม่ไปเป็นการทำเพื่อลูกทั้งหมด ลูกจึงจะมีความสุขได้อย่างเต็มร้อยและคนรอบ
ข้างหรือสังคมก็จะไม่ตั้งข้อสงสัยในบทบาทการเป็นแม่ที่ไม่เหมาะสมที่มาจากจิตใจหรือความ
ต้องการของแม่ ซึ่งผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ก็เช่นเดียวกัน

2.4 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่

ตารางที่ 5.6 แสดงความขัดแย้งและความความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์

ความสัมพันธ์	ความขัดแย้ง	การแสดงออก
<u>สมาชิกในครอบครัว</u> ลูกสาว	ไม่ลงรอยกันในการอบรมเลี้ยงดูของแม่	เตือน
<u>สมาชิกของสังคม</u> ลูกสะใภ้ ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่	ที่เบียดเบียนไปจากเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมกำหนด	ต่อว่า ให้ข้อคิด

จากตารางที่ 5.6 ความขัดแย้งและความความสัมพันธ์ของแม่กับสมาชิกในครอบครัว โดยที่ความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่กับลูก ในลักษณะของการเตือน เป็นความสัมพันธ์ที่พยายามจะทำให้วิธีการเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่อยู่เกณฑ์มาตรฐานกำหนด ตัวอย่างจาก “พะยอม” ลูกสาวของ “แยม” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” ไม่ต้องการให้สอนหลานเกลียดแม่ จึงบอกแม่ว่า “แม่จะเลี้ยงมันยังไงก็ตามใจแม่เถอะ แต่ฉันว่าที่แม่สอนให้ขยี้มันเข้าใจแม่มันคิด ๆ ทำให้ลูกเกลียดแม่ตัวเองมันก็ไม่ถูก” แต่ก็ถูกนางแยมตวาดกลับเพราะเป็นลูกไม่ต้องสอนแม่ รวมถึงการเลี้ยงดูแบบทะนุถนอมมากเกินไปก็ถูกท้วงติงจากลูก เช่น การไม่ให้หลานกินเผ็ด การไม่ยอมปล่อยให้หลานแกะปลากินเองเพราะกลัวก้างปลาติด เมื่อถูกทักท้วงก็ให้เหตุผลของการเป็นแม่ที่มีอำนาจว่า “จะเลี้ยงยังไงก็เรื่องของกู” ดังนั้นละครโทรทัศน์อธิบายด้วยเหตุผลว่า แม้ว่า ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่จะไม่ได้คลอดโดยการให้กำเนิดก็ตาม แต่เมื่อเลี้ยงดูแบบลูกแล้วก็ต้องเลี้ยงตามเกณฑ์ที่มาตรฐานกำหนด

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่ความสัมพันธ์แม่ฟัวลูกสะใภ้ เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการแย้งชิง เป็นความสัมพันธ์ที่พยายามจะทำให้ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่อยู่ในบทบาทตามสถานภาพของตัวเองตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนดของสังคมในฐานะ “ย่า” ของหลาน เพราะผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่กำลังพรากลูกออกจากอกแม่ทั้ง ๆ ที่แม่ผู้ให้กำเนิดก็มี

ความพร้อมในการเลี้ยงดู มีความรักความปรารถนาในการเลี้ยงดูลูกของตนเอง ตัวอย่างจากการแย่งชิงลูก ที่แยมผู้เป็นย่าไม่ยอมให้ลูก แม่จึงเรียกร้องขอลูกคืน

แยม : “ดูทำอะไร ลูกก็ปกป้องศักดิ์ศรีของภู่ละสิ มึงเห็นไหม มันจะมาแย่งลูก มึงไป เด็กมันเกิดบนเรือนี่ เป็นสมบัติของที่นี่ ใครจะมาเอาไปไหนไม่ได้ ทั้งนั้น”

อัมพรเลี้ยง : “แต่เขาเป็นลูกของคุณ”

แยม : “มึงมาแต่ตัว มึงก็ไปแต่ตัว ไชยงยุทธเป็นลูกไชยงค์ เป็นหลานของกู กูไม่ให้”

อัมพร : “เอาลูกคืนมา อีแยม เอาลูกคืนมา.” (น้ำตานองหน้า โจจะขาด)

ภาพที่ 5.3 ความขัดแย้งเกี่ยวกับการแย่งชิงเพื่อเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก”

จากละคร ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ คือผู้ที่มีการกระทำที่แตกต่างไปจากสังคมกำหนดว่า แม่ให้กำเนิดแล้วต้องเลี้ยงดูลูก โดยใช้ลักษณะทางจิตใจของตัวเองเป็นสำคัญที่ต้องการเอาชนะ และเอาชนะแล้ว โดยไม่สนใจความถูกต้อง

จากตารางที่ 5.6 ความขัดแย้งและความความสัมพันธ์ของแม่กับสมาชิกในสังคม เป็นความสัมพันธ์ของการแย่งชิง และการต่อสู้กันระหว่าง คำว่า แม่ผู้ให้กำเนิด กับผู้เลี้ยงดู จากละครโทรทัศน์ที่เมื่อ “อารักข์” ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ได้เลี้ยงกับอรดี ที่มาร้องเรียกทวงลูกที่เคยทิ้งกันไป ในวันที่ลูกมีชื่อเสียง

อารักข์ : “ฉันไม่ไป ฉันจะอยู่จนตะวันขึ้น จะได้คุยกัน อยากรู้ว่าตะวันไม่อยากเจอหน้าฉันมันเป็นคำพูดของใคร ตะวันหรือเธอ...ฉันไม่ไปไหน...ฉันเลี้ยงเขามา ฉันมีสิทธิ์เท่ากับเธอที่เป็นแม่”

อรดี : “แกไม่มีสิทธิ์เท่าฉันที่เป็นแม่ด้วยเลือดเนื้อ ถึงเวลาที่พ่อนอกไส้อย่างแกต้องคืนเลือดในอกให้แม่แท้ ๆ ออกไปซะ”

ภาพที่ 5.4 การแย่งชิงและทวงคืนเพื่อเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

จากการประกอบสร้างความสัมพันธ์และความขัดแย้งของตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” กับตัวละคร “แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดู” นี้ ละครโทรทัศน์กำลังอธิบายว่า ความเป็นแม่ กำลังมีการโต้แย้งกัน ความเป็นแม่เชิงชีวภาพ และความเป็นแม่เชิงสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งข้อสรุปจากละครเป็นการให้นำหนักกับผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่นั้นมากกว่า แต่ก็ยังให้โอกาสเมื่อ “แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดู” กลับใจ

5.2 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์

การศึกษามายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ เป็นการศึกษาคำความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ซึ่งเป็นพื้นที่ของมายาคติ (Myth) หรือกระบวนการสรุปยอดความคิดของคนแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำงานอยู่ตลอดเวลา โดยหน้าที่ของมายาคติคือการพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ไม่นิยมพูดถึงกัน (Point Out) และการกำหนดความคิด (Impose) ตามแนวคิดของ โรลิ่งด์ บาร์ธส์ ความหมายในระดับที่สองของการศึกษา “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ครั้งนี้ คือความหมายความเป็นแม่ที่ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างขึ้นมาจาก แม่ผู้ให้กำเนิดลูกแต่ไม่ได้เลี้ยงลูกแม่ที่รักลูกในทางที่ผิด และแม่ที่รักลูกมากเกินไป โดยวิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่ในระดับที่สองจาก 1) การสร้างตัวละคร ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะทางจิตใจ 2) ความเป็นแม่กับการอบรมเลี้ยงดู 3) พัฒนาการความเป็นแม่ และ 4) ความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของแม่กับตัวละครอื่น ๆ ผลการศึกษาดังรายละเอียด

1. ความหมายในระดับที่สอง (Connotation) และมายาคติ (Myth) ของความเป็นแม่จากในละครโทรทัศน์

จากการประกอบสร้างความเป็นแม่จากละครโทรทัศน์ วิเคราะห์ความหมายความเป็นแม่ในระดับที่สองได้ดังตาราง 5.7

ตารางที่ 5.7 แสดงความหมายในระดับที่สอง (Connotation) ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละคร
โทรทัศน์

ลักษณะทางกายภาพ
<p>(1) เมื่อผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่อายุมากขึ้น การมีลูกมาให้อบรมเลี้ยงดู แม่จะไม่ได้ให้กำเนิดจึงเป็นการเติมเต็มส่วนที่ขาดได้ แม่จะไม่ใช้สายเลือดแท้ๆ</p> <p>(2) การต่อสู้ในการเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่ดี แม่ไม่ได้ให้กำเนิดลูก</p> <p>(3) ต้นแบบทางกายภาพของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ มีผลต่อการซึมซับ รับรู้ และทำตามยังลูกได้</p>
ลักษณะทางสังคม
<p>(1) สถานะทางการเงินคือปัจจัยสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูลูกของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่</p> <p>(2) การมีลูกให้ได้อบรมและเลี้ยงดูแม่ไม่ได้ให้กำเนิด เป็นการเติมเต็มส่วนที่ขาดของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ได้</p>
ลักษณะทางจิตใจ
ลักษณะทางจิตใจของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่มีผลต่อลักษณะหรือวิธีการเลี้ยงดูลูก
การอบรมเลี้ยงดู
<p>(1) แม่ไม่ต้องคลอดหรือเป็นผู้ให้กำเนิดลูกเอง แต่หากมีใจที่จะเลี้ยง มีใจที่จะเป็นแม่ ก็สามารถทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์แบบเช่นกัน</p> <p>(2) การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ เป็นการทดแทนความขาดพ่อขาดแม่ของเด็กที่เลี้ยงดู รวมทั้งเป็นการชดเชยปมในใจของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ด้วย</p> <p>(3) ความปรารถนาดีของคนเป็นแม่ต่อลูก อาจจะไม่ใช้สิ่งที่ถูกและเป็นสิ่งที่ลูกต้องการเสมอไป</p>
พัฒนาการความเป็นแม่
<p>(1) ผู้ที่จะเป็นแม่แล้ว แม้หากว่าจะไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิด แต่หากทำเพื่อลูก แม่จะยังคงเป็นแม่ของลูก เสมอ เพราะความผูกพันจากการเลี้ยงดูบางครั้งก็มากกว่าสายเลือดจากการให้กำเนิดเพียงอย่างเดียว</p> <p>(2) การเป็นแม่นั้นการทำเพื่อลูกคือสิ่งที่สำคัญที่สุด แม่ต้องยอมเสียสละความต้องการของแม่ไปเป็นการทำเพื่อลูกทั้งหมด ลูกจึงจะมีความสุขได้อย่างเต็มร้อยและคนรอบข้างหรือสังคมก็จะไม่ตั้งข้อสงสัยในบทบาทการเป็นแม่ที่ไม่เหมาะสมที่มาจากจิตใจหรือความต้องการของแม่ ซึ่งผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ก็เช่นเดียวกัน</p>

ตารางที่ 5.7 (ต่อ)

<p>ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ</p> <p>(1) เมื่อแม่มีความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด สมาชิกในครอบครัวก็มีบทบาทในการช่วยกันดึงความเป็นแม่ในอุดมคติกลับคืนมา</p> <p>(1) สมาชิกของสังคมที่ประพฤติตามหรือยอมรับความเป็นแม่ที่มาตรฐานสังคมกำหนด จะเป็นผู้ที่คอยสอดส่องและช่วยทำให้แม่ที่เบี่ยงเบนกลับคืนสู่ความเป็นแม่ในอุดมคติ</p>
--

จากความหมายในระดับที่สองซึ่งเป็นพื้นที่ที่มายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์ความเป็นแม่กำลังทำงานอยู่ วิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติ คือการพยายามเผยให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ไม่นิยมพูดถึงกัน โดยชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไร(Point Out) และหน้าที่ที่เป็นตัวกำหนดความคิด (Impose) ได้ดังนี้

มายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็นว่า ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่สามารถทำหน้าที่แทนแม่ผู้ให้กำเนิดในการแสดงบทบาทความเป็นแม่หรือการอบรมเลี้ยงดูได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้นมายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ชี้ให้เห็นจึงทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า ลูกทุกคนไม่จำเป็นต้องให้แม่ผู้ให้กำเนิดเป็นคนอบรมเลี้ยงดูหรือทำหน้าที่ความเป็นแม่

มายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็นว่า ยังมีผู้ที่ต้องการเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่เพื่อเติมเต็มส่วนที่ขาด เช่น สามีเสียชีวิต ลูกเสียชีวิต หรือผู้ที่ไม่สามารถมีลูกโดยการให้กำเนิดได้ ดังนั้นมายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ชี้ให้เห็นจึงทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า ผู้หญิงทุกคนสามารถทำหน้าที่ความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกได้แม้ไม่ต้องให้กำเนิด และเพิ่มเติมความสามารถนี้ให้กับผู้ที่ต้องการเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ เช่น เพศที่สาม ด้วยเช่นเดียวกัน แต่ยังคงต้องเป็นการต่อสู้เพื่อให้เกิดการยอมรับให้มากกว่านี้ จึงจะเป็นความสามารถเท่ากับที่ผู้หญิงทุกคนถูกกำหนดจากสังคมเป็นเวลานานมาแล้ว

นอกจากนี้มายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็นว่า สังคมทั้งในระดับครอบครัว และสังคมคือผู้ที่มีหน้าที่ ทำให้ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่แสดงบทบาทความเป็นแม่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด กลับคืนสู่ความเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนด

บทที่ 6

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวบท (Text) คือละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นแม่ และศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้รับสาร คือผู้ชมละครโทรทัศน์เพศหญิงที่เป็นแม่และลูกสาว โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากตัวละคร “แม่ที่เบี่ยงเบน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” และ 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ สรุปผลการศึกษาดังนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศหลังข่าวภาคค่ำระหว่างปี 2555-2558 ทางช่องสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 3 5 7 ที่มีเค้าโครงเรื่อง (Plot) เกี่ยวกับบทบาทความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานกำหนด จำนวน 8 เรื่อง และจำนวนตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบน 10 ตัวละคร ได้แก่ แม่ที่ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูก จำนวน 4 ตัวละครคือ “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” “อิสยา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวี ช่วงโชติ” “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “หัตถาครองพิภพ” และ “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” แม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด จำนวน 4 ตัวละคร ได้แก่ “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” “คุณหญิงอบเชย” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” “ยายแล” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” และ “สลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” และจากผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ คือผู้ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดู ได้แก่ “อารักษ์” ในละคร

เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และ “แย้ม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” สรุปผลการศึกษามายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ดังนี้

1. มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์

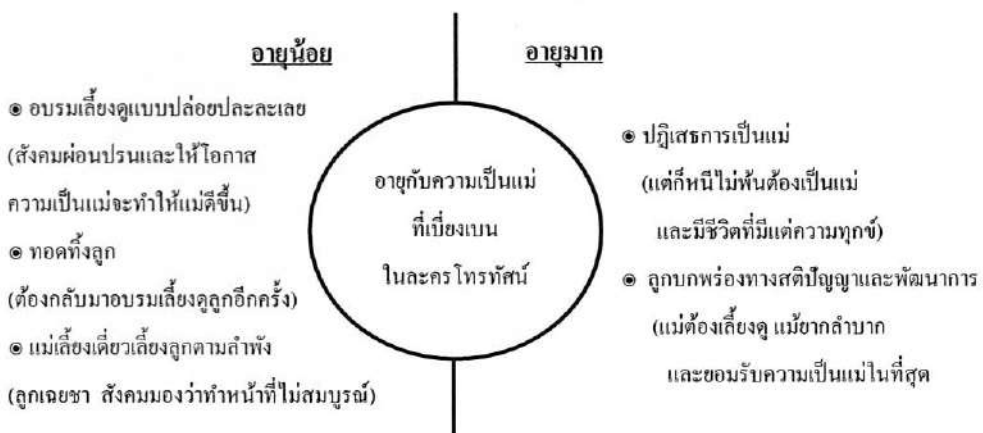
จากการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นแม่จากลักษณะทั่วไป คือ ลักษณะทางกายภาพ ทางจิตใจ และทางสังคม วิเคราะห์จากการให้กำเนิด วิเคราะห์จากการอบรมเลี้ยงดู วิเคราะห์จากพัฒนาการความเป็นแม่ และวิเคราะห์จากความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

(1) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนทางด้านกายภาพจากอายุในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่ทางด้านกายภาพจากอายุ ทั้งการเป็นแม่ที่มีอายุน้อย และการเป็นแม่เมื่ออายุมากเกินไป

มายาคติการเป็นแม่ที่มีอายุน้อย พบว่าละครโทรทัศน์มีการประกอบสร้างให้เป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกไม่เป็นไปตามสังคมคาดหวัง คืออบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จาก “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” และประกอบสร้างให้เป็นแม่ที่ทอดทิ้งลูก จาก “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” รวมถึงประกอบสร้างให้ต้องเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวทำงานเลี้ยงลูก จาก “สา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” อย่างไรก็ตามละครโทรทัศน์ก็ได้ประกอบสร้างให้แม่ที่มีอายุน้อยนี้ได้รับการผ่อนปรนหรือการอนุโลมจากสังคมในการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ไม่เป็นไปตามสังคมคาดหวัง และยังคงคาดหวังต่อไปว่า เมื่อแม่อายุมากขึ้น ความเป็นแม่ก็จะดีขึ้นตามไปด้วย จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่สังคมรอบข้างให้โอกาส “ลำยอง” จากเหตุผลของอายุ สำหรับแม่อายุน้อยที่ทอดทิ้งลูกนั้น ละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้แม่กับลูกมีโอกาสมารพบเจอกันอีกครั้ง เพื่อให้แม่ได้ทำหน้าที่ของแม่ แต่ก็เป็นไปได้ในลักษณะของการจกฉวยประโยชน์จากความก้าวหน้าของลูก และแม่อายุน้อยที่ต้องเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวทำงานหาเงินเลี้ยงลูกที่ฝากให้คนอื่นเลี้ยงนั้น ละครก็ประกอบสร้างให้ลูกไม่ได้รับรู้ว่าแม่คือแม่ ให้รับรู้เพียงว่าเป็นป้า และลูกมีปฏิกริยาที่เฉยชา ไม่ยินดียินร้ายกับแม่ ไม่ชอบอาชีพของแม่ จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ที่โสภิตคนภาผู้เป็นลูกของ “สา” หนีหน้าแม่ทุกครั้งที่ “สา” มาเยี่ยมและนำเงินค่าเลี้ยงดูมาให้ อีกทั้งเข้าใจว่า “สา” คือผู้ที่ทำให้พ่อแม่ตัวเองเสียชีวิต

ส่วนมายาคติความเป็นแม่เมื่ออายุมากขึ้น ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ผู้หญิงที่มีอายุมากปฏิเสธการเป็นแม่ด้วยการหนีการแต่งงาน จาก "คุณหญิงศรี" ในละครโทรทัศน์เรื่อง "คือหัตถาครองพิภพ" แต่ละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้ในที่สุดแล้ว ผู้หญิงถึงแม้จะมีอายุที่มาก ก็ไม่สามารถหนีพ้นจากการแต่งงาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นแม่ไปได้ เพราะผู้หญิงถูกกำหนดมาแล้ว ทั้งการกำหนดโดยธรรมชาติที่ผู้หญิงมีสรีระที่เอื้อต่อการเป็นแม่ และการกำหนดโดยสังคมและวัฒนธรรมให้ผู้หญิงเมื่อแต่งงานมีลูกแล้วก็ต้องมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก หากผู้หญิงปฏิเสธหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมานี้ ละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้เห็นว่า จะต้องใช้ชีวิตที่มีแต่ความทุกข์ ต้องคอยหลบซ่อนผู้คน จาก "คุณหญิงศรี" ในละครโทรทัศน์เรื่อง "คือหัตถาครองพิภพ" ที่หนีการแต่งงานไม่พ้น ต้องประสบเคราะห์กรรมเป็นหญิงพิการ เสียโฉม นอกจากนี้ละครโทรทัศน์ยังประกอบสร้างให้แม่ที่มีอายุมากขึ้นเมื่อมีลูก ลูกก็จะมีความบกพร่องทางสติปัญญาและพัฒนาการ และละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้แม่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูก แม้จะต้องหลบซ่อนและมีความยากลำบากในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่มีพัฒนาการที่ช้า ในฐานะป้า และเป็น "ป้าหน้าผี" ที่ใคร ๆ ก็เรียก จาก "คุณหญิงศรี" ในละครโทรทัศน์เรื่อง "คือหัตถาครองพิภพ" จากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางด้านกายภาพจากอายุของแม่ สรุปผลได้ดังภาพที่ 6.1

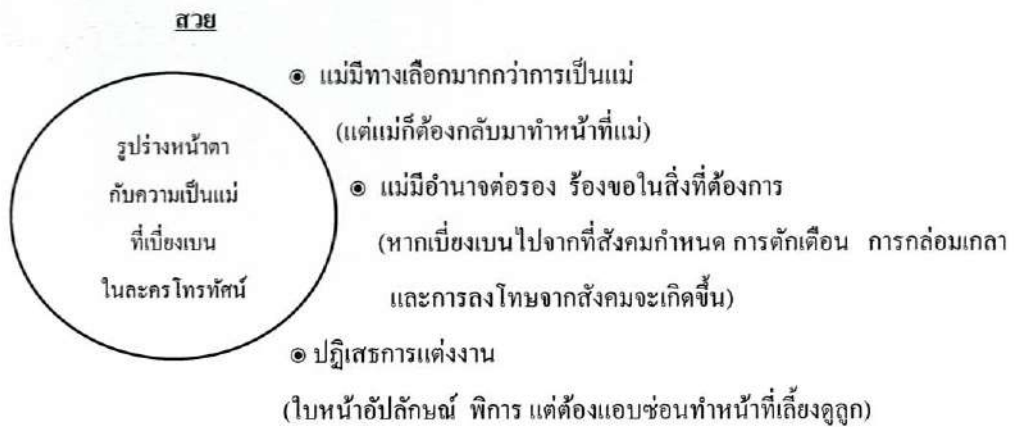

ภาพที่ 6.1 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางกายภาพ จากอายุของแม่ในละครโทรทัศน์

(2) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนทางด้านกายภาพจากรูปร่างหน้าตาของแม่ในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบว่า ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้แม่ที่เบี่ยงเบนมีความสวย หรือมีรูปเป็นทรัพย์ ตามสำนวนของไทยที่ว่า “นารีมีรูปเป็นทรัพย์” ทุกคน และความสวยนี้ก็ทำให้ผู้หญิงมีทางเลือกมากกว่าความเป็น “แม่” ได้แก่ การเป็นภรรยาของชาวต่างชาติที่ร่ำรวย เช่น “อรรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” หรือ “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์ที่ใช้ความสวยในการเลือกที่จะเป็นภรรยาของคนมีฐานะหลายต่อหลายครั้ง และ “อิสรา” ที่ได้รับโอกาสดี ๆ ในการใช้ความสวยเพื่อเลื่อนชนชั้น อย่างไรก็ตามละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างว่าหากทางเลือกนั้นทำให้การเป็นแม่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด การดักเตือน การกล่อมเกล่า และการลงโทษจากสังคมก็จะทำหน้าที่ทันที ตัวอย่างจาก “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ใช้ความสวยเป็นทางเลือกในการที่จะเป็นคุณนายนายทหารเรือ เป็นคุณนายที่สองของเจ้าของโรงงาน เป็นภรรยาของเศรษฐีเก่าที่จะสบายโดยไม่ต้องทำงานอะไรเลย และ “ลำยอง” ก็ละทิ้งความเป็นแม่อย่างสิ้นเชิง สร้างภาระให้กับคนรอบข้างในการอบรมเลี้ยงดูลูก จนคนรอบข้างของ “ลำยอง” ต้องดักเตือน แต่ละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้การดักเตือน สั่งสอน รวมถึงการหาวิธีการต่าง ๆ ให้ “ลำยอง” กลับมาเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดไม่ประสบผลสำเร็จ ท้ายที่สุดความสวยของ “ลำยอง” จึงได้รับการลงโทษเชิงสัญลักษณ์จากละครโทรทัศน์ ด้วยการเป็น โรคซิฟิลิส ติดเกล้า มีใบหน้านำรังเกียจ เป็นที่รังเกียจของผู้พบเห็น หรือตัวอย่างจากความสวยสง่าของ “คุณหญิงศรี” ก็ได้รับการลงโทษเชิงสัญลักษณ์จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ ด้วยการประสบเคราะห์กรรมคนลอบทำร้ายจนพิการและเสียโฉม ไม่กล้าให้ผู้คนพบเห็น ต้องละทิ้งความเป็นแม่ และความเป็นคุณหญิงหนีออกจากบ้าน หนีลูกไป ด้วยเหตุผลเพราะ “ศรี” ปฏิเสธการเป็นแม่ ตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินเรื่องของละครโทรทัศน์ด้วยการปฏิเสธไม่ยอมเป็นเจ้าสาวในงานแต่งงานนั่นเอง ส่วนแม่ที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงามที่ทอดทิ้งลูกและเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเลี้ยงดูลูกด้วยการทำงานหาเงินส่งเสียค่าเลี้ยงดูลูกนั้น ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ยังคงมีความสวยงาม จากการทำหน้าที่แม่ แม้จะเป็นการทำหน้าที่แม่แบบฉกฉวยผลประโยชน์จากลูกเพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ เช่น “อรรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ใช้ช่วงเวลาที่ลูกซึ่งเป็นศิลปินมีชื่อเสียงประสบอุบัติเหตุความจำเสื่อม บอกทุกคนว่าเป็นแม่ คอยดูแลและรับเงินค่าตัวลูก หรือเป็นแม่ด้วยการทำงานจากอาชีพที่

ลูกไม่พึงพอใจ เช่น “สา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวีช่วงโชติ” ทำงานเป็นเจ้าของกิจการในศักราชเวลากลางคืน การทำหน้าที่แม่นี้ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ยังคงให้แม่มีลักษณะทางกายภาพจากรูปร่างหน้าตาที่สวยงามคงเดิม เพราะแม่ยังคงมีความเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดอยู่ คือเป็นหญิงผู้ให้กำเนิด และอบรมเลี้ยงดูลูก จากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางด้านกายภาพจากรูปร่างหน้าตาของแม่ สรุปผลได้ดังภาพที่ 6.2

ภาพที่ 6.2 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางกายภาพจากรูปร่างหน้าตาของแม่

(3) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทางสังคมทางด้านเศรษฐกิจ/ชนชั้นในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่จากลักษณะทางสังคมทางด้านเศรษฐกิจ/ชนชั้น ทั้งแม่ที่มีฐานะ/ชนชั้นยากจน และแม่ที่มีฐานะ/ชนชั้นร่ำรวย หรือเป็นชนชั้นสูง

ผลการศึกษาพบว่า ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติให้ผู้หญิงที่เป็นแม่ที่มีฐานะยากจนยังคงต้องพึ่งพาผู้ชายที่เป็นสามี เป็นการพึ่งพาโดยการแสวงหาสามีที่มีฐานะร่ำรวย จาก “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่มีชีวิตเวียนวนอยู่กับการหาสามีรวย หรือพึ่งพาผู้ชายด้วยการให้ช่วยกันทำมาหากิน จาก “ยายแล” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ถามหาเงินจากการขายผลไม้ต้องจากสามีทุกครั้งทันทีที่สามีกลับถึงบ้าน นอกจากนี้ละครโทรทัศน์ยัง

ประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ ให้แม่ที่ไม่สามารถพึ่งพาผู้ชายที่เป็นสามีได้ มีฐานะยากจนต้องเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวทำงานเลี้ยงลูกเพียงคนเดียว เพราะสามีที่มีชนชั้นสูงที่แม่หวังพึ่งพาแต่แรกเสียชีวิตจาก “สา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” และยังพบมายาคติความเป็นแม่ที่ยากจนทอดทิ้งลูก หรือปฏิเสธการเป็นแม่ จากการที่ไม่สามารถพึ่งพาผู้ชายที่เป็นสามีได้ ด้วยเหตุผลเพราะไม่รู้ว่าใครคือสามีที่จะให้ผู้หญิงพึ่งพาได้ จาก “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

ในขณะที่มายาคติความเป็นแม่จากผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวยพบว่า ผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวยจะเลือกปฏิเสธการเป็นแม่ เพราะไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชาย จาก “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” และพบมายาคติความเป็นแม่จากแม่ที่มีฐานะร่ำรวยคือ เป็นแม่หม้ายที่เลี้ยงลูกได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย จาก “สลัก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่ทุ่มเทความรักเลี้ยงลูกแบบควบคุม กำหนดชีวิตและจัดการชีวิตลูกทุกอย่าง เพื่อแสดงให้เห็นว่าสามารถเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกเพียงคนเดียวได้อย่างดี เพื่อชดเชยที่ไม่สามารถพึ่งพาสามีได้จากการหย่าร้าง และมายาคติการเป็นแม่ที่ไม่สามารถพึ่งพาผู้ชายที่เป็นสามีได้ เป็นแม่หม้ายที่สามีเสียชีวิต แม่จึงเป็นแม่ที่รักลูกมากเกินไป และเป็นแม่ที่ห่วงลูกมากเกินไป จาก “คุณหญิงอบเชย” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่เลี้ยงลูกด้วยความทะนุถนอม เพื่อให้ลูกสาวเป็นกุลสตรี เป็นเมีย เป็นแม่ที่ดี สัมกับฐานะของตัวเองที่เป็นชนชั้นสูง และปกป้องอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับลูกจนไม่เกรงกลัวต่อบาปกรรม และจาก “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ที่เลี้ยงลูกด้วยความหวังเอาใจใส่ แม้ว่าลูกจะทำงานมีอาชีพที่มั่นคง ก็ยังคงทำหน้าที่แม่อย่างเต็มที่ ตามใจเกี่ยวกับการทำงานตลอด แสดงถึงความห่วงใยต่อลูก อีกทั้งต้องการอยู่กับลูกนาน ๆ จึงกีดกันไม่ให้ลูกชายแต่งงานจากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางด้านสังคมจากฐานะ/ชนชั้นของแม่ สรุปผลได้ดังภาพที่ 6.3

ภาพที่ 6.3 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางกายภาพ จากฐานะ/ชนชั้นของแม่

(4) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทางสังคมทางการศึกษา ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ ความรู้เป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก มากกว่าการเป็นแม่ในการให้กำเนิด ผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่จากทั้งแม่ที่ไม่มีการศึกษาและแม่ที่มีการศึกษา

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนที่แม่ไม่มีการศึกษา พบว่าแม่ได้รับการปรามาสจากคนรอบข้างว่าไม่มีความสามารถเลี้ยงลูกให้ดีได้ แม่จึงไม่มีโอกาสได้ทำหน้าที่แม่ จาก “สา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ที่ต้องยกลูกให้กับหม่อมพริ้มด้วยความจำยอม เพราะหม่อมพริ้มอ้างเหตุผลความรู้ความสามารถในการเลี้ยงลูกว่า “สา” ไม่มีปัญญาเลี้ยงลูกให้ดีได้ “สา” จึงถูกกำหนดให้ไม่ได้เป็นแม่ในการเลี้ยงดูลูก เป็นได้เพียงแม่ผู้ให้กำเนิดเท่านั้น นอกจากนี้ผลการศึกษา ยังพบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบน คือ แม่ไม่มีการศึกษาจะเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูลูก จาก “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่เมื่อเลิกกับสามีคนที่สองก็ต้องหาเงินเลี้ยงดูลูกเอง แต่เพราะไม่มีความรู้จึงทำได้เพียงแค่งานจ้างตามโรงงาน ซึ่ง “ลำยอง” เห็นว่า ได้เงินน้อย จึงไม่ยอมไปทำอีก “ลำยอง” หาทางทำงานที่ไม่ต้องใช้ความรู้ที่ต้องเรียนจากสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน ด้วยการเปิดบ้านให้เช่า และเปิดบ้านเป็นบ่อนการพนัน รวมถึงการเล่นการพนัน ด้วยข้ออ้างว่า เป็นการหาเงินเพื่อจ่ายค่ารถโรงเรียน และค่าเทอมให้กับลูก ซึ่งอาชีพ

ของแม่นี้ ละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้ลูกถูกล้อเลียนจากเพื่อน และสังคมคนใกล้ชักรอบข้าง แม่ก็ตำหนิอาชีพที่แม่ทำเพื่อหาเงินเลี้ยงลูกว่า ไม่นึกถึงความเป็นอยู่ของลูก

ส่วนแม่ที่มีการศึกษาจะพบมายาคติคือ ปฏิเสธการเป็นแม่ แต่เมื่อต้องเป็นแม่ก็ใช้ความรู้ความสามารถของแม่เลี้ยงลูกด้วยความเอาใจใส่ จาก “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ครองพิภพ” ที่เลี้ยงดูลูกสาวที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและพัฒนาการ หุ่นเทฟิ่กให้ลูกพูด และอ่านหนังสือภาษาต่างประเทศให้ลูกฟัง แม่จะปฏิเสธการเป็นแม่ในตอนต้น แต่ด้วยการได้แสดงบทบาทและทำหน้าที่แม่ “คุณหญิงศรี” ก็ยอมรับความเป็นแม่ได้ในท้ายที่สุด และจาก “สลัก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่เป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกด้วยการเอาใจใส่ จากความรู้ความสามารถที่จบจากโรงเรียนการเรือนมา สลักมั่นใจในความเป็นแม่ของตัวเองในการเลี้ยงดูลูกว่าเป็นการเลี้ยงดูลูกอย่างดี จากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางด้านสังคมจากการศึกษาของแม่ สรุปผลได้ดังภาพที่ 6.4

ภาพที่ 6.4 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางกายภาพจากการศึกษาของแม่

(5) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทางสังคมทางด้านบทบาทของพ่อในการเลี้ยงดูลูกในละครโทรทัศน์

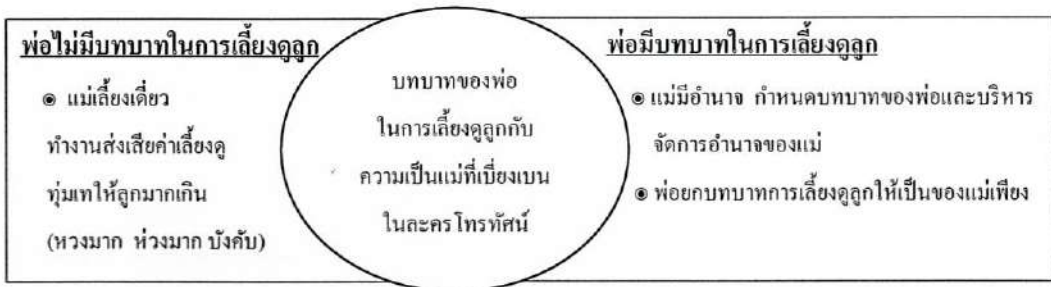
ผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทางสังคมมีทั้งพ่อที่มีบทบาทในการเลี้ยงดู และพ่อที่ไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดู

ผลการศึกษาพบว่า ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้แม่ที่พ่อมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกว่าเป็นแม่ที่มีอำนาจ แม่คือเจ้าชีวิตของลูก แม่คือผู้บริหารจัดการอำนาจในความเป็นเจ้าชีวิตของลูก ด้วยการกำหนดว่าใครควรจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก และมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกได้แค่ไหน จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ “ลำยอง” แสดงความมีอำนาจว่า ลูกเป็นสมบัติของแม่ แม่เป็นคนคลอดลูกมา แม่จึงจะเลี้ยงลูกด้วยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบที่ต่างไปจากสังคมคาดหวังได้ และ “ลำยอง” จะขกูกให้สามีเลี้ยงดู แลกกับเงินตามจำนวนที่ “ลำยอง” ต้องการได้ และหากว่าพ่อไม่สามารถให้เงินได้ตามจำนวนที่แม่กำหนด พ่อก็จะมียบทบาทเพียงแค่ส่งเสียค่าเลี้ยงดูรายเดือนมาให้เท่านั้น หรือ “ยายแล” แม่ของ “ลำยอง” ก็เช่นกัน ที่ “ยายแล” มีอำนาจเหนือสามีในการเลี้ยงดูลูก สามีมีบทบาทดักเตือนลูก ดักเตือนการทำหน้าที่แม่ของภรรยา แต่ก็ยังเป็นบทบาทที่ไม่มีน้ำหนักต่อการเป็นแม่ของภรรยาเลย นอกจากนี้ผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่จากการที่พ่อมีบทบาทในการเลี้ยงดู คือการมอบหน้าที่การเลี้ยงดูลูกให้เป็นหน้าที่แม่ทั้งหมด ผู้ชายมีหน้าที่ทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว จาก “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ที่เจ้าคุณสมิทธิภูมิสามีของ “คุณหญิงศรี” มอบหน้าที่การจัดการงานบ้านงานเรือน ให้บริหารจัดการเป็นใหญ่ในบ้าน เป็นสิทธิขาดเพียงคนเดียว รวมถึงการอบรมเลี้ยงดูลูก ที่แม่ “คุณหญิงศรี” จะหลบหนีออกจากบ้านด้วยความพิการ หน้าตาเสียโฉม แต่เมื่อเจ้าคุณรู้ความจริง ก็ช่วยให้ลูกได้ไปหาแม่ เพื่อได้ใกล้ชิดกันและเพื่อให้ “คุณหญิงศรี” ได้ทำหน้าที่แม่

ส่วนแม่ที่พ่อไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกนั้น ผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่ที่แม่ยังไม่พร้อมจะเป็นแม่ และไม่มีสามีช่วยอบรมเลี้ยงดูลูกนั้น นับว่าเป็นภาวะที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ที่ “สา” รู้ตัวว่าเป็นแม่เมื่อสามีเสียชีวิตแล้ว และ “สา” ยังคงอยู่ในสถานะบ่าว การเป็นแม่ครั้งนี้ “สา” จึงไม่พร้อมและค่อนข้างหนักใจกับบทบาทที่กำลังจะเป็นและต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูลูก นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบมายาคติที่ผู้หญิงปฏิเสธความเป็นแม่ ด้วยสาเหตุจากการตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ และไม่รู้ว่าใครคือพ่อของเด็ก จาก “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ “อรดี” หนีการเป็นแม่ด้วยการกินยาขจัดลูก และทอดทิ้งลูกเมื่อคลอดแล้ว อีกทั้งผลการศึกษายังพบมายาคติความเป็นแม่ที่รักและทุ่มเทให้กับลูกเป็นมาก เมื่อพ่อไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก จากการที่พ่อเสียชีวิตก่อนแม่ และจากการหย่าร้างกัน จาก “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ที่เป็นแม่หม้ายสามีเสียชีวิต อบรมเลี้ยงดูลูก

เป็นอย่างดี มีความรักความเอาใจใส่ให้กับลูกมาก ดูแลลูกเท่าที่อายุ เจ็ดสิบปีกว่า ๆ ของแม่จะทำให้ได้ ต้องการอยู่กับลูกนาน ๆ จนลืมไปว่า ถึงเวลาที่ลูกจะต้องมีครอบครัวเป็นของตนเอง แม่จึงพยายามหาทางไม่ให้ลูกแต่งงาน หรือ จาก“สลัก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” ที่เลี้ยงลูกชายเป็นอย่างดีทุกฝีก้าว กำหนดและวางแผนชีวิตให้กับลูก ทั้งครอบครัวและหน้าที่การงานเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นแม่ที่สามารถเลี้ยงลูกให้ดีได้ อย่างสมบูรณ์แบบ แม่จะลูกสามมีทอดทิ้งไปตั้งแต่ลูกยังเล็ก “สลัก” ยังเจ็บแค้นสามมีที่เลิกเราไปอยู่ตลอดเวลา จึงเรียกร้องไม่ให้ลูกทอดทิ้งแม่อย่างที่พ่อทอดทิ้ง และ “คุณหญิงอบเชย” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” ที่ทำหน้าที่แม่อบรมเลี้ยงดูลูกสาวอย่างดีให้สมกับที่เป็นลูกสาวของคุณหลวง เมื่อมีสิ่งที่ทำให้ลูกที่ตัวเองบรจรงปั่นไว้อย่างคงามต้องมีความเศร้าหมอง มีความทุกข์ แม่จึงพร้อมที่จะปกป้อง และกีดกันสิ่งที่มาทำลายความมั่งคั่ง และทำลายความสุขของชีวิตลูกออกไปให้หมด ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม

จากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางด้านสังคมจากบทบาทของพ่อในการเลี้ยงดูลูกของแม่ สรุปผลได้ดังภาพที่ 6.5

ภาพที่ 6.5 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางด้านสังคมจากบทบาทของพ่อในการเลี้ยงดูลูก

(6) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทางจิตใจ ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติ ปลุกฝังผู้หญิงว่า การเป็นแม่ คือโอกาสที่แม่จะได้รับความเป็นที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสามีคือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่รวย หรือมีชนชั้นสูง จาก “สา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” และ “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ถูกปลุกฝังจากคนในครอบครัว และคนรอบข้าง ให้มีลูกชายจะได้เป็นหม่อมสา หรือจะได้เลื่อนฐานะจากการเป็นเมีย

น้อยไปเป็นเมียออกหน้าออกตา จึงเป็นความทะเยอทะยานในจิตใจแม่ ที่ทำให้แม่อย่าง “ถ้ายอง” เลี้ยงลูกแบบปล่อยปละละเลย และ “สา” ที่ไม่สามารถจะเป็นแม่ที่ดีได้เพราะมัวห่วงอยู่กับความต้องการในการเลื่อนขั้นขึ้น นอกจากนี้ยังมีมายาคติเกี่ยวกับ การปฏิเสธการเป็นแม่ด้วยการปฏิเสธ การแต่งงาน เพื่อจะได้ไม่ต้องเป็นแม่ทั้งทางชีวภาพคือการตั้งท้องและการให้กำเนิด และการเป็นแม่ทางสังคมและวัฒนธรรมในการอบรมเลี้ยงดู จากตัวละครแม่ “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์ “คือหัตถาครองพิภพ” ที่หนีการแต่งงานหลายครั้งหลายคราจนอายุใกล้จะเกินวัยแต่งงาน คือ “การขึ้นคาน” และ “ออดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่มีจิตใจไม่ต้องการเป็นแม่ ต้องการจะเป็นภรรยาของชาวต่างชาติที่ร่ำรวยมากกว่า เพราะต้องการความสะดวกสบายมากกว่าที่จะเป็นแม่จน ๆ เลี้ยงลูกโดยไม่รู้ว่าใครเป็นพ่อของลูก อีกทั้งไม่ต้องการเป็นหญิงขายบริการอีกต่อไป ต้องการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นไม่ต้องการลำบาก บทบาทอื่น ๆ ในสังคมที่ดีกว่าจึงเป็นสิ่งที่แม่ปรารถนามากกว่า นอกจากนี้ยังพบมายาคติความเป็นแม่ทางด้านจิตใจที่แม่ต้องการมีอำนาจเหนือลูก จากสาเหตุการถูกสามีทอดทิ้ง ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะของการจัดการชีวิตลูก ควบคุมชีวิตลูกให้เป็นไปตามแผนที่แม่วางไว้ จาก “สลัก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” หรือการแสดงอำนาจด้วยการยื่นข้อต่อรองกับลูกชายว่า หากรักแม่ก็อย่าเพิ่งแต่งงาน จาก “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” หรือ “คุณหญิงอบเชย” ที่แสดงอำนาจของแม่ ในการจัดการภัยอันตรายที่เข้ามาทำลายความสุข ทำลายครอบครัวของลูกสาว และเป็นอำนาจที่ยืนยาว ตลอดไป ไม่ว่าจะข้ามภพข้ามชาติก็ตาม หากลูกยังไม่มีความสุข อำนาจหน้าที่ของแม่ไม่มีวันสิ้นสุด สรุปผลมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางจิตใจได้ดังภาพที่ 6.6

ภาพที่ 6.6 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางจิตใจใน ละครโทรทัศน์

(7) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการให้กำเนิด ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติการให้กำเนิดลูกคือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิง จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ “ลำยอง” โวยวาย ร้องด้วยความเจ็บปวดเมื่อจะคลอด มายาคติการให้กำเนิดคือการเฝ้ารอหรือการรอคอยของแม่ แต่เมื่อลูกที่ให้กำเนิดแล้วไม่ใช่ว่าแม่หวัง แม่มีโอกาสที่จะปฏิเสธลูก จากละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสา” ที่เฝ้ารอคอย ต้องการเห็นหน้าลูกว่าจะเป็นเพศชายหรือไม่ เพื่อจะได้รู้ว่า ความเป็นอยู่ที่สบายกว่าเดิมหากมีเพศชายของตนเองจะสมหวังหรือไม่ หรือ “ลำยอง” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ปฏิเสธและไล่ลูกไปไกล ๆ เพราะเมื่อคลอดลูกชายแล้วปรากฏว่าลูกมีหน้าตาหน้าเกลียด และตัวเล็กมาก มายาคติการให้กำเนิดคือ การปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระ สำหรับแม่ที่ไม่ต้องการลูกตั้งแต่แรก จาก “อรดี” หญิงขายบริการในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ก่นด่าลูกในห้องตลอดเวลาขณะกำลังจะคลอดให้รีบ ๆ คลอดออกมา และมายาคติการให้กำเนิดลูกเป็นการเรียกร้องให้มีความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย จาก “คุณหญิงศรี” ในละครเรื่อง “ถือหัตถ์ครองพิภพ” ที่โวยวายต่อว่าผู้ชายเป็นต้นเหตุของความเจ็บปวด และต้องการให้รับผิดชอบการท้องและการคลอดเท่า ๆ กันกับผู้หญิง

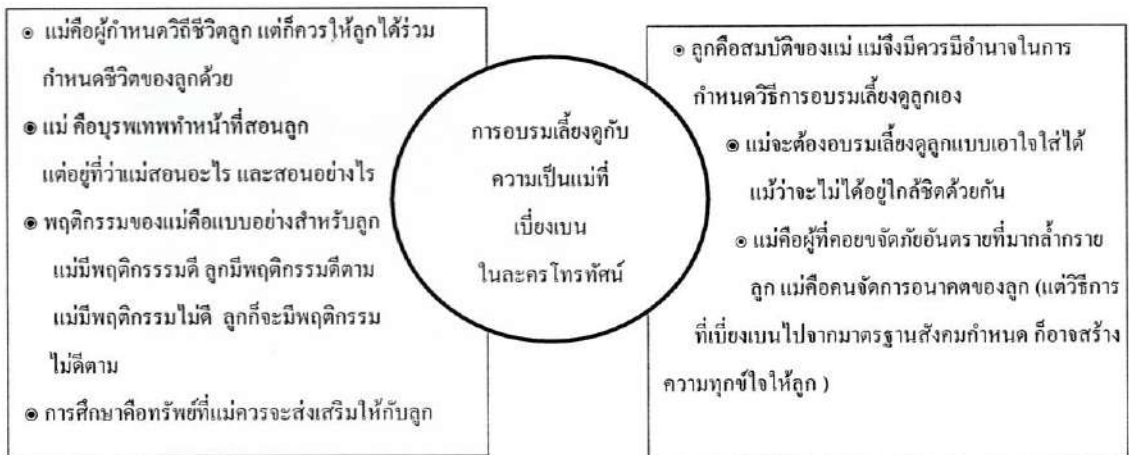
จากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการให้กำเนิด สรุปผลได้ดังภาพที่ 6.7

ภาพที่ 6.7 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการให้กำเนิดในละครโทรทัศน์

(8) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการอบรมเลี้ยงดู ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการอบรมเลี้ยงดูคือ ลูกคือสมบัติของแม่ เพราะแม่อุ้มท้องและให้กำเนิดลูก แม่จึงมีควรมีอำนาจในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบใดก็ได้ มายาคติแม่จะต้องอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่ได้ แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดด้วยกันกับลูก มายาคติแม่คือผู้ที่คอยขจัดภัยอันตรายที่มากล้ำกรายลูก แม่คือคนจัดการอนาคตของลูก แต่วิธีการที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ก็อาจสร้างความทุกข์ใจให้ลูก มายาคติแม่คือผู้กำหนดวิถีชีวิตลูก แต่ก็ควรให้ลูกได้ร่วมกำหนดชีวิตของลูกด้วย มายาคติ แม่ ก็คนสำคัญที่จะต้องเป็นบูรพเทพทำหน้าที่สอนลูก และแม่ไม่ได้มีหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ว่าแม่สอนอะไรให้แก่ลูก และแม่จะสอนลูกอย่างไร มายาคติพฤติกรรมของแม่คือแบบอย่างสำหรับลูก แม่มีพฤติกรรมที่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมที่ดีตาม แม่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมไม่ดีตามไปด้วย มายาคติการศึกษาคือทรัพย์สินที่แม่ควรจะส่งเสริมให้กับลูก เหมือนสำนวนไทยที่ว่า มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน

จากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการอบรมเลี้ยงดู สรุปผลได้ดังภาพที่ 6.8

ภาพที่ 6.8 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการอบรมเลี้ยงดูในละครโทรทัศน์

(9) มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากพัฒนาการความเป็นแม่ ผลการศึกษาพบว่า แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูก หรือแม่ที่ปฏิเสธลูก หากแม่มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงกลับมาทำหน้าที่ความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็จะเป็แม่ที่ดีได้ จาก “อริศ” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่ทอดทิ้งลูกไปตั้งแต่คลอด เมื่อกลับมาพบเจอลูกอีกครั้ง ก็ได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกอย่างใกล้ชิด แม้ว่าจะเป็นการทำหน้าที่ที่ต้องการผลประโยชน์จากการมีชื่อเสียงของลูก และเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ลูกความจำเสื่อม แต่สิ่งที่เกิดขึ้นกับลูกคือ ลูกมีความสุขที่ได้อยู่กับแม่ และเกิดพินทุว่า แม่คือผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของตน แม่จึงคิดได้และละอายใจในสิ่งที่ทำกับลูก ตั้งแต่การทอดทิ้งลูกในครั้งอดีต และการเห็นแก่ความสุขของตัวเองจนมีผู้จะทำร้ายลูกจนถึงแก่ชีวิตในปัจจุบัน แม่จึงขอเวลาหนีห่างจากลูกเพื่อทบทวนความผิดของตัวเอง ก่อนที่จะกลับมาอยู่กับลูกในฐานะแม่อีกครั้งตามความปรารถนาของลูก ซึ่งละครประกอบสร้างให้ ลูกไม่เคยมีความโกรธหรือเกลียดการกระทำของแม่ที่เบี่ยงเบนปฏิเสธลูก ทอดทิ้งลูก และหาผลประโยชน์จากลูกเลยแม้แต่น้อย ลูกมีแต่โยหหาต้องการแม่ และแม่คือสิ่งสวยงามสำหรับลูกเสมอ จาก “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถ์ครองพิภพ” ที่ปฏิเสธการแต่งงาน ปฏิเสธการมีลูก กลัวการมีลูก กลัวการคลอดลูก เมื่อหลีกเลี่ยงไม่ได้เป็นแม่ ก็เลี้ยงดูลูกอย่างดี แม่ต้องหลบซ่อนด้วยใบหน้าที่น่ารังเกียจ ใช้ความสามารถของตนในการทำหน้าที่แม่อย่างเต็มความสามารถ ลูกก็มีความรักให้แม่ ต้องการอยู่กับแม่ แม่ลูกจะมีความบกพร่องทางสติปัญญาและพัฒนาการ ลูกก็ไม่รังเกียจหน้าตาที่อัปลักษณ์ของแม่เลย หรือจาก “สา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวีช่วงโชติ” ที่เลี้ยงดูลูกด้วยการฝากให้คนที่ชอบพอกันเลี้ยงดู แต่ “สา” ก็ทำหน้าที่ส่งเสียเงินค่าเลี้ยงดู และค่ากินอยู่ของลูก รวมถึงค่าเล่าเรียนในโรงเรียนดี ๆ มีหน้ามีตา โรงเรียนที่ลูกคนมีฐานะร่ำเรียนกัน แม่ลูกจะรังเกียจเมินเฉยต่อ “สา” ด้วยเข้าใจว่า “สา” ไม่ได้เป็นแม่ แต่ท้ายที่สุดด้วยความรักของแม่ ลูกจึงให้อภัยแม่ แม่จึงกลับเข้าสู่วงรั้วรวิวาร ทำหน้าที่แม่ของลูกตลอดไป นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบมายาคติแม่ที่เลี้ยงลูกโดยปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ลูกโดยไม่เปลี่ยนแปลง ลูกอาจเรียนรู้การเอาชีวิตรอดและเรียนรู้การเป็นคนที่ดีได้จากคนรอบตัว จาก “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่ลูกเรียนรู้การใช้ชีวิตจากน้ำสาว จากหลวงตา จากคุณยายบ้านตรงข้าม จากคนรับใช้ และจากพ่อ เพราะไม่สามารถเรียนรู้จากการสั่งสอนของแม่ได้ เพราะแม่ไม่เคยสั่งสอนลูกเลย อีกทั้งผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่ว่า แม่ผู้ให้กำเนิดควรต้องเลี้ยงดูลูกด้วยการเสียสละความต้องการ

หรือความปรารถนาส่วนตน แล้วให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกมากกว่า จาก “สา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสานวิช่วงโชติ” ที่มีความปรารถนาในการมีความสัมพันธ์ฉันท์คู่สาวกับผู้ชาย จนผิดศีลธรรม เป็นเมียน้อย หรือมีความสัมพันธ์แบบไม่ผูกมัดกับผู้ชายทั้ง ๆ ที่มีลูกสาว และยังชื่นชอบการใช้ชีวิตอยู่กับความบันเทิงเรีงรมย์ มีอาชีพทำงานกลางคืนให้ความบันเทิงกับผู้คนในสถานบันเทิงในดัลกลับที่เป็นเจ้าของ แต่เมื่อท้ายที่สุดละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้ “สา” ต้องเปิดเผยตัวเองว่าเป็นแม่ของลูก ความรู้สึกของแม่ที่นึกถึงลูกเป็นสำคัญ ก็ทำให้ “สา” ตัดสินใจละทิ้งความปรารถนาของตัวเองทุกอย่าง มาเป็น “สา” แม่ของลูก และเป็น “อิสาน” บ่าวในวังรวิวาร ลูกก็มีความสุขและให้อภัยในพฤติกรรมของแม่ที่ไม่เหมาะสมในอดีตที่ผ่านมาได้ รวมถึงผลการศึกษายังพบว่ามายาคติแม่ที่เลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ลูกโดยไม่เปลี่ยนแปลง แม่จะได้รับการลงโทษ จาก “ลายอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่สุดท้ายแล้วก็เป็นโรคซิฟิลิส ใบหน้าไม่สวยงาม สติไม่สมประกอบ และเสียชีวิตในที่สุด เป็นการลงโทษเชิงสัญลักษณ์จากการนำเสนอของละครโทรทัศน์ เพราะไม่ยอมทำหน้าที่แม่ที่คั่นเอง จากมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการพัฒนาการความเป็นแม่ สรุปผลได้ดังภาพที่ 6.9

ภาพที่ 6.9 แสดงการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากพัฒนาการความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์

2. มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบว่าละครโทรทัศน์ประกอบสร้างมายาคติให้ การได้เลี้ยงดูลูกคือการเติมเต็มความสมบูรณ์ให้กับชีวิตของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” จาก “แยม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” เลี้ยงดูหลานชายด้วยความรัก แม้การดำเนินเรื่องของละครโทรทัศน์จะเป็นด้วยความ

บาดหมางกับครอบครัวของลูกสะใภ้ แต่เพราะสามีของ “แยม” เสียชีวิต การขาดคู่ชีวิตจึงเหมือนกับชีวิตขาดความสมบูรณ์แบบไป กลายเป็นแอม้อย อีกทั้งลูกชายคนโตก็เสียชีวิตอีกคน ชีวิตของ “แยม” ที่ขาดทั้งลูกคนโตที่หวังฝากผีฝากไข้ให้ดูแล สมบัติที่นา อาชีพทำนาต่อไป และขาดสามีคู่ชีวิต อีกทั้งลูกสองคนที่เหลือก็ไม่ได้สนใจที่จะสานต่อกับอาชีพของแม่สักเท่าไร การมีหลานมาเลี้ยงดูจึงเหมือนเป็นการชดเชย และเติมเต็มที่สิ่งขาดของชีวิตได้ เช่นเดียวกับ “อาร์กซ์” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” เพศที่สามจิตใจอ่อนโยน ที่เก็บ “ตะวัน” เด็กที่แม่คลอดแล้วทอดทิ้งมาเลี้ยง ทำให้ชีวิตของอาร์กซ์ที่กำลังสิ้นหวังเพราะถูกปลดจากการเป็นนางโชว์ไปเป็นตัวตลก มีความหวังที่จะมีชีวิตต่อไปเพื่อลูกได้มากขึ้น รวมถึงทดแทนการขาดความรักจากพ่อของ “อาร์กซ์” ที่วัยเยาว์ถูกพ่อไล่ออกจากบ้านหลังจากแม่เสียชีวิตด้วยเพราะ “อาร์กซ์” เป็นชายแต่มีจิตใจเป็นผู้หญิง “อาร์กซ์” จึงโหยหาความรักจากพ่อ และไม่ต้องการให้เด็กที่เก็บมาเลี้ยงต้องขาดความรักจากพ่อเหมือนที่ตัวเองเคยขาด อีกทั้งยังพบมายาคติ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่ให้กำเนิดลูกไม่ได้จากสรีระของเพศที่ไม่เอื้อต่อการเป็นแม่ สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดีเหมือนกับแม่ในอุดมคติ จาก “อาร์กซ์” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ตัวละครเพศที่สามที่อบรมเลี้ยงดูลูกที่เก็บมาเลี้ยงได้อย่างสมบูรณ์แบบ เหมือนแม่ในอุดมคติทุกประการ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตมีงานทำ ขาดเพียงอย่างเดียวไม่สามารถให้กำเนิดได้ด้วยเพศสภาพเท่านั้นเอง และผลการศึกษาพบมายาคติ คือ แม้ไม่ต้องคลอดหรือเป็นผู้ให้กำเนิดลูกเอง แต่หากมีใจที่จะเลี้ยง มีใจที่จะเป็นแม่ ก็สามารถทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์แบบเช่นกัน เป็นมายาคติที่ให้ความสำคัญกับความรัก ความใกล้ชิด และความผูกพัน ในการทำหน้าที่แม่ของผู้ที่ได้ให้กำเนิด และให้กำเนิดไม่ได้จากละครโทรทัศน์ จาก “อาร์กซ์” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” ที่เชื่อมั่นในความรักของตัวเองที่มีต่อลูกไม่แพ้แม่ผู้ให้กำเนิด แม้ว่าแม่ผู้ให้กำเนิดที่แท้จริงจะกลับมาจกฉวยโอกาสแสดงตนเป็นแม่ที่แท้จริงในยามที่ลูกชายคือ “ตะวัน” ความจำเสื่อมจากอุบัติเหตุ” และ “แยม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก” ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูหลานชายไม่ขาดตกบกพร่อง ให้ความรัก ให้ความเอาใจใส่หลาน ประหนึ่งเป็นแม่ของหลาน ประหนึ่งหลานเป็นลูก ทะนุถนอมกลม่อมเกลี้ยงจัดหาแต่สิ่งที่ดีคิดว่าดีให้กับหลานทุกอย่าง นอกจากนี้ยังพบมายาคติของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” คือ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” แม้จะไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิดและให้กำเนิดไม่ได้จากสรีระของเพศที่ไม่เอื้อต่อการเป็นแม่ แต่ความผูกพันจากการเลี้ยงดูบางครั้งก็มากกว่าสายเลือดจากการให้กำเนิด และผลการศึกษา

พบว่ามายาคติ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” เมื่อทำหน้าที่แม่แล้ว ก็ต้องยอมเสียสละความต้องการของตนเองทำเพื่อลูกมากกว่า

3. เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย

จากความหมายของมายาคติหลักของความเป็นแม่ของสังคมไทย ที่หมายถึงหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู และมีลักษณะของความอบอุ่น อ่อนโยน เป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เอื้อเพื่อ สั่งสอน เสียสละ และพร้อมปกป้องลูก เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ พบว่า มีทั้งตอกย้ำ ต่อต้าน และท้าทาย

1) มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากการศึกษาแม่ว่ากลุ่มตัวอย่างตัวละครแม่ที่กำหนดในการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบน ที่แตกต่างไปจากแม่ตามความหมายที่สังคมกำหนด แต่ในการประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์ก็พบมายาคติที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย คือ การตอกย้ำความหมายของแม่ การตอกย้ำการทำหน้าที่ของแม่ การตอกย้ำคุณลักษณะของแม่ การตอกย้ำบทบาทของแม่ และการตอกย้ำการอบรมเลี้ยงดูลูกของแม่

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ที่ตอกย้ำความหมาย ของ “แม่” คือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

การเป็นแม่และความเป็นแม่ คือสิ่งที่ผู้หญิงถูกกำหนด ทั้งโดยธรรมชาติและสังคม สถานภาพ “แม่” จึงเป็นสถานภาพที่มีความสำคัญสำหรับผู้หญิง และเมื่อผู้หญิงมีสถานภาพ “แม่” ผู้หญิงก็ต้องแสดงบทบาทความเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังอย่างสมบูรณ์ และตอกย้ำว่าการให้กำเนิด คือ การเฝ้ารอหรือการรอคอยของแม่ รวมถึงการตอกย้ำปลุกฝังว่า การเป็นแม่ คือ โอกาสที่จะได้รับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ตอกย้ำการทำหน้าที่ ของ “แม่” หรือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ ที่ตอกย้ำความเป็นแม่ตามความหมายหลักของสังคมไทย คือหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู ที่เกี่ยวข้องกับ หน้าที่ และการทำหน้าที่ของแม่ คือ (1) แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว แม่จะมีอุปสรรคขัดขวางในการอบรมเลี้ยงดูก็ยังคง

ต้องทำหน้าที่ความเป็นแม่ต่อไป (2) แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู และแม่ที่ปฏิเสธลูก หากสำนึกได้ กลับมาทำหน้าที่ความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก แม่ก็จะเป็นแม่ที่ดีต่อไป

ผลการศึกษการเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ที่ตอกย้ำคุณลักษณะของ “แม่” หรือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ ที่ตอกย้ำความเป็นแม่ตามความหมายหลักของสังคมไทย คือหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้หญิงที่เป็นแม่ก็คือ (1) คุณลักษณะทางด้านอายุ คือ ตอกย้ำว่าแม่ที่ให้กำเนิดลูกเมื่ออายุมาก จะมีผลกระทบต่อพัฒนาการและสติปัญญาของลูก (2) คุณลักษณะทางสังคมเกี่ยวกับความรู้ คือ ตอกย้ำว่าความรู้หรือการศึกษาของแม่คือคุณสมบัติสำคัญของการเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดู เป็นคุณสมบัติที่สำคัญกว่าการเป็นแม่ในการให้กำเนิด แม่ที่มีการศึกษาจะสามารถอบรมสั่งสอนลูกได้ดี ส่วนแม่ที่ไม่มีการศึกษา จะเป็นอุปสรรคสำคัญในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูลูก (3) คุณลักษณะทางสังคมเกี่ยวกับอาชีพของแม่ คือ ตอกย้ำว่าอาชีพของแม่บางอาชีพเป็นอุปสรรคสำหรับความเป็นแม่ และมีผลต่อความรู้สึกลูกในเชิงลบ (4) คุณลักษณะและพฤติกรรมของแม่ คือตอกย้ำว่าแม่ต้องมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับลูก แม่มีพฤติกรรมที่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมที่ดีตาม แม่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ลูกก็จะมีพฤติกรรมไม่ดีตามไปด้วย

ผลการศึกษการเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ที่ตอกย้ำบทบาทของ “แม่” หรือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ ที่ตอกย้ำความเป็นแม่ตามความหมายหลักของสังคมไทย คือหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของแม่คือ (1) สังคมยังคงให้การผ่อนปรนหรืออนุโลมแก่แม่ที่มีอายุน้อย ในการแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ไม่เป็นไปตามสังคมคาดหวัง และยังคงคาดหวังต่อไปว่า เมื่อแม่อายุมากขึ้น ความเป็นแม่ก็จะดีขึ้นตามไปด้วย (2) การเป็นแม่ไม่ได้เป็นเรื่องของแม่ในระดับปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว สังคมก็เข้ามามีบทบาทในการกล่อมเกล่า ปลุกฝังให้แม่ต้องทำตามหน้าที่ของแม่ คือ การอบรมเลี้ยงดูลูก

ผลการศึกษการเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ตอกย้ำการอบรมเลี้ยงดูของ “แม่” หรือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ ที่ตอกย้ำความเป็นแม่ตามความหมายหลักของสังคมไทย คือหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูของแม่คือ (1) แม่ผู้ให้กำเนิดควรต้องเลี้ยงดูลูกด้วยการเสียสละความต้องการหรือความปรารถนาส่วนตน แล้วให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกมากกว่า (2) ตอกย้ำว่า แม่จะต้องอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่ได้ แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดด้วยกันกับลูก (3) แม่จะต้องปกป้องอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับลูก แม่จะแลกด้วยชีวิตของแม่ก็ยอม (4) แม่ คือคนสำคัญที่จะต้องสอนลูก เป็นบทบาทหน้าที่บูรพาเทพที่สำคัญสำหรับลูก และแม่ไม่ได้มีหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ว่าแม่สอนอะไรให้แก่ลูก และแม่จะสอนลูกอย่างไร (5) แม่ควรส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้กับลูกเหมือนสำนวนไทยที่ว่า มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน (6) ความเป็นแม่ มีผลต่อลูก แม่ที่สอนลูกในทางที่ผิด ลูกก็จะเดินทางผิดตามที่แม่สอน ตามที่แม่เป็นต้นแบบ แต่เมื่อแม่เห็นแล้วว่าลูกเดินทางผิด แม่ก็มีหน้าที่ที่จะดึงลูกกลับมาเดินในทางที่ดีต่อไป (7) แม่ควรต้องเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนด ทั้งวิถีคิดและวิธีการ หากแม่ไม่ทำตามที่สังคมกำหนด แม่ก็จะได้รับการลงโทษ นั่นคือความทุกข์ ความไม่สบายใจของแม่ และความทุกข์ความไม่สบายใจของลูก (8) สมาชิกของครอบครัวและสังคม มีบทบาทช่วยทำให้แม่ที่เบี่ยงเบนกลับคืนสู่ความเป็นแม่ในอุดมคติ

2) มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย คือ การต่อต้านความหมายของแม่ การต่อต้านการอบรมเลี้ยงดู การต่อต้านคุณลักษณะของแม่ และตอกย้ำการทำหน้าที่ของแม่

ผลการศึกษารเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านความหมาย ของ “แม่” คือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย คือ “หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู” ที่เกี่ยวข้องกับความหมาย คือ (1) แม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู และแม่ที่เลี้ยงดูอาจจะไม่ได้ให้กำเนิด (2) ผู้หญิงไม่ต้องการเป็นแม่ จึงปฏิเสธความเป็นแม่ทางสังคมและวัฒนธรรมในการอบรมเลี้ยงดูลูก ด้วยเหตุผลที่หลากหลาย ทั้งจากการตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ การไม่รู้ว่าใครคือพ่อของเด็ก ลักษณะทางจิตใจของแม่ที่ต้องการบทบาทอื่นในสังคมที่ดีกว่าการเป็นแม่ ลักษณะทางจิตใจที่มีมุมมองว่าลูกคือภาระที่ไม่ต้องการรับ และจากการที่ให้กำเนิดลูกแล้วไม่เป็นดังที่แม่หวัง (3) ต่อต้านความหมาย การเป็น

ผู้เลี้ยงดู ที่หากให้กำเนิดแล้ว ถ้าไม่มีความพร้อมในความเป็นแม่ก็ไม่ควรต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูก (4) ต่อต้านความหมาย “การเป็นหญิงผู้ให้กำเนิด” ด้วยการปฏิเสธการแต่งงานคือ การต่อสู้ของผู้หญิงที่ปฏิเสธความเป็นแม่ทางด้านชีวภาพ และผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูง จะต่อต้านความหมายนี้ เพราะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชาย ไม่ต้องแต่งงาน ไม่ต้องเป็นภรรยา ไม่ต้องเป็นแม่ เป็นผู้หญิงแค่นั้นในฐานะลูกสาวก็เพียงพอแล้ว (4) การต่อต้านความหมายการให้กำเนิด ว่า การให้กำเนิดลูก คือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิง และ (5) การต่อต้านความหมายว่า การให้กำเนิดลูก ควรเป็นความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านการอบรมเลี้ยงดู ของ “แม่” คือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย คือ “หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู” ที่เกี่ยวข้องกับกรอบเลี้ยงดู คือ (1) แม่คือผู้กำหนดวิถีชีวิตลูก แม่คือคนจัดการอนาคตของลูก แต่วิธีการที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ก็อาจสร้างความทุกข์ใจให้ลูก ดังนั้นก็ควรให้ลูกได้ร่วมกำหนดชีวิตของลูกด้วย (2) แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกด้วยการอบรมสั่งสอนลูกที่ดีก็เป็นแม่ที่ไม่ดี

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านคุณลักษณะ ของ “แม่” คือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย คือ “หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู” ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของแม่ คือ (1) การเป็นแม่อาจต้องเป็นคนผิดศีลธรรมเพื่อลูก (2) ความสวยของผู้หญิง หรือนารีมีรูปเป็นทรัพย์ ทำให้ผู้หญิงมีทางเลือกมากกว่าความเป็น “แม่” แต่หากทางเลือกนั้นทำให้การเป็นแม่จากการให้กำเนิดและทำให้ความเป็นแม่จากการอบรมเลี้ยงดูลูกเบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด การดักเตือน การกล่อมเกล่า และการลงโทษจากสังคมจะทำหน้าที่ทันที (3) ฐานะแม่ที่ยากจนคืออุปสรรคสำคัญในการเป็นแม่ทั้งในช่วงตั้งครรภ์และหลังคลอด จากการสูญเสียรายได้ในการทำงานจากการตั้งครรภ์ การคลอด และการพักฟื้นหลังคลอด ทำให้ผู้หญิงยังคงต้องพึ่งพาผู้ชายในฐานะสามีที่ร่ำรวย เพื่อดูแลให้ผู้หญิงที่เป็นเมียหรือภรรยาที่มีความเป็นอยู่ของชีวิตที่สุข สะดวก และสบาย

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละคร โทรทัศน์ที่ต่อต้านหน้าที่ ของ “แม่” คือ “ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู”

มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านกับมายาคติหลัก ความเป็นแม่ของสังคมไทย คือ “หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู” ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแม่ คือ (1) การที่จะต้องเป็นแม่โดยที่ยังไม่พร้อม อีกทั้ง ไม่มีสามีช่วยอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นภาระที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง (2) แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วก็ต้องทำหน้าที่แม่ทั้งในพื้นที่ในบ้านและนอกบ้านด้วยความสมดุล หากแม่ทำงานนอกบ้านโดยไม่สนใจลูก ก็จะเป็นแม่ที่ไม่ดี

3) มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ที่ท้าทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย คือ การท้าทายการอบรมเลี้ยงดูลูก คือ (1) การท้าทายว่า แม่คือผู้ที่มีอำนาจ แม่คือเจ้าชีวิตของลูก ลูกคือสมบัติของแม่ ดังนั้นแม่จึงมีอำนาจในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง โดยไม่ต้องเป็นไปตามที่สังคมกำหนดและคาดหวัง และแม่ยังมีอำนาจในการบริหารจัดการอำนาจ ด้วยการกำหนดชีวิตของลูกว่า ใครควรจะมึบบทบาทในการเลี้ยงดูลูกในระดับใด (2) การท้าทายว่า แม่ที่เลี้ยงดูโดยปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ลูก ลูกก็สามารถเรียนรู้การเอาชีวิตรอดและเรียนรู้การเป็นคนที่ดีได้จากครอบครัว

4) มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย คือ การตอกย้ำความหมาย แม่คือผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดู โดยให้ความสำคัญที่การอบรมเลี้ยงดู ได้แก่ (1)แม่ไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิดลูก แต่หากมีใจที่จะเลี้ยง มีใจที่จะเป็นแม่ ก็สามารถทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์แบบเช่นกัน (2) การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ เป็นการทดแทนความขาดพ่อ ขาดแม่ของเด็กที่เลี้ยงดู รวมทั้งเป็นการชดเชยความขาดลูก ขาดสามีของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ด้วย (2) การอบรมเลี้ยงดูลูก โดยนึกถึงลูกมากกว่าตนเอง เสียสละทำเพื่อลูก ผูกพันใกล้ชิดลูก จะทำให้ความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” มีมากกว่าแม่ที่ให้กำเนิดที่แท้จริงได้

5) มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ที่ต่อสู้กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย คือ ไม่ต้องเป็นผู้หญิงที่เลี้ยงดูลูกแบบแม่ในอุดมคติได้ จากเพศที่สามที่แม่ให้กำเนิดไม่ได้ แต่หากมีใจที่จะเลี้ยง มีใจที่จะเป็นแม่ ก็สามารถทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์แบบเช่นกัน

4. หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษาหน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” ในละครโทรทัศน์ ตามกรอบหน้าที่ของมายาคติคือการพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) และการกำหนดความคิด (Impose) ตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

(1) หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทั่วไปทางกายภาพของแม่ในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบการทำหน้าที่มายาคติในการชี้ให้เห็นว่า (1) แม่ที่มีอายุน้อยคือแม่ที่ไม่มีความพร้อม หรือไม่มีการเตรียมความพร้อมที่จะเป็นแม่ จึงอบรมเลี้ยงลูกได้ไม่ดีตามที่สังคมคาดหวัง (2) ผู้หญิงที่ปฏิเสธการเป็นแม่ จนกระทั่งจนเจียนจะเลวร้ายในการแต่งงาน ไม่ได้มีเพียงแต่ความหมายของคำว่า “ขึ้นคาน” ที่จะได้รับการแต่งตั้งจากสังคม แต่กับการเป็นแม่ก็จะทำให้ลูกได้รับผลกระทบทางด้านสติปัญญาและพัฒนาการด้วย (3) ความสวยที่ผู้หญิงใช้เป็นทางเลือกมากกว่าความเป็นแม่นั้น หากเป็นทางเลือกที่ทำให้การเป็นแม่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด การดักเตือน การกล่อมเกล่า และการลงโทษจากสังคมจะทำหน้าที่ทันที

หน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) จากการใช้ชี้ให้เห็น คือ (1) สังคมควรผ่อนปรนและให้โอกาส ให้กับความไม่สมบูรณ์แบบในการทำหน้าที่แม่ และควรให้โอกาสแม่ที่อายุน้อยในการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นแม่ในทิศทางที่ดีขึ้น (2) ผู้หญิงควรต้องแต่งงาน และเป็นแม่ในวัยที่เหมาะสม เพื่อจะได้ไม่มีผลกระทบต่อลูกทางด้านสติปัญญาและพัฒนาการ หากแต่งงานและเป็นแม่เมื่ออายุมากขึ้นไป ทางการแพทย์ก็คือ อายุ 36 ปี ที่ต้องมีการเจาะน้ำคร่ำตรวจสอบความสมบูรณ์ของลูกในครรภ์

(2) หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทางสังคมของแม่ในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบการทำหน้าที่มายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) คือ (1) แม่ที่ให้กำเนิดแต่ไม่พร้อมที่จะเป็นแม่ ทั้งความไม่พร้อมด้านการศึกษา ชั้นชั้นที่ไม่เหมาะสมกับชนชั้นของลูก และความปรารถนาของแม่ที่ยังคงให้ความสำคัญกับการเลื่อนชนชั้นมากกว่า จะเป็นแม่ที่ไม่ดี หรือเป็นแม่ที่ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกให้เติบโตให้ได้ดี และ (2) ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาของแม่คือสิ่งสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูลูกมากกว่าการให้กำเนิด ที่มาจากสรีระที่เอื้อต่อการเป็นแม่โดย

ธรรมชาติ หน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็น คือ การจะเป็นแม่ แม่ต้องสร้างความพร้อมให้กับ “ความเป็นแม่” ในการอบรมเลี้ยงดูลูกมากกว่า “การเป็นแม่” เพียงแค่การให้กำเนิด การศึกษาคือ การเตรียมความพร้อม สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่แม่มีคุณสมบัติในการเป็นแม่ที่ดี อบรมเลี้ยงดูลูกให้เติบโตได้เป็นอย่างดี

ทำหน้าที่มายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) คือ ผู้หญิงที่เป็นแม่เพียงคนเดียวและยังไม่พร้อมทางด้านฐานะที่จะเป็นแม่ คือภาระที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง และการเป็นแม่เพียงคนเดียว จากการตั้งครรถ์ไม่พึงประสงค์และไม่รู้ว่าใครคือพ่อของลูก ผู้หญิงจะเลือกวิธีปฏิเสธการเป็นแม่ ด้วยการทอดทิ้งลูก และพยายามยุติการตั้งครรถ์ อีกทั้งชี้ให้เห็นว่าฐานะของแม่ ถ้าแม่ยากจนจะเป็นอุปสรรคในการเป็นแม่ เช่น การสูญเสียรายได้ การขาดโอกาสอื่นที่ดีกว่าในสังคม หน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็น คือ เมื่อผู้หญิงต้องเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ผู้หญิงก็ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับภาระอันใหญ่หลวงนี้ให้ได้อย่างดี และกำหนดความคิดว่าผู้หญิงยังคงต้องพึ่งพาผู้ชายในการสนับสนุนการทำหน้าที่แม่นี้

ทำหน้าที่มายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) คือ ผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวย/ชนชั้นสูง สามารถเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็นแม่ได้ เพราะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการเลี้ยงดู แต่ผู้หญิงก็ไม่สามารถปฏิเสธหน้าที่นี้ได้ หน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็น กำหนดความคิดว่า ผู้หญิงแม่จะเลือกปฏิเสธการเป็นแม่ได้ แต่โดยหน้าที่ที่ลูกกำหนดโดยธรรมชาตินี้ ผู้หญิงก็ควรต้องแต่งงาน และทำหน้าที่แม่

(3) หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากลักษณะทางด้านจิตใจของแม่ในละครโทรทัศน์

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากการประกอบสร้างตัวละครแม่ จาก ลักษณะทางจิตใจ ผลการศึกษา พบการทำหน้าที่ของมายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) คือ การปลุกฝังเพศของลูกว่ามีผลต่อความเป็นแม่ หากเป็นเพศชาย แม่จะได้รับการยอมรับมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าแม่จะสามารถให้กำเนิดลูกเป็นเพศชาย แต่หากแม่ไม่มีคุณสมบัติความเป็นแม่ ในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ดีได้ แม่ก็จะไม่ได้รับการยอมรับให้ทำหน้าที่แม่ หน้าที่ในการกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็น คือ แม่ควรต้องมีคุณสมบัติความเป็นแม่ที่ดีพร้อมสำหรับลูก ไม่ว่าลูกจะเป็นเพศใดก็ตาม

ทำหน้าที่มายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) คือ ยังคงมีผู้หญิงที่ปฏิเสธการเป็นแม่ด้วยการปฏิเสธการแต่งงาน แต่ก็หนีไม่พ้น สถานภาพและหน้าที่แม่นี้ได้ หน้าที่การกำหนดความคิด (Impose) คือ “แม่” คือ สถานภาพและหน้าที่หนึ่งที่ธรรมชาติและสังคมกำหนดมาแล้ว ผู้หญิงจึงไม่ควรปฏิเสธ เพราะปฏิเสธอย่างไรก็ไม่พ้นที่จะต้องทำหน้าที่นี้ ไม่ช้าก็เร็ว

(4) หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการให้กำเนิดของแม่ในละคร

โทรทัศน์

ผลการศึกษาพบการทำหน้าที่ของมายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า การให้กำเนิดคือการเสี่ยงชีวิตของผู้หญิง การให้กำเนิดคือการเฝ้ารอหรือการรอคอยของแม่ การให้กำเนิดคือการปลดปล่อยแม่ให้เป็นอิสระสำหรับแม่ที่ไม่ต้องการลูกตั้งแต่แรก การให้กำเนิดคือโอกาสที่แม่จะปฏิเสธลูก เมื่อลูกที่ให้กำเนิดไม่เป็นดังที่แม่หวัง และการให้กำเนิดลูกควรเป็นความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และจากการที่มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็น

มายาคติก็ได้ทำหน้าที่ในการกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงยังคงต้องยอมรับว่า การให้กำเนิดลูกแม่จะเสี่ยงต่อชีวิตของแม่ แต่ก็ยังคงต้องเป็นหน้าที่ของผู้หญิงโดยธรรมชาติ และหน้าที่นี้ก็ไม่สามารถจะเท่าเทียมกันได้ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ผู้หญิงจึงยังคงต้องแสดงความเจ็บปวดเมื่อจะให้กำเนิด และเรียกร้องต่อไป และมายาคติทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า การให้กำเนิดลูกสามารถเป็นสิ่งที่ปลดปล่อยแม่ที่ไม่ต้องการลูกให้เป็นอิสระได้ แต่สังคมก็จะตราหน้าว่าเป็นแม่ใจร้าย แม่ใจดำ ทอดทิ้งลูกได้ลงคอ นอกจากนี้มายาคติยังทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า เมื่อแม่ให้กำเนิดลูกแล้ว แม้ว่าจะไม่เป็นไปดังที่แม่ตั้งความหวังไว้ แต่แม่ก็ต้องทำหน้าที่แม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกต่อไป

(5) หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการอบรมเลี้ยงดูของแม่ในละคร

โทรทัศน์

มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากการอบรมเลี้ยงดู ผลการศึกษาพบการทำหน้าที่ของมายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) คือ การทำทนายจากแม่ในความต้องการแสดงอำนาจในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง จากการที่ลูกคือสมบัติของแม่ เพราะแม่อุ้มท้อง

และให้กำเนิดลูกมา หน้าที่การกำหนดความคิด (Impose) คือ แม่แม่จะเป็นผู้ให้กำเนิดลูก แต่แม่ก็ยังไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยวิธีที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานกำหนด

หน้าที่มายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า แม่ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองภัยให้แก่ลูก ด้วยการเบียดเบียน ทำร้ายผู้อื่น จนต้องทนทุกข์ทรมานด้วยกันทุกฝ่าย หน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด จากการชี้ให้เห็นคือ แม่แม่จะมีหน้าที่และบทบาทเป็นบุรพเทพคุ้มครอง ปกป้องอันตรายให้กับลูก แต่ก็ต้องใช้วิธีการที่ไม่เบี่ยงเบนไปจากกรอบปฏิบัติของสังคม ให้อยู่ในทำนองคลองธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น

หน้าที่มายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า แม่แม่จะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดลูก แม่ก็ยังแสดงหน้าที่แม่อย่างสม่ำเสมอ แม่ลูกจะตอบกลับด้วยความเฉซา หน้าที่ของมายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็นคือ ความเป็นแม่แสดงได้ตลอด ไม่จำกัดด้วยระยะทางหรือความห่าง จะต้องแสดงความเป็นแม่ด้วยการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่มีเงื่อนไข แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ด้วยกันด้วยเหตุผลใด ก็ต้องมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก

(6) หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากการพัฒนาการของความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษา พบการทำหน้าที่ของมายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) คือ แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว ปฏิเสธความเป็นแม่โดยการทอดทิ้งลูก หรือแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด หากแม่หวนกลับมาแสดงบทบาทความเป็นแม่ตามที่มาตรฐานสังคมกำหนดแล้ว แม่ก็จะเป็นแม่ที่ดีต่อไป หน้าที่การกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็นคือ แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว ต้องทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก และต้องอบรมเลี้ยงดูลูกตามมาตรฐานสังคมกำหนดด้วย จึงจะเป็นแม่ที่ดี

(7) หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษา พบการทำหน้าที่ของมายาคติในการชี้ให้เห็น (Point Out) ชี้ให้เห็นว่า (1) แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว แสดงบทบาทความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ก็ไม่ควรจะต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูก ยังมีผู้เลี้ยงดูลูกที่ไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิดทำหน้าที่ความเป็นแม่ได้ดีกว่าแทน (2) สังคมทั้งในระดับครอบครัว และสังคมคือผู้ที่ทำหน้าที่ ทำให้แม่ที่แสดงบทบาทความเป็น

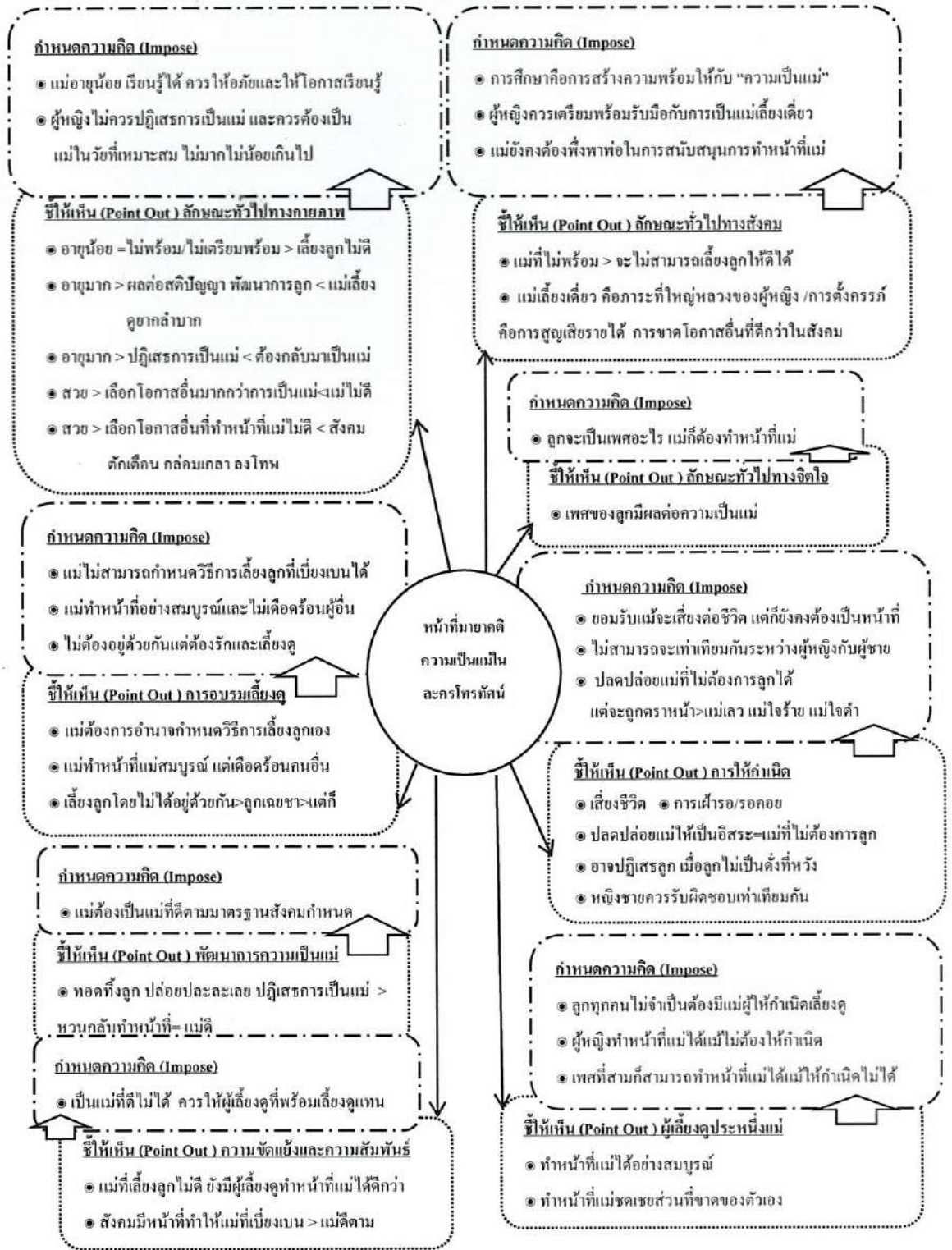
แม่เพียงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด กลับคืนสู่ความเป็นแม่ตามมาตรฐานสังคมกำหนด
หน้าที่การกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็น คือ แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วไม่สามารถเป็น
แม่ที่ดีได้ ก็ไม่ต้องเป็นแม่ที่เลี้ยงดูลูก ควรปล่อยให้ผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้ให้กำเนิดและพร้อมจะเลี้ยงดู
เลี้ยงดูลูกแทน เช่น พ่อ ปู่ ย่า

(8) หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบว่า มายาคติในละครโทรทัศน์ทำหน้าที่ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ผู้เลี้ยงดู
ประหนึ่งแม่สามารถทำหน้าที่แทนแม่ผู้ให้กำเนิดในการแสดงบทบาทความเป็นแม่หรือการอบรม
เลี้ยงดูได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ หน้าที่มายาคติในการกำหนดความคิด (Impose) จากการชี้ให้เห็น
คือ ลูกทุกคนไม่จำเป็นต้องให้แม่ผู้ให้กำเนิดเป็นคนอบรมเลี้ยงดูหรือทำหน้าที่ความเป็นแม่

มายาคติในละครโทรทัศน์ชี้ให้เห็น (Point Out) ว่า ยังมีผู้ที่ต้องการเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่ง
แม่เพื่อเติมเต็มส่วนที่ขาด เช่น สามีเสียชีวิต ลูกเสียชีวิต หรือผู้ที่ไม่สามารถมีลูกโดยการให้กำเนิด
ได้ ดังนั้นมายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ชี้ให้เห็นจึงทำหน้าที่กำหนดความคิด (Impose) ว่า ผู้หญิง
ทุกคนสามารถทำหน้าที่ความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกได้แม้ไม่ต้องให้กำเนิด และเพิ่มเติม
ความสามารถนี้ให้กับผู้ที่ต้องการเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ เช่น เพศที่สาม ด้วยเช่นเดียวกัน แต่
ยังคงต้องเป็นการต่อสู้เพื่อให้เกิดการยอมรับให้มากกว่านี้ จึงจะเป็นความสามารถเท่ากับที่ผู้หญิงทุก
คนถูกกำหนดจากสังคมเป็นเวลานานมาแล้ว

ผลการศึกษาน้ำที่ของมายาคติความเป็นแม่ที่เพียงเบนของ “แม่ที่เพียงเบน” และ “ผู้
เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ แสดงได้ดังภาพที่ 6.10

ภาพที่ 6.10 แสดงการสรุปหน้าที่มาядคิความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์

6.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถอภิปรายผลด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากความหมาย จากทฤษฎีสตรีนิยม จากมายาคติ จากหน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ และจากคุณลักษณะ ความเป็นละครโทรทัศน์ ดังนี้

1. การอภิปรายผลมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากความหมาย

ผลการศึกษาความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ยังคงเป็นไปตามความหมายหลักของสังคมไทย คือความหมายตามพจนานุกรม แม่ คือ “หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก” ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จากตัวละครแม่ 10 ตัวละคร มีทั้ง แม่ที่ให้กำเนิดและเลี้ยงดู แม่ที่ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู และแม่ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดู มีเพียงตัวละครหนึ่งตัวเท่านั้นที่เป็นเพศที่สาม คือเพศชายหัวใจเป็นหญิงมีจิตใจ บุคลิกภาพที่เหมือนสตรี คืออ่อนโยน สุภาพ ชอบช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จึงพอจะเป็นเหตุผลสำหรับตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่ ละครโทรทัศน์จำลองชีวิตสร้างขึ้นมา โดยการเชื่อมโยงที่ลักษณะทางจิตใจมากกว่าลักษณะทางกายภาพ ซึ่งความเป็นแม่ในทางชีววิทยาของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เชื่อว่าผู้หญิงซึ่งเป็นเพศแม่ย่อมมีสัญชาตญาณความเป็นแม่คิดตัวมาแต่เกิด สัญชาตญาณความเป็นแม่คือคุณลักษณะที่ดีของความเป็นหญิง ได้แก่ อ่อนโยน อ่อนโยน เป็นมิตร พร้อมปกป้องและเสียสละเพื่อผู้อื่น ความเชื่อเช่นนี้ทำให้ผูกโยงเพศหญิงเอาไว้กับความ เป็นแม่ และคุณลักษณะที่ดีของความเป็นหญิงเหล่านี้คือคุณสมบัติพื้นฐานของแม่ในอุดมคติ นั่นเอง (พรธาดา สุวัธนวิษ, 2550, น. 20) และอีกเหตุผลสำหรับการที่ละครโทรทัศน์สร้างตัวละครเพศที่สามที่เป็นผู้ชายมีจิตใจเป็นผู้หญิง สามารถเลี้ยงดูลูกแบบแม่ได้ ก็คือเหตุผลจากความผูกพัน ความใกล้ชิด ที่อยู่ใกล้ ลูก เลี้ยงดูทะนอมมาตั้งแต่แบเบาะหรือตั้งแต่เกิด เช่นเดียวกับที่แอน โอกลีย์ (Ann Oakley) ย้ำว่า เด็กทุกคนไม่จำเป็นต้องเลี้ยงดูโดยแม่ ผู้เลี้ยงดูที่เด็กต้องการคือให้ความสัมพันธ์ใกล้ชิด (อ้างใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545, น. 94-95) นอกจากนี้การประกอบสร้างตัวละครเพศที่สาม ให้มาแสดงบทบาทหน้าที่เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ให้กับลูกที่ไม่ใช่สายเลือด ไม่ได้ผูกพันทางสายเลือด เช่น “อาร์กซ์” ผู้เป็นพ่อ กับ “ตะวัน” ผู้เป็นลูก ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้งนั้น” ก็มาจากเหตุผลที่มายาคติในละครโทรทัศน์ได้ช่วยทำหน้าที่ต่อบังเจกบุคคลคือการช่วยตอบสนองความต้องการในชีวิตของปัจเจกชน ที่ไม่มีหนทางจะบรรลุได้ในโลกแห่ง

ความเป็นจริง (กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 24-32) จากโลกแห่งความเป็นจริงที่มีการนำเสนอข่าว การแสดงสิทธิ์ในการเลี้ยงดูลูกที่ เพศที่สามต้องการมีบุตร แล้วใช้วิธี อุ้มบุญ ให้ผู้หญิงเป็นผู้อุ้มท้อง ตามการกำหนดโดยสรีระที่เอื้อต่อการเป็นแม่ของผู้หญิงจากธรรมชาติ ตัวละครผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ ในละครโทรทัศน์ถึงแม้จะไม่ใช่เพศของแม่ตรงตามความหมายที่สังคมกำหนด คือเพศหญิง แต่ก็ ด้วยหน้าที่ของมายาคติในละคร โทรทัศน์ก็คงจะเติมเต็มความปรารถนาในการเป็นแม่ให้กับกลุ่มคนที่ ไม่ได้ได้อยู่ในความหมายหลักของสังคม ในช่วงเวลาของการนำเสนอละครโทรทัศน์ได้

2. การอภิปรายผลมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากทฤษฎีสตรีนิยม

ผลการศึกษาความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาจาก มุมมองความเป็นแม่จากทฤษฎีสตรีนิยม พบว่า มีมายาคติความเป็นแม่ที่พบในละครโทรทัศน์ คือ การปฏิเสธการเป็นแม่ ทั้งการปฏิเสธความเป็นแม่ทางชีวภาพ คือ “คุณหญิงศรี” จากละคร โทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” และปฏิเสธความเป็นแม่ทางสังคมและวัฒนธรรม คือ “อรดี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” แต่ละครโทรทัศน์ก็สร้างให้ความเป็นแม่แบบนี้ได้รับการ ลงโทษในเชิงสัญลักษณ์ จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ที่ “คุณหญิงศรี” ไม่ได้มี ชีวิตที่มีความสุขเลย จากการที่ปฏิเสธการเป็นแม่ตั้งแต่เริ่มต้นคือปฏิเสธการแต่งงาน และเมื่อละคร โทรทัศน์ดำเนินเรื่องให้เรียนรู้ที่จะรักลูก “คุณหญิงศรี” จึงผูกพัน และยอมรับการเป็นแม่ได้ในที่สุด เป็นการนำเสนอแม่ในมุมมองของทฤษฎีนิยามที่นำเสนอในละครโทรทัศน์ ให้รู้ว่ามีผู้หญิงที่ไม่ ต้องการเป็นแม่ ปฏิเสธการเป็นแม่ตั้งแต่การเป็นแม่ทางด้านชีวภาพ แต่ก็ได้รับการประกอบสร้าง จากมายาคติในละครโทรทัศน์ ให้กลับเข้าสู่ความเป็นแม่ตามที่สังคมต้องการ ตามที่สังคมคาดหวัง ในท้ายที่สุด

นอกจากนี้ความเป็นแม่ในมุมมองจากทฤษฎีสตรีนิยมที่ได้รับการนำเสนอในละคร โทรทัศน์คือ แม่ที่ต้องทำงานนอกบ้าน จาก “อีสา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสารวิช่วงโชติ” ที่ชีวิต การทำงานนอกบ้านเป็นคนเก่ง เป็นคนมีความสามารถ แต่ชีวิตในบ้านเมื่อเป็นแม่ ลูกกลับไม่ ยอมรับในฐานะแม่ เพราะ “สา” ไม่กล้าเปิดเผยความจริง “สา” จึงต้องทนทุกข์ ทุกครั้งที่พบลูกแล้ว ได้รับความเฉยชาตอบกลับมา ซึ่งการประกอบสร้างแม่แบบ “สา” นี้ ในยุคที่สังคมเริ่มนิยามคำว่า “มือก็ (ต้อง) ไกว คางก็ (ต้อง) แกว่ง” (Working Mother and Caring Mother) การรुकคืบของ

อุดมการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ผู้หญิงจำนวนมากต้องทิ้งทำงานในบ้าน ดูแลลูกและทำงานนอกบ้านควบคู่กัน ดังนั้น แม่ที่ทำงานนอกบ้านและไม่สนใจลูกก็ถือเป็นตัวอันตราย และเป็นแม่เลว (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 192-194) “สา” จึงเป็นแม่ที่แยในสายตาของคนที่เป็นแม่ในอุดมคติอย่าง “หม่อมพริ้ม” ที่นำลูกคนแรกของ “สา” ไปเลี้ยงเพราะปรามาสว่า “สา” ไม่มีปัญญาเลี้ยงดูลูกให้เติบโตเป็นคนดีได้ และการนำเสนอของละครโทรทัศน์ ท้ายที่สุดก็ประกอบสร้างให้ “สา” ละทิ้งการทำงานนอกบ้านซึ่งเป็นอาชีพที่ลูกไม่ชอบ เพราะสังคมรอบข้างตัดสินนิทาว่าเป็นอาชีพไม่เหมาะสม กลับมาทำหน้าที่แม่ของลูก “สา” จึงเป็นแม่ที่ดีของลูกได้ และคนรอบข้างก็ยินดี กับการตัดสินใจทำหน้าที่แม่ของ “สา” ว่าเป็นสิ่งที่สมควรจะเป็น สมควรจะทำ เรื่องร้าย ๆ ในอดีตของ “สา” ก็ได้รับการให้อภัย เพียงเพราะ “สา” กลับมาอยู่ในพื้นที่ของแม่ พื้นที่ในบ้าน เลี้ยงดูลูก

หรือตัวละครแม่ “ลำยอง” ที่มีวิธีการเลี้ยงลูกที่ผิดแผกไปอย่างมากกับมาตรฐานสังคม อีกทั้งประพฤติกรรมไม่เหมาะสม ก็เป็นแม่ที่นักสตรีนิยมมองเห็นว่า “ความเป็นแม่นั้นมิได้หมายความว่า “แค่มีลูกก็เป็นแม่ได้” แต่ยังหมายรวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่รวมตัวเป็น “ความเป็นแม่” เช่น พื้นที่ของแม่ (บ้าน) การทำงานของแม่ (เพื่อลูก) การดูแลลูก นั่นก็หมายถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของความเป็นแม่ และแม่ที่ทำตัวดีในสายตาของสังคมเท่านั้น จึงจะเป็นแม่ดี (Good Mother) หรือแม่ในอุดมคติ (Ideal Mother) ซึ่งหากผู้หญิงคนใดไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นแม่เลว (Bad Mother) (Deviant Mother) (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 184)

3. การอภิปรายผลมาชาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากมาชาคติ

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายด้วยคุณสมบัติประการหนึ่งของมาชาคติ (Myth) ที่ว่า ที่ใดก็ตามที่มีมาชาคติ (Myth) ทำงานอยู่ ที่นั่นก็จะมีการผลิตมาชาคติต่อต้าน (Counter-Myth) ที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมย่อย ๆ อยู่ด้วยเสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 57-58) ซึ่งหมายถึงว่า มาชาคติต่าง ๆ จะมีการต่อสู้ทางความหมายกันอยู่ตลอดเวลา มาชาคติต่อต้านจะเป็นการเปิดโปงให้เห็นเบื้องหลังอีกด้านหนึ่ง ดังนั้นจากผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่า การเปรียบเทียบมาชาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์กับมาชาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย จึงมีทั้งในลักษณะของการตอกย้ำ การต่อต้าน และการท้าทาย นั่นเป็นเพราะว่ามาชาคติต่อต้านจากความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์กำลังทำงานผ่านการประกอบสร้างชีวิตของตัวละครแม่ให้โลดแล่นใน

ละครโทรทัศน์อยู่ “ถ่ายอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” จึงกำลังกลั่นมายาคติต่อต้าน (Counter-Myth) กับมายาคติหลัก (Main Myth) ความเป็นแม่ที่ดีในสังคมไทยในการอบรมเลี้ยงดูลูก ที่ต้องรักและเอาใจใส่ลูก โดยการท้าทายด้วยการเป็นแม่ที่แสดงอำนาจในการกำหนดวิธีอบรมเลี้ยงดูลูกตามที่ตนต้องการโดยไม่สนใจลูกและไม่สนใจสังคมรอบข้างแม้แต่น้อย คำพูดว่า “ลูกของกู กูจะเลี้ยงยังไงก็ได้” จึงประกอบสร้างให้ปรากฏออกมาในละครโทรทัศน์อยู่บ่อยครั้ง หรือ ตัวละคร “คุณหญิงอบเชย” ที่แม่จะเป็นแม่ที่ดีให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกอย่างดี ทะนุถนอมลูกเพื่อให้เป็น เมีย เป็นแม่ที่ดีในอนาคตกับผู้ชายที่เหมาะสม แต่เมื่อ “คุณหญิงอบเชย” ต้องแสดงบทบาทบุรพเทพในการปกป้องอันตรายให้กับลูก การใช้ชีวิตที่สร้างความเดือดร้อนกับผู้อื่น หรือใช้ชีวิตที่โหดร้าย เด็ดขาดมากเกินไป ความเป็นแม่ของ “คุณหญิงอบเชย” นี้ จึงกำลังแสดงคุณสมบัติของมายาคติต่อต้าน (Counter-Myth) กับมายาคติหลัก (Main Myth) ความเป็นแม่ที่ดีในสังคมไทย ทำให้เกิดการตั้งคำถามได้ว่า เป็นแม่ที่ดีหรือไม่ เป็นต้น

นอกจากนี้คุณสมบัติของละครโทรทัศน์ประการหนึ่งก็คือ ตัวละครสตรีมักถูกสร้างขึ้นให้เข้มแข็งหรือมีอำนาจโดยเฉพาะเมื่อปรากฏอยู่ภายนอกบ้าน และมีความหลากหลายของตัวละครและโครงเรื่อง รวมถึงความหลากหลายของมุมมองชีวิต (สมสุข หินวิมาน อ่างในกาญจนา แก้วเทพ, 2545, น 190-192) ที่เป็นปัจจัยเอื้อให้มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์มีทั้งมายาคติหลักและมายาคติต่อต้าน ดังนั้นตัวละครแม่ เช่น “อิสาน” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อิสานวิช่วงโชติ” จึงต้องเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวสามมีเสียชีวิต ที่ต้องทำงานเพื่อส่งเสียค่าเลี้ยงดูให้กับลูกที่มีชนชั้นสูงกว่าตัวเอง เป็นแม่ที่เลื่อนไหลชนชั้นจากชนชั้นล่างเป็นแม่ชนชั้นกลาง ที่จะถือว่าลูกเป็นศูนย์กลาง “สา” จึงส่งเสียให้ลูกเรียนโรงเรียนที่ดีที่ชนชั้นสูงในสังคมส่งลูกเรียน และกำหนดสังคมที่ดีให้กับลูก แม้ว่าลูกจะไม่รักและไม่รับรู้ว่า “สา” เป็นแม่ก็ตาม

นอกจากนี้ยังมี ตัวละครแม่ “คุณหญิงศรี” ที่ปฏิเสธการเป็นแม่หนีการแต่งงาน แต่ก็ต้องมาแอบเลี้ยงลูกด้วยความรักความเอาใจใส่ และยอมรับความเป็นแม่ในที่สุด ที่ได้รับการนำเสนอชีวิตให้โดดเด่นในละครโทรทัศน์

จะเห็นได้ว่า มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อค้นพบความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนที่ละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นวัฒนธรรมย่อย กำลังผลิตมายาคติต่อต้าน (Counter-Myth) ออกมา ซึ่งเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของมายาคติ (Myth) ที่ในขณะที่สังคมไทย

สอนให้แม่เป็นแม่ที่ดีตามกรอบมาตรฐานของสังคมกำหนด (Myth) แต่ละคร โทรทัศน์ก็ผลิตแม่ที่เบี่ยงเบนในลักษณะต่าง ๆ ออกมานำเสนอ เพื่อต่อสู้ทางความหมายกันอยู่ตลอดเวลา ดังผลการศึกษาครั้งนี้ที่ ละคร โทรทัศน์ผลิตมาคาดคิดต่อต้านมาว่า “แม่ผู้ให้กำเนิดอาจไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู และแม่ที่เลี้ยงดูอาจจะไม่ได้ให้กำเนิด” หรือความหมายที่ว่า “แม่ผู้ให้กำเนิด หากไม่พร้อมที่จะเป็นแม่ก็ไม่ควรต้องเป็นผู้เลี้ยงดู ควรปล่อยให้ผู้เลี้ยงดูที่มีความพร้อมทำหน้าที่แทน” รวมถึงการผลิตมาคาดคิดต่อต้านความหมายการให้กำเนิด ที่เรียกร้องความเท่าเทียมกันในการให้กำเนิดลูกระหว่างหญิงกับชาย

การผลิตมาคาดคิดต่อต้านของละคร โทรทัศน์นี้จะเป็นการเปิดโปงให้เห็นเบื้องหลังอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจากผลการศึกษาครั้งนี้ ที่ “วันเฉลิม” ลูกของ “ลำยอง” ในละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” เป็นลูกที่มีความกตัญญูต่อแม่มาก ไม่ทอดทิ้งแม่ เพราะเรียนรู้ชีวิตจากคนรอบข้าง เมื่อแม่ไม่ได้ทำหน้าที่แม่ที่ดีในการเลี้ยงดูลูก

ดังนั้นมาคาดคิดต่อต้านทั้งหลายจาก “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่ได้รับการประกอบสร้างขึ้นมาในละคร โทรทัศน์ จึงเป็นการแสดงคุณสมบัติประการหนึ่งของมายาคติ (Myth) ผ่านวัฒนธรรมย่อยคือ ละคร โทรทัศน์นั่นเอง

4. การอภิปรายผลมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละคร โทรทัศน์ด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากหน้าที่ของมายาคติในละคร โทรทัศน์

หน้าที่ต่อสังคมของมายาคติในละคร โทรทัศน์หน้าที่หนึ่ง คือ หน้าที่ขีดเหนี่ยวส่วนเสี้ยวของสังคมที่แตกร้าออกจากกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ ให้เข้ามาติดรวมเป็นหนึ่งอยู่ได้ และอีกหน้าที่ของมายาคติในละคร โทรทัศน์ คือ การอบรมสั่งสอนบรรดาค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 26-29)

จากหน้าที่ของมายาคติละคร โทรทัศน์นี้ ผลการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่า ละคร โทรทัศน์มีการจำลองชีวิตแม่ที่เบี่ยงเบนที่บิดเบี้ยว เพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่าง และมีหนทางแนวทางตามธรรมชาติของสื่อละคร โทรทัศน์ในการเล่าเรื่อง ในการแก้ปัญหาตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบนเหล่านี้ ให้กลับเข้าสู่การเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังในท้ายที่สุด อีกทั้งด้วยความสำคัญของสถานภาพแม่ในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญมาช้านาน รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูลูกหนึ่งคนก็ต้องใช้เวลานาน นับแต่ตั้งครรภ์ คลอด จนเติบโตใหญ่ มีการศึกษา หน้าที่การงาน และมีครอบครัว หรือ

บางครั้งแม่ก็ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูกตลอดชีวิตของลูก ดังนั้นค่านิยมต่าง ๆ เกี่ยวกับแม่ที่ต้องอบรมสั่งสอนให้กับสังคมตามกระบวนการของโทรทัศน์ที่เป็นไปอย่างเนบเนียนจึงต้องมี ตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบนมานำเสนอในละครโทรทัศน์เพื่อเป็นตัวอย่างชีวิตแม่ เพื่อทำหน้าที่ชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดของสังคมที่แตกร้าวออกจากกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ ให้เข้ามาตีตรวมนเป็นหนึ่งอยู่ได้ ผลการศึกษาที่พบจึงได้เห็นการทำหน้าที่ของคนรอบข้างตัวละครแม่ และคนในสังคม ช่วยกันดักเตือน และหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้แม่ที่เบี่ยงเบน กลับมาเป็นแม่ในอุดมคติ ทำหน้าที่แม่ตามที่สังคมกำหนด สังคมยอมรับ เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดของสังคมเกี่ยวกับการเป็นแม่ ให้มายึดถือความเป็นแม่ ที่แม่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูก และอบรมเลี้ยงดูตามกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด ให้ยังคงเป็นมายาคติหลักของสังคมไทยต่อไป หรือการลงโทษแม่ที่เบี่ยงเบนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการที่แม่ที่เบี่ยงเบนเสียชีวิต เสียโฉม ไม่มีความสุข ลูกก้าวร้าว ลูกมีแต่ความทุกข์ ลูกปิดบัง ที่พบในการศึกษาครั้งนี้ ก็เป็นการทำหน้าที่ของมายาคติในการชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดของสังคมความเป็นแม่ที่ดีไว้

ส่วนหน้าที่ของมายาคติละครโทรทัศน์ต่อสังคมในการอบรมสั่งสอนบรรดาค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2536, น. 26-29) จากผลการศึกษาครั้งนี้ก็ให้เห็นเป็นข้อมูลประจักษ์ที่หลากหลายเกี่ยวกับความเป็นแม่ แต่ที่สำคัญคือ แม่ควรแสดงบทบาทและทำหน้าที่แม่ให้สมบูรณ์ที่สุด หากทำไม่สมบูรณ์แบบ มายาคติจากละครโทรทัศน์ก็แสดงให้เห็นบทลงโทษ หรือผลจากการจำลองชีวิตแม่ที่เบี่ยงเบนมานำเสนอแล้ว

สำหรับหน้าที่ของมายาคติละครโทรทัศน์ในระดับปัจเจกบุคคลนั้น ก็คือการตอบสนองความต้องการหลายอย่างในชีวิตของปัจเจกชนที่ไม่มีทางจะบรรลุได้ในโลกแห่งความจริง (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 274) ผลการศึกษาครั้งนี้ มีความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในโลกจริงที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น การให้กำเนิดลูก ผู้ชายไม่สามารถให้กำเนิดลูกได้ด้วยวิธีธรรมชาติที่ไม่ได้กำหนดมาเหมือนผู้หญิง และความเจ็บปวดจากการคลอดลูกก็ไม่สามารถลดลงได้ในโลกจริง ยังคงเป็นความเจ็บปวดที่ผู้หญิงทั้งที่มีประสบการณ์การคลอดลูก และยังไม่เคยมีประสบการณ์การคลอดลูกในโลกจริงเชื่อว่าเจ็บปวดที่สุดกว่าการเจ็บปวดทางกายอื่นใด แต่ละครโทรทัศน์จากผลการศึกษาครั้งนี้ก็ยังคงพบการเรียกร้องให้รับรู้ว่า การคลอดลูกเป็นความเจ็บปวด และยังคงเรียกร้อง คำทอผู้ชายว่าเป็นต้นเหตุของความเจ็บปวด และต้องการให้ผู้ชายมารับผิดชอบการให้กำเนิดเท่าเทียมกับผู้หญิง

แม้ว่ามายาคติทั้งในโลกจริงและโลกสัญลักษณ์ไม่สามารถเป็นไปได้ แต่มายาคติในละครโทรทัศน์ก็ยังทำหน้าที่นี้ให้กับผู้หญิงเสมอ

ดังนั้นจากผลการศึกษาในครั้งนี้คงจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนข้อสรุปที่ว่าในขณะที่มายาคติในโลกแห่งความเป็นจริงมีหน้าที่ มายาคติในโลกแห่งสัญลักษณ์ ซึ่งก็คือละครโทรทัศน์นั้นก็ทำหน้าที่ทั้งในระดับปัจเจกชนและต่อระดับสังคมเช่นกัน

5. การอภิปรายผลมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากคุณลักษณะความเป็นละครโทรทัศน์

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่ละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นวัฒนธรรมย่อยกำลังกลั่นมายาคติออกมาเสนอให้กับผู้ชมได้เห็นจากเบื้องหน้าของพฤติกรรมตัวละครอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน หากพิจารณาจากความเป็นละครโทรทัศน์ที่มีการเล่าเรื่องเป็นศาสตร์สำคัญ มายาคติต่อต้านทั้งหลายที่แม่ที่เบี่ยงเบนจากละครโทรทัศน์ผลิตออกมาก็เป็นไปตามหน้าที่ของการเล่าเรื่องและเรื่องเล่าประการหนึ่งที่ Fisher (อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 267) ระบุว่า เรื่องเล่ากำลังทำหน้าที่ตอกย้ำอุดมการณ์เดิม ๆ ให้มั่นคง ซึ่งในการศึกษานี้ก็คือ ตอกย้ำอุดมการณ์ความเป็นแม่ หรือมายาคติหลักความเป็นแม่ (Main Myth) ในสังคมไทย แม้ว่าเรื่องเล่าหรือการเล่าเรื่องในการศึกษานี้จะเป็นเรื่องราวของแม่ที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานสังคมกำหนดทั้งหมด แต่สุดท้ายแล้วละครโทรทัศน์ก็ทำหน้าที่ในการเล่าเรื่องตอกย้ำมายาคติให้แม่ได้เปลี่ยนแปลงจากแม่ที่เบี่ยงเบน มาเป็นแม่ที่ดีตามสังคมกำหนด หากแม่ไม่เปลี่ยนแปลงแม่ก็จะได้รับการลงโทษ เช่น “ล่ายอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่เสียชีวิตเพราะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงตัวเองจากแม่ที่ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ลูก มาเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกแบบเอาใจใส่ และ “คุณหญิงศรี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถการองพิภพ” ที่พิการและเสียชีวิตเพราะปฏิเสธการเป็นแม่ตั้งแต่ปฏิเสธการแต่งงาน ทั้ง ๆ ที่คุณสมบัติก็เทียบพร้อม

นอกจากนี้การที่ละครโทรทัศน์เป็นพื้นที่ในเรื่องแต่ง (Fiction) ความเป็นแม่ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์จึงเป็นการประกอบสร้างความหมายทั้งสิ้น แต่ผู้ชมก็เกิดความรู้สึกว่า นี่เป็นโลกจริง ๆ เมื่อกล้องและการเล่าเรื่องพาผู้ชมเข้าไปในพื้นที่เรื่องแต่งของละครโทรทัศน์ เช่น ในบ้านของ “ล่ายอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” ที่คับแคบแออัด ที่นอนกับที่กินข้าวคือที่เดียวกัน ผู้ชมก็จะเกิดความรู้สึกว่าได้ “เข้าไปในพื้นที่” นั้นจริง ๆ หรือเข้าไปในบ้านของ “ล่ายอง”

จริง ๆ รวมถึงพื้นที่ของความเป็นแม่อื่น ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ด้วย อีกทั้งพื้นที่ในเรื่องแต่งของละครโทรทัศน์ แนวคิดเกี่ยวกับ “อาณาเขต/พื้นที่/สถานที่” ละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นเรื่องแต่ง ผู้ผลิตก็จะมี การตกแต่งหรือจัดฉากอย่างมาก ซึ่งก็หมายความว่ามีการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่มากขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2553, น. 508) ดังนั้นความสมจริงจากพื้นที่เรื่องแต่งนี้ก็จะทำให้ผู้ชม ละครโทรทัศน์หลงลืมไปได้ว่า สิ่งที่ได้เห็นไม่ใช่ความจริงทั้งหมด แต่คือการคัดเลือกมาแล้ว การ ลืมนี้จึงอาจทำให้ผู้ชมยอมรับการคัดเลือกนี้ได้ ดังนั้นมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในพื้นที่เรื่อง แต่งของละครโทรทัศน์ที่ได้รับการคัดเลือกมาแล้ว ก็อาจทำให้ผู้ชมยอมรับและเชื่อตาม มายาคติ ความเป็นแม่ที่ต่อต้านในละครโทรทัศน์ที่กำลังทำหน้าที่ที่กลั่นอยู่นั้น ก็จะทำหน้าที่ชี้ให้เห็นและ กำหนดความคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่ได้ และการคัดเลือกที่ว่านี้ หากมองไปเบื้องหลังของการ กระทำของตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ที่หลากหลายนี้ นอกเหนือจากผู้กำกับ คน เขียนบท เจ้าของบทประพันธ์ แล้ว “กฎเกณฑ์ของสังคม” จะเป็นผู้ชักใยที่สำคัญ (กาญจนา แก้ว- เทพ, 2543 น. 280) ซึ่งกฎเกณฑ์สังคมในการศึกษาครั้งนี้ก็คือ มายาคติหลักความเป็นแม่ใน สังคมไทย ที่ต้องการให้แม่เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างดีตามกรอบมาตรฐานสังคมกำหนดไว้นั่นเอง มายาคติต่อต้านจากความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนทั้งหลายจึงถูกประกอบสร้างความหมายผ่านพื้นที่เรื่อง แต่งในละครโทรทัศน์จำลองชีวิตแม่ออกมาให้เห็น การตอกย้ำ การต่อต้าน การทำลาย ซึ่งใน ท้ายที่สุดแล้วจากผลการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่าผู้ชักใยสุดท้ายคือ “กฎเกณฑ์ของสังคม” ก็ทำ หน้าที่ให้การต่อต้าน การทำลายนั้นทำได้ในพื้นที่แต่ง แต่ในการเริ่มเรื่อง กลางเรื่อง เท่านั้นแต่ ตอนจบของเรื่อง “แม่ที่เบี่ยงเบน” ก็ต้องกลับคืนสู่ความเป็นแม่ที่ดี เพื่อตัวเอง เพื่อลูก เพื่อสังคม เพื่อครอบครัว จะได้มีความสุขมีความสุขจากการทำหน้าที่แม่ตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด และวางไว้ให้ จากผลการศึกษาครั้งนี้ที่พบได้จากชีวิตของ “ลำยอง” และ “ยายแล” ในละคร โทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” จาก “สลัก” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร” จาก “คุณหญิงอวบเชย” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “บ่วง” และจาก “จินดา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” ส่วน “ผู้ เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่ไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิด หากจะเป็นแม่ก็ต้องทำหน้าที่แม่อย่างสมบูรณ์แบบ จาก “อารักษ์” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และแม่ที่ทอดทิ้งลูก หรือผู้หญิงที่ปฏิเสธการ เป็นแม่ ก็ต้องได้ทำหน้าที่แม่ในที่สุด จะทำหน้าที่แม่ด้วยช่วงระยะเวลาที่สั้น หรือจะทำหน้าที่แม่ ด้วยความยากลำบากก็ตาม จาก “อรดี” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง” และ “คุณหญิงศรี”

ในละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” รวมถึงแม่ที่เลี้ยงลูกภายใต้เงื่อนไขการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ก็ต้องทำหน้าที่แม่ให้สมบูรณ์ทั้งพื้นที่นอกร้านและในบ้าน หากทำไม่ได้ ก็ควรต้องเลือกทำหน้าที่แม่เพียงอย่างเดียว

6.3 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษารั้งนี้

จากผลการศึกษาที่พบในครั้งนี้อาจตีความความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์มีลักษณะที่ทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย ได้แก่ (1) แม่มีอำนาจในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกเอง (2) การเลือกการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบทอดทิ้งก็คือการปฏิเสธความเป็นแม่ทางด้านสังคมวัฒนธรรม (3) แม่ที่เลี้ยงลูกโดยปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ลูก ลูกอาจเรียนรู้การเอาชีวิตรอดและเรียนรู้การเป็นคนที่ดีได้จากคนรอบตัว (4) การเป็นแม่อาจต้องเป็นคนผิดศีลธรรมเพื่อลูก สามารถนำไปใช้สำหรับการทบทวนความเป็นแม่ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มาจากปัจเจกบุคคลคือ ตัวผู้เป็นแม่ ที่มีบริบทรอบตัวต่างกัน อาจมีความต้องการเป็นแม่ที่ไม่สอดคล้องกับที่สังคมกำหนดไว้ และต้องการจะกำหนดความเป็นแม่ด้วยตัวเอง รวมถึงในการผลิตละครโทรทัศน์ก็ต้องมีมิติของเหตุผลที่แม่ต้องการท้าทายความเป็นแม่ที่กำหนดการเลี้ยงดูในหลายมิติ และเกิดผลกระทบต่อลูกในหลายมิติมานำเสนอในละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นพื้นที่ทดลองของการนำเสนอเรื่องราว แม่มุมต่าง ๆ ของสังคม

จากผลการศึกษาการรับรู้มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนและผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ในละครโทรทัศน์ ที่พบว่าผู้ชมละครโทรทัศน์มีการรับรู้ความหมายของความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ว่า ควรเกิดจากความสมัครใจของแม่ผู้ให้กำเนิด ไม่ใช่ได้มาด้วยการพรากลูกพรากแม่ ผู้ผลิตอาจนำไปใช้เป็นกลวิธีในการนำเสนอในละครโทรทัศน์ควบคู่กับการที่จะได้เป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ด้วยวิธีการอื่น ๆ ได้มาได้อย่างไร และส่งผลกระทบต่อผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างไร

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษารั้งต่อไป

การศึกษารอบรอบสร้างความเป็นแม่ของ “ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ในการศึกษารั้งต่อไป ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์จากผู้ส่งสาร ในขั้นตอนการผลิต และขั้นการผลิตซ้ำ ตามลักษณะที่ Stuart Hall สรุปว่า “กระบวนการเข้าหรือถอดรหัสสั้น

จะต้องถูกควบคุมในทุกขั้นตอนเพื่อให้ความหมายสุดท้ายในขั้นตอนของผู้รับสารตรงกับ
ความหมายแรกของผู้ส่งสาร” (กาญจนา แก้วเทพ, 2544, น. 44-49) นอกจากนี้ยังควรมีการศึกษา
กลุ่มตัวอย่าง “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ เพิ่มเติมในมิติอื่น ๆ
เช่น มิติความเป็นแม่กับการเรียนรู้ มิติของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับผลที่เกิดขึ้นกับลูก ซึ่งเป็น
การศึกษาในมิติควบคุมหรือเรียกร้องจากมารดา และมิติการตอบสนองความรู้สึกลูก มิติความเป็น
แม่กับพื้นที่ในบ้านและนอกบ้าน เป็นต้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. (2535). *ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสื่อมวลชน*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2536). *การเมืองทางเพศของละครโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจนเนอร์เพลส.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2536). *ม่านแห่งอคติ : ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับสถาบันทางสังคม*. ปทุมธานี: เจนเนอร์เพลส.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2536). *มายาพินิจ การเมืองทางเพศของละครโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจนเนอร์เพลส.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2537). *มายาพินิจ โลกคือละครหรือโรงละครกลายเป็นโลกนี้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจนเนอร์เพลส.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *ความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). *เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดงจำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). *การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). *การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์*. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2555). *สื่อเก่า สื่อใหม่ สัญญา อัตลักษณ์ อุดมการณ์*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมือง และสื่อสารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

กัจจกร หลุยยะพงศ์. (2544). *ครอบครัวกับความสัมพันธ์ที่ไม่มีวันแปรเปลี่ยน?*. กรุงเทพฯ: หจก. อรุณการพิมพ์.

ชัยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2551). *ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *การปฏิวัติสังคมนิยมของโซซอร์เส้นทางสู่โพสท์โมเดิร์นนิสม์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2541). *สตรีในคัมภีร์ตะวันออก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

มาลี จิรวัดนานนท์. (2547). *แม่ผู้ไม่ยอมแพ้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Animate Group.

โรต็องด์ บาร์ตส์ (2544). *มายาคติ (วรรณพิมล อังคศิริสรรพ ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: กบไฟ.

สมสุข หินวิมาน. (2545). *ละครโทรทัศน์ เรื่องของ “ตบ ๆ จวบ ๆ” และ “หัว ๆ เมีย ๆ” ในสื่อน้ำเน่า* ในสื่อบันเทิงอำนาจแห่งความไร้สาระ. กรุงเทพฯ: ออลอเบ้าท์.

เสนาะ เจริญพร. (2548). *ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมไทยยุคฟองสบู่*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

บทความ

บงกช เสวตามร์. (2531). *ผู้หญิงที่ไม่ธรรมดาในหนังไทย (พ.ศ. 2528-2530)*. *วารสารนิเทศศาสตร์, 9(ฉบับภาคการศึกษาปลาย)*, 51-61.

ปิยวรรณ อัสวราชันย์. (2548). *“ความเป็นแม่” และคุณค่าที่แปรเปลี่ยน*. *ศิลปวัฒนธรรม, 26(11)*, 120-127.

พวงเพ็ญ สว่างใจ. (2550). *บทบาทตัวละครหญิงในบทละครร้องการสะท้อนภาพส่วนหนึ่งของสังคมไทย*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*, 104-112.

ไพลิน รุ่งรัตน์. (2531). *เลือดเนื้อและวิญญาณของความเป็นแม่ในงานของกฤษณา อโศกสิน*. *วารสารนิเทศศาสตร์, 9(ฉบับภาคการศึกษาปลาย)*, 45-51.

- รวิช ตาแก้ว. (2552, สิงหาคม). “แม่”: มุมมองเรื่องเล่าในบริบทของสังคมไทย. *วารสารการศึกษาไทย*, 6(59), 10-14.
- วาทินีย์ วิชัยยา. (2555). แม่วัยรุ่น: ประสบการณ์ชีวิตและเพศภาวะ. ใน *การประชุมเครือข่ายวิชาการบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 118 ธันวาคม 2555*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมสุข หินวิมาน. (2543). ปมชีวิต ปีน ข่มขืน และแหวนหมั้น: การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างของการเล่าเรื่องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางเพศในละครโทรทัศน์. *นิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 4(1), 89-110.
- สุชีลา ตันชัยนันท์. (2540). *ผู้หญิงในทัศนะจิตร ภูมิศักดิ์ และแนวคิดสตรีศึกษา*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สุธิดา อัญญาโพธิ์. (2551). ความเป็นแม่สัญชาติญาณหรือการเรียนรู้. *อภเขต*, 23(251), 27-33.

วิทยานิพนธ์

- จารุภา พานิชภักดิ์. (2549). *การสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงของกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์: การต่อสู้เรื่องความหมาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรินทร์ เกตราไชยอนันต์. (2550). *ภาพตัวแทนผู้หญิงในละครโทรทัศน์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บงกช เสวตามร์. (2533). *การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบนปี พ.ศ. 2528-2530* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญรัตน์ โพธิ์ไพรัตน์. (2547). *คติเรื่องแม่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ปิ่นหล้า สีลาบุตร. (2551). *สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พรธาดา สุวัธนวิช. (2550). ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2510-2546 (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรสาคร สมฟองบุตรขัน. (2554). กระบวนการสร้างทางสังคมของความเป็นแม่ในสังคมลาว ที่กำลังเปลี่ยนไป: ประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่ง (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สายสมร เฉยครองการ. (2529). สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ. 2475-2493) ในนวนิยายของดอกไม้สด และ ก.สุรางคนางค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี. (2552). การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในวาทกรรมโฆษณาใน นิตยสารสำหรับครอบครัว (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรัตน์ รัตนานนท์. (2547). กระบวนการสร้างความเป็นจริงของตัวละครนางร้ายในละครโทรทัศน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาคผนวก ก

เรื่องย่อละครโทรทัศน์

“คุณหญิงศรี” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ก้อหัดถากรองพิภพ”

“ศรี” ลูกสาวคนโตของเจ้าตัวเต็ง และแม่น้อยภรรยาคนที่สองของเจ้าตัว มีครูหม่อม ซึ่งถูกพ่อทิ้งตั้งแต่เล็กให้อยู่เพียงลำพังคนเดียวทั้ง ๆ ที่ไม่มีแม่ เป็นครูสอนภาษาอังกฤษที่ปลูกฝังให้ ศรีเกลียดผู้ชาย ปลูกฝังฝังความคิดว่าถ้ามีลูกจะถูกผู้ชายทอดทิ้งลูก อีกทั้งศรีมีเมียนบ่าวคนสนิทที่ศรีเคยช่วยชีวิตไว้เมื่อครั้งที่เมียนจะถูกผู้ชายพาไปขายตัวและเมียนยังมีความทรงจำที่ไม่ดีเกี่ยวกับผู้ชาย จากการที่แม่จะถูกพวกโจรข่มขืนแม่ต่อหน้าเมียน แม่จึงมาตัวตายต่อหน้าเมียนเพื่อช่วยชีวิตเมียนไว้ ศรีเป็นคนสวยงาม สง่า มีความรู้ เก่งทั้งวิชาการและงานบ้านงานเรือน ครอบครัวยังมีฐานะร่ำรวย

ศรีหนีการแต่งงานมาตลอดจนกระทั่งอายุสี่สิบแปด ซึ่งนับว่าเป็นอายุที่มากสำหรับการแต่งงานในสังคมขณะนั้นที่ผู้หญิงจะแต่งงานกันตั้งแต่อายุยังน้อย 14-15 ปี เมียนปลอมตัวเป็นเจ้าสาวแทนศรี เมื่อถูกเจ้าตัวจับได้จึงถูกลงโทษจนศรียอมรับปากสัญญากับเจ้าตัว หากมีใครมาขอศรีแต่งงานอีกจะยอมแต่งงานด้วยโดยไม่บิดพลิ้วหากไม่ลงโทษเมียน เพราะศรีมั่นใจว่าด้วยอายุที่มากและชื่อเสียงในการหนีการแต่งงานคงไม่มีใครกล้ามาขอแต่งงานอีก แต่เมื่อเจ้าคุณสมิตินุมิ เจ้าพระยาชาวอังกฤษที่ย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ต้องการมีภรรยาคนไทย ใช้ชีวิตแบบคนไทยตลอดไป ได้พบเห็นศรีก็มีความพึงพอใจและเจรจาขอแต่งงาน ศรีจึงต้องทำตามสัญญาที่ให้ไว้ และได้เป็น “คุณหญิงศรี” ตลอดการใช้ชีวิตร่วมกันฉันท์สามีภรรยา “คุณหญิงศรี” พยายามเลี่ยงการหลับนอนกับเจ้าคุณ ส่งข่าวคือสังวรไปรับใช้ท่านเจ้าคุณ เมื่อข่าวสังวรฟ้อง ก็ให้ข่าวสังเวียนน้องสาวไปรับใช้แทน จนกระทั่งสังเวียนฟ้องอีกคน คุณหญิงศรีจำใจต้องไปปรนนิบัติรับใช้ท่านเจ้าคุณ เพื่อเลี่ยงไม่ให้สะบันงาซึ่งศรีนำมาอุปการะอย่างน้องสาวต้องไปปรนนิบัติเจ้าคุณ เพราะต้องการดูแล ทะนุถนอมสะบันงาไว้ให้สกุลน้องชายที่มีใจผูกพันรักกับสะบันงา ที่ยังคงเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ เมื่อคุณหญิงศรีฟ้อง ก็รู้สึกกังวล ด้วยความใส่ใจเกี่ยวกับการคลอดลูกว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัว แม่และลูกอาจจะเสียชีวิตจากการคลอดลูกได้ แต่คุณหญิงศรีก็ดูแลและบำรุงครรภ์เป็นอย่างดี เมื่อถึงเวลาคลอดจิตเบื่องลิกของคุณศรีก็แสดงออกมาด้วยการด่าทอเจ้าคุณว่าเป็นคนทำให้เจ็บปวด ลูกสาวของคุณหญิงศรีเป็นเด็กที่มีพัฒนาการช้า จากการที่ “น้อย” บ่าวที่ต้องการจะปรนนิบัติรับใช้เจ้าคุณได้รับการปฏิเสธจากเจ้าคุณ แอบนำเห็ดพิษปนละเอียดใส่ลงในหม้อยาบำรุงและอาหารของคุณหญิงศรีตลอดการตั้งครรภ์ ชีวิตของคุณหญิงศรีต้องมีใบหน้าที่ยิ้มโงมและพิการ ขาเป๋ แขนงูด จากการช่วยชีวิตสกุลน้องชายที่มีคนมาดักทำร้าย ศรีต้องหนีออกจากบ้านเจ้าคุณพร้อมเมียน เพราะไม่อาจทนให้ความพิการและใบหน้าที่ย่ำแย่ของตนเองอยู่ใน

ฐานะ คุณหญิงศรีได้อีกต่อไป แต่ต่อมาด้วยเพราะทนต่อความคิดถึงลูกสาวไม่ได้ จึงหาทางกลับมาอยู่บ้านท้ายสวนของเจ้าคุณในฐานะพี่สาวของเมีย คุณหญิงศรีมีความสุขที่ได้ใกล้ชิดลูกสาว สอนภาษาอังกฤษและอ่านหนังสือภาษาอังกฤษให้ฟัง คุณหญิงศรีแอบเฝ้ามอง และดูแลลูกสาว จนกระทั่งพูดได้ ศรีมีความสุขมาก เมื่อเจ้าคุณรู้ความจริงก็ไม่กีดกัน พยายามส่งเสริมและหาโอกาสให้คุณหญิงศรีและลูกสาวได้อยู่ด้วยกันบ่อย ๆ แต่ศรีก็ต้องสูญเสียลูกสาวในท้ายที่สุด เมื่อสะบันงาที่ภายหลังได้เป็น “คุณหญิงสะบันงา” รู้ความจริงว่าพี่สาวเมียของคุณหญิงศรี จึงรับกลับมาอยู่เรือนใหญ่ในฐานะพี่สาว และเป็นป้าของลูก ๆ คุณหญิงศรีรักลูกสาวทุกคนของสะบันงาเหมือนลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พริ้มเพรา” ลูกสาวคนโตของสะบันงาที่มีจิตใจงดงาม พร้อมช่วยเหลือพี่น้องและคนอื่นเสมอ คุณหญิงศรีทำหน้าที่เป็นพี่และแม่ของสะบันงา รวมถึงเป็นแม่ของลูก ๆ สะบันงา ปกป้องดูแล ให้คำปรึกษา จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตของสะบันงาและลูก ๆ ของสะบันงา จนกระทั่งครอบครัวสมิถดินันท์มีความสุข ลูก ๆ ของสะบันงาแต่งงานมีหลานให้คุณหญิงศรีและสะบันงาเลี้ยงดู สร้างความสุขใจให้กับคุณหญิงศรีและสะบันงา

“ลำยอง” และ “แล” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า”

“ลำยอง” ลูกสาวชายแลและตาปอ แม่ค้าขายขนม และขายผลไม้ดอง ที่มีความสวยระดับนางงาม การศึกษาน้อย มีพี่น้องหลายคน ฐานะยากจนปากกัดตีนถีบทั้งครอบครัว ลำยองเป็นคนเดียวในบ้านที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเหมือนพี่น้องคนอื่น ด้วยมีแรงยุจาก “ยายแล” ผู้เป็นแม่ว่าจะใช้ความสวยในการหาสามีดีๆ และร่ำรวยมาแต่งงานด้วย ครอบครัวของลำยองอยู่ด้วยกันด้วยความแออัดไม่ได้แยกเป็นสัดส่วน แย่งกันกิน แย่งกันใช้

เส้นทางชีวิตของลำยองเริ่มต้นด้วยการที่ยายแลยุขงให้ลำยองจับสันต์ข้าราชการทหารเรือยศพันเอกลูกชายขายนั่นและดาสินแม่ค้าขายของสดและของชำเพราะหวังให้ลูกสาวเป็นคุณนายทหารเรือ ลำยองจับและช่วยวนสันต์สำเร็จ จนลำยองท้อง ยายแลป่าวประกาศและเรียกร้องให้สันต์รับผิดชอบ ปั่นและสินจำใจยอมรับลำยองมาเป็นสะใภ้ เมื่อลำยองคลอดลูกเป็นผู้ชายชื่อวันเฉลิม ยายแลก็ส่งเสริมให้ลำยองกินยาดองเหล้าเพื่อความสวยงาม อีกทั้งชวนลำยองไปหาคนทรงเจ้าจนลำยองเชื่อว่าตัวเองจะได้พบกับเทพบุตร ลำยองคิดเหล้าและมีปากเสียงทะเลาะกับสันต์อย่างรุนแรงถึงขั้นลงไม้ลงมือ ลำยองหนีกลับไปอยู่บ้านและเรียกร้องเงินสองหมื่นบาทจากสันต์ แลกกับการให้สันต์นำวันเฉลิมไปเลี้ยงดู เพราะสันต์ต้องการลูก แต่สันต์มีเงินไม่พอ ลำยองไปทำงานที่โรงงานได้พบกับเสี่ยวงเจ้าของโรงงานที่ถูกอกถูกใจในความสวยของลำยอง เสี่ยวงรับเลี้ยงดูลำยอง ชื้อบ้านให้อยู่หนึ่งหลังพร้อมคนใช้สองคน ลำยองขอวันเฉลิมมาอยู่ด้วยโดยการโกหกว่าเป็นน้องคนเล็ก ลำยองนำเงินที่สันต์ให้เป็นรายเดือนแอบไปซื้อเหล้าดื่ม เสริมสวยและเล่นการพนันตลอดเวลา ไม่สนใจเลี้ยงดูและไม่สนใจความเป็นอยู่ของวันเฉลิม มักนำวันเฉลิมไป

ฝากไว้ที่เพิงขายขนมของน้องสาว ก็นำไปไว้ที่วัด ฤทธิหลวงตาเป็นผู้เป็นที่ชายของพ่อคือตาปอ ล้ำของตั้งท้องกับเสียวกวง แต่ไม่ดูแลตัวเองขณะที่ตั้งท้อง ดื่มหเหล้าไม่หยุดหย่อน จนคลอดลูกชายออกมาตัวแคระแกร็นน่าเกลียด และไม่ดูแลใส่ใจในการเลี้ยงดู จนกวงต้องนำลูกไปเลี้ยงแลกกับเงินสามหมื่นบาทให้ลำยอง ลำยองใช้เงินจากกวงอย่างสุร่ยสุร่าย ไม่สนใจเลี้ยงดูวันเฉลิม เมื่อเงินหมดก็ไปเรียกร้อเงินจากเสียวกวงอีก จนภรรยาเสียวกวงเอาเงินมาให้อีกสองหมื่น ลำยองไปบ่อนการพนันจากการชักชวนของยายแลผู้เป็นแม่และคิดใจการเล่นการพนันจนล้มลุกเต้า ลำยองได้พบกับเมืองเทพในบ่อนการพนัน ใช้จ่ายเงินด้วยกัน ยืมกันไปยืมกันมา ปล่อยหน้าที่การดูแลวันเฉลิมไว้กับละม่อมคนรับใช้คนใหม่แบบทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ ให้ค่ากับข้าวแบบเขม็ดเข้ วันเฉลิมถูกทวงค่าเทอมและค่ารถโรงเรียนแต่ก็ไม่กล้าบอกลำยอง ลำยองเล่นการพนันจนหมดตัว ชายจักรเย็บผ้า ผู้เย็น และตั้งท้องกับเมืองเทพ จนคลอดลูกกลางวงไฟ ยายแลเรียกร้อค่าเลี้ยงดูแต่เมืองเทพไม่สนใจ ลำยองคลอดอ้อยซึ่งเป็นลูกสาวแล้วก็ไม่ยอมแข็งเกิดให้ หน้าที่การเลี้ยงดูอ้อยตกเป็นของวันเฉลิมเพราะละม่อมคนใช้ลาออก ลำยองเปิดบ้านเป็นบ่อนและแบ่งให้คนเช่าบ้าน วันเฉลิมมีหน้าที่วิ่งซื้อข้าวผัด โอเลี้ยง ลำยองตั้งท้องกับคนเช่าบ้านที่หนีค่าเช่าบ้านและขโมยของในบ้านไปด้วย ลำยองถูกตำรวจจับและคลอดลูกชายคือหน่งในห้องขัง สันต์ประกันตัวออกมา และขอเลี้ยงดูลูกจากลำยองอีกครั้ง คราวนี้ลำยองขอสันต์ห้าหมื่นบาท สันต์จึงต้องทุกข์ใจที่เห็นลำยองอบรมเลี้ยงดูลูกแบบทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ วันเฉลิมถูกเด็ก ๆ ในชุมชนล้อว่ามีแม่ขี้คุก แม่มีผัวหลายคน มีบ้านเป็นบ่อนการพนัน ในที่สุดลำยองก็มีสามีอีกคนเป็นคนขายผลไม้ดอง อาชีพเดียวกับตาปอผู้เป็นพ่อที่ลำยองไม่ชอบหน้ากหน้า เมื่อลำยองท้องและเรียกร้อค่าเลี้ยงดูจากคนขายผลไม้ดองก็ถูกทำร้ายร่างกาย และถูกขโมยทองที่เป็นของวันเฉลิมไปอีก ลำยองเล่นการพนันค้ำคืนที่บ่อน เงินหมดก็ใช้วิธีนำวันเฉลิมไปให้ปู่ย่า กิดชั่วโมงละ 100 บาท จนทุกคนระอา ปล่อยให้วันเฉลิมวิ่งกลับจากโรงเรียนมาป้อนข้าวน้องในตอนกลางวันโดยไม่สนใจ เมื่อลำยองคลอดลูกสาวก็ไม่ยอมให้กินนม ลำยองได้รู้จักกับกำนันเสือในบ่อนและช่วยยวนเสื่อจนได้เสื่อเป็นสามี่ เสื่อให้ยายแลคิดค่าสินสอดทองหมั้น แต่ยายแลไม่เอาขอแค่ให้กำนันเสื่อกำราบลำยองให้เป็นผู้เป็นคนพอ กำนันเสื่อให้เงินเดือนลำยอง 800 บาทโดยให้ยกเลิกการเช่าบ้าน และถ้าหากเลิกกินเหล้า เลิกเข้าบ่อนได้ จะให้ 1,000 บาทต่อเดือน และจะให้เพิ่มอีก เสื่อจนผลไม้ในสวนมาให้ลำยองแต่ลำยองไม่สนใจนำไปฝากลำยองขายที่เพิงกล้วยเดี่ยว เสื่อจับได้ว่าลำยองยังคงเข้าบ่อนกินเหล้า จึงให้เงินสามหมื่นสำหรับลงทุนและให้เซ็นสัญญาเงินกู้ ลำยองพาชูเข้าบ้าน จนกระทั่งตั้งท้องไปบอกเสื่อเพื่อให้งดทะเบียนสมรส เสื่อให้ลำยองขนข้าวของออกจากบ้านภายในสามวัน เพราะกำนันเสื่อเป็นหมันไม่สามารถมีลูกได้ เสื่อตัดสินใจคืนบ้านให้ลำยองเพราะเห็นแก่วันเฉลิมภายหลังจากที่ตาสินปู่ของวันเฉลิมเสียชีวิต วันเฉลิมได้บวชเป็นสามเณรสมตามความตั้งใจของปู่สินก่อนตายด้วยอุบายของเทวีภรรยา

ใหม่ของสันต์ที่ร่วมมือกับแล บันและหมอลด ว่าถ้าองจะเจริญหากลูกบวชและต้องเลิกกินเหล้า เล่นการพนัน ถ้าองเปิดบ้านให้เช่าอีก และไปเล่นการพนันยืมเงินเสียเล้งพิมพ์นิ้วมือในกระดาษ เปล่า จนกลายเป็นว่ายกที่ดิน ยกบ้านให้เสียเล้ง และถูกลูกน้องเสียเล้งเหวี่ยงกระเด็นจนตก เลือด หมอบอกว่าเด็กเสียชีวิตในท้องมานานแล้วจากการกินเหล้าของถ้าอง ถ้าองคิดเหล้าเรื่อร้าง เนื้อตัวสกปรกเป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป ถ้าองมีอาการทางประสาทจากผลกระทบของโรค ซิฟิลิส เณรวันเฉลิมต้องสึกมาช่วยยายแลดูแลแม่และน้อง เพราะถ้าองหนีออกไปพ้นพ่านตาม ชุมชนให้เป็นที่รังเกียจ ถ้าองต้องเลิกขายกัวยเดี่ยวเพราะไม่มีคนเข้าร้าน บันใจดีให้ถ้าองไปขาย ของสดที่ร้าน โดยไม่คิดค่าเช่า วันเฉลิมขายไอศกรีมหาเงิน อ้อยไปเข้าโรงเรียนเด็กพิเศษ หนึ่งไป อยู่กับหลวงตา จิตราให้ถ้าองกับลำควนช่วยกันดูแล ยายแลทุกข์ใจที่เห็นลูกเป็นเช่นนี้ และหลาน ต้องมาลำบาก จึงคิดฆ่าถ้าองให้พ้นเวรพ่นกรรมด้วยการให้กินข้าวผสมยาเบื่อหนู แต่ก็ทำไม่ลงทั้ง ข้าวผสมยาเบื่อหนูลงถึงขยะ แต่ตาปอผู้เป็นสามีมารับกรรมเสียชีวิตแทน ถ้าองที่มีอาการทาง ประสาทหวนคิดถึงความหลังและจบชีวิตที่โรงเลินในอ้อมกอดของวันเฉลิมและสันต์ วันเฉลิม บวชให้แม่ และยกบุญกุศลที่เกิดจากการบวชให้ยายแลทั้งหมด และบวชเป็นพระโดยไม่สึก

“คุณหญิงอบเชย” จากละครโทรทัศน์เรื่องบ่วง

คุณหญิงอบเชย ตัวละครแม่ที่เป็นหม้ายสามีเสียชีวิต มีลูกสาวคือซิ่นกลิ่นที่รักดั่งแก้วตา ดวงใจ เลี้ยงดูทะนุถนอม อบรมสั่งสอนเพื่อให้เป็นเมียและแม่ที่ดีในอนาคต มีบ่าวไพร่ให้ต้องดูแล จำนวนมาก มีเรื่องราวของคุณหลวงผู้เป็นสามีที่แอบเข้าหาบ่าวคือ อีหึ่ง แม่ของอีแพง ที่ตามมา เป็นหนามยอกอกจนไม่สามารถปฏิเสธได้อย่างเต็มปากว่า ไม่ใช่ลูกของคุณหลวงผู้เป็นสามี

เรื่องราวของคุณหญิงอบเชยเริ่มต้นในชาติภพปัจจุบัน ที่สามนและรัมภาสองสามี ภรรยา เดินทางจากอเมริกาคลับมาเมืองไทยเพื่อรับมรดกและจัดการศพของคุณหญิงอบเชยผู้เป็น ทวดของสามน ซึ่งใส่โลงตั้งอยู่กลางบ้าน ถูกสั่งก่อนคุณยายทวดตื่นว่าห้ามเคลื่อนย้ายศพและห้าม เผา เมื่อรัมภามาเหยียบบ้านของคุณหญิงก็สัมผัสได้ถึงเสียงเพลงกล่อมเด็กเพลงโบราณของอบเชย ที่เต็มไปด้วยความรักของแม่กับลูกอยู่บ่อยครั้ง คุณหญิงอบเชยดูแลปกป้องลูกของรัมภาจากการ ครอบงำของผีอีแพงซึ่งเป็นคู่เวรคู่กรรมของคุณหญิงอบเชยในชาติภพที่แล้ว คุณหญิงอบเชยสัญญา กับซิ่นกลิ่นในอดีตว่า จะเป็นรักของแม่ที่จะเป็นจ้ตรแก้วกั้นภัยให้ลูก และรักนี้จะติดตามปกป้องลูก ทุกชาติภพ

ชาติภพในอดีตนั้นแพงคือลูกของ พึ่ง บ่าวในเรือนคุณหญิงอบเชยที่เชื่อสนิทใจว่า ตัวเองคือลูกคุณหลวง เมื่อพึ่งมาขออาศัยใบบุญคุณหญิงอบเชย แพงก็บอกว่าจะ โทหนาทว่าตัวเอง เป็นลูกของคุณหลวงสามีของคุณหญิงอบเชย ทั้ง ๆ ที่พึ่งผู้เป็นแม่เองก็ไม่แน่ใจ คุณหญิงอบเชยจึง ต้องจำยอม แพงเป็นเพื่อนเล่นและเป็นบ่าวรับใช้ให้กับซิ่นกลิ่นลูกสาวของคุณหญิงอบเชย เมื่อ

แพงโตเป็นสาวเกิดพลัดตกลงน้ำจากการเดินข้ามสะพานเก่าที่ตลาด คุณหลวงภักดีปัทมาลัยช่วยแพงไว้ทำให้แพงซาบซึ้ง คุณหญิงอบเชยยกให้ชื่อนกกลิ่นแต่งงานกับหลวงภักดีปัทมาลัย เพราะมีทั้งรูป ทั้งเกียรติ แพงจึงตัดสินใจมอบตัวเองให้กับหลวงภักดีในคืนนั้น แต่หลวงภักดีปฏิเสธ คุณหญิงอบเชยเมื่อรู้ว่าอีแพงคิดแย่งจากชื่อนกกลิ่น จึงออกโรงปกป้องลูกสาวสุดที่รักด้วยการก่อเวรก่อกรรมกับแพง

เมื่อผีแพงได้รับอิสระจากการพ้นจากการด้วยยันต์ก็เริ่มสำแดงเดชหลายครั้ง ให้คุณหญิงอบเชยและรัมภำได้ใช้พลังแห่งความเป็นแม่ปกป้องดูแลลูกแฝดทั้งสองคน ผีแพงมีเดือนแรมเป็นเครื่องมืออีกหนึ่งคนในการทำให้ครอบครัวของสามนและรัมภำไม่มีความสุข อีกทั้งผีแพงยังใช้เวทมนต์ลูกหลานไม่ให้สามนและรัมภำแสดงความรักต่อกันฉันท์สามีภรรยาใช้ คุณหญิงอบเชยได้แต่เฝ้าพร่ำบอกตัวเองตามคำสัญญาที่ให้ไว้กับชื่อนกกลิ่นผู้เป็นลูกในการดูแลปกป้องคุ้มครองลูก และต้องคอยยับยั้งการกระทำของเดือนแรมอีกทางหนึ่งด้วย

อบเชยพยายามช่วยรัมภำทุกวิถีทาง และเศร้าใจที่หลาย ๆ ครั้งช่วยรัมภำไม่ได้ รัมภำมีโอกาสดูรู้เรื่องชาติภพของรัมภำหรือชื่อนกกลิ่น คุณหญิงอบเชยแม่ของชื่อนกกลิ่นและแพงในอดีตว่า ทั้งสามคือ คู่เวร คู่กรรมมายาวนาน คุณหญิงอบเชยได้แต่ยื่นร้องไห้ ที่ไม่สามารถช่วยรัมภำได้ เมื่อสามนและเดือนแรมหลับนอนกัน ตามที่ผีแพงครอบงำ รัมภำเสริมพลังคุณหญิงอบเชยด้วยการทำบุญตักบาตรให้ รัมภำอายุผู้คนที่สามนผู้เป็นสามีมีเมียน้อยเป็นลมจนต้องเข้าโรงพยาบาล

ซึ่งในอดีตเอง ชื่อนกกลิ่นก็นอนชมบนเตียงเป็นโรคซึมเศร้าจากการที่หลวงภักดีมีแพงเป็นเมียน้อย จนคุณหญิงอบเชยต้องพยายามให้กำลังใจชื่อนกกลิ่นไม่ให้ทำตัวไร้ชีวิตชีวา

วิญญาณของคุณหญิงอบเชย ได้แต่พยายามสื่อถึงรัมภำที่ซึมเศร้าจนไม่สนใจสิ่งต่างรอบกาย สมองปิดรับทุกอย่าง จนต้องตามเข้าไปถึงรัมภำในฝันให้ดึงตัวเองขึ้นมาเพื่อลูกทั้งสอง รัมภำจึงเริ่มปฏิบัติธรรม ทำหน้าที่แม่ของตัวเองอีกครั้ง

ในอดีตเมื่อชื่อนกกลิ่นท้อง คุณหลวงมาอยู่กับชื่อนกกลิ่น แพงจึงเล่นคุณไสยหนักมาก ขึ้น จนคุณหลวงกลับมาหาแพง คุณหญิงอบเชยหากคนมีวิชามาปราบแพง และทำให้คุณไสยต่างๆ ที่อยู่ในตัวคุณหลวงออกมาได้หมด แต่คุณหลวงก็ไม่หาย เพราะยังตามหาของอาถรรพ์ที่แพงทำขึ้นเพื่อทำลายไม่ได้ แพงถูกคุณหญิงอบเชยสั่งล่ามโซ่ และคุณหญิงอุปกรรมคุณไสยของแพงเสื่อม จนคุณไสยกลับคืนเข้าร่างแพง และ สั่งเขียนแพงทุกวันเพื่อหาของอาถรรพ์มาทำลาย และนำหลักฐานมายืนยันให้แพงรู้ว่า แพงไม่ใช่ลูกคุณหวงแน่นอน เพราะเจ้าคุณเป็นหมันหลังจากตกม้าก่อนหน้าที่จะนอนกับพี่แม่ของแพง เมื่อชื่อนกกลิ่นคลอดลูกแล้วหลวงภักดีได้อุ้มลูกแล้วก็สิ้นใจแพงเองก็ถูกคุณหญิงอบเชยสั่งเขียนตีทั้งกลางวันกลางคืนจนเป็นไข้ตายในที่สุด

รั้งมายังคงถูกผีเสื้อแพรวรุกราน คุณหญิงอบเชยก็ยังคงต้องคอยช่วยเหลือปกป้องลูกทุกคน ครั้ง รั้งภาและคุณหญิงอบเชยได้พบครูบาทัญญาเมืองซึ่งขอให้คุณหญิงอภัยให้แพง ตัดกรรมทำได้ด้วยการให้อภัย รั้งภาสามารถนั่งสมาธิแผ่เมตตาให้อภัยกับแพง จนสามารถหลุดพ้นและเอาชนะแพงได้ในที่สุด ในขณะที่วิญญาณคุณหญิงอบเชยเองที่ติดตามเรียนธรรมะกับครูบาทัญญาเมืองก็ให้อภัยแพงได้ในที่สุด จึงได้ไปสู่สุคติตามภพภูมิที่สูงขึ้นตามสมควรแก่บุญกรรมที่ทำมา ส่วนผีเสื้อแพงบ้าง บอ บอ แต่สงบขึ้น นั่งสมาธิเพื่อปล่อยจิตให้เบา ให้เป็นอิสระจากห่วงและบ่วงตามที่ครูบาทัญญาเมืองบอก จนกระทั่งสามนบวชในงานเผาศพคุณทวด และได้เรียนรู้การนั่งสมาธิอดจิตจากครูบาทัญญาเมือง ไปพบแพงเพื่อขอโทษกรรมให้แพง แพงจึงได้ไปเกิดเป็นลูกหมาตัวเล็กมาอยู่ที่เรือนหลังเล็ก

“คุณนายสลัก” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปีกมาร”

คุณนายสลัก แม่หม้าย เลิกรักกับสามี ที่ยังคงต้องการมาหาบุตรชาย แต่สลักก็คิดกันไม่ให้พบ มั่นใจในตัวเอง เรียนความเป็นกุลสตรีมาจากโรงเรียน จัดการชีวิตลูกชายทั้ง การงานและครอบครัว โหยหาความรักจากผู้ชาย

เส้นทางชีวิตการเป็นแม่ของสลักจากละครโทรทัศน์เริ่มต้นที่ ภูญาและสลักลาตกลงใจจะแต่งงานกัน สลักเหยียดสลักลาว่าเป็นแม่กระเซอกันร้าว อวดร่ำอวดรวย เมื่อนวลนภาผู้เป็นแม่ของสลักลาแบ่งที่ดินและปลูกบ้านให้เป็นเรือนหอ วันแต่งงานของลูกชายภูญาสลักก็สร้างเป็นลมจนลูกชายไม่ได้เข้าห้องหอ ทั้งให้เจ้าสาวรอที่บ้านคนเดียว และใช้ปัญหาสุขภาพเป็นข้ออ้างในการเรียกร้องให้ภูญามาหาที่บ้านเสมอ ๆ และรังไม่ให้ภูญากลับไปนอนที่บ้านอยู่บ่อยครั้ง เมื่อภูญาที่บ้านก็ดูแลเหมือนภูญาเป็นเด็ก และมักกระทบกระทั่งถึงสลักลาว่าจะดูแลภูญาดีเหมือนแม่หรือไม่ และน้อยใจที่ตัวเองเลี้ยงลูกมาอย่างดีแต่กลายเป็นคนอื่นคือสี่ยามาใช้งานแทน ภูญาเองก็ยังคงมีความสุขที่ได้อยู่กับใกล้ชิดแม่ โดยไม่ได้นึกถึงหัวอกของสลักลาผู้เป็นภรรยา จนกระทั่งสลักลาท้อง ก็พูดถึงความน่ากลัวในการคลอดลูกให้สลักลาวิตกกังวล เพราะสลักกลัวตัวเองหมดความสำคัญเมื่อภูญามีลูก และใช้สุขภาพเป็นข้ออ้างให้ภูญาอยู่ด้วยเช่นเคย ตอกย้ำให้ภูญาตอบรับว่า แม่ยังคงมีความสำคัญต่อภูญามากที่สุด มากกว่า เมียและลูก สลักลาเริ่มแสดงออกให้ภูญารับรู้ถึงความรู้สึกที่ภูญายังคงคิดถึงแม่มากเกินไป จนหน้าที่ของการเป็นสามีทำได้ไม่เต็มที่ ภูญาให้เหตุผลว่า เพราะสลักแก่แล้ว และยืนยันว่ารักสลักลาเหมือนกับที่รักแม่ตัวเอง วันที่สลักลาคลอดลูก สลักก็ยังคงรังให้ภูญาไปอยู่ด้วย จนสลักลาต้องคลอดลูกคนเดียวมีนวลนภาแม่ของตัวเองอยู่เป็นเพื่อน ปลอดภัยว่าการคลอดลูกไม่ใช่สิ่งน่ากลัว เป็นการทำหน้าที่แม่อันประเสริฐ สลักงุ่นวายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการคลอดของสลักลา รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเมื่อภูญามีลูก สลักให้จ้างตัวเองเลี้ยงลูกแทน และใช้เป็นข้ออ้างในการเรียกร้องภูญามาหาที่บ้านด้วยและไม่ให้ออกาสสลัก

ลาได้พบลูก จนสลับลาตัดสินใจไปทำงานที่อีสาน และยื่นข้อเสนอให้ญาติตัดสินใจเรื่อง “หย่า” เมื่อเธอกลับมาจากการทำงาน สลักดีใจและไม่มีคำตอบใด ๆ ให้กับลูกเลยเมื่อญาติมาปรึกษา ญาติเมื่อเจอปัญหานี้ก็ไม่สามารถหาเหตุผลและหาทางออกให้กับตัวเองได้ ระหว่างที่สลับลาไม่อยู่ สลักดีใจดูแลญาติเหมือนก่อนแต่งงาน และเมื่อรู้ว่าญาติจะไปหาสลับลาที่บ้านเชียงใหม่เพื่อทำสิ่งที่ควรทำในฐานะสามีและพ่อของลูกแต่ก็ถูกสลักทัดทานว่า จะทิ้งแม่ทิ้งลูกไปกราบเท้าขอโทษเมียก็ตามใจ จนญาติเปลี่ยนใจ และเมื่อมีผู้หญิงซึ่งเป็นลูกก้ามาติดพันญาติ สลักก็แสดงอาการหวงลูกชายไปชัดเจนโดยไม่สนใจว่ามีผลกระทบต่อการทำงานของญาติแม้แต่น้อย อีกทั้งเมื่อญาติเผลอไปหลับนอนกับผู้หญิงบริการเมื่อสลักทราบเรื่องก็ลงโทษด้วยการกระหน่ำตีเหมือนญาติเป็นเด็ก สลักแก้ไขปัญหาลูกให้ญาติล้มสลับลาด้วยการเผารูปแต่งงาน ญาติกลายเป็นคนเงิบขี้นมกตัวอยู่ในมุมห้องมืดมืด เมื่อจะไปหาสลับลาที่ขอนแก่นอีกครั้งก็ต้องยกเลิกเพราะสลักสร้างเป็นลมจนเข้าโรงพยาบาล สลักบังคับให้ญาติเอารถของสลับลามาใช้เมื่อรถของญาติเสียเพื่อความประหยัด ญาติเริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้าน แต่ก็ทำตามคำสั่งแม่ในที่สุด เมื่อญาติทำไม่สำเร็จก็ลงมือตัวเอง สลักเลี้ยงดูลูกของญาติด้วยความไม่เอาใจใส่ เมื่อเห็นลูกทุกข์ใจก็ปลอบโยนด้วยคำสอนที่คิดให้ลูกใช้ความเกลียดชังใจจากสลับ เหมือนที่ตัวเองทำกับพ่อของญาติในอดีตเมื่อต้องหย่ากัน สลักกลับจากขอนแก่นไปพบลูกและนำกลับบ้านเพราะลูกป่วย แต่ถูกสลักและญาติซึ่งกลับมาทันพอดี รังไว้ สลับจึงใช้เวลาสองแม่ลูกอีกเพียง 1 เดือนเท่านั้น ญาติเสียใจที่ไม่อาจเปลี่ยนใจสลับลา เมื่อสลับลาจะฟ้องหย่า ในขณะที่ญาติเริ่มที่จะมีความเครียดมากขึ้น มีพฤติกรรมร้องไห้เหมือนเด็ก ก้าวร้าวด้วยคำพูด สลักเริ่มเห็นแต่ก็ยังลงไม่หยุดความตั้งใจให้สลับลากับญาติหย่าขาดจากกัน บังคับให้ญาติไปขนของจากบ้านที่เรือนหอกลับมา เมื่อญาติไม่กล้าจึงไปขนกลับมาเอง รวมถึงของของสลับลาที่มีค่าด้วย ญาติขึ้นใจสลับลาด้วยความหึงหวงเมื่อเห็นลายสีมาส่งที่บ้านบ้าน จนสลับลาต้องเข้าโรงพยาบาล แต่สลักกลับดีใจฟ้องสลับลาว่ามีผู้ ญาติยังเงิบลงมากขึ้น สลับลาจะแจ้งความขอหาทำร้ายร่างกายและข่มขืน ญาติเครียดจัดไล่ทนายของสลักและแสดงท่าทีเฉยเมยกับสลัก พยายามอดทนอดกลั้นกับพฤติกรรมของแม่ที่ต่อว่าญาติว่าไม่พยายามจัดการอะไรเกี่ยวกับการที่สลับลามีผู้ สลักทำหน้าที่แม่เต็มทีก้าวก้าแม่แต่งงานเลี้ยงบริษัท และทนายที่ว่าจ้างมาเองก็เหนื่อยหน่ายในความเจ้ากี้เจ้าการของสลัก สลับลาทนไม่ไหวใช้ปืนขู่สลักจนฉีราด เมื่อสลักคือดิงจะขนของที่เรือนหอ แม้ยังไม่ทราบผลของการพิจารณาการฟ้องหย่า สลักให้สัมภาษณ์นักข่าวโดยไม่ปรึกษาหารือกับทนายในวันที่พาญาติไปศาล ญาติเครียดจนถึงขั้นไปตัดรอสลับเพื่อพาไปหัวหินและขู่ฆ่าตายด้วยกัน แต่สลับลากล่อมจนสำเร็จและพาญาติกลับมาส่งสลัก ญาติไม่สนใจแม่อีกต่อไปเฉยเมยไร้ชีวิต แต่ก็อัดอั้นจนระเบิดออกมาในที่สุดกับสลัก สลักซ็อก ล้มตึงลงนอนหงายหน้าตาตั้งจนต้องเข้าโรงพยาบาลและต้องเข้าเครื่องช่วย

หายใจ ในขณะที่ญาติพี่น้องออกมาก่อนไม่ทราบเรื่องและไปหาพ่อที่ต่างจังหวัด ญาติกลับมาพร้อมพ่อ และสลักคิดได้จากการที่ตนเอง พ่อของญาติเตือนเกี่ยวกับการเป็นแม่ และกำลังจะเป็น “ย่า” สลักขอโทษญาติ และใช้ชีวิตตามความเหมาะสมที่ควรจะเป็น เมื่อลูกมีครอบครัว และมีหลานมาให้ตัวเองได้ชื่นชม

“จินดา” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า”

จินดา แม่หม้ายสามีตายหลังจากอยู่กินด้วยกันมาสี่สิบปี ไม่เคยมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับสามีครอบครัวอบอุ่นมีลูกชายคือธีระ เป็นกัปตันขับเครื่องบิน ลูกสาวคือแดงแต่งงานมีครอบครัวแยกออกไป จินดาอยู่กับอรวรรษาใช้ มีโรคประจำตัวคือโรคเบาหวาน มีเพื่อนบ้านวัยใกล้เคียงกันไปมาหาสู่ที่บ้านเป็นประจำเป็นเหมือนสมาคมเล็ก ๆ

เส้นทางชีวิตการเป็นแม่ของจินดาในละครโทรทัศน์เริ่มต้นเมื่อ จินดาสร้างทำเป็นป่วยด้วยการรับประทานขนมหวานเป็นจำนวนมากเพื่อให้ความดันขึ้น จนซ็อกเข้าโรงพยาบาลห้องไอซียู จนทำให้พิมและธีระต้องยกเลิกงานเลี้ยงแต่งงาน เลื่อนออกไปก่อน จินดาพึงพอใจที่ยับยั้งการแต่งงานของลูกได้ ด้วยเหตุผลว่า ยังรักลูกตัวเองได้ไม่พอ อยากให้ธีระแต่งงานอายุสี่สิบปี ธีระและพิมยังคงต้องการแต่งงานกัน การจัดงานครั้งที่สองจึงมีอีกครั้ง จินดาวางแผนชวนเพื่อนร่วมงานแต่งงานลูกชายแต่ไม่มีใครร่วมมือ เมื่อถึงวันงานจินดาวางแผนว่าจะรับประทานของหวานในงานให้ความดันขึ้นจนซ็อกเช่นครั้งก่อน แต่ก็เป็นลมตกบันไดจนต้องเข้าโรงพยาบาลห้องไอซียูเสียก่อน งานแต่งงานของพิมและกัปตันธีระก็ต้องล่มอีกครั้ง จินดาจึงพยายามเลิกแต่งงานของลูกชายอีกครั้ง โดยการใช้คดีแพนเก่าของธีระเป็นเครื่องมือ แต่ก็ไม่สำเร็จ จึงคิดวางแผนต่อกับเพื่อน ๆ ที่ ร้านอาหารจีน แม่เพื่อน ๆ จะห้ามปรามก็ไม่ฟัง ยืนยันว่า ทรายใดที่ตัวเองยังไม่ตายก็ไม่ยอมให้ธีระลูกชายแต่งงานกับใครทั้งนั้น พิมตัดสินใจเลิกกับธีระ และตอบคำถามของธีระที่ว่าไม่มีทางอื่นแล้วหรือว่า เมื่อแม่ของธีระไม่อยู่แล้วค่อยกลับมาหากัน จินดามีความสุขแต่ก็มีคดีแพนเก่าของธีระคอยไปมาหาสู่ที่บ้านจนจินดาเริ่มรู้สึกอึดอัด ธีระพบรักครั้งใหม่กับ อู๋ม แอร์โฮสเตสน้องใหม่ที่รักและบูชาแม่ จินดาแสดงกับคดีซัดเจนว่าไม่ต้องมาหาที่บ้านอีก เพราะไม่ชอบอีกต่อไปแล้ว ธีระก็ภูมิใจปรึกษาพี่สาวคือกบ กบแนะนำว่าหากมีแพนต้องปิดบัง จินดาอย่าให้รู้ เหตุผลคือ เพราะแม่ยังรักแก่ไม่พอ ธีระปฏิเสธการขอคบอีกครั้งของคดีด้วยเหตุผลคือรักเหมือนน้องและธีระกำลังมีคนรักคืออู๋ม คดีก็ไปบอกจินดาว่า ธีระกำลังมีแพน จินดาถึงขนาดมาถามกับแดงและทะเลาะกับแดงลูกสาวเกี่ยวกับการที่แม่จะไม่ยอมให้ธีระแต่งงาน แแดงว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและพาลมาลงที่สามีของแดง จินดาหงุดหงิดที่ลูกไม่เชื่อฟัง จินดาขอร้องให้ธีระเลิกกับอู๋ม ธีระเริ่มรู้สึกว่าแม่ไม่มีเหตุผล และขอเลือกผู้หญิง เมื่อจินดาขึ้นคำขาดให้เลือกระหว่างแม่กับผู้หญิง จินดาให้เหตุผลว่าไม่มีผู้หญิงคนไหนรักลูกจริงเท่าแม่ แม้ธีระจะบอก

ว่า ไม่สามารถอยู่กับแม่ไปตลอดทั้งชีวิตได้ ชีระพาอุ้มมาให้จินดารู้จัก แต่จินดาก็เฉยเมยและแสดงอาการปฏิเสธ มารยาทไม่ดีให้กับอุ้ม กิดดีไปหาอุ้มแสดงตัวว่าเป็นแฟนเก่า และกำลังท้อง อุ้มพยายามหนีหน้าชีระ เมื่อชีระรู้ความจริงว่าต้นเหตุคือกิดดีก็จะไปปรับความเข้าใจ แต่กิดดีต้องการไปเอาชีวิตอุ้มหลังจากชีระปฏิเสธกิดดีอีกครั้ง ชีระและพ่อของอุ้มมาช่วยทัน อุ้มกับชีระตกลงจะแต่งงานกัน แต่จินดาไม่ยอมไปสู่ขอ พ่อและแม่อุ้มจึงยอมอ่อนมาเจรจากับจินดา แต่จินดาเฉยเมยและยืนยันไม่ไปสู่ขอให้ไปจัดการกันเอง จนอุ้มและแม่อุ้มรับไม่ได้ ชีระตามไปขอโทษจนพ่อของอุ้มยอมให้ แดงพี่สาวมาสู่ขอแทน แต่อุ้มบอกชีระว่าจะไม่มีการแต่งงานเกิดขึ้นเพราะหน้าที่แม่ของชีระไม่ให้เกียรติพ่อแม่ของตัวเองไม่ได้ จะแต่งงานกับชีระในวันที่ไม่มีแม่ของชีระแล้ว จินดาเริ่มมีสัญญาณเตือนเรื่องสุขภาพ หน้ามืด เป็นลม หายใจไม่สะดวก กลั้นปัสสาวะไม่ได้ บ่อยครั้ง ข้าวตุ๋นเด็กข้างบ้านที่เพิ่งกลับจากเมืองนอก ก็เริ่มมาติดพันชีระ ซึ่งแดงพี่สาวชีระห้ามไว้ก็ไม่ฟัง จนแดงใจอ่อนยอมนัดเจอกับชีระเพื่อสานสัมพันธ์ให้ ชีระสร้างกำแพงเพราะไม่ต้องการให้ผู้หญิงคนไหนมาเสียใจกับการคบกับตัวเองอีก แต่ในที่สุดชีระก็คบกับตุ เมื่อจินดารู้อความจริงก็ไล่ทั้งแดงและชีระไม่ให้เข้าบ้าน รวมถึงอรสาวใช้ที่นำผู้ชายมาอนที่บ้านด้วย จินดาอยู่บ้านคนเดียวทั้งแดงและชีระพยายามไปหาอย่างไรก็ไม่ยอม จนกระทั่งเพื่อน ๆ มาหาที่บ้านพบจินดาฟูฟ่องที่ห้องน้ำและพาไปโรงพยาบาล จินดาพูดไม่ได้ ปากเบี้ยว ไม่มีความรู้สึกชั่วคราวซิกหนึ่งของร่างกาย ชีระยืนยันไม่ยอมเลิกกับข้าวตุแม่แดงพี่สาวจะขอร้อง ชีระลาพักร้อนหมั่นไปดูแลจินดา รวมทั้งแดง กบ และไทรต้นจนจินดาเริ่มใจอ่อน ในขณะที่แดงก็พบว่ามีก้อนเนื้ออกในสมอง ชีระขอไม่แต่งงานกับข้าวตุ ขออยู่ด้วยกันเฉย ๆ แบบที่เป็นอยู่ ข้าวตุเริ่มรู้สึก ในที่สุดข้าวตุก็ตัดสินใจเลิกกับชีระอีกคน “เอาไว้วันหนึ่งที่ไม่มีแม่พี่ แล้วดูจะกลับมาหาพี่” แดงเป็นเนื้ออกในสมองเมื่อจินดารู้อว่าทุกคนปกปิดตัวเอง ก็บอกว่ามันคือหน้าที่ของแม่ที่จะรู้สึกสุขของลูก จินดาดูแลแดงและให้กำลังใจทุกคนให้เข้มแข็งทั้ง ๆ ที่ตัวเองเพิ่งจะออกจากโรงพยาบาล จินดามีเหตุพยาบาลจบใหม่มาดูแลที่บ้านช่วงเย็นและเสาร์อาทิตย์ รวมถึงบางวันที่ชีระต้องไปบิน จินดาได้คิดเรื่องแดงจึงไม่ห้ามชีระอีกต่อไปหากจะมีใครอีก เพราะจินดาได้เห็นแล้วว่านอกจากตัวเองแล้วยังมีคนที่รักแดงมาก และตัวเองก็คงจะอยู่ได้อีกไม่นาน จินดาจากไปอย่างสงบขณะไปเที่ยวกับครอบครัวและเพื่อน ๆ พิม อุ้ม และข้าวตุมาทวงสัญญาจากชีระ แต่ชีระปฏิเสธทุกคน เมื่อเวลาผ่านไป ชีระก็ขอลบกับหนูดี

“ออดี” และ “อารักษ์” จากละครโทรทัศน์เรื่อง “พระจันทร์สีรุ้ง”

ออดี อดีตหญิงบริการเป็นหนี้ก้อนอกระบบถูกเจ้าหนี้ตามทวงหนี้ขณะที่ตั้งท้อง ไม่สามารถรับแขกได้ ที่อารักษ์ช่วยคืนหนี้สามหมื่นให้และช่วยดูแลช่วงคลอด เมื่อคลอดลูกแล้วก็ทิ้ง

ลูก ไปมีสามีที่ร่ำรวยเลี้ยงดูยังต่างประเทศ ปัจจุบันคือนักธุรกิจเครื่องสำอางค์ร่วมหุ้นกับเพื่อนอดีตขายบริการด้วยกัน เล่นการพนันมีหนี้สิน เพื่อนโกง โกงเงินคนอื่น

อาร์ักษ์ กะเทยอดีตนางโชว์ดาวค้างฟ้าถูกปลดมาเป็นตลกหน้าม่านเมื่ออายุมากขึ้น ช่วยออร์ดีจ่ายหนี้ในระบบเพราะสงสารที่ถูกตามหนี้ขณะท้องแก่ใกล้คลอด แต่ออร์ดีกลับทิ้งลูก อาร์ักษ์ต้องเลี้ยงลูกออร์ดี ในขณะที่แฟนเด็กของอาร์ักษ์ก็ขโมยทองหนีจากไปกับกิ๊กคู่ขา อาร์ักษ์กินยาฆ่าตัวตาย แต่ได้สติเพราะลูกของออร์ดีร้อง จึงโทรศัพท์หาเพื่อนมาช่วย และไปเริ่มต้นใหม่ที่บ้านเกิด จังหวัดเชียงใหม่ และเลี้ยงดูตะวันลูกของออร์ดีในฐานะพ่อ อาร์ักษ์ถูกพ่อไล่ออกจากบ้านเพราะเป็นกะเทย มาใช้ชีวิตตามลำพัง

เส้นทางการเป็นแม่ของออร์ดี และ อาร์ักษ์ เริ่มที่ ออร์ดีทิ้งลูกที่เพิ่งคลอดเพราะเห็นว่าเป็นตัวปัญหาในการทำงานหาเงิน ขณะที่ตั้งครรภ์ก็กินยาขับลูก อาร์ักษ์จึงต้องรับเลี้ยงลูกของออร์ดีที่ตั้งชื่อว่า “ตะวัน” เพราะสงสารไม่อยากให้อยู่ในสถานสงเคราะห์เพราะไม่ได้รับการดูแลที่ดี อาร์ักษ์เริ่มต้นชีวิตการเป็นพ่อของตะวันที่บ้านเกิดด้วยความยากลำบาก ทำงานด้วยและเลี้ยงดูลูกด้วย เป็นลูกมือร้านเสริมสวย กรรมกรแบกหาม จนกระทั่งสามปีผ่านไปจึงเปิดร้านเสริมสวยได้ จนกระทั่งมีแก้วตาที่อาร์ักษ์ช่วยเหลือจากการหนีของพวกแมงดาที่กำลังพาแก้วตาไปขายบริการ อาร์ักษ์เลี้ยงดูตะวันด้วยความรักและเอาใจใส่ แต่เมื่อตะวันโตขึ้นอาร์ักษ์ก็เริ่มกังวลจึงพยายามไม่ให้ตะวันมาคลุกคลีบ่อยนัก ตะวันรู้ความจริงเมื่อป้อเพื่อนรักของอาร์ักษ์มาหา ตะวันโกรธอาร์ักษ์จึงหนีออกจากบ้าน อาร์ักษ์และป้อตามไปแต่อาร์ักษ์ก็ได้รับอุบัติเหตุ ตะวันเสียใจ และถามอาร์ักษ์เรื่องแม่ อาร์ักษ์เล่าสิ่งดี ๆ ของแม่ตะวันให้ตะวันฟัง ต่อมาตะวันสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้และได้รู้จักกับปลายฟ้า และออร์ดีก็ได้เปิดร้านกาแฟในมหาวิทยาลัย ออร์ดีเกลียดตะวันเพราะจน ออร์ดีให้ตะวันกราบขอโทษที่เตะบอลมาถูกหัว และให้ทำงานใช้หนี้ที่ทำโทรศัพท์ของออร์ดีพัง อาร์ักษ์เมื่อรู้ก็ให้แก้วตานำเงินไปคืนให้ออร์ดี อาร์ักษ์คอยปลอบและให้กำลังใจตะวัน ทุกครั้งที่ตะวันมีปัญหา มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจ ไม่สบายใจ ในที่สุดออร์ดีก็รู้ว่าอาร์ักษ์เลี้ยงดูลูกของตัวเอง แต่ยังไม่รู้ว่าเป็นตะวัน อาร์ักษ์ลงทุนกับร้านเสริมสวยใหม่ แต่ก็ถูกไฟไหม้ อาร์ักษ์เครียด มีเนื้องอกในสมอง อาร์ักษ์สู้กับแก้วตาในการหางานทำ ทำข้าวแกงขาย เป็นคนงานในสวน ตะวันก็ทำงานด้วยเรียนไปด้วย แต่ต่างก็เล่าความสุขให้แกกัน ออร์ดีรู้ว่าตะวันคือลูกของตัวเองในงานแสดงละครเวทีของตะวัน ออร์ดีขโมยลูกให้อาร์ักษ์ ขอแค่อย่าเปิดเผยเรื่องราวในอดีตของเธอ ตะวันได้เป็นนักร้องในสังกัดค่ายเพลง อาร์ักษ์ให้ตะวันปิดเรื่องพ่อเป็นกะเทย เพราะจะเสียชื่อเสียงของออร์ดีเริ่มมีปัญหา ออร์ดีหงุดหงิด เพราะตะวันกำลังดวงขึ้นในขณะที่เธอคงกำลังตก ออร์ดีแสดงความเกลียดชังต่อตะวันอย่างชัดเจน แต่เมื่อเห็นแฟนเพลงคลั่งไคล้ตะวันมาก ก็คิดหาทางให้ได้เงิน ด้วยการไปบอกตะวันว่าตัวเองเป็นแม่ ตะวันตกใจหนีออร์ดีจนเกิดอุบัติเหตุ ออร์ดี

ได้โอกาสสวมบทว่าตัวเองเป็นแม่ของตะวัน ติดต่อสื่อมวลชนเพื่อให้ข้อมูลลงข่าว อดีตกักกันการเข้าเยี่ยมของอาร์กัยและเพื่อน ๆ กลับหลังคนอดีค้ำทอตะวันที่ยังไม่สามารถรู้สึกตัวได้ เพราะต้องเสียค่าใช้จ่าย ตะวันความจำเสื่อม อดีจึงหาประโยชน์ด้วยการใส่ข้อมูลใหม่ให้กับตะวันว่า อดีเป็นผู้ที่เลี้ยงดู อาร์กัยเป็นโรคจิตที่เยวบอกคนอื่นว่าตะวันเป็นลูกและเป็นต้นเหตุให้ตะวันรุดคว้า ตะวันไล่เมื่ออาร์กัยมาเยี่ยมทุกครั้ง อดีทวงถามคำรักษาตะวันจากบริษัทค่ายเพลง เมื่อตะวันออกจากโรงพยาบาล อดีพาตะวันไปอยู่บ้านบอกตะวันว่าเป็นน้ำพักน้ำแรงของแม่ ป้อพาอาร์กัยมาทำงานฝ้ายเสื่อผ้า เพื่อได้ใกล้ชิดตะวัน อดีสอนตะวันไม่ดี เช่นให้ทิ้งงานรอ ในขณะที่ตะวันเมื่อเจออาร์กัยก็พูดจาไม่ดี และไล่ ในคอนเสิร์ตตะวัน อดีก็ขึ้นเวทีในฐานะแม่ของตะวัน อาร์กัยได้แต่แอบมองดูด้วยความปวดร้าว อดีพาตะวันรับงานเอง เมื่อค่ายเพลงต่อว่า อดีก็บอกว่าจะเปิดโอกาสให้ค่ายอื่นเอาตัวตะวันไปเพราะตะวันกำลังเป็นที่ต้องการของค่ายเพลง อดีขึ้นมีนในงานรับปริญญาของตะวัน ตะวันกราบอดีบอกนักข่าวว่า อดีคือแม่ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของตะวัน อาร์กัยเมื่อรู้ว่าตะวันความจำเสื่อมก็จะหาทางฟื้นฟูความจำของตะวัน อดี หลอกให้อาร์กัยรอที่จะได้พบตะวัน แต่ต้องไม่บอกความจริงกับตะวัน อดียังคงโกยผลประโยชน์ของตะวัน แต่อาร์กัยคอยดูแลแม่ตะวันจะแสดงปฏิกริยารังเกียจตอบกลับ และอดียังแกล้งอาร์กัยจนถูกไล่ออกจากงาน อดีติดหนี้การพนันหลายล้านบาท เมื่อตะวันเจอปัญหาเกี่ยวกับเกยูร์ อาร์กัยก็ช่วยพาหลบหนีที่พนักงานข่าวไปอยู่ที่อพาร์ทเม้นของตะวัน แต่อดีก็ทำให้ชื่อเสียงของตะวันเสียหายจากการติดต่อกันข่าวมาถ่าย อดีเริ่มค้าตะวันเพราะมีแต่ข่าวไม่ดีออกสื่อ ทำให้งานหายเงินหด อดีหนีการตามทวงหนี้ ตะวันยินยอมใช้หนี้ให้ แต่ก็ต้องผิดหวัง เพราะอดีเบิกเงินจากบัญชี และเงินล่วงหน้าจากบริษัทไปจนหมดแล้ว เมื่อได้รู้ความจริงว่าอาร์กัยเป็นพ่อ ตะวันก็รีบขับรถไปหาแต่ประสบอุบัติเหตุ อาร์กัยที่นอนพักที่โรงพยาบาลแอบหนีออกไปเยี่ยมตะวัน และหนีออกจากโรงพยาบาลไปอีก ตะวันตามหาจนพบ อาร์กัยเข้ารับการผ่าตัดและความจำเสื่อม อดีเมื่อรู้ว่าศศินที่เธอโงงเงินเอาไปเล่นการพนันถูกจับ ก็กลับมาบ้านและไปเล่นการพนันอีกจนเป็นหนี้อีก 10 ล้าน ตะวันตามไปช่วยเมื่ออดีถูกพวกตามหนี้จะฆ่า ตะวันถูกยิง อดีรู้สึกผิดขอโทษอาร์กัย อาร์กัยบอกอดีว่าตะวันคือลูกของเรา อดีขอไปทำใจที่เมืองนอก สักพัก และสัญญาว่าจะกลับมา

อีสา จากละครโทรทัศน์อีสา

ม.จ.โชติช่วงระวี รัวีวาร ประมุขแห่งวังรัวีวาร มีพระประสงค์จะได้ลูกชายแต่หม่อมพริ้มไม่สามารถมีลูกชายถวายให้ได้ อีสาหลานของเจิมคลอดวันเดียวกับที่หม่อมพริ้มคลอดลูกชาย สนแม่ของสาเสียชีวิต ลูกชายของหม่อมพริ้มก็เสียชีวิต หม่อมพริ้มเอ็นดูสาจึงรับเลี้ยงไว้ หม่อมพริ้มให้นมสาและให้แม่นมที่ตั้งใจให้มาเลี้ยงคุณชายก็ให้เลี้ยงสาด้วยเช่นกัน หม่อมพริ้ม

ตั้งชื่อว่า “อีสา” เมื่อสาอายุ 16 ปีก็ได้เป็นหม่อมของท่านชายด้วยการจัดแจงให้สาวถวายตัวโดยหม่อมยิ้มและหม่อมน้อย สาตั้งท้องและคลอดลูกเป็นผู้ชาย ท่านชายขอให้หม่อมพริ้มเป็นแม่ลูกของสา ให้เรียกหม่อมพริ้มว่า “แม่” ส่วนสาให้เรียก “สา” เฉยๆ ต่อมาท่านชายสิ้น สาได้รับอนุญาตให้มาเล่น มาเลี้ยงดูคุณชายเท่านั้น ให้พักที่เรือนบ่าว ด้วยวัยของสาเมื่อได้ยินเสียงปีพาทจากโรงลิเก ก็แอบไปดู ทั้งคุณชายรวิไว้ หม่อมพริ้มจึงไม่ให้สาขึ้นมาเลี้ยงอีก เพราะไม่ไว้ใจ สาเริ่มรู้สึกถูกใจสมศักดิ์ที่มาเช่าบ้านจึงไม่ค่อยสนใจชายรวิ ต่อมาสาได้รู้ว่าตัวเองตั้งท้อง ซึ่งเป็นลูกคนที่สองกับท่านชาย หม่อมพริ้มให้สาดูแลตัวเองเพราะกำลังจะเป็นแม่คน แต่ใจสาไม่ต้องการเป็นแม่คนในตอนนี้แล้ว เพราะลูกจะเป็นได้แก่ลูกบ่าว ต่อมาสาพาหญิงโสภานีการแต่งงานออกจากวังไปกับสมศักดิ์ที่มาเช่าบ้าน เมื่อจะต้องจากวังรวิวาร สาอาลัยชายรวิเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาสาคลอดลูกเป็นผู้หญิง หญิงโสภารับโสภิตนภากุของสาเป็นลูกกับสมศักดิ์เพราะไม่ยอมให้กำพร้า หญิงโสภานีไม่ยอมหลับนอนกับสมศักดิ์ฉันท์สามีภรรยา สาไปเล่นละครกับคณะละครเร่ ต่อมาได้เล่นละครที่โรงละครมาลัยภิมย์กับวิทย์ที่เป็นนักดนตรี มีการทิ้งระเบิดอย่างหนักทั่วพระนคร สาจึงตัดสินใจพาหญิงโสภานีและสมศักดิ์ไปอยู่บ้านสวนของสุขและแป้น สาบอกสุขและแป้นว่า สาขกให้โสภิตนภาเป็นลูกของหญิงโสภานีและสมศักดิ์ สมศักดิ์ยังคงคอยตามสาไปที่โรงละครมาลัยภิมย์ และไปข่มเหงน้ำใจสา หญิงโสภานีตัดสินใจฆ่าตัวตายด้วยการเดินลงน้ำทั้งๆ ที่ว่ายน้ำไม่เป็น สมศักดิ์ยังคงตามวุ่นวายกับสาอีก สาตัดขาดเพราะหญิงโสภานีตายแล้วก็ถือว่าไม่มีอะไรต้องเกี่ยวข้องกับอีก สมศักดิ์เสียใจกินเหล้าและพลาดคกน้ำเสียชีวิต โสภิตนภาแสดงความรังเกียจไม่ต้องการให้สาเลี้ยงดูเพราะเข้าใจว่าสาฆ่าพ่อและแม่ สาจึงต้องให้สุขและแป้นเลี้ยงและดูแลโสภิตนภา โดยสาส่งเงินค่าขนมค่าเลี้ยงดูมาให้ ต่อมาโรงละครมาลัยภิมย์ก็ต้องปิดตัวลงจากการที่สงครามยึดเยื่อ สาแต่งงานกับวิทย์ สาตั้งใจว่าเมื่อโสภิตนภาอายุ 6 ขวบจะพาไปอยู่โรงเรียนประจำ สาได้พบกับเชกิระหว่างการหนีการทิ้งระเบิด และได้ทำงานเป็นเลขาเชกิ และตกเป็นของเชกิ เมื่อเชกิรู้ว่าสามีสามียื่นคำขาดจะให้ออกจากงานหากไม่เลิกกับสามี สาจึงปรึกษาแป้นกับสุขเพราะกังวลเรื่องค่าเลี้ยงดูโสภิตนภา เชกิต้องการให้สาไปอยู่ญี่ปุ่นหลังจากแต่งงานกัน สามาหาโสภิตแต่โสภิตแสดงกิริยาเมินเฉยทำให้สาหนักใจ สาได้แต่เสียใจโทษเป็นกรรมของตัวเองที่มีลูกแล้วไม่มีโอกาสได้เลี้ยง เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามเชกิฆ่าตัวตาย และทิ้งสมบัติไว้มากมาย สาตัดสินใจไปอยู่กับแป้นและสุข แต่ในระหว่างที่ว่างรบบรรทุกชนสมบัติสาถูกปล้นทองและประธานมาช่วย ต่อมาปี 2502 สาเปิดในต์คลับ เมื่อถึงวันรับโสภิตนภากลับจากโรงเรียนประจำสากลับไปสาย โสภิตนภาแสดงอาการเฉยเมยให้กับสา เมื่อถึงบ้าน โสภิตนภาที่มีห้องส่วนตัวตกแต่งสวย ชายรวิมีโอกาสเจอสาที่ในต์คลับ และได้ทราบโดยบังเอิญว่าชายรวิเป็นลูกของตัวเอง สาปลื้มใจมาก โสภิตนภามาที่ในต์คลับเจอคนเมาลวนลามหนีเข้าไปข้างใน ชายรวิ

มาช่วย ชายนักเลงแทงถูกชายรวิ สาววิ่งเข้าไปแย่งมีด โสภิตนภาสงสัยในกิริยาของสา ชายรวิ รับปากหม่อมพริ้มไม่ไปที่ไนต์คลับอีก ในวันงานโรงเรียนของโสภิต สาเตรียมชุดสวยและเครื่องประดับครบชุด ด้วยมือของแม่ให้โสภิตนภา ที่งานโสภิตนภาทนนไม่ได้ที่มีแต่คนนินทา กัน ให้ร้ายกัน และเมื่อมาว่าร้ายอุษา โสภิตนภาถึงกับอารมณ์ขึ้น แสดงคนให้กับทุกคนที่กำลัง นินทาเห็นตัว เปิดเผยคำพูดนินทาลับหลังของคนอื่น ๆ ในงานอีกด้วยและวิ่งหนีออกไป สารอ โสภิตนภาด้วยความร้อใจ โสภิตนภาแต่งตัวเลียนแบบสาไปที่ไนต์คลับของสาและจะทำงานกับ สา สาห้ามประธานยุ่งเกี่ยวกับโสภิตนภา ในขณะที่หม่อมพริ้มเองก็มาห้ามสาไม่ให้บอกเด็ดขาด ว่า เป็นแม่ของชายรวิ เมื่อประธานจะข่มขืนโสภิตนภา สาเข้ามาช่วยและยิงประธาน เสียชีวิต ห้ามโสภิตนภาพูดอะไรให้บอกไม่รู้ไม่เห็น ชายรวิส่งทนายความมาดูแลสา และชายรวิ เองก็ได้รับมอบหมายให้พิพากษาคดีนี้ ชายรวิได้รู้ว่าสาเป็นหม่อมคนสุดท้ายของท่านชาย สา อาลัยอาวรณ์เมื่อหม่อมพริ้มบอกว่าจะเอาโสภิตมาอยู่ด้วย สาบวชชี่และน้อยใจที่โสภิตไปเยี่ยมเป็น และสุขแต่ไม่มาเยี่ยมตัวเอง ต่อมาสาที่สึก สาส่งซ้อคโกลแลตมาให้ชายรวิในวันแห่งความรักซึ่งเป็นวันเกิดของท่านชายรวิด้วย สาปกป้องโสภิตพิไลเมื่อมีนายทหารผู้มีอำนาจให้นำสาไปพบเพื่อ เป็นของเล่นสวยงาม สาถูกกดดันจากสันทนาให้พาโสภิตนภาไปพบท่าน สาจึงจะไปพบและพก ปืนไปด้วย ท่านไม่ยอมตามที่สาขอ เมื่อโสภิตมาถึงก็ถูกนำตัวไป เพราะโสภิตขอร้องไม่ให้ทำ อะไรสาและปล่อยตัว สายิงปืนไปที่ท่าน ท่านจึงโกรธแต่ก็เห็นความเด็ดเดี่ยวของโสภิต ชายรวิได้ รู้ว่าวังรวิวรกำลังจะหลุดจำนำ พอดีกับที่พลโทสันทนาก็กำลังมีลูกเป็นสาวที่ห้องมาจากเมือง นอก สันทนาจึงได้มีการยื่นเงื่อนไขให้กับชายรวิชายรวิตกลงเพราะรู้ว่าวังรวิวรเป็นสิ่งที่มีหม่อมแม่ รักมาก ในวันงานแต่งงานแฟนเก่าของแหวลูกสาวนายพลก็มาพาแหวหนี และมีการยิงกันพลาด ไปโดนชายรวิ โรงพยาบาลขาดเลือดสาจึงบริจาคเลือดให้ทำให้ทุกคนรู้ว่าสาเป็นแม่ ในที่สุด สันทนาก็คืนวังรวิวรให้ชายรวิ ท่านเสียก็เป็นที่อันว่าโสภิตเป็นอิสระ สาตัดสินใจไม่ยอมเป็นเมีย น้อยของนายพลสันทนา เพราะต้องการที่จะทำหน้าที่แม่ที่ดี และทำหน้าที่บ่าวให้กับหม่อม พริ้ม กลับไปอยู่วังรวิวรตามเดิม

“แยม”จากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดแค้นแสนรัก”

แยม ตัวละครที่เป็นคนมีกรอบความคิดของตัวเองชัดเจนในการที่จะนำไปใช้กับลูกทั้ง สามคน แม้ลูกจะมีครอบครัวแล้ว แยมใช้รางวัล หรือความปรารถนาของลูกเป็นตัวจูงใจให้ลูกทำ ตามที่ตนต้องการ และใช้กับหลานที่แยมพรากลูกพรากแม่มาเช่นเดียวกัน แยมเลี้ยงหลานด้วยการ ให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดว่า ดีที่สุดในชีวิตของหลาน เพื่อเชิดหน้าชูตาของตัวเอง เพื่อคุยกับใครต่อใคร ไม่ปล่อยให้หลานพบเจอปัญหาใด ๆ จนเมื่อวันหนึ่งหลานได้พบปัญหาที่ไม่สามารถจัดการกับ

ปัญหาของตัวเองได้ แยมกรอกหูหลานทุกวันว่า แม่ทิ้งไป สอนให้หลานเกลียดแม่ตัวเอง เพียงเพราะด้วยเรื่องความบาดหมางที่เกิดจากสามีของตัวเองและพ่อของลูกสะใภ้

พ.ศ.2515 ที่หมู่บ้านหนองนมวัว จ.นครสวรรค์ ครอบครัว “นางแยม” กับ “ตาเทื่อง” ที่มีลูกชายคือ “ประยงค์” ได้แต่งงานกับ “อัมพร” ลูกสาวของ “ตาขัน” กับ “นางอ้อ” ชาวบ้านหมู่บ้านเดียวกัน ทั้ง ๆ ที่นางแยมก็ไม่ค่อยถูกใจลูกสะใภ้คนนี้สักเท่าไร ต่อมาตาเทื่อง สามีนางแยมตายกะทันหันจากฝีมือของ ตาขัน พ่อของอัมพร เนื่องจากทั้งคู่ทะเลาะกันเรื่องปล่อยน้ำเข้านา นางแยมโกรธแค้นเป็นอย่างมาก สาปแช่งตาขันให้ถูกฟ้าผ่าตายทันทีที่รู้เรื่อง และคำสาปแช่งดูเหมือนจะได้ผล เพราะคืนนั้นเองตาขันก็ถูกฟ้าผ่าตายตามตาเทื่องไป สร้างความเศร้าโศกเสียใจให้กับครอบครัวของอัมพรเป็นอย่างมาก และวันนั้นอัมพรก็ปวดท้องคลอดลูกพอดี

ความโกรธแค้นของแยมที่มีต่อครอบครัวอัมพร เพิ่มขึ้นทวีคูณ แยมเกลียดชังลูกสะใภ้มากกว่าเดิม ชัดขวางไม่ให้ประยงค์ไปดูแลอัมพรและลูกที่โรงพยาบาล หลังจากอัมพรคลอดลูกชาย แยมตั้งชื่อให้ว่า “ขงยุทธ” อัมพรก็ลี้ภัยกลับมาอยู่ที่บ้านประยงค์ แยมก็คอยด่าว่าเหน็บแนมไม่หยุดหย่อน อัมพรพยายามอดทน แต่ความอดทนของอัมพรก็สิ้นสุดลง เมื่อแยมพยายามจับคู่ประยงค์ให้กับ “สุดา” ลูกสาวของเพื่อนรัก เมื่ออัมพรรู้เรื่องจึงเกิดความหึงหวง และทะเลาะวิวาทอย่างหนัก จากเหตุการณ์นี้เองที่ทำให้แยมถือโอกาสไล่อัมพรกลับบ้านและไม่ให้กลับมาอีก อัมพรกลับบ้านด้วยความชอกช้ำ และคิดหาทางเอาลูกที่ยังอยู่กับนางแยมคืน ส่วนประยงค์ทนความคิดถึงอัมพรไม่ไหว คิ่มเหล้าขมใจเมาและที่กระท่อมปลายนา จนอัมพรไปเจอ เธอช่วยเช็ดตัวและหาอาหารให้สามีกิน ทั้งคู่ปรับความเข้าใจกัน อัมพรขอลูกคืน แต่ประยงค์ขอลูกไว้เพื่อเป็นตัวแทนรักของอัมพร และสัญญาว่าจะไม่แต่งงานใหม่ หากวันใดเขาแต่งงาน อัมพรจะได้ลูกคืน อัมพรตัดสินใจยกลูกให้ประยงค์และให้รักษาสัญญาให้ดี

เวลาผ่านไป อัมพรยังแอบเอาข้าวไปส่งให้ประยงค์ทุกกลางวัน ความรักของทั้งคู่ยังเหมือนเดิม ทั้งอัมพรเองก็ยังแอบไปหายขงยุทธ โดยพะยอมคอยช่วย ในที่สุดแยมก็จับได้ ทำให้แยมและอัมพร มีเรื่องตบตีกันจนต้องขึ้นโรงพัก ทำให้คู่รักและอัมพรได้พบกับ “ร้อยตำรวจตรีทวี” ร้อยเวรบันทึกการแจ้งความ ชายหนุ่มถูกชะตากับสองพี่น้องมาก อาสาไปส่งถึงบ้าน แยมจึงวางแผนทำให้สื่อพงษ์กับคู่รักประกาศตัดขาดกัน สื่อพงษ์เองก็ผลอไผลมีอะไรกับพะยอม สุดท้ายสื่อพงษ์ต้องแต่งงานกับพะยอมอย่างไม่เต็มใจ ส่วนอูไรก็รู้ว่าตัวเองต้อง

ประยงค์ถูกหมกมัดและเป็นไข้สูงจนต้องไปโรงพยาบาล และได้รู้ว่าประยงค์เป็นโรคพิษสุนัขบ้าระยะสุดท้ายและคงไม่รอดแน่ อัมพรมาดูใจประยงค์ทันทีในนาที่สุดท้าย ก่อนที่ประยงค์ก็จากไปอย่างไม่มีวันกลับ หลังจากประยงค์ตาย อัมพรก็แน่ใจแล้วว่าไม่มีทางได้ลูกชายคืน ตัดสินใจจะพาครอบครัวย้ายไปอยู่ที่อื่น โดยมีทีวีช่วยเหลือพาทั้งหมดไปหาทำเลค้าขายอยู่ในเมือง เพื่อตั้งหลักชีวิตใหม่ต่อไป

พ.ศ. 2534 แยมเลี้ยงดูขงบุตรผู้เป็นหลานที่แย่งมาจากอัมพร และไม่เคียดจะให้หลานเจอกับแม่อีกทั้งยังเลี้ยงสอนให้เกลียดแม่ โดยบอกว่าอัมพรมีคนมาคิดพันจนทั้งสามมี แล้วพ่อก็ตรอมใจตาย ขงบุตรผู้เป็นหลานถูกกรอกหูอยู่ทุกเมื่อเชื่อนั้น ทำให้ฝังหัวว่าแม่ตัวเองเลวร้ายเกินกว่าจะให้ให้อภัย เมื่อเวลาผ่านไปจนทุกชีวิตเติบโตและลูก ๆ ของอัมพรกับสามมีใหม่และขงบุตรรู้จักกันในฐานะนักเรียนโรงเรียนเดียวกัน สร้างความระทมทุกข์ให้กับอัมพรเป็นอย่างมาก เพราะเวลาเจอลูกที่โรงเรียนตอนไปปรับรณากับมยุรี ขงบุตรจะหลบลิ้นหน้า เมินเฉย ไม่สนใจใยดี เพราะแยมก็คิดกันทุกวิถีทางและบอกว่าแม่ตนมีครอบครัวใหม่อย่างมีความสุขและไม่คิดเหลียวแลตน

กระทั่งช่วงสอบเข้ามหาวิทยาลัย แยมอยากใหขงบุตรติดคณะแพทยศาสตร์ แต่ขงบุตรอยากเรียนวิศวกรรมศาสตร์มากกว่า ผลออกมาขงบุตรสอบไม่ติดคณะแพทย์สร้างความเสียใจให้แยมจนเป็นลมพับ

พ.ศ. 2544 วันเวลาผ่านไป ขงบุตรได้เป็นผู้จัดการธนาคาร ขงบุตรคบหากับหทัยรัตน์ลูกสาวเจ้าของร้ายขายทอง ที่แยมรับรู้และฝังใจในคำว่าที่หลานสะได้ เพราะทั้งเรียนเก่งและเป็นคุณหมอม แต่ความสัมพันธ์ของหทัยรัตน์กับขงบุตรนับวันยิ่งห่างเหิน ส่วนอัมพรเองก็ตรอมใจเรื่องขงบุตรหนักขึ้นทุกวัน ในที่สุดก็ล้มป่วยหนัก ทุกคนพยายามให้ขงบุตรมาเยี่ยมอัมพรทำให้หทัยรัตน์รู้ความจริงว่าขงบุตรกับธนาเป็นพี่น้องแม่เดียวกัน จากระพีพรรณเพราะมาขออโงให้หทัยรัตน์พาขงบุตรมาหาอัมพรให้ได้ หลังจากหทัยรัตน์พยายามอย่างหนัก สุดท้ายขงบุตรก็ใจอ่อนยอมมาเยี่ยมอัมพรจนได้ เมื่ออัมพรเจอขงบุตรก็ดีใจมาก สั่งเสียให้พี่น้องอย่าทอดทิ้งกัน ช่วยเหลือกันเวลามีเรื่องเดือดร้อน ให้รักอย่าให้มาก ๆ อัมพรสิ้นใจอย่างสงบ

สุดาตัดสินใจบอกเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตที่เป็นปมขัดแย้งระหว่างย่าแยมกับแม่อัมพรให้ขงบุตรรู้ เพื่อกำจัดคนที่จะได้รับมรดกจากแยมได้อีกหนึ่งคน เมื่อขงบุตรรู้เรื่องราวแล้วก็รับไม่ได้กับการกระทำของผู้เป็นย่า เขาโกรธย่ามากกลับไปทะเลาะกับแยมยกใหญ่ และเก็บเสื้อผ้าหนีออก

จากบ้าน ขอมทิ้งทุกอย่างมุ่งหน้าไปเชียงใหม่ ทำให้แยมเกือบหัวใจสลาย แยมตามหาขงยุทธในงานศพอัมพร แต่ก็ไม่พบเพราะเขาไม่ได้มางานนี้

ส่วนขงยุทธหลังจากออกจากบ้านไป ก็ได้ไปเป็นผู้จัดการรีสอร์ทที่ลำปาง ซึ่งเป็นของวสันต์เพื่อนสนิทสมัยเรียนมหาวิทยาลัย เขาไม่ได้สนใจครอบครัวอีกเลย โดยเฉพาะแยมที่ตอนนี้กำลังเกิดปัญหาเกี่ยวกับลูกหนี้ ไม่ยอมผ่อนดอกเบี้ยทะเลาะตบตีกันจนทำให้นางแยมแค้นและจ้างคนไปแก้แค้นลูกหนี้คนนั้นจนเรื่องถึงตำรวจ ทำให้ประยูรผู้เป็นลูกชายหนักใจ

ต่อมาแยมป่วยเป็นมะเร็งระยะสุดท้าย ทำให้ต้องพยายามตามหาขงยุทธกลับมาเป็นกำลังใจให้ยา อาการแยมไม่ดีขึ้นและยังคิดถึงหลานมาก ในที่สุดขงยุทธก็ติดต่อกลับมาที่หทัยรัตน์ และคิดจะกลับมาเยี่ยมย่า แต่พอดีเขามีอาการหอบหืดกำเริบเข้าโรงพยาบาลกะทันหัน ระเบียบพรหมกับลลดาจึงมาตามเขา พาเขากลับมาหาย่าจนได้ แต่เมื่อมาถึงขงยุทธกลับตัดพ้อเรื่องในอดีต และบอกว่าเกลียดย่า ทำให้แยมเสียใจ สูดอากาศของแยมเป่าหูแยมเรื่องที่ขงยุทธเนรคุณและขงยิงให้เปลี่ยนพินัยกรรม แยมเมื่อฟังสุดาให้ร้ายหลานรักก็นึกอยากเปลี่ยนพินัยกรรมใหม่โดยไม่บอกอะไรกับสุดา คือ ยกที่นาในด.หนองกระโดนหกสิบห้าไร่ที่จะยกให้ประยูรกับสุดาเปลี่ยนให้เป็นขงยุทธแทน

ขงยุทธพยายามเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่กับหทัยรัตน์ เขาารู้สึกว่าหทัยรัตน์เปลี่ยนไปและมั่นใจว่าเป็นเพราะธนา ขงยุทธรุกหนัก โทรศัพท์คุยเรื่องแต่งงานกับหทัยรัตน์ ทำให้เธอตัดสินใจบอกความจริง แต่ไม่ทันพูดอะไร ขงยุทธก็มีอาการหอบหืดกำเริบ เพราะดื่มเหล้าขมใจ ลลดารีบช่วยพาส่งโรงพยาบาล

หลังจากหายป่วย ขงยุทธกลับบ้านมา เห็นร่องเท้าคู่เท้าฝ่าหอยคู่เก่าเก็บของเขาวางบนเตียง ทำให้สำนึกในบุญคุณที่ย่าเลี้ยงดูเขามาตั้งแต่เด็กจึงรีบรุดไปหาย่า เหตุนี้ทำให้สุดาระแวงว่าแยมจะเปลี่ยนใจยกสมบัติให้ขงยุทธอีก โดยไม่รู้ว่าพินัยกรรมที่แยมเปลี่ยนใหม่นั้นตัวเองได้เสียผลประโยชน์แล้ว สุดาจึงลักลอบเพิ่มความเร็วของสายน้ำเกลือให้เร็วขึ้นจนทำให้แยมหัวใจวายตาย ขงยุทธเสียใจมาก เมื่อพินัยกรรมของแยมเปิด สุดาเป็นคนที่ได้สมบัติน้อยที่สุด ขงยุทธตื่นตันใจที่ย่ารักเขามากถึงเพียงนี้ สุดาเจ็บใจที่สมบัติที่ตนจะได้กลายเป็นของขงยุทธจากความโลภของตนเอง

หทัยรัตน์ตัดสินใจบอกเลิกขงยุทธทางจดหมาย ขงยุทธอ่านจดหมายแล้วเสียใจมาก เขาเขียนพินัยกรรมยกสมบัติทั้งหมดให้กับลลดา ลูกของประยูรกับสุดาที่มักจะคอยห่วงใยเขาเสมอ

และตัดสินใจฆ่าตัวตาย แต่ลดา ธนา และหทัยรัตน์ช่วยไว้ได้ทัน ยงยุทธรู้แล้วว่าหทัยรัตน์ไม่ได้รักตนเองซึ่งต้นเหตุก็เกิดจากตัวเอง และเรื่องราวมากมายที่เกิดขึ้นทำให้เขาตัดสินใจบวช หทัยรัตน์กับธนาจึงมาขอขมาขงยุทธในงานบวช

พระยงยุทธขึ้นธรรมมาสน์เทศน์ โดยมีแม่ชีอำ ผู้เป็นยาย และทุกคนมาพร้อมหน้ากัน หลวงที่เทศนาธรรมที่อันซาบซึ้งในเรื่องของความรัก ที่ก่อให้เกิดทั้งสุข ทุกข์ หรือแม้แต่ความเจ็บปวด

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

อุไร ไชยเสน

พ.ศ. 2537 ระดับปริญญาตรี วารสารศาสตรบัณฑิต

สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2544 ระดับปริญญาโท

วารสารศาสตรมหาบัณฑิต(สื่อสารมวลชน)

สาขาวิจัยสื่อสารมวลชน

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีที่สำเร็จการศึกษา 2544

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ

ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

202 ถ.โชตนา ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 053-885800

Email Uraichaisen@gmail.com